

Filosofická fakulta University Karlovy v Praze
katedra psychologie

PODÍVÁM SE A VIDÍM ²⁰⁰⁵
ZÁKLADNÍ SUBJEKTIVNÍ A OBJEKTIVNÍ FAKTORY
OVlivňující vnímání sexuálně explicitních materiálů

I know when I see it:

Basic subjective and objective factors affecting the perception of sexually explicit materials

DISERTAČNÍ PRÁCE

studijního oboru Klinická psychologie

autor: Mgr. MARTIN CHOCHOLA
vedoucí práce: Prof. PhDr. PETR WEISS, PhD.

Praha 2010

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem disertační práci napsal samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 21. 11. 2010

Mgr. Martin Chochola

UPOZORNĚNÍ:

PRÁCE OBSAHUJE SEXUÁLNĚ EXPLICITNÍ VYOBRAZENÍ

SOUHRN

Práce „Podívám se a vidím: základní subjektivní a objektivní faktory ovlivňující vnímání sexuálně explicitních materiálů“ postihuje aktuální problematiku vnímání existence, prezentace a distribuce vizuálních a audiovizuálních sexuálně explicitních materiálů v České republice.

V teoretické části zasazuje psychologický význam těchto materiálů a jejich chápání do kontextu vývoje společenského uspořádání, politiky, technického vývoje, náboženství, práva, sociologie a psychologie.

Praktická část se formou mapujícího výzkumu zaměřuje na základní subjektivní i objektivní faktory, které naše vnímání sexuálně explicitních materiálů přímo ovlivňují, a představuje čtveřici těchto prokazatelně působících faktorů: Jedná se o faktor sociodemografických charakteristik konzumenta, jeho postojů vůči sexuálně explicitním materiálům, obsahu konkrétních sexuálně explicitních materiálů a formu jejich prezentace či distribuce.

Práce dále nastiňuje možnosti, v jakých konkrétních aplikačních oblastech lze s představenými faktory dále pracovat, nebo kde již jsou tyto faktory využívány.

ABSTRACT

The study „I know when I see it: basic subjective and objective factors affecting the perception of sexually explicit materials“ concerns the current issue of perception of the existence, presentation and distribution of visual and audiovisual sexually explicit materials in the Czech Republic.

In the theoretical part, the psychological significance of these materials and understanding thereof is being reviewed, in the context of society alignment, politics, technology development, religion, law, sociology and psychology.

The empirical part is, by means of a mapping research, focused on those basic subjective and objective factors, that affecting directly our perception of sexually explicit materials, and represents four of these factors, that are affecting demonstrably. It is the factor of socio-demographic characteristics of the consumer, his attitudes toward sexually explicit materials, sexually explicit content of specific materials and finally forms of their presentation and distribution.

Moreover, the study outlines the possibilities in what specific areas of application we can work with these factors further, or where these factors are already used.

OBSAH

SOUHRN	4
OBSAH	5
1. ÚVOD	9
2. ČLOVĚK A PORNOGRAFIE (teoretická část)	11
2.1 UCHOPENÍ POJMU PORNOGRAFIE	13
2.2 HISTORIE	15
2.2.1 Exkurz do historie	15
2.2.2 Pornografie okem archeologa	17
2.2.3 Pornografie v umění	27
2.2.4 Pornografie v tisku	39
2.2.5 Pornografie na fotografii	49
2.2.6 Pornografie ve filmu	58
2.2.7 Pornografie na videu	68
2.2.8 Pornografie digitálního věku	76
2.3 PORNOGRAFICKÉ KATEGORIE	84
2.3.1 Dětská pornografie	86
2.3.1.1 Dětská pornografie na internetu	88
2.4 PSYCHOLOGICKÉ POJETÍ PORNOGRAFIE	91
2.4.1 Modeling theory vs. Catharsis theory	91
2.4.1.1 Vliv pornografie na arousal a emocionální reakce	93
2.4.1.2 Vliv pornografie na postoje	94
2.4.1.3 Vliv pornografie na chování	96
2.4.1.4 Pornografie, agresivita a násilí	98
2.5 SOCIOLOGICKÉ POJETÍ PORNOGRAFIE	101
2.5.1 Feminismus	101
2.5.2 Krajně konzervativní pravice	103
2.5.3 Ortodoxní katolicismus	104
2.5.4 Světová náboženství	105
2.5.4.1 Islám	106
2.5.4.2 Hinduismus	107
2.5.4.3 Buddhismus	107
2.6 PRÁVNÍ POJETÍ PORNOGRAFIE	109
2.6.1 Úvod k právnímu pojetí	109

2.6.2 Právní pojetí v ČR	110
2.6.3 Právní pojetí vybraných států.....	113
2.6.3.1 Slovenská republika	114
2.6.3.2 Spojené státy americké	114
2.6.3.3 Velká Británie.....	115
2.6.3.4 Polsko.....	116
2.6.3.5 Dánsko	116
2.7 DEFINICE PORNOGRAFIE	117
2.7.1 Otázka definovatelnosti	117
2.7.2 Stávající definice.....	118
2.7.3 Vlastní definice	120
2.7.4 Typologizace pornografie	120
2.7.5 Smysl a účel definice	122
3. PSAV 2005 (praktická část)	124
3.1 VYTYČENÍ PŘEDMĚTU A TEORETICKÉHO POZADÍ VÝZKUMU.....	124
3.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROGRAMU: CÍLE VÝZKUMU	127
3.2.1 Cíl 1.: Faktor sociodemografie.....	128
3.2.2 Cíl 2.: Faktor obsahu.....	128
3.2.3 Cíl 3.: Faktor postojů	129
3.2.4 Cíl 4.: Faktor přenosového média	129
3.3 METODA.....	130
3.3.1 Z čeho vycházíme	130
3.3.2 Finální dotazník PSAV ²⁰⁰⁵	131
3.3.2.1 Úvod dotazníku.....	131
3.3.2.2 Bezpečnostní omezení.....	132
3.3.2.3 Plná a redukováná verze.....	133
3.3.2.4 Sociodemografická data	134
3.3.2.5 Vlastní definice	135
3.3.2.6 Pro a proti	136
3.3.2.7 Hodnocení sexuálně explicitních fotografií	136
3.3.2.8 Postoje k prezentaci / distribuci jednotlivých obsahů.....	138
3.3.2.9 Nápady, připomínky, postřehy	141
3.3.2.10 Závěr a odeslání dat.....	141

3.4 VÝZKUMNÝ VZOREK RESPONDENTŮ	142
3.4.1 Strategie výběru respondentů	142
3.4.2 Demografická charakteristika vzorku respondentů	143
3.4.3 Reprezentativita výběrového souboru.....	147
3.5 STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT	148
3.6 VÝSLEDKY A JEJICH INTERPRETACE	150
3.6.1 Porovnání jednotlivých sociodemografických skupin	151
3.6.1.1 Pohlaví	152
3.6.1.2 Věk	152
3.6.1.3 Velikost bydliště.....	153
3.6.1.4 Místo bydliště	153
3.6.1.5 Dosažené vzdělání	154
3.6.1.6 Rodinný stav	155
3.6.1.7 Frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů	156
3.6.1.8 Víra.....	156
3.6.1.9 Vyznání	157
3.6.1.10 Počet dětí.....	158
3.6.1.11 Sexuální orientace	158
3.6.1.12 Socioekonomický status	159
3.6.1.13 Politická preference.....	160
3.6.1.14 Profese.....	161
3.6.1.15 Moc výkonná a moc socializační.....	162
3.6.2 Druhy pornografie a jejich vnímání	163
3.6.2.1 Katalog jednotlivých druhů.....	164
3.6.2.2 Pornografie tolerovaná a nežádoucí	175
3.6.2.3 Sexuální aktivity za hranicí zákona	178
3.6.3 Pro a proti pornografii.....	180
3.6.3.1 Pro pornografii.....	181
3.6.3.2 Proti pornografii	190
3.6.4 Pornografie v médiích, její distribuce a regulace	199
3.6.4.1 Porovnání jednotlivých médií	199
3.6.4.2 Internet	201
3.6.4.3 Časopisy	202

3.6.4.4 Video (VHS, DVD, BlueRay, HD-DVD...)	203
3.6.4.5 Televize	204
3.6.5 Shrnutí výsledků	205
4. DISKUSE	206
4.1 Porovnání výsledků s dalšími výzkumy	206
4.1.1 Faktor sociodemografie	206
4.1.2 Faktor obsahu	210
4.1.3 Faktor postojů	213
4.1.4 Faktor přenosového média	221
4.2 Omezení výsledků výzkumu	223
4.3 Využití výstupů v praxi	230
5. ZÁVĚR	232
6. ZDROJE	233
6.1 Použitá literatura	233
6.2 Použité obrazové materiály	247
7. PŘÍLOHY	249
7.1 Dotazník PSAV ²⁰⁰⁵	CD
7.2 Normy dotazníku PSAV ²⁰⁰⁵ pro sociodemografické kategorie	CD
7.3 Anonymizovaná datová matice	CD

1. ÚVOD

Začněme osobním příběhem autora, neboť ten byl prvotním impulsem vedoucím ke vzniku této práce zabývající se současným pojetím pornografie jako společenského fenoménu. Vlastně úplně první zkušenost se sexuálně explicitním materiálem se datuje do dětského věku a období tzv. filmů s hvězdičkou – rodiči nekompromisně zakázaných, s vysvětlením, že „to není pro děti“. Zmatek z odmítání bez relevantního vysvětlení a touha po zakázaném ovoci ustaly až s příchodem prvních časopisů pro pány, ve škole tajně předávaných pod lavicí z ruky do ruky. Šok z naturalisticky pojaté reality sexu byl vzhledem k neexistenci jakékoliv sexuální výchovy obrovský, po jeho překonání se však tyto časopisy staly jedním z „tajemství“ skupiny vyvolených, tajemstvím, které je nutno pečlivě střežit před okolním světem, jenž se k podobným záležitostem nestavil vůbec přívětivě, tajemstvím, které utužovalo skupinovou kohezi.

Po revoluci (1989) sexualita pomalu ale jistě přestávala být z našeho pohledu absolutně cenzurovaným jevem a začala se objevovat i v rámci médií: byli jsme svědky nástupu prvních televizních inscenací nenápadně lechtivého zaměření, v trafikách bylo možno při troše vytrvalosti najít nově vzniklé časopisy – nyní již orientované pouze na sex, vedle silnic se kromě prostitutek vyrojily také reklamní billboardy s často dvojsmyslným obsahem. A nakonec: internet. Vzrušení, kdy po hodinové snaze člověk našel jeden obrázek polonahé slečny v příšerné kvalitě, se snad ani nedá popsat.

Doba se však mění, a s ní se mění i podoba prezentované lidské sexuality. Televize vysílají pravidelné sexuálně zaměřené pořady, a pokud si připlatíme za některý z komerčních kanálů, můžeme mít na obrazovce sex od rána do večera. V trafikách občas marně hledáme denní tisk v záplavě ňader, penisů a roztažených nohou. Billboardy již beze studu prezentují odhalená těla. A internet? Sexuálním materiálem přímo přetéká – každý, kdo opustí bezpečnou půdu domovské stránky, ví, že se na sexuálně orientované servery dříve či později (ač neúmyslně) dostane.

Sex je, alespoň ve své obrazové podobě, všude kolem nás. Kouzlo nepoznaného (a nepoznatelného) již dávno zmizelo, ono dříve pečlivě střežené tajemství dostává nádech absurdity. Jako bychom již byli tím, co je tak lehce dostupné, ba co víc – co leckdy agresivně útočí na naši pozornost, již přesyceni. Pokud zrovna nemáme chuť sexuálně explicitní materiály aktivně vyhledávat, dostavuje se u nás jistý druh obrany: sexuálně zaměřené televizní pořady již nejsou zábavou, ale stávají se nudnými. Billboardy a tituly v trafikách se stávají předmětem více či méně vědomé selektivní ignorace. Sex na internetu vnímáme jako již vyloženě obtěžující, práci znepríjemňující a skýtající též mnohá nebezpečí (viry, ohrožení bezpečnosti počítače, nevyžádané služby etc.).

Obtěžující. Ano, můžeme říci, že v podobě, s jakou se se sexuálně explicitními materiály v současné situaci setkáváme, vzhledem k jejich množství a agresivitě

distribuce, jsme těmito materiály obtěžováni. A nejsme sami: napříč společnostmi jsou slyšet hlasy jednotlivců i celých občanských sdružení volajících po restrikci, cenzuře, či omezení distribuce těchto materiálů. Motivace lidí jsou různé a jistě se k nim v rámci naší práce dostaneme, jedno však mají společné: snaží se před sexuálně explicitním materiálem ochránit děti a mládež. Jako bychom se dostávali zpět na začátek našeho příběhu, k filmům s hvězdičkou...

Proč však tedy za téma naší práce volíme pornografii? Vždyť ve společnosti je spousta dalších jevů, které nás určitým způsobem osobně „obtěžují“, a před kterými bychom měli děti chránit: drogami počínaje a znečištěním ovzduší konče. Opět se jedná o náš osobní zážitek, který se stal jakousi poslední kostičkou do mozaiky, katalyzátorem, který spustil vlnu našeho aktivního zájmu o fenomén sexuálně explicitních materiálů:

Jednoho rána jsme v trafice, kde si poměrně často kupujeme noviny a cigarety, potkali maminku s dcerou: holčičce mohlo být okolo sedmi let. Maminka si kupovala noviny, holčička chtěla také něco ke čtení a poprosila maminku o zakoupení BravoGirl. Prodavač je ujistil, že titul má k dispozici, nastal však problém, neboť v široké nabídce dlouho nemohl žádaný časopis najít. Podařilo se mu to až po notné chvíli: časopis, mající na titulní straně polonahou dívku, byl totiž zařazen mezi tituly pro pány, a dle našeho mínění se od nich svým vzhledem příliš nelišil. Prodavač v radosti z nalezení titulu na něj upozornil a nasměroval tak pozornost matky i dcery tímto směrem, tedy k sekci časopisů pro pány. Nastalo očekávatelné: matka zčervenala, dcera si tyto časopisy začala se zájmem prohlížet, aby se vzápětí maminky s nevinným výrazem ve tváři zeptala, „cože to dělají ti lidé tady na tom obrázku?“. Dostalo se jí odpovědi, že „na to je moc malá“, prodavači bylo vynadáno velmi jadrným způsobem, avšak: časopis BravoGirl pro dceru byl zakoupen.

Po odchodu obou žen jsme pociťovali jakýsi zmatek daný neadekvátně rozdílnou reakcí matky na dva typy časopisů, mezi nimiž jsme neviděli (srovnáváme zde grafické provedení obalů) zas tak velké odlišnosti (tento pocit se ještě prohloubil po následném prolistování BravoGirl, kdy se polonahota změnila v nahotu). Prodavač, mírně vyveden z míry matčinou inzultací, tento rozdíl vysvětlil tak, že zatímco fotografie v BravoGirl jsou erotické, tudíž akceptovatelné, ostatní časopisy obsahují pornografii, něco, co není pro děti. Neváhali jsme tedy prolistovat i ostatní časopisy pro pány, rozdíly mezi oběma pojmy nám však někdy přišly dosti mlhavé.

Od tohoto okamžiku se datuje plán na vytvoření naší práce; dny následující jsme obtěžovali své okolí jednoduchou otázkou: „Jaký je rozdíl mezi erotikou a pornografií?“ Prvotní reakce byla vždy podobná: „No to je přeci jasné...“ – aby se vzápětí ukázalo, že lidé v tom jasno sice mají, ale každý myslí svým způsobem trochu (někdy i výrazně) něco jiného. Z čehož nám vyplynulo, že rozdíly ve vnímání sexuálně explicitních materiálů existují a jsou velmi variabilní záležitostí. Rozhodli jsme se tedy, že to, co naše vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňuje, prozkoumáme blíže a systematicky.

2. ČLOVĚK A PORNOGRAFIE (teoretická část)

Co tedy bude obsahem naší práce? Čtenář necht' rozhodně nečeká rozsouzení sporu mezi matkou a prodávčem, naopak: hodnotícímu hledisku bychom se chtěli vyhnout. Naším cílem není obhajovat či soudit, zda jsou sexuálně explicitní materiály dobré či špatné, zda se mají zakázat či nechat tak, jak jsou. Rozhodně zde nechceme moralizovat, kde by měly být vystavovány a komu prodávány. Naší snahou je osobní názorová neutralita, a to v následujícím kontextu:

Fenomén pornografie je v dnešní společnosti stále vnímán jako rizikový faktor, který není uspokojivě a nadoborově v rámci ČR zmapován. Autoři se ve svém projektu snaží o nastavení tzv. pornografického diskursu, modálního chápání a vnímání pornografie s ohledem na čas, prostor a společenskou atmosféru

Pornografie jako taková také není uspokojivě definována – je to jeden z těch pojmů, o nichž si všichni myslíme, že víme, co znamená, ale na konkrétní podobě nejsme s to s ostatními lidmi se shodnout. Stejně jako zdánlivě víme, co znamená hamižnost, co je zlost, co láska a co bolest, pokud se tyto pojmy budeme snažit vysvětlit někomu, kdo je nezažil, kdo o nich mnoho neví, velmi pravděpodobně se naše vysvětlení bude lišit od vysvětlení někoho jiného. A stejně tak je to s pornografií – ovšem s tím rozdílem, že ani hamižnost, ani ostatní příklady neznamenají pro společnost problém; sexuálně explicitní materiály, jak nám ukazuje historie i současné volání některých angažovaných občanských sdružení po nápravě, problémem být mohou.

Pro to, abychom tento společenský „problém“ mohli nějakým způsobem uchopit a řešit (případně neřešit), musíme si uvědomit, co se pod problémem (pornografií) samotným skrývá: a nejen to jak ho chápeme my sami, ale jak je vnímán ve společenském kontextu – s ohledem na čas, prostor a společenskou atmosféru. Ustanovit (být nadneseně) jakýsi pornografický diskurs, najít jakési modální chápání, odvozené od „průměrného“ vkusu populace, takové, jaké by se dalo například začlenit do právního řádu ČR (aniž by bylo postaveno na soukromých názorech politiků, ale spíše na názoru společnosti). Ačkoliv bude tento diskurs určitým kompromisem ze strany každého z nás (mnozí s ním nebudou souhlasit, ale čistě objektivní definici v tomto případě podle našeho názoru nelze vytvořit – viz též výsledky předchozí studie PSAV²⁰⁰⁴ (Chochola & Weiss 2005)), rozhodně si myslíme, že takto „demokraticky“ vzniklé pojetí sexuálně explicitních materiálů bude účelnější a použitelnější než výklad současný (subjektivitu opomíjející a zároveň subjektivně interpretovatelný).

Smyslem projektu naší disertační práce je ustanovení právě takového pornografického diskursu, jež by byl využitelný jednak jako podklad jak pro další, podrobnější zkoumání jednotlivých specializovaně zaměřených vědeckých disciplín, jednak jako přímý nástroj aplikačních oborů, které se k fenoménu sexuálně explicitních materiálů vztahují.

V teoretické části naší práce se proto vynasnažíme předvést psychologický význam sexuálně explicitních materiálů a chápání (vnímání) těchto materiálů v kontextu historie euroamerické společnosti, tj. popsat je z pohledu společenského uspořádání, politiky, technického vývoje, náboženství, práva, sociologie a psychologie. Jistěže jsou všechny tyto oblasti navzájem propojené a provázané, dělení do jednotlivých kapitol tak může působit uměle, slouží však vzhledem k lepší strukturovanosti složitého tématu zejména lepší orientaci čtenáře.

Účelem této teoretické části je totiž dodat čtenáři tolik relevantních informací, aby si dokázal utvořit na erotiku, pornografii a sexuálně explicitní materiály obecně svůj vlastní, hodnotný názor. Proto se, mimochodem, vlastně první oficiální definice zkoumaných pojmů objevují až v závěrečné kapitole teoretické části: chceme, aby se čtenář svou aktivitou na povaze naší práce sám aktivně podílel.

To, oč se snaží teoretická část narativní či výkladovou formou, je dále rozpracováno v následující části empirické formou vědeckého výzkumu.

Je zde představen projekt, který v letech 2005 až 2010 mapoval modální vnímání sexuálně explicitních materiálů na vzorku 3.000 respondentů z ČR, a který popisuje základní subjektivní a objektivní faktory toto vnímání ovlivňující.

2.1 UCHOPENÍ POJMU PORNOGRAFIE

Abychom porozuměli současnému pojetí pornografie, musíme pochopit i pojmy vytvořené během historických procesů. Ačkoliv pornografie byla vynálezem 19. století (viz 2.2), my nyní žijeme v „postpornografickém“ světě a díváme se na svět „postpornografickými“ očima (Allen et al., 1995). Než bychom používali vynucené a nepřírozené termíny, např. „prepornografický“, budeme raději využívat termínu „pornografický“ i v kontextu před devatenáctým stoletím, kdy nám připadá tento termín vhodný pro označení děl, která jsou ze sexuálního hlediska pohoršující a která podléhala cenzuře.

V obecném povědomí je zakotvené, že když je něco erotické, je to též sexuální a to je v pořádku - na rozdíl od toho všeho však pornografické pro někoho v pořádku není. Jak poukázal umělecký kritik Edward Lucie-Smith (Lucie-Smith 1991, str. 91): „Naši rodiče neměli žádné výčitky, když se dívali na obraz *Venuše a Kupido mezi časem a šílenstvím* od Bronzina, na kterém je znázorněna nahá žena, která se líbá s otevřenými ústy s nahým chlapcem, jenž je nejen mladistvý, ale navíc je to i její syn. Dělalí si však starosti s tím, když si jejich děti vyhledávají podobné věci na internetu“.

Obrázek 1: *Venuše a Kupido mezi Časem a Šílenstvím*, Agnot Bronzino, cca 1545.

Rozdíl tedy není v obsahu, ale v kontextu. Příliš často zakrýváme slovem *erotika* určitou nesmělost a ostýchavost. Je to pouhá rouška používaná pro estetické zkrášlení nepřijatelného, syrového výrazu *sex*.

„Podívám se a vidím“, pronesl soudce amerického Nejvyššího soudu Potter Stewart v roce 1964 (Hyde 1994). Nám všem stačí, když se podíváme a vidíme. Ať už se o pornografii mluví v soudních síních či ve vědeckých časopisech, přítomnost pornografie je zřetelně patrná a neoddiskutovatelná. Na pornografii, kterou lze určit na první pohled, je cosi nezkrášeného a neredukovatelného. Neredukovatelného proto, že už byla redukována v té nejvyšší možné míře: na tělo či jeho sexuální části, na sex jako mechanismus (Nead 1992). Dá se říci, že je zcela obnažená, až na samotné jádro. Proto je tu riziko, že když je sexuální vyobrazení – ať už v literatuře, ve filmu či na internetových stránkách – zbaveno umělecké či kulturně vzdělávací hodnoty, začne být posuzováno z pohledu autority jako cosi obscénního (pojmem obscénní zde rozumíme morální kategorii, viz 2.2.2).

Pornografie se svými atributy neměnnosti, nezpochybnitelnosti a okamžité rozeznatelnosti nás může svádět k myšlence, že stojí jaksí mimo rámec kultury (Donnerstein et al., 1987). Zdá se, jako kdyby byla opravdu na pomezí kultury, jako by balancovala kdesi v místech, kde kultura končí.

Teoretická část naší práce by měla ukázat, že pornografie vůbec nestojí mimo oblast kultury, popravdě řečeno, že dokonce je sama kulturním pojmem. Že zatímco se nám může zdát, že stojí na jejím okraji, ve skutečnosti je v samotném kulturním středu – vytvořená na průsečících sexuality, náboženství, politiky, umění a práva. Jak se vyjádřil antropolog Bernard Arcand (Arcand 1993, str. 65): „Historie pornografie je historií společnosti a nic, k čemu ve společnosti došlo, by nemělo být v žádném případě opomíjeno.“

Pornografie je nejen kulturním pojmem, ona je i zároveň výtvořem moderního světa, který transformoval sexuální explicitu do nové, problematické kategorie zvané „pornografie“.

Jednou z mnoha pornografických ironií je, že k osamostatnění pornografie došlo právě ve viktoriánském období (Hunt 1993), které si nejvíce spojujeme se sexuální pruderností. Právě v této době totiž technologie moderní reprodukce dala poprvé podnět ke vzniku materiálu, který dnes za pornografii považujeme. Nejenom proto, že tehdy byla pornografie poprvé vyrobena v měřítku, které z ní učinilo masový fenomén, ale že v rámci regulace obscenity byla postavena mimo zákon. Hlavním důvodem však bylo, že právě v tomto období se pornografie vydělila jako samostatná kategorie.

Přes očividně starodávný původ tohoto výrazu – z řeckého *pornographos* (řec. porne = děvka, prostitutka, graphein = psát, zobrazovat, Machek 1997), tj. „popis života, zvyků a činnosti prostitutek“ – bylo slovo „pornografie“ použito poprvé až v roce 1857 (Anglický Zákon o obscénních publikacích, viz Hyde 1994). Ačkoliv toto slovo ve starověkém Řecku existovalo, bylo ve skutečnosti antickému světu neznámé – zdá se, že existuje pouze krátký odstavec v jediném antickém textu, kde se letmo setkáváme se slovem označujícím autora pornografie: tento text s názvem *Hostující Mudrci (Depnosofistai)* napsal Athénaios a objevuje se tam slovo *pornographoi* – „ten, kdo popisuje prostitutky“ (Galán 2003).

Proto se jedná o relativně nové slovo oděné do hávu starobylosti. Avšak jaký mělo význam znovu oživit tento zapomenutý výraz? Kde se vzala ta náhlá potřeba nového slova, bez něhož se civilizace obešla celá staletí? Jako jedna z možností vysvětlení této otázky se nabízí exkurs do ne zcela probádané oblasti historie pornografie:

2.2 HISTORIE

Začněme ztrátami: vedle množství historického materiálu (dnes) klasifikovaného jako pornografický a tím pádem nepovolený a nepřístupný, uskladněného v muzeích a tajných sbírkách, je bezpočet dalších artefaktů nenávratně zničen – stačí uvést Samuela Pepyse, který spálil své vydání knihy *L'Escole des Filles* či vdovu po slavném badateli Richardu Burtonovi, překladateli spousty starověkých erotických textů, jako je *Kámasutra* a *Voňavá zahrada* – i ona po manželově smrti spálila většinu jeho dalších děl. Žádná z 135 000 fotografií z viktoriánské doby se sexuálním podtextem londýnského fotografa Henryho Haylera se po policejní razii nedochovala do současnosti (Hyde 1994).

2.2.1 Exkurz do historie

Toto ztracené dědictví svědčí o tom, že pornografie hrála podstatnou roli v dějinách civilizace a nebyla to jen nějaká obscénní atrakce. Klíčem k pochopení toho, o jakou roli šlo, jsou dnešní muzea: pro muzea je typické, že vystavované objekty jsou umístěny ve skleněných vitrínách – to má za následek naše odtržení od objektu a zároveň jeho izolaci od své vlastní minulosti i kontextu (Grant & Mulas 1997). Mnoho objektů se používalo při nejrůznějších rituálech či to byly předměty každodenní potřeby, kterých se lidé často dotýkali. Když však zíráme na tyto izolované předměty v zamčených skleněných vitrínách, stávají se z nás platící voyeuři, kteří jsou schopni pouze pohledem pojmout jejich potenciálně pornografickou sílu.

A právě tento soustředěný pohled izolovaný od ostatních aktivit charakterizuje moderní dějiny pornografie, které by snad mohly být popsány jako „rozmanitý pohled přes sklo“ (Williams 1990): od skleněných vitrín v muzeích přes sklem zakryté obrazy, skleněné čočky kamer po skleněné čočky promítacího přístroje, od skleněné obrazovky po počítačový monitor digitální éry. Dějiny pornografie jako dějiny zírání na věci skrz sklo jsou též dějinami nejrůznějších médií – jsou to dějiny naší vlastní posedlosti vynálezy a užíváním mediálních technologií, které nám mají pomoci pozorovat, zkoumat a podrobně si prohlížet podstatu všech věcí. Nejrůznější druhy čoček, které používáme, se svou vlastní průhledností, schopností věci zvětšit a zkreslovat, mají sloužit nejen k pozorování předmětů, ale též k jejich znázorňování a symbolizování. Jako jiný druh vidění, každý nový druh mediální technologie vytváří jiný pohled s rozdílným cílem.

Pornografie představuje kritický moment tohoto procesu, protože prvotním požadavkem těchto rozvíjejících se médií byla touha po ještě čistším pohledu, touha přesunout pornografii z okraje do hlavního proudu (Langevin et al., 1988). Jakmile se objevila fotografie, diváci zvyklí na zidealizované postavy kreslených a malovaných aktů byli šokováni beztvarou škaredostí přirozených postav nahých postav na fotografiích, které byly též označovány jako „pornografické“. Postupně se lidé samozřejmě naučili

chovat před kamerou a dnes je už svět domácího videa či webových kamer demokraticky otevřený všem.

Příběh pornografie není vlastně ničím menším než příběhem vývoje mediálních technologií (Brown 2002) - a právě jemu je vlastně podřízeno i řazení následujících historických kapitol. Ruku v ruce s tím jde i příběh boje o jejich kontrolu a ovládní. Od tiskařského lisu přes fotografii, film a video až po věk počítačů – každé z těchto médií má demokratizační efekt (Fisher & Barak 1989), slouží stále většímu počtu lidí pro jejich prezentaci. Zároveň je každé médium do značné míry démonizováno jako „hybná síla chaosu, který povede ke kolapsu společnosti, pokud k němu nebude dostatečně omezen přístup“ (Mathews 1994). Před staletími se jednalo o tiskařské lisy, dnes je to internet.

Nové technologie, které čelí sociální a politické represi, získávají prostřednictvím spojenectví s pornografií doslova rozvratnou moc. Pornografie, jejímž charakteristickým rysem je sexuální explicita a důraz na maximální otevřenost, nemá žádnou úctu ke společenskému řádu založenému na diskrétnosti, rezervovanosti či určitém formálním roucho (Allen et al., 1995). Pornografie setřásá jakékoliv roucho – doslova i přeneseně – a ve své nestoudné nahotě jí nezbyvá nic jiného než se takové přetvářce jen vysmát. Krátce řečeno: „pornografie moc ráda masturbuje na veřejnosti“ (Allen et al., 1995, str. 89).

To je jádro celého problému, protože když rozebereme tento argument až na samu jeho podstatu, vidíme (Longino 1994), že boj o pornografii není nějakou vznešenou debatou o tom, kdo a co se má vidět. Jde o něco mnohem zásadnějšího: vzhledem k tomu, že pornografie ztělesňuje na jedné straně naprosto necenzurovaný projev a na druhé čistou a nespoutanou rozkoš, boj o ni je vlastně debatou o tom, kdo má právo na svobodu projevu a kdo má právo užívat si rozkoše. Když tento problém navlékneme do hávu morálky, je to ten nejjednodušší způsob, jak maskovat nepřijatelné elitářství jako spravedlivý a počestný požadavek (Bauseman 1998).

Když si uvědomíme, na jakém pozadí se dějiny pornografie odvíjely, není divu, že to, co kdysi vypadalo jako neškodný článek či průměrně zdařilý obraz, dokázalo vyprovokovat tak šílenou hysterii. Ale takové reakce jsou již minulostí a dnes je mnohem elegantnější bojovat proti pornografii předstíráním absolutního nezájmu místo záchvatů zuřivosti (Boagert 2001). „Nuda.“ „Je to pořád stejné.“ Je to však právě naopak. Když se z hlediska pornografie zaměříme na specifické zkušenosti, je až úžasné, jakou tam nalezneme rozmanitost. Samozřejmě se nedá popřít, že pornografie se v určitém rytmu opakuje (Donnerstein et al., 1987) a že v tomto ohledu je to jako s taneční hudbou, která podobným způsobem používá opakující se rytmy, aby dostala posluchače do horečné extáze (Sherman & Dominick 1986). Pohyby se mohou lišit, avšak tanec je stále stejný – cílem je pocit uspokojení a rozkoše. Ne náhodou se nekonečné odsuzování taneční hudby a její scény tolik podobá kritice pornografie. Oba projevy jsou popisovány jako masturbační, stojící na okraji společnosti a antisociální (např. Russell 1993a, Sherman

& Dominick 1986). Zda jsou oba odmítány jako nudné či běsnící, na tom už příliš nesejde. Zásadní kritický tón je shodný, přesněji řečeno tvrzení, že masová honba za uspokojením a rozkoší ve vlastním zájmu je něčím špatným.

Věříme, že výsledek tohoto kolosálního boje mezi pornografií a společenským systémem je předem rozhodnutá záležitost. Vzhledem k tomu, že každé nové médium přináší nový příslib demokratizace (Fisher & Barak 1989) a předává štafetu svému následovníkovi v tomto procesu, měl by zákonitě nastat okamžik, kdy se pornografie stane běžnou a zároveň samozřejmou součástí každodenního života, kdy se přestane skrývat za rouškou tajemství a nebude společensky tabuizovaná. Více než cokoliv jiného k tomu přispěje, jak si ukážeme v kapitole 2.2.8, právě internet.

Pokud tedy pornografie přestává sloužit výhradně k samotářským masturbačním zážitkům, ale stává se branou k navazování vztahů a kontaktů, pokud byla pornografie dříve definována jako regulující kategorie, kterou již déle nelze regulovat, alespoň ne ve formě, jakou ji dnes známe, znamená to, že přestane existovat?

Ne. Tabuizované věci a předsudky mohou být nahlodány, ale těžko zcela vymýceny. Nicméně se zdá, že představa o pornografii jako o něčem ostudném a protiprávním pomalu bledne...

2.2.2 Pornografie okem archeologa

Začněme naše vyprávění o historii pornografie v prvním století našeho letopočtu, konkrétně 24. srpna roku 79, v den, kdy soptící Vesuv pohřbil Pompeje pod přívalem rozžhavených balvanů, roztavené lávy a popela, a zároveň zahrnul sousední Herculaneum masou vřícího bahna (Grant & Mulas 1997). Obě města zmizela z lidského povědomí na dlouhých šestnáct století – teprve poté, co jeden italský rolník při náhodném kopání studny objevil v roce 1709 trosky Herculanea, byla obě města postupnými archeologickými vykopávkami odkryta. Nikdy dříve se modernímu světu nenaskytla taková šance pro zkoumání starověku.

Je obtížné přeceňovat důležitost klasických děl pro společnost, která se stala svědkem odhalení Pompejí. Klasická kultura, řecká i římská, byla základním kamenem systému vzdělávání, antický svět se stal vzorem pro civilizaci – moderní svět viděl svou budoucnost v dílech minulosti (Clarke 1998). Bylo to, jako kdyby starověké texty od velkých klasických civilizací měly být pojistkou velikosti a významu těch nových. To si žádalo, samozřejmě, obratné manévrování – do všeobecného povědomí totiž začala pronikat skutečnost, že říše římská byla osudově oslabena uvolněnou morálkou (Galán 2003), a začaly se šířit obavy, že určité části klasických děl měly za cíl vyprovokovat sexuální vzrušení u mladých chlapců (Brundage 1996). Nicméně při uvážlivém výběru bylo možné uchovat oblíbená díla antické kultury. Avšak i ty nejjobratnější výmluvy byly

naprosto nepřiměřené tváří v tvář masové hrozbě, kterou pro morálku a citlivost představovaly vesuvské objevy (Galán 2003).

V polovině osmnáctého století, v počátcích archeologických vykopávek, začaly práce ve Vile papyrů, kde přetrvala největší a nejpozoruhodnější soukromá sbírka soch (Hyde 1964). Jedna socha způsobila okamžité zděšení: mramorová plastika boha Pana v očividně plodném koitu s kozou. Ačkoliv sodomie nebyla v klasickém umění neznámým pojmem (Johns 1982, viz též *Léda s labutí* v kapitole 2.2.4), západní svět se přesto rozhodl sex v těchto vyobrazeních spíše přehlížet. Avšak ať už byla snaha ignorovat veškeré narážky tohoto druhu jakkoliv důrazná, zde se ji vzhledem k detailnímu a přesnému ztvárnění průniku falu udržet nepodařilo.

Obrázek 2: Pan a Kozu, Vila Papyrů, Herculaneum.

V minulosti stejně jako v současnosti podléhali lidé okamžitému impulsu odklidit sexuálně explicitní materiál někam z dohledu – a tak Karel Bourbonský, král Neapole a Sicílie, vydal příkaz, aby byla socha svěřena do péče královského sochaře s dodatkem, že k ní nikdo nesmí mít přístup (Tang 1999). I na konci devatenáctého století, když byla vila papyrů rekonstruována, byla socha *Pana a kozy* vynechána i přes skutečnost, že šlo o jedno z nejkvalitnějších děl sbírky (Hyde 1964).

Šok z nálezů této sochy nebyl ojedinělý – z trosek byl vykopán též obrovský pyj z malovaného tufu, který se tyčil do výše více než šedesáti centimetrů. Byly tam také misky na pití v podobě masek, jejichž ústa měla místo jazyku penisy, které se pohupovaly na hladině, když byly misky plné. Nalezena byla též kameninová lampa ve tvaru fauna s nadměrným falem protkaným žilami a s propracovaným žaludem. Byly tam také létající pyje s maličkými křídly a s volně se pohybujícími zvonky.

Obrázek 3: Falické artefakty z Herculanea a Pompejí, 1.stol. n.l. Zleva terakotová miska na pití, terakotová lampa a bronzové zvonky.

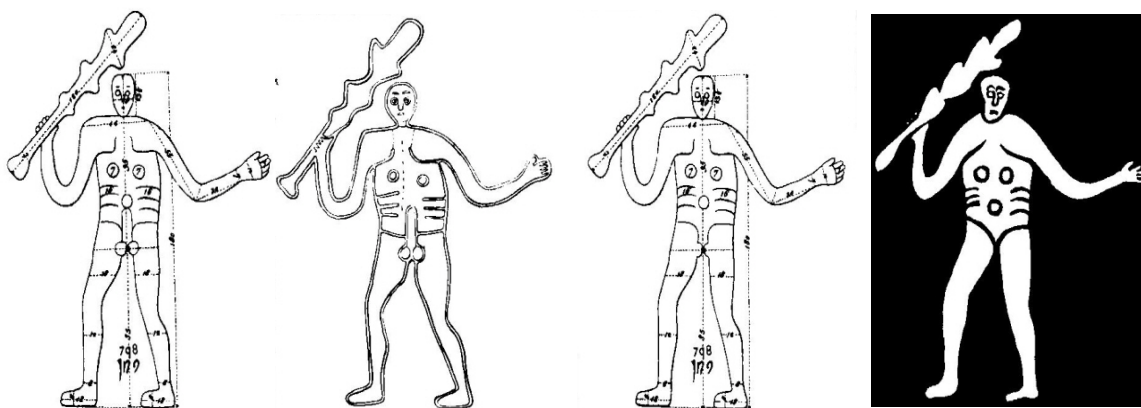
Epocha, která vydala z nitra země tuto hojnost falů, byla zároveň epochou, jež odstranila falus z očí. Pokud byl podle všeho penis v antickém Římě doslova všude, v osmnáctém a devatenáctém století nebyl nikde – více viz kapitola 2.2.5.

Obrázek 4: Obr z Cerne Abbas v oblasti Dorsetu.

Nebyly to jen první starobylé genitály dožadující se pozornosti těch, kteří by je raději ignorovali. *Obr* z Cerne Abbas představuje impozantní příklad z pahorkatiny v oblasti Dorsetu. Dosud není známo, kdy byl vytesán do křídy, není ani jasné, co má vlastně představovat (Maxwell 1996): je to římský Herkules, součást jakéhosi pohanského kultu či se jedná o pouhý vtip? V každém případě je pravdou, že v osmnáctém a devatenáctém století byla přítomnost *Obra* z Cerne Abbas dosti problematická: první známá názorná ilustrace (kompletní včetně genitálu) se objevila v roce 1764 v *Gentleman's Magazine* (Douglas 1995), avšak z další doložené ilustrace z roku 1774 (Hyde 1964) nějakým záhadným způsobem penis jaksí odpadl, byla naznačena pouze varlata v podobě malých bodů

na vnitřních stranách stehien. Během viktoriánské doby obé zmizelo docela. Dalším uměleckým zásahem v rámci návratu k přirozenosti byl obrův pyj zakryt fíkovým listem (Hunt 1993). Teprve v roce 1868 došlo k restauraci původního tvaru *Obra*, a to jen díky silnému vlivu archeologické lobby (Douglas 1995).

Obrázek 5: Obr z Cerne Abbas pod vlivem cenzury, zobrazení z let 1764 – 1842.

Tyto pohoršující artefakty však působily archeologům nemalé problémy – ukázat je na veřejnosti nepřicházelo v úvahu, protože tyto objekty byly pro výstavu naprosto nevhodné, avšak bylo zřejmé, že v zájmu archeologie, která v té době byla u svého zrodu, nemohly být na druhé straně zničeny. Nakonec se zvolilo jediné přijatelné řešení: stejně jako u sochy Pana a kozy se rozhodlo tyto objekty ukrýt. Postupovalo se tak

ve shodě s návrhem Františka I., vévody z Kalábrie, který roku 1819 žádal, aby erotické artefakty byly uzamčeny v jedné místnosti v muzeu v Neapoli a přístup k nim byl omezen pouze pro lidi dospělého věku a prokazatelné morálky (Tang 1999). Nakonec bylo do tzv. Gabinetto degli Ogetti Osceni (Místnost pro obscénní objekty) uzamčeno více než sto artefaktů.

Devatenácté století se postavilo proti kulturnímu toku ze strany starověkého Říma tím, že vytvořilo zcela nový fyzický a kulturní prostor: „tajné muzeum“. Místo, které má ochraňovat veřejné vědomí i morálku, místo, kde mohou být problematické objekty izolovány a odloženy tak, aby k nim byl pouze omezený a kontrolovaný přístup. Pro tyto objekty bylo též nalezeno nové pojmenování: „pornografie“. První oficiální a systematický katalog této sbírky se objevil (Grant & Mulas 1997) v roce 1866 a byl nazván jednoduše *Pornografická a obscénní sbírka*¹. Tajné muzeum bylo součástí muzea, ačkoliv od něho bylo odděleno. Zatímco přítomnost těchto objektů nebyla popřena, muzeum se mohlo tvářit, že tam nic takového neexistuje. Byla to určitá anexe sexu ze společnosti (Brundage 1996) – byl tu i zároveň nebyl, byl součástí společnosti, i když to nikdo otevřeně nepřiznával.

Antický svět doposavad vnímaný viktoriánskou společností jako plný čistých bílých soch, na kterých se obdivovala jejich neposkvrněnost, nádhera a vznešenost ukázal svou druhou tvář – nález rozsáhlé sbírky prací, které se považovaly za obscénní, představoval problém (Ziolkowski 1998). Bylo nutno tyto artefakty nějakým způsobem separovat, a proto byl vynalezen termín „obscénní“, díky kterému je lidé mohli izolovat v tajném muzeu (Grant & Mulas 1997). Teprve potom mohli prohlašovat, že objekty sice patří k antice, avšak nemají nic společného s tím, z čeho viktoriánská společnost vycházela a čerpala.

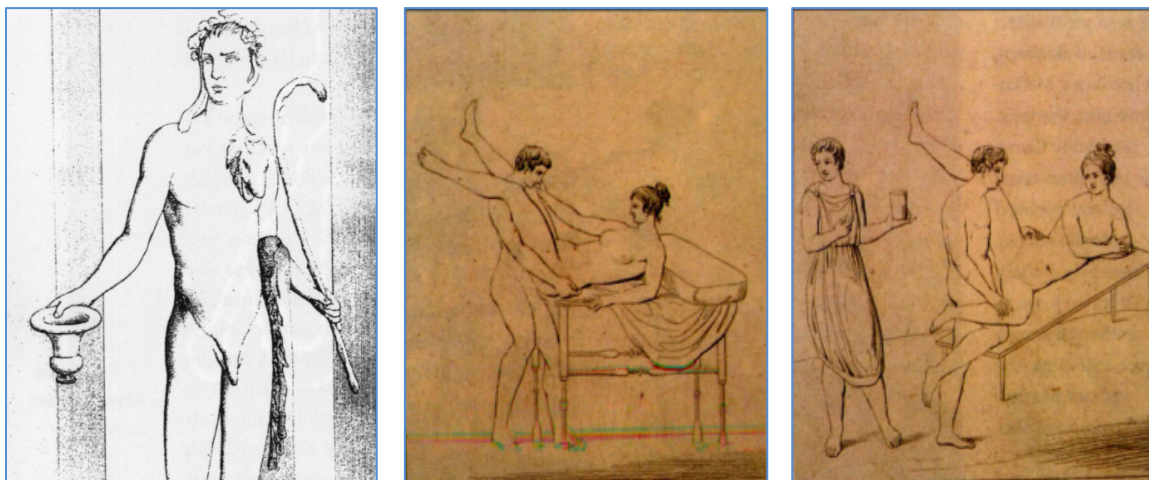
Když se zakládalo tajné muzeum, vyvstala další otázka – kdo do něj bude mít přístup, či lépe – kdo přístup mít nebude. Zprvu byl přístup omezen pouze na ty, kdo měli královské povolení, a poté, co se k moci dostal Giuseppe Garibaldi, pro ty, kdo měli povolení od ředitele muzea. Ženy, děti a příslušníci nižších společenských tříd byli automaticky vyloučeni – pornografie měla být doménou vzdělaných gentlemanů (Tang 1999). Předpokládalo se, že gentleman je dostatečně chráněn před erotickými stimuly a morálním úpadkem, pornografie pro něj nebyla nebezpečná – pozice a moc gentlemanů byla tímto velmi posílena a oni tak mohli znovu potvrdit své sociální postavení a moc.

¹ Etymologie slova „obscénní“ je nejasná – někteří se domnívají, že jeho původ je z latinského *ob caenum*, tedy „ze špíny“ (Rejzek 2001), jiní se přiklání k latinské vazbě *ob scena* znamenající „mimo scénu či na jedné straně scény“ (Machek 1997). Tajné muzeum by pak mohlo být vnímáno jako určité prostorové uzákonění termínu morální kategorie „obscénní“, vycházející z předpokladu, že objekty samotné byly vytvořeny, aby předváděly svou vlastní obscenitu mimo scénu, mimo oči diváků, aniž by byly veřejně vystavené.

Pro tuto dobu je typický (Thompson 1979) strach ze ztráty kontroly a moci, která by mohla ohrozit samotné kořeny sociální struktury a říše – za zásadní se považoval pořádek v rodinách a v nižší společenské třídě. Obzvláště ženy byly považovány (Ziolkowski 1998) za slabé a ochotné podlehnout nástrahám, a proto bylo velmi důležité je ochránit před pornografickými objekty. Panovala však stejně silná obava (Thompson 1979), že kdyby se něčím takovým nadchly, mohly by být nebezpečné a těžko zvladatelné. Takže to, co bylo předkládáno jako zákon o ochraně žen (tj. zákaz vstupu ženám do tajného muzea), by mohlo být přesněji nazváno zákonem ochrany před ženami. Byl to strach z ženské sexuality (Russo 1998) – ženská sexualita ohrožovala samotnou podstatu společnosti: v jedné rovině ohrožovala bezpečnost manželství, rodiny, porodů a legitimacy, v druhé pak bezpečnost samotných mužů a jejich vlastní individualitu – hrozba ženské sexuální rozkoše pro mužskou identitu (Ziolkowski 1998).

Před přístupem do tajného muzea potřebovali být ochráněni i děti a mladíci (Grant & Mulas 1997) – opět ze strachu před rozkladným účinkem nepatřičného pornografického materiálu. Strach z katastrofálních následků pravidelného onanování přispěl ke vzniku trhu s penisovými kroužky sloužícími k potlačení podvědomé vášně ve spánku (Douglas 1995), a co bylo ještě hrozivější, se zařízením, pomocí kterého se při synově erekci rozezněl zvonek v ložnici rodičů! (Záruba & Votoček 1925). Názory na onanii byly nekompromisní (Tang 1999, str. 84-85): „Dlouhodobě provozované sebeuspokojování vede u mužů neodvratně k předčasnému úmrtí či sebevraždě, masturbace u žen vede k děložnímu běsnění, které ženu zbaví cudnosti a rozumu a dovede ji až na úroveň těch nejlascivnějších zvířat, dokud ji beznadějná smrt nevyrvе z bolesti a hanby“.

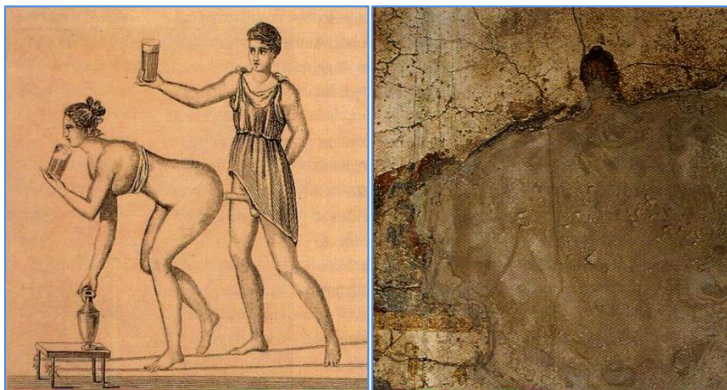
Po vytvoření tajného muzea vyvstal další problém – jak vytvořit soupis této sbírky. Autoři průvodců a katalogů byli nuceni rozhodnout další nepříjemné dilema: mají sloužit dobrému vkusu, či pravdě? Obecně vzato, nejvíce ze všeho utrpělo hledisko pravdy (Ziolkowski 1998): genitály byly buď naprosto odstraněny, zakryty fíkovými listy

Obrázek 6: Katalog ilustrací památek z Herculaneum a Pompejí, 1840. Ilustrace byly v zájmu zachování cudnosti často zamlženy a nedbale naskicovány. Podoba falu byla zakryta fíkovým listem, zcela vynechána či pozměněna do nepravděpodobného tvaru.

či zúženy do nepravděpodobných tvarů. Avšak některé artefakty představovaly mimořádný problém – např. u již zmíněné a tolik problematické sochy *Pana a kozy* i při nejlepší vůli jakékoliv maskování nebylo k ničemu. I kdyby se *Pan* kastroval, celkové vyznění by zůstalo naprosto stejné. Nezbyvalo než podobné artefakty ze všech soupisů vynechat a jednoduše je neevidovat (Grant & Mulas 1997).

Zmatek a nejistota ohledně nejlepšího způsobu, jak se vyrovnat s těmito šokujícími artefakty, se zračily v očividné (Mathews 1994) zlovůli, jak se se samotnými objekty zacházelo, obzvláště v prvních letech vykopávek. Ze stovek erotických maleb na stěnách domů v Pompejích byly nejméně tři čtvrtiny natolik narušeny, že jsou naprosto k nepoznání (Richlin 1992). Jedině díky skicám a rytinám archeologa Rouxe si můžeme utvořit obrázek, jak asi tyto malby vypadaly ve skutečnosti.

Obrázek 7: Muž a žena předvádějící sexuální akrobacii, Pompeje.

Samozřejmě bylo obecně známo, že v antickém Řecku a Římě byla stvořena spousta erotických artefaktů – v následujících staletích však byly kus po kuse zničeny (Galán 2003). Co však šokovalo pompejské archeology, byla jejich všudypřítomnost (Clarke 1998) – kdyby našli jednu věc, všechno by bylo v pořádku. Avšak když našli tak nezměrné množství, začali se domnívat, že muselo jít o svět převrácený naruby, kde všechny hodnoty, které gentlemani uznávali, byly zničeny ohybnou oplzlostí života, která při vykopávkách vyplula na povrch. Takové obyvatele antického světa nečekali a ani si je nepřáli nalézt, pokusy porozumět starověku z hlediska současnosti se ukázaly být nečekanou zkouškou (Kendrick 1987). Archeologové při vykopávkách projeví své vlastní předsudky a prohlásili, že všechny erotické malby a artefakty, které není možné zařadit ani částečně do náboženské kategorie, patřily pouze do nevěstinců (Grant & Mulas 1997). Fakt, že v tom případě by Pompeje byly jeden velký nevěstinec, se jaksi opomíjel.

V době, kdy došlo k vykopávkám a odkrytí těchto obscénních předmětů, se vycházelo (Ziolkowski 1998) z křesťanské logiky prvotního hříchu, která vedla k následující rovnici: nevinnost = sexuální nevinnost = sexuální nevědomost. Avšak toto tvrzení má určitou trhlinu (Mathews 1994), protože jakmile nevinnost a pocit viny vstoupí do obecného povědomí, člověk nemůže poznat nevinnost, aniž by ji ztratil. Schopnost ukázat na ty, kdož jsou vinni, je podmíněna vlastním nedostatkem nevinnosti, stejně jako když lascivně smýšlející cenzor vidí kolem sebe samou pornografii. Jde o nereálnou logiku v samém srdci západní tradice (Thompson 1979). Jak byla tedy tato

patová situace vyřešena? Pokrytectvím a přetvářkou. Některé viktoriánské dámy například považovaly za nezbytné předstírat mdloby, když zaslechly nějaký sexuální dvojsmysl (Brown 1988). Tento čin vypovídá o tom, že ve svém nitru si plně uvědomily, o čem je řeč, veřejně však odmítaly připustit, že něco viděly či slyšely. Na sex se mohlo nepřímo poukazovat, avšak nesměl být pojmenován. Sex byl všudypřítomný, nikoliv však všeobecně přijímaný a uznávaný (Brundage 1996).

Vraťme se však k pompejským malbám. Poté, co idea města coby jednoho velkého nevěstince začala být pro společnost neúnosná, začaly být přepychové pokoje s erotickými malbami považovány za místnosti určené především k milování (Kendrick 1987). Z dnešního pohledu (Clarke 1998) je však tato představa také mylná – klíčem k pochopení významu maleb v Pompejích je pochopení kontextu, v němž vznikly. Kde bylo možné je vidět? Kdo je mohl vidět? Do které části domu patřily? Tyto místnosti se nacházely v částech domů určených k pobavení, uvedená výzdoba byla výrazem „přepychu“, nikoliv smyslnosti a chtíče (Webb 1975). Byl to prostor, kam majitel bral své nejoblíbenější a nejvýznamnější hosty, obrazy měly přesvědčit návštěvníky o dobrém vkusu majitele domu. Jejich účelem nebylo návštěvníky eroticky vzrušit. Nešlo o to upoutat na sebe nemístným způsobem pozornost, šlo pouze o ukázkou nádherných aspektů sexuálního dovádění – sex zde byl vnímán jako hra (Richlin 1992).

Archeology v jejich snahách porozumět Římanům prvního století mátló především pojetí soukromí, stejně jako jejich představy o soukromém sexu. V latině neexistuje slovo znamenající soukromí, neexistuje způsob, jak takový obsah vyjádřit (Rousselle 1988), přesto, jakmile byly tyto obrazy v Pompejích odkryty, všichni se okamžitě shodli na tom, že se musí jednat o ty nejsoukromější místnosti v celém domě (Grant & Mulas 1997). Jak dnes víme, podobné výjevy ve skutečnosti zdobily ta nejveřejnější prostranství římského kulturního života, rozdělení na veřejnou a soukromou oblast není přirozené (Rousselle 1988). Ve viktoriánské době však byla

Obrázek 8: Žena se stuhou zavázanou přes prsa, Pompeje. Jedno z mnoha vyobrazení, které bylo považováno za výzdobu nevěstinců.

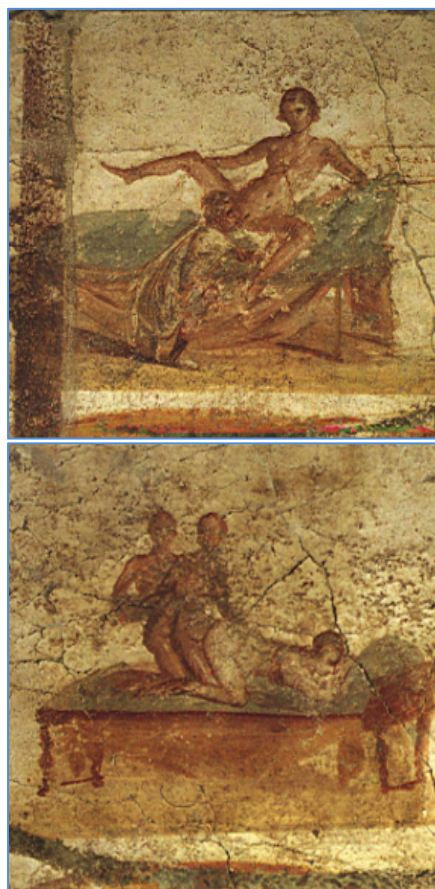
Obrázek 9: Muž a žena v posteli, Pompeje. Po svém nálezu bylo dílo považováno za součást výzdoby místnosti určené především k milování.

těsná vazba pornografie a soukromí naprosto odlišná od římského chápání veřejného předvádění vlastní identity.

Ve viktoriánské době bylo nemyslitelné, aby byly podobné výjevy veřejně vystaveny, pro archeology to bylo naprosto ohromující zjištění, čekali, že je naleznou zastrčené v těch nejtemnějších a nejšpinavějších koutech. Bylo však zcela zřejmé (Galán 2003), že jejich majitelé byli na svá umělecká díla pyšní. Chtěli je ukázat lidem, kteří navštívili jejich dům – sexuální výjevy se přirozeně vyskytovaly na všech možných místech, mohly být vystaveny na zahradě i ve volně přístupných prostorech, a to především z jednoho důvodu: dům totiž jeho majitelé nevnímali pouze jako prostor pro svou rodinu (Grant & Mulas 1997).

K těmto výjevům měly přístup děti stejně jako ženy. Každý hledal důkazy o tom, že Římané izolovali objekty se sexuálními motivy před dětmi a před ženami – archeologové se snažili nalézt v antické literatuře pasáže, kde by se o tom psalo, pídili se alespoň po jediném svědectví, že se mladé dívky nesměly dívat na vyobrazení kopulace (Clarke 1998). Marně. Děti, ženy a lidé všech sociálních tříd se mohli na tyto artefakty dívat bez jakéhokoliv omezení a dokonce se jim i líbily (Richlin 1992).

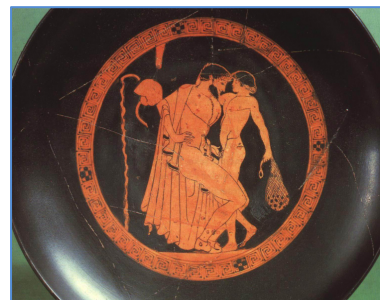
V roce 1986 byl nalezen soubor maleb v šatně komplexu římských lázní známých pod názvem Předměstské lázně (Kendrick 1987). Uprostřed komplexu obsahujícím suchou saunu, vyhřívaný bazén, studený hluboký bazén, vodopád vykládaný mozaikou a bezpočet nádherně vyzdobených místností stála šatna s řadou těch nejodvážnějších sexuálních obrazů, jaké byly v Pompejích odhaleny. Každá kóje na převlékání měla své vlastní vyobrazení – najdeme zde felaci i cunnilingus (což je unikátní, neboť i v Římě byl vyobrazován orální sex ojedinele, jelikož se jednalo o sexuální praktiku spojovanou s prostitutkami, Hyde 1964), vyholené genitály, homosexuální styk i skupinový sex. Tyto kóje navíc nejsou rozděleny do zvláštních oddělení pro muže a pro ženy, je tu pouze jedna společná šatna – každý, kdo do lázní přišel, mohl vidět příslušníky obou pohlaví, jak se svlékají a připravují na koupel. Ještě důležitější je však skutečnost, že některé znázorňované praktiky byly i v té době považovány za nepatřičné (Hyde 1964), ať už se jedná o výjevy spojované s prostitutkami či praktiky, v nichž byl muž znázorněn v pasivní sexuální pozici, což mohlo být kompromitující pro jeho sexuální život, jaký se

Obrázek 10: Malby z Předměstských lázní v Pompejích, 62-79 n.l.

od římského občana požadoval². Tyto obrazy jednoduše převracejí společenskou etiketu vzhůru nohama, přesto se nejedná o objekty určené kradmým a skrytým pohledům, jak je to charakteristické pro dnešní pornografii (Knoll 1998). Tyto malby byly veřejně přístupné a pravděpodobně byly i oblíbené. Představme si současnost, kdy by se obrazy, které by se daly označit jako tvrdé porno, vystavily na náměstích, v kinech, na radnicích... Taková představa je nemyslitelná (Hunt 1991).

Na konci devatenáctého století již neapolské tajné muzeum nebylo jediné svého druhu – další sbírky pornografického umění začaly vznikat v soukromých galeriích ve Florencii, Drážďanech, Madridu a Londýně. Sloužily především jako depozitáře „obscénních památek“ dovezených z Řecka a Egypta (Kendrick 1987), všechny se však vyznačovaly podobnými znaky: všechny věci očividně sexuálního charakteru, ať už náboženské, rituální či symbolické povahy, byly složeny na jedno místo, čímž vznikla zvláštní skladiště osiřelých objektů. Najdeme zde (Grant & Mulas 1997) malé amulety ve tvaru falu, které se zavěšovaly dětem na krk – přívěsky pro štěstí analogické dnešní podkově, faly z domácích svatyní, mramorové sochy z římských uměleckých sbírek, které měly vypovídat o bohatství a dobrém vkusu svých majitelů, ozdobné bronzové předměty a votivní falické řezby vytvořené pro obětování bohům. Dále funkční předměty každodenní potřeby, jako jsou lampy, vázy a zrcadla, misky používané k náboženským rituálům, rolničky čili faly se zvonky chránící

Obrázek 11: Předměty původně určené pro každodenní použití, posléze součást sbírky tajného muzea v Neapoli. Shora: Mramorový reliéf znázorňující Hercula s nymfou; Řecký talíř s figurami – asi 480 př.n.l.; Římský pohár na víno z 1.stol. n.l.

² Pokud to velmi zjednodušíme, základní pravidlo Římanů bylo proniknout, avšak nepustit. Nezáleželo na tom, komu to kdo dělal, jak to dělal a jaký otvor si pro zavedení svého úd vybral, základním pravidlem bylo zavést úd, strpení něčeho takového však bylo ostudné. K sexuálnímu styku byli vždy zapotřebí přinejmenším dva a jeden z nich byl vždycky na tom špatném konci: ženy, otrokyně, prostitutky, jinoši a děti. Když muž do někoho pronikal svým údem, vyjádřil tím občanské právo muže – pokud chtěl být totiž řádným občanem, musel být též sexuálně aktivním. Hrozba pasivity byla zároveň hrozbou toho, že člověk ztratí vládu nad sebou samým, že se stane předmětem sexuální touhy někoho jiného. V antickém světě je sexuální žádost a touha něčím, co je zřídka oboustranné – oni nechťeli být milováni tím, koho milovali, to je až výmysl moderní doby. Člověk měl být pánem svého těla a svých tužeb, ne naopak. Jakmile do vás vstoupil muž svým penisem či jste se stali předmětem jeho smyslné touhy, znamenalo to, že jste přišli o své já, že jste přestali být pánem své vlastní existence (Tang 1999).

před uhrnutím, malby odsekané ze zdí. Jsou tu věci, které k sobě vůbec nepatří, avšak jakmile byly jednou položeny vedle sebe a označeny jako obscénní, nemravné a nestydaté, toto označení jim už nikdo nevezme.

Na začátku devatenáctého století se stala obscénnost primárním faktorem, který při klasifikaci objektů z minulosti převážil nad vším ostatním.

Předměty s jakýmkoliv náznakem sexuálního obsahu byly vyříděny, izolovány a ukryty. Navíc byly nedoceny a špatně chápány: nezáleželo na tom, odkud pocházely ani k jakému účelu sloužily – jednoduše byly automaticky označeny visačkou „obscénní“. Vyňaty z původního prostředí byly uskladněny pod novým a uměle vytvořeným názvem „obscénnost“, což z vědeckého hlediska nelze obhájit, neboť obscénnost není vědeckou, nýbrž morální kategorií (Johns 1982). Jakmile byly vytrženy ze svého prostředí, ve kterém měla jejich existence smysl, jejich význam se často naprosto vytratil. Byla to újma, jejíž následky pociťujeme až do dnešních dnů.

Zbytky evropských tajných muzeí jsou dodnes k vidění, často jsou udržovány jen z nostalgie. Po druhé světové válce, kdy došlo ke změně obecného přístupu k těmto památkám, se mnoho objektů vyndalo z uzavřených skříněk a přiřadilo mezi veřejně přístupné exponáty (Kendrick 1987). Zdaleka však ne všechny.

Logika morálky, kvůli které byla vytvořena tajná muzea, sklízí dnes spíše posměch než porozumění; ve skutečnosti není nic lepšího než pohlédnout na lidi žijící ve viktoriánské době a hned se nám zvedne sebevědomí, strefujeme se do nich, abychom si vylepšili úsudek o nás samých. Pravdou však zůstává, že ačkoliv byly zdi tajných muzeí strženy mnohem liberálnější epochou, sama tajná muzea dosud existují. V dnešní době bychom je asi nezaplňili stejnými objekty - století hádek nad významem slova obscénnost zmařilo tyto snahy, náboženské a umělecké artefakty byly znovu vyloveny z potměných koutů a vystaveny. Avšak kategorie artefaktů, které bychom si přáli vyčlenit, skrýt, neukazovat, neznepokojoval se jimi a dohlížet na ně, stále existuje. A i nadále nazýváme tyto artefakty stejným pojmenováním: obscénní pornografie.

Jsme dědici našich viktoriánských předků – v okamžiku, kdy vytvoříme kategorii pornografie, v momentě, kdy řekneme, že tato oblast je vydělena a liší se ode všech ostatních oblastí, můžeme měnit interní pravidla definice pornografie jak se nám zlíbí, avšak tato kategorie zůstane stejně navěky izolovaná. Izolovaná způsobem, který neodpovídá době starověkého Říma.

Obecně, tajnými muzei byla vytvořena nová problematická kategorie, která ohrožovala morálku celé společnosti – tak nebezpečně, že je nutné mít ji pod přísným dohledem, pokud má být společnost ochráněna. Tento odkaz v nás stále zůstává a je samozřejmou součástí mnohem širšího kulturního dědictví. Ve stejné době, kdy se začal používat termín „sexualita“, se objevily i do té doby neznámé patologické jevy a dříve netušené úchytky v sexuálním chování (Goldstein et al., 1973). Pornografie není ničím

jiným než produktem této nové kategorie sexu. Avšak zatímco pornografie jako regulační kategorie vznikla v devatenáctém století, toto není doba, kdy se začal rozvíjet problém spojený se spodobněním sexu. Pokud bychom chtěli nalézt jeho skutečný začátek, museli bychom ho hledat v těch několika staletích, která uběhla od pohřbení Pompejí do vítězství křesťanství.

2.2.3 Pornografie v umění

Jednou z mnoha ironií dějin je skutečnost, že základní kámen pro stvoření pornografie tak, jak ji dnes známe, byl položen křesťanstvím. Zatímco Římské císařství na konci čtvrtého a na začátku pátého století postupně skomíralo, západní svět si v té době získával zcela nový proud – křesťanství. V tomto novém křesťanském světě se o sexu začalo mluvit v nových pojmech, v pojmech hříchu.

Všechny společnosti se pokouší sex nějakým způsobem ovládat, ale bylo to právě křesťanství, které ho obtěžovalo tak obrovským morálním břemenem. V křesťanství nebyl sex jen dalším z řady morálních problémů, on sám o sobě představoval morální problém (Hyde 1994). V té době se sex a sexuální rozkoš staly něčím nemorálním, ostudným a hříšným a všechny takové projevy a formy jeho prezentace a vyobrazení byly považovány za problematické – pohoršivé, nemístné, nevhodné pro ukazování na veřejnosti (Lucie-Smith 1991). Koneckonců, kdyby se sexuální rozkoš nestala tolik problematickou a nemístnou, bylo by dost těžké pochopit, jak vlastně kategorie „pornografie“ vznikala.

Obrázek 12: Zahrada rajských potěšení, Hieronym Bosch, asi 1516. Středověké křesťanství chápe tělesnou rozkoš jako důsledek prvotního hříchu vedoucí neodvratně k zatracení.

Církev se stala rozhodujícím arbitrem v otázce, co je a není v hranicích normy. Samotný úsudek vede ke vzniku a všeobecnému rozšíření kategorie sexuální obscénnosti (Brown 1988) a tak mělo křesťanství nesmírný vliv nejen na způsob, jakým mluvíme o pornografii (škodlivá, oplzlá, urážlivá, ponižující – Bogaert 2001), ale také na její skutečnou podstatu. Pokud je pornografie v současné době patrná (a podle některých i definovaná – viz kapitola 2.7.2) jako odtržení od sexu na „mechanické pohyby člověčího pístu a hydrauliku těla“ (Tang 1999), bylo to právě křesťanství, které ji připravilo o duši. Jestliže je dnes na pornografii vržen stín osobní viny a veřejného pohrdání (Russell 1993a), bylo to právě křesťanství, které se od svých nejčasnějších let snažilo kontrolovat sex prostřednictvím intimních zpovědí a distancování se na veřejnosti. A jestliže je dnes pornografie ocejchována jako nebezpečí a hrozba

(Phoenix 2000), bylo to právě křesťanství, které obdařilo sex a sexuální vyobrazení ničivou a rozvratnou silou.

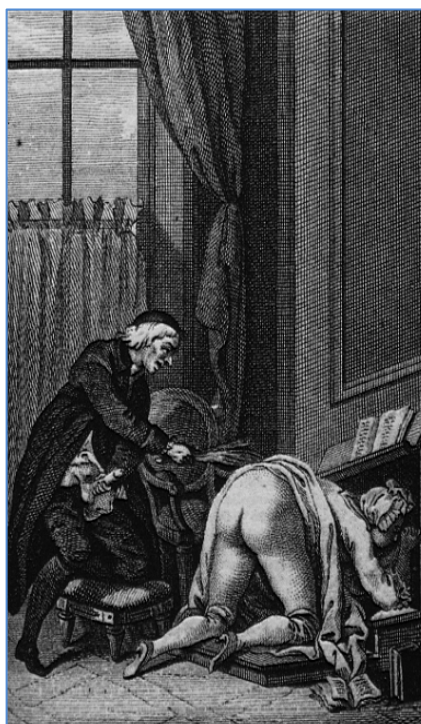
Co se týče sexu, byl to především sv. Augustýn, který víc než kdo jiný prosadil v církvi své názory (Thompson 1979). Aniž mu byla neznámá jeho vlastní tělesná rozkoš, přijal v roce 386 křesťanskou víru a s veškerým fanatismem této konverze se naprosto zřekl celé své minulosti. Zavrhl, jak se můžeme dočíst v jeho druhé knize *Vyznání* (Augustin 1999), svou bývalou sprostotu, nečistotu a zkaženost duše, když se procházel po ulicích Babylonu a liboval si v jeho blahu. Zároveň rozvinul názor, že sex, tak jak jej známe (těžký porod, bolest při zrození dítěte a smrt), je součástí božího trestu za prvotní hříchy. Zatímco sex existoval v ráji pouze ve své čisté podobě, sexuální vzrušení a vášně, které sex doprovázejí, podle jeho názoru neexistovaly. Smyslnost a zvrácená touha jsou právě symbolem pádu dobrých mravů a manželství není ničím jiným než legalizovanou hříšností. Nevidí zde žádnou slávu boží, pouze degradaci a poníženost. Pokud je sex důsledkem odvrácení se od Boha, jeho zamítnutí by mělo znamenat návrat k Bohu.

V novém křesťanském věku začal „sex Bohu vyloženě překážet“ (Brown 1988, str. 164): sexuální démoni, vilné a proradné ženy – to vše vábilo k bezbožné budoucnosti v podobě smrti a zatracení. Lepší bylo se ženám úplně vyhýbat, lepší bylo stát se eunuchem v zájmu zachování království nebeského. Údajně nejlepším řešením však byl celibát (Douglas 1995). Celibát jako nejdokonalejší negativní postoj k sexu začal ovlivňovat názory církve³. Duchovenstvo žijící v celibátu se svými požadavky na morálku a nadřazenost dokonale posílilo svou moc a upevnilo své vedoucí postavení. Zároveň uvedlo do pohybu proces, kterým uvrhlo do velmi problematického postavení sexuální symboly a vypodobnění. Toto problematické postavení trvá až do současnosti.

Pro obyčejné lidi, kteří nebyli schopni ani ochotni vydat se na vyšší cestu sexuální zdrženlivosti, byl vyhotoven systém sexuálních pravidel, opatření a nařízení (Brundage 1996). Od začátku sedmého století byly detailní popisy přijatelného sexuálního chování uváděny v tzv. *knihách pokání* a dalších příručkách pro zpovědníky – ty nejintimnější podrobnosti manželského života začaly být zkoumány a posuzovány kanonickými soudy a ve zpovědnicích. Pisatelé knih pokání uváděli podrobný výčet dnů v týdnu, kdy se manželský pár může oddávat sexu (ne ve středu, v pátek či v neděli), způsob, jakým má provádět sex (v žádném případě nazí, zezadu, žena nesměla být nahoře, nebyl povolen ani anální ani orální styk jakožto ani jiné „chlípnosti“), kdy nesmělo docházet k sexu (během menstruace, v těhotenství, v době kojení či za denního světla) a kdo spolu sex provádět nesměl (nesezdaný pár, muži mezi sebou či sebeuspokojování - Ziolkowski 1998). Jinými slovy, zdrženlivé heterosexuální vztahy v předepsané poloze za účelem

³ Nejen názory – známé jsou komplexy méněcennosti duchovenstva z důvodu spontánních erekcí a nočních polucí stejně tak jako případy zešílení, kdy mniši žijící izolovaně a v celibátu navrátilí se do společnosti propadli posedlosti sexem (Tang 1999).

plození dětí v rámci manželského svazku a potmě. Cokoliv jiného bylo hříchem a jako takové to mohl projednávat soud. Pokud by obyčejného člověka shledal kanonický soud vinným, mohl čekat pokutu a ponižující trest veřejného doznání a bičování (Hyde 1964).

Obrázek 13: Nakresleno Borelem pro dílo Thérèse Philosophe přisuzované Diderotovi, 1785. Motiv zpovědníka sexuálně se ukájejícího při zpovědi i následném trestu byl často zobrazován v dílech prohřešujících se proti zákonům křesťanského učení.

A propos – bičování. Jako trest a pokání za hříchy těla získalo zvláštní psychosexuální význam v tradicích západní kultury a po staletí se opakovaně objevovalo na pornografických obrazech. Zpovědník, kterému činí sexuální potěšení nejen doznání ze sexuálních hříchů, ale i patřičné potrestání, je důvěrně známým (Stires 1999, Scott & Cuvelier 1993) stereotypem objevujícím se v nemravných pracích. V Řecku a Římě se však jako motiv prakticky nevyskytuje (Johns 1982).

Zpovědnice byla první arénou, kde docházelo ke kontrole temných hrozeb sexu a kněží byli vybízeni k horlivosti a důkladnosti při zkoumání sexuálního chování kajícího. Kodifikace svátosti na lateránském koncilu v roce 1215 přispěla k rozvoji celé řady zpovědních postupů a ke zdůraznění ještě větší vnímavosti vůči tělesným hříchům. Ve snaze vymýtit sex ze všech koutů světa i z každého zákoutí duše byl svět sexualizován a duše poskvrněna. Rozhodnutí cenzurovat, na co je dovoleno myslet a co je dovoleno

vidět, však vystavilo cenzory nebezpečí, že museli myslet na to, o čem se uvažovat nemělo, a vidět to, co mělo zůstat skryto. Jejich práce se stala rizikovou (Mathews 1994), což platilo až do dvacátého století: objevuje se myšlenka, zda snad sama cenzura vlastně nevytváří to, co se snaží ovládat a kontrolovat (Gunther 1995). Antagonismus pornografického a antipornografického je složitou sítí iluzí, protože se nejedná o nic jiného než dvě strany téže mince.

Středověký sex býval často demonizovaný, za nevídané myšlenky na sex byl často obviňován Satan (Hunt 1993), někteří mnichové žijící celibátu jej obviňovali z ejakulace během spánku, lidé běžně věřili, že démoni s velkou radostí podporují všechny nepatřičné sexuální prožitky. Také věřili tomu – připouštěly to dokonce i zákony – že se mění na inkuby a sukuby (démony, kteří na sebe berou mužskou resp. ženskou podobu), aby ve spánku mohli provádět pohlavní styk

Obrázek 14: Svátek čarodějnic a zlých duchů, Parmigianino, 1530.

s ženami či muži (Maxwell 1996). Spojení sexu se Satanem vedlo dokonce k prudkému růstu hysterických honeb na čarodějnice, brutálním pokusům církevních představitelů přizpůsobit realitu své fantazii (Hyde 1964). Strach ze sexuálních démonů byl zkrátka součástí obecného ztotožňování sexu se Satanem, jak je to patrné z různých dřevorezů a kreseb: jako příklad můžeme uvést Svátek čarodějnic a zlých duchů od Francesca Parmigianina (1530), kde Satanovi služebníci šplhají po obrovském falu či nejranější iluminace chlípných satyrů dávnověku se svými rohy, špičatýma ušima, ocasem a rozeklanými kopyty.

Obrázek 15: Histoire de Merlin, iluminace ze 14. století.

Není překvapivé, že od dob, kdy se církev stala hlavním patronem umělecké tvorby, se sexuální vyobrazení objevují jen zřídka (v období raného křesťanství a středověku) – zákon zakazoval nejen reálnou podobu těchto věcí (smyslnost těla), ale i jejich vyobrazení (Stoltenberg 1989). Přesto se církvi nepodařilo vymýtiti sexuální obraz docela; když se však něco takového v době hluboce negativního postoje vůči sexu objevilo, vyobrazení nahých těl či sexu sloužila výhradně jako vizuální varování před úpadkem lidstva. Především obraz nahého ženského těla byl výlučně používán nikoliv

Obrázek 16: Sheela-na-gig vytesaná na stěně kostela v Kilpecku.

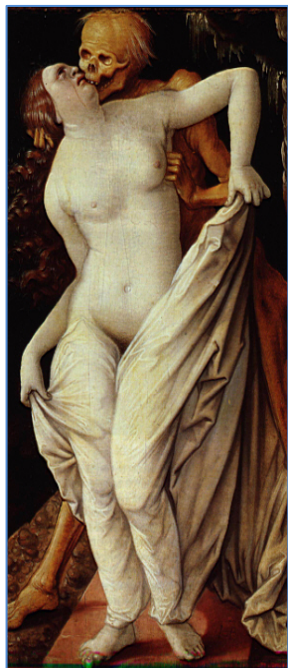
za účelem erotickým, avšak za účelem výstražným a káravým (Bílek 1991). Nenajdeme lepší důkaz tohoto tvrzení než v podivuhodných plastických reliéfech nalezených v Británii a Irsku a známých pod jménem *sheela-na-gig*. Tyto pozoruhodné výtvoři vyjadřující odpor k sexu mají ohavné obrovské hlavy, vyvalené oči, otevřená ústa a disproporčně působící genitály, občas tyto ženy rozevírají své stydké pysky v jaksi pantomimickém znázornění svůdnosti (Ziolkowski 1998). Zajímavé je, že se objevují výhradně nad dveřmi a na stěnách středověkých kostelů. Původ a význam těchto reliéfů není dosud jistý, avšak „ať už jsou to pozůstatky pohanských zvyků na podporu úrodnosti, či předměty, které měly sloužit k zahnání ďábelské moci, v kontextu církevního učení ve vztahu k sexu budou jistě vždy chápány jako kamenná kázání proti smilstvu a chlípnosti“ (Tang 1999, str. 67).

K posílení oficiálního postoje nesloužila pouze vyobrazení vilných čarodějnic, církev si mohla dovolit na svých stěnách i ženy v mnohem svůdnějších ztvárněních. Se svým jednoznačně negativním postojem vůči sexu nebyl „stádu oveček“ poskytnut v podstatě žádný prostor pro chybný výklad těchto výjevů (Brundage 1996). Mnoho

reliéfů nad vstupy do katedrál zobrazuje ženy, které si jednou rukou stahují šaty a druhou se dotýkají svých genitálů – mají jednoznačný podtext: tyto reliéfy představují Poslední soud a ony ženy stojí po Kristově levici. Jsou jedněmi ze zatracených – kvůli jejich hříšné ženské sexualitě (Lucie-Smith 1991).

Žena znamená sex a sex znamená smrt. To je poselství prvotního hříchu. Eva, která byla vždy symbolem pokušení a konce (Lucie-Smith 1991), je ve středověkém umění zobrazována jako atraktivní žena pouze proto, aby se zdůraznila její zrádná a ošidná podstata. Rovnice mezi ženou, sexem a smrtí patří mezi velmi staré představy, které přetrvaly i středověk (Thompson 1979).

Názorným příkladem této vžitě představy je obraz Hanse Baldunga *Dívka a smrt* (1517). Divák, především mužského pohlaví, je osloven hladkým bílým a svůdným tělem mladé ženy, která ho zve k sobě, ovšem za cenu, že by se ztotožnil se smrtí – dívat se na takový obraz znamená sledovat cestu ke smrti, k níž vede každá touha (Russell 1993a).

Obrázek 19: *Dívka a smrt*, Hans Baldung, 1517.

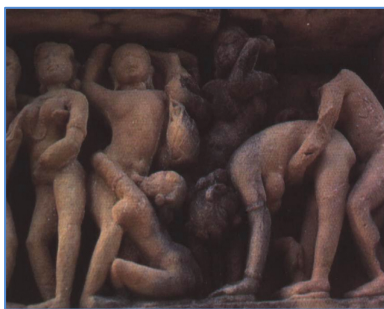
Byla to hrůza z Posledního soudu, která byla ve středověku hlavním varováním před důsledky sexuálního hříchu (Ziolkowski 1998). Zatracení byli často na obrazech mučeni na částech svého těla, která byla místem jejich hříchu. *Poslední soud* od Giotta v Padovské kapli (asi 1303-10) ukazuje čtyři ubohé hříšníky – tělo se stalo nástrojem bolesti, muk a trýzně, jejich nahota odhaluje sexualitu, která jim přinesla záhubu (Lucie-Smith 1991). Na rozdíl od mnohých středověkých vyobrazení nahých mužů, jejichž genitály jsou v porovnání s celým tělem nedůležitou součástí, zde jsou mužské penisy obrovské, vypovídající svou velikostí o příčině jejich zkázy. Podobně i na reliéfech katedrály v Bourges

Obrázek 18: Detail z Giottova Posledního soudu, kaple Scrovegniů, Padova.

Obrázek 17: Nahoře: Poslední soud, reliéf ze 13. století katedrály v Bourges ve Francii; níže: žena po levici Krista je zatracena pro svou hříšnou ženskou sexualitu.

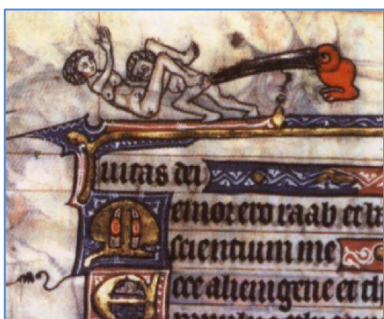
Obrázek 20: Reliéf ze svatyně v Kadžuráhu postavené mezi lety 950 a 1050. Pozitivní sexuální vyobrazení v indických svatyních ostře kontrastují s mnohem negativnějšími vyobrazeními na středověkých stavbách v Evropě.

Obrázek 22: Muž vystrkující zadek na hráče šachu, vyobrazení umístěné na okraji textu Les Voeux du Paon, asi 1340. Vyobrazení je vůči samotnému textu naprosto irelevantní

Obrázek 21: Kajcíník líbající mnichův zadek, Les Voeux du Paon, asi 1340.

Obrázek 23: Pták strkající svým dlouhým zobákem do nahých milenců, obrázek na okraji Knihy hodinek, asi 1320.

jsou posvěcené postavy oblečené či s malými, nedospělými genitály, zatímco u zatracených postav je zdůrazněna jejich sexualita; démoni jsou pak chlupatí s obrovskými faly, vystrkují obličej z orgánů, které mohou být považovány za orgány rozkoše a sexuality (tzn. všechny otvory – vagina, anus, ústa). Tyto katedrály nejsou ojedinělé, v mnohých dalších nalezneme podobné výjevy, ačkoliv většina z nich byla postupně přebílena či zahlazena obrazoborectvím.

Kromě toho, že tyto velké gotické katedrály plnily funkci bible pro ngramotné, zároveň plnily i funkci určitého kontrolního a regulačního mechanismu a ovlivňovaly názory lidí na sexualitu (Ziolkowski 1998). Pro nás je Peklo pouhým výplodem fantasmie, pověrrou, avšak pro lidi ve středověku to byla obávaná možnost konce, na niž byli neustále upozorňováni – lidé věřili, že každou chvíli může nastat konec světa, a to jak za dvacet let, tak i za pět minut. Proto nemůžeme hovořit o erotických vyobrazeních v současném slova smyslu (Ziolkowski 1998, Thompson 1979): tato vyobrazení se mohla objevovat, avšak jedině za účelem popření sexuálních pocitů a rozkoše rozkoše.

Jedinečnou ukázkou sexuálních vyobrazení je komplex svatyní v Khadžuráhu v Indii, který byl vybudován mezi desátým a jedenáctým stoletím, tj. zhruba ve stejné době jako evropské katedrály. Zde jsou sexuální akty a polohy vyryty s neobyčejnou živostí a nelíčenou bezstarostností. Podobně (Tang 1999) jako v celé hinduistické literatuře, která popisuje sexuální aktivity božstev a detaily jednotlivých sexuálních poloh, i tyto reliéfy jsou velmi vzdáleny jakémukoliv varování před sexem, natož pak hříchem. Je tu vidět rytmus života, oslava spojení mezi mužem a ženou a oslava života ve všech jeho formách. Pro západní svět jsou tyto svatyně a chrámy určitou připomínkou existence jiného světa.

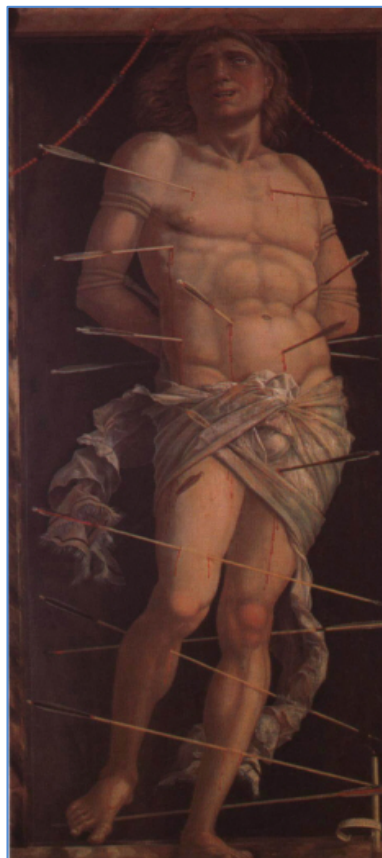
Není však pravdou, že by všechna vyobrazení nahého těla a sexu v křesťanském západním světě sloužila ryze k didaktickým účelům církve. Ve skutečnosti (Brundage 1996) byly některé výjevy tak světské, že se zdá, že

Obrázek 24: První koupel Krista, Italská kniha Hodinek z r. 1470. Šprýmovná vyobrazení Kristova genitálu mohou být pro současného diváka dosti překvapivá.

tento účel potírají. Stejně jako byl sex odsunut na okraj společnosti jako celku, tak i tyto konkrétní výjevy byly odsunuty na okraje textů, na okraje bohatě iluminovaných rukopisů z třináctého, čtrnáctého a patnáctého století. Velmi často – a velmi překvapivě pro oči nezvyklé vidět na jenom místě náboženské i bezbožné výjevy – se tyto neuctivé obrázky objevovaly (Bílek 1991) v modlitebních knížkách, jako byla například Kniha hodinek. Pokud některá rodina v té době vlastnila knihu či rukopis, byla to nejpravděpodobněji právě Kniha hodinek. Obrázky umístěné na okrajích stránek jsou plné symboliky (Johns 1982): v textech se odrážejí středověké myšlenky o přirozeném řádu světa, s Bohem uprostřed a člověkem v nejrůznějších hříšných polohách na vnějších okrajích. Ačkoliv se jedná o škodolibé obrázky, nejde (Johns 1982) o radikální revoltu vůči křesťanské autoritě, spíše se dají považovat za šprýmy.

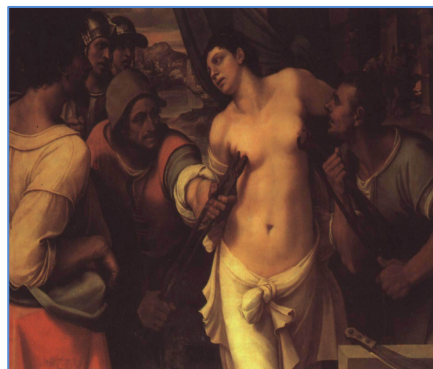
Odkaz církve jde ještě dál, než že jen spojuje hřích se sexem – jde víc než o pouhé vrhání stínu hanby a studu na erotická vyobrazení a jejich spojování s pocitem viny a strachu. Křesťanství vytvořilo svůj vlastní druh erotiky prostřednictvím výjevů nahých těl. Sadomasochismus a znázornění utrpení a bolesti s příměsí erotiky má v umění západního světa dlouhou tradici a jeho kořeny můžeme nalézt v dějinách církve (Malamuth & Donnerstein 1984) – vzpomeňme vlny perzekucí a hrůzostrašného mučení raných křesťanů jakožto menšinového náboženství v průběhu třetího a čtvrtého století v římském imperiu. Kromě ústředního vyobrazení umučení – trpícího Krista na kříži – to byly i poslední soudy se svatými, které poskytly umělcům jedinečnou kombinaci křesťanské lásky a oddanosti s fyzickou bolestí. Když se k tomu přidá nahé tělo, získáme doslova „opojnou kombinaci zbožného mučení, fyzické agonie a nahoty“ (Malamuth & Donnerstein 1984, str. 56). Za tisíc let křesťanské kultury, ve které mučení a mučednická smrt hrály ústřední roli, umělci

Obrázek 25: Mantgernův Sv. Šebastián, 1480.

vypracovali okázalý soubor prostředků založený na erotických aspektech mučení (Hunt 1993). Obzvláště okázalým objektem byl Šebastián (†288), zpočátku zpodobňován jako římský voják, posléze jako mladý jinoch s vypracovaným tělem, skromně oděný, důkladně a sugestivně probodaný šípy.

Během patnáctého a šestnáctého století se kombinace vášně, bolesti a nahoty ukázala být stále popojnější, těla v rukou renesančních umělců byla čím dál tím smyslnější a se stále větším sexuálním nábojem (Brundage 1996). Příkladem budiž Sebastiano del Piombo se svým Umučením sv. Agáty (1520). Stejně jako v případě svatého Šebestiána, ani smrt svaté Agáty v agonii na žhavých uhlících nebyla tím, co inspirovalo umělce – mnohem slibnějším motivem bylo zohyzdění jejích prsů (Tang 1999).

Obrázek 26: Umučení svaté Agáty, 1520, Sebastiano del Piombo.

Obrázek 27: Sv. Šebastián s andělem, Fra Bartolomeo, 1514. Obraz musel být z kostela odstraněn, neb ženy vzrušoval při kázání.

V období renesance začala být vyobrazení lidského těla stále „realističtější“ (Brundage 1996). Jako kdyby umělci přebrali štafetu, která zůstávala více než tisíciletí kdesi pohozená, a vrátili se k mnohem naturalističtějšímu stylu uměleckého ztvárnění s důrazem na člověka. Cílem bylo mistrovské zvládnutí portrétního umění (Ziolkowski 1998) – každý umělec čerpal z dovedností a zkušeností ostatních výtvarníků v oblasti perspektivy, barvy a stínování. Jak se zdá, ideálem bylo vytvořit iluzi naprosté skutečnosti, pomocí malby oklamat lidské oko. Tyto mistrovské portréty však měly znepokojivý účinek, když se jednalo o nahé tělo: *Svatý Šebastián* Fraa Bartolomea musel být odstraněn z kostela ve Florencii, neboť ženy se při zpovědi přiznávaly, že při pohledu na tento obraz hřeší myšlenkami (Hyde 1964); to i přes to, že bylo zvykem přehlížet či naprosto popírat schopnost realistických obrazů sexuálně vzrušovat vzhledem k tomu, že se tyto obrazy řadily k umění té nejvyšší kategorie (Bílek 1991).

Stále smyslnější obrazy, které vznikaly, napínaly trpělivost církve (Hyde 1964). Jedna věc bylo vlastnit obrazy, které posilovaly učení církve, zcela odlišná věc bylo vlastnit obrazy, které její učení podkopávaly.

V prudké reakci doprovázející protireformační hnutí v druhé polovině šestnáctého století se staly terčem příliš frivolní a lascivní obrazy. Samotní arcibiskupové zkoumali obsahy obrazů a soch, čímž rozpoutali novou fázi cenzurních opatření: „U věcí, které obsahují obscénnosti namalované lascivním a provokativním způsobem či odhalují neslušné údy, je nutné zabránit, aby zůstaly v soukromém vlastnictví osob. Kdo si v budoucnosti dovolí

namalovat či vymodelovat něco podobného, bude potrestán za to, že kazí dobré mravy“, tak vyhlásil arcibiskup Gabrielle Paleotti z Bologne (Tang 1999, str. 42).

Michelangelova freska Poslední soud (1536-41) ze Sixtinské kaple, na níž spasení vstávají ze svých hrobů a vznášejí se k nebi a zatracení jsou stahováni do pekla, byla mnohými považována za obscénní. Když ji papežův tajemník Biaggio da Cesena poprvé uviděl, odvážil se sdělit svůj názor, že „je velice neslušné a nepatřičné malovat tolik nahých těl, které bez jakéhokoliv studu vystavují na odiv svou nahotu na tak velmi váženém místě“, a domníval se, že se prý „takové obrazy hodí spíše do koupelny či vinárny, v žádném případě do papežské kaple“ (Griffin 1981, str. 84). Díky této otevřené řeči si vysloužil nesmrtelnost, neboť ho rozčilený Michelangelo pohotově přimaloval mezi hříšníky v pekle⁴. Ještě více pohoršivé hlasy bylo slyšet, když byla v říjnu 1541 freska veřejně odhalena a vyvolala ve stejné míře obdiv i opovržení. Koncil v Trentu vynesl (Hyde 1964) v roce 1564 nařízení, že problematické partie fresky musí být přemalovány. Michelangelo měl štěstí – někteří si žádali naprosté zničení celého díla, což byl nakonec osud celé řady příliš otevřených obrazů během protireformačního období. Úpravy fresky byly poměrně veliké: mužské genitály byly s pokorou zakryty pruhy látek a bederními zástěrkami. Přiměřený rozměr a sytost těchto zástěrek byly očividně (Griffin 1981) předmětem pečlivého zkoumání a ještě po mnoho let byly dodělávány další dílčí úpravy.

Obrázek 28: Vlevo: současná kopie Posledního soudu v Sixtinské kapli od Marcella Venustiho – lze vidět původní kompozici v celé své nahotě. Vpravo: Poslední soud od Michelangela – pod vlivem protireformace byly genitálie zakryty bederními rouškami.

⁴ Říká se, že rozrušený Biaggio okamžitě žádal, aby byla jeho podobizna vymazána, avšak očividně bez úspěchu, protože jeho rozšklebená postava s oslíma ušima a obrovským hadem omotaným kolem těla a kousajícím ho do genitálií je dodnes viditelná. Dokonce ani žádost k papeži Pavlu III. nepomohla, prý mu odpověděl cosi v tomto duchu: „Vážený pane Biaggio, jistě víte, že mám určité pravomoce a kompetence v nebi i na zemi, v žádném případě se však nevztahují na peklo. Jistě budete natolik shovívavý a chápavý, abyste pochopil, že Vás odtamtud nemohu vysvobodit“ (Griffin 1981, str. 87).

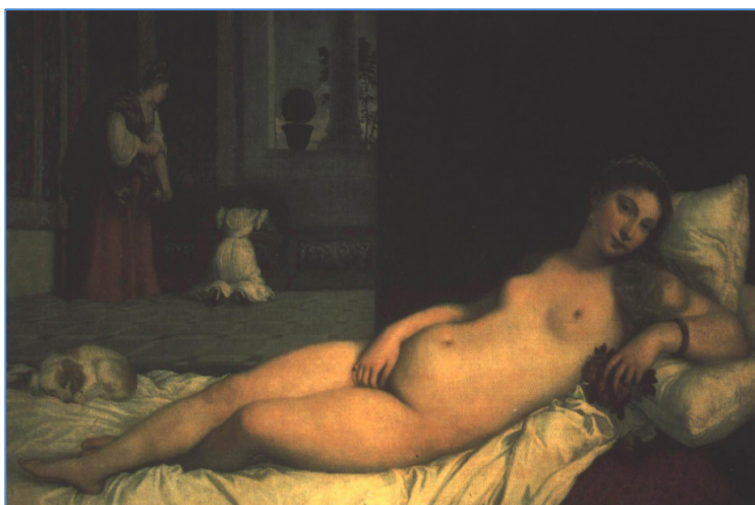
Ty pokračovaly přinejmenším až do začátku osmnáctého století, přikreslovaly se nové a nové pruhy látek, ženám se přimalovávaly celé šaty, měnily se nepříjemně sexuální pozice postav... Ironickým, snad nevyhnutelným výsledkem systematického zakrývání Posledního soudu bylo, že rytiny a kopie originálu – v celé své velkolepé nahotě – se staly nesmírně cennými objekty (Tang 1999). Originální verze byla považována za nemravou a následně se stala předmě-

Obrázek 29: Detaily z Posledního soudu: Nahoře Svatý Bartoloměj před zakrytím a po zakrytí rouškou; dole Svatá Kateřina a Svatý Blažej před zakrytím a po zakrytí nahého těla a změnění Blažejovy nepříjemné pozice.

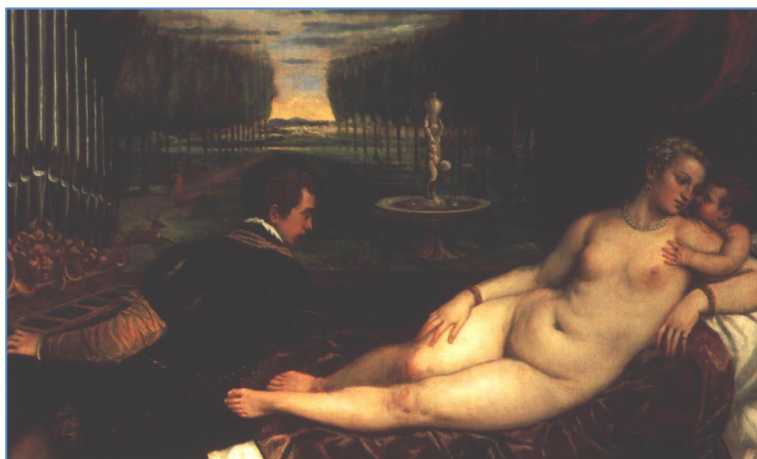
tem touhy. To je příklad toho, kdy samotný akt cenzury vytváří to, co se snaží potlačit a ovládnout. Toho, kdy cenzura vytváří nejen objekty (nově) nezákonné touhy, avšak i odbytiště, která s nimi jdou ruku v ruce. Tím se vracíme zpět k původním zájmům církve: sex nebyl považován za něco, s čím by se měl člověk chlubit, spíše za něco, co by se mělo skrýt, a pokud přece jen došlo k jeho vyobrazení, očekávalo se, že z těchto obrazů bude cítit poníženost, ubohost a nedostatek krásy. Nahé tělo mělo být chápáno jako symbol pokory a hanby, nahé tělo, pokud už mělo být vyobrazeno, mělo zdůrazňovat přírodní stav člověka vůči Bohu (Ziolkowski 1998).

Během renesance však nahota začala být stále častěji představována jako erotická podívaná (Brundage 1996). Bylo to, jako kdyby církev ztratila kontrolu nad způsobem náhledu na nahotu. Už nebylo tak docela jisté, že malby na církevních stěnách a reliéfy na venkovních zdech katedrál by měly být

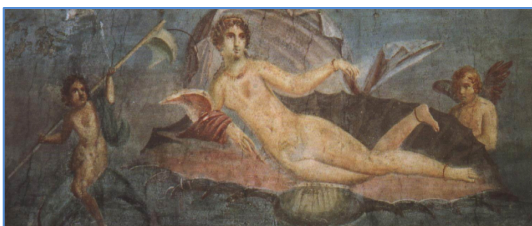
Obrázek 30: Tizianova Venuše z Urbina, 1538.

chápany jako součást kázání o tom, že pokud je erotický potenciál v náboženských vyobrazeních vyzdvižen, je to jen proto, aby byl vzápětí potlačen při představě posledního soudu (Thompson 1979). Tato vyváženost byla narušena a zdálo se, že erotika teď hrozí zničením všeho svatého.

Obrázek 32: Tizianova Venuše s varhaníkem, 1550.

Pokud se nám zdá být omluva pro nahotu u náboženských obrazů někdy poněkud mlhavá, když přijde na obrazy klasické mytologie, bývá tato zástěrka ještě mlhavější. Vezměme si příklad Venuše – zdá se, jako kdyby stačilo vybavit obraz nahé ženy klasickým jménem, a tím ji odět do hávu úcty a váženosti – logika, která je ještě

Obrázek 31: Zrození Venuše: nahoře z Venušina chrámu v Pompejích – asi 1.stol.n.l., dole vyobrazení od Botticelliho, asi 1485. Trvalo 1400 let, než došlo k problematizaci sexu a k proměně přímočaré a jednoduché nahé pompejské Venuše v estetickou a plachou Venuši se zřejmým pocitem studu.

dodnes hluboce zakořeněná (Johns 1982). Z moderního náhledu je těžké vidět tyto obrazy jinak než jako symboly vysokého umění vypovídající o tehdejší kultuře – koneckonců jsou umístěny v muzeích na vážených, náležitých, slušných a úctyhodných místech. Jedná se o „vysoké“ umění, a proto k němu musíme vzhlížet „vzhůru“, má svůj nesporný společenský formát. Tato díla se stala součástí kánonu (Bílek 1991), a proto jsou nespornými představiteli vhodné kultury. A přesto to neznamená, že by se o nich ve své době nepochybovalo. Renesanční Venuše byly velice úzce spjaty s pocitem překročení zákona (Lucie-Smith 1991) a tento názor byl popřen teprve naší společností, která je dala

do muzeí a prohlásila: „ano, jsou nádherné“. I když je nepopíratelné, že jejich výpověď je spíše erotická - jako by v naší společnosti existoval zvláštní druh dohody, totiž že bude ignorován pornografický obsah u obrazů, které se považují za klasické (Thompson 1979).

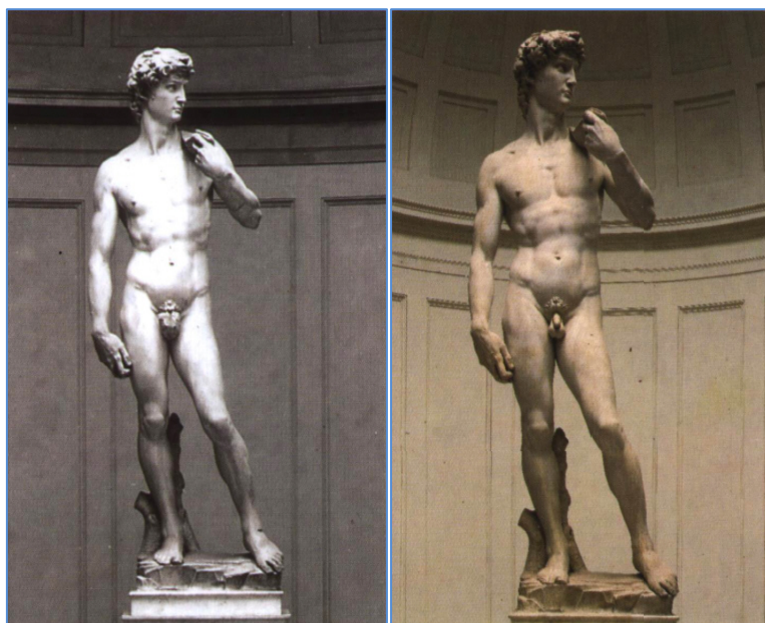
Schopnost obrazu vyvolat vzrušení je přisuzována (Donnerstein et al., 1987) mnohem více pornografii než umění v obecném slova smyslu, což je dostatečný důvod k ignorování této schopnosti v případě vrcholného umění. Umění a pornografie jsou

považovány za dvě navzájem neslučitelné věci (Ziolkowski 1998), z nichž každá je na opačné straně spektra: jedna je vysoko, s hlubokou myšlenkou a mimořádnou kvalitou, druhá je nízko, jejím cílem je probudit sexuální vzrušení a její kvalita je podřadná.

Obavy ze stále pohlednějších těl v renesančním umění byly překonány obavami z hříšného zobrazování nahého těla (Griffin 1981). Ukazovaly na úroveň strachu z moci a síly všeho sexuálního, jenž byl výsledkem více než tisíciletého zostuzování a pohrdání sexem (Brundage 1996). Tím, že byl sex násilně držen na pomezí společenského zájmu, získal svou moc a sílu – ničivou sílu. Nařízení vztahující se k sexu a sexuálním vyobrazením byla často porušována. Každé nařízení může být porušeno a lidé, kteří tak činí, se účastní podvratné činnosti. Lidé, kteří nařízení porušují a vyvážnou bez následků, tak upevňují svoji sílu a moc. Není proto jen shodou okolností, že reformace, která dala světským panovníkům příležitost získat moc nezávislou na Římě, byla doprovázena novou záplavou těchto vyobrazení – příkladem budiž Tizianova *Venuše s varhaníkem*, již si objednal sám španělský král Filip II. (Tang 1999), úhlavní nepřítel protestantů. Když si král objedná podobný obraz, činí tím vlastně určité prohlášení. Ve skutečnosti říká: Já se nemusím řídit obecnými pravidly a nařízeními. Co není dovoleno vám, je dovoleno mně“ (Tang 1999, str. 72).

Sexuální vyobrazení v té době však stále obsahovala podvratnou sílu. Ve světě, kde církev hrála ústřední roli při vzniku, předvádění a ničení textů a obrazů (alespoň pro valnou většinu obyvatelstva), byla sexuální vyobrazení pod přísnou kontrolou. A v případech, kdy se našel bohatý zákazník, který byl v takovém postavení, aby si mohl tyto nevázané výjevy objednat, byl okruh privilegovaných diváků bezpečně omezen jak počtem, tak i sociálním postavením.

To se s konečnou platností změnilo s vynálezem tisku, kdy byla podvratná síla, kterou církev sexuální vyobrazení vybavila, využita účinně nejen proti církvi, ale i proti státu. Už nebylo možné ji nadále izolovat. Nejen že bylo stále obtížnější jednotlivými cenzorskými zásahy tištěnou pornografii ničit, navíc byla poskytnuta za výrazně menší náklady daleko širšímu počtu diváků.

Obrázek 33: Socha Michelangelova Davida (1501-1504) s a bez fíkového listu, který byl na původní sochu přidán v šestnáctém století a odstraněn až ve století dvacátém.

2.2.4 Pornografie v tisku

V šedesátých letech pronesl sociolog Marschall McLuhan jednu pro naše téma důležitou a obecně nezapomenutelnou větu: „Samo médium je poselstvím“ (Stern & Handel 2001, str. 285). Podle McLuhana byl obsah jakéhokoliv uměleckého díla mnohem méně důležitý pro společenskou realitu a skutečnou zkušenost než médium, prostřednictvím kterého dané dílo vznikalo, protože to bylo právě médium, které určovalo, kdo by měl co vidět a jak by to měl vidět. S růstem dosažitelnosti těchto děl rostla i schopnost jejich vnímání. Tvrzení, že nová technologie mění naše obzory a naše způsoby vidění, je stejně použitelné pro dějiny pornografie jako pro cokoli jiného. Rozdílné technologie – ať už jde o malování, tisk, fotografii, film, video či digitální záznam – kladou rozdílné požadavky na naše smysly, staví do popředí jeden z nich, další naopak zatlačují do pozadí, přeskupují je tak, aby vytvořily zcela nové vnímání světa.

Vynález tisku změnil tradiční modely přenosu vědomostí a zároveň narušil tradiční modely společenské kontroly (Ziolkowski 1998). Jednotlivci už nebyli omezeni na vyobrazení veřejně vystavená a oficiálně schválená církví, na posvěcené rukopisy v cizím jazyce (latině) a na ústní deklamaci textů prostřednictvím pravomocných osob (kněží). Tištěné slovo a obrazová reprodukce otevřely dveře do nového světa revolučních, protizákonných a v neposlední řadě i pornografických možností.

Nová technologie vyvolávala potíže hned od samého začátku (Hyde 1964): 31. října roku 1517 téměř neznámý německý mnich přibil na dveře chrámu ve Witenbergu svých devadesát pět tezí, v nichž napadal církevní systém prodávání odpustků. Tyto teze byly psány latinou, tedy primárně určeny pro akademické církevní kruhy. Místo toho však byly přeloženy a vytištěny, takže během měsíce vešly ve známost po celé Evropě. Jméno onoho mnicha bylo Martin Luther.

Vynález knihtisku v polovině patnáctého století je připisován muži jménem Johannes Guttenberg (Hunt 1993). Byl to právě vynález knihtisku, který rozpoutal nový věk komunikace, spojil lidi, kteří spolu nemuseli sdílet nic víc než společnou nespokojenost. Umožnil přímou komunikaci mezi nekonvenčními mysliteli a širším obecnstvem. Vedle téměř třiceti Lutherových publikací mezi lidem kolovaly různé tištěné traktáty a pamflety s nadpisy jako „Papežský osel“, se zesměšňujícími karikaturami „Antikrista papeže“ a církve římské (Tang 1999, str. 80). Čím víc publikací bylo v oběhu, tím rozšířenější byly kacířské názory, čím více bylo potřebných a žádaných publikací, tím více jich bylo vytištěno. Vznikly rozsáhlé podzemní sítě propojené podomními prodavači a ochotnými knihkupci, kteří, pokud se neodvážili tyto knihy veřejně vystavit, ukrývali je ve sklepeních a skladištích.

Byl to nebezpečný materiál. V okamžiku, kdy tiskařský lis dostal od církve souhlas k reprodukci „mírumilovného umění“, změnil se v nástroj rozvracečů a musela být přijata opatření, v některých případech krutá a nemilostná (Brundage 1996): kniha

i knihkupec byli upáleni. Ve skutečnosti bylo v jednom okamžiku na základě výnosu (Hyde 1964) vydaném ve Francii roku 1535 veškeré tištění knih zakázáno pod hrozbou trestu oběšením. Brzy vznikly celé justiční orgány, které měly zamezit vydávání a prodeji zakázaných knih, jejichž neustálé rozšiřování vypovídalo o výrazném růstu kacířských myšlenek. Represe však nic nezmohla: džin již byl vypuštěn z láhve a žádná síla jej nemohla přimět vrátit se zpět.

Tisk je dnes tak všudypřítomný, že nás to svádí brát tento geniální vynález jako naprostou samozřejmost. Původní postup byl jednoduchý: nebylo k němu potřeba nic víc než matrice na odlévání kovových liter, tiskařská čerň a dřevěný tiskařský lis. Nicméně tato jednoduchost přinesla nezměrné důsledky – za základní schopnost tisku se (Murphy 1964) považuje vyrábění kopií, mechanická reprodukce ve *velkém* množství. Tisk sebou přinesl první masově vyráběný druh zboží, a tím začal fungovat i zákon nabídky a poptávky (Schlosser 1997). Jakmile vznikl trh, začal být ovlivňován tím, co si přáli lidé, nikoliv tím, co si přály úřady nebo církve. Bohatí lidé vždy měli možnost získat ilustrované, třeba i sexuálně vzrušující rukopisy či obrazy. Nyní už tato možnost nebyla jejich výlučnou výsadou, avšak rozšířila se na střední gramotnou vrstvu obyvatelstva – právníky, soudce z lidu, obchodníky, obyvatele měst a dokonce i ženy. Tisk rozhodným způsobem přispěl k demokratizaci těchto vrstev.

Pokud byl tisk trnem v oku církvi, sex byl jeho Achillovou patou. Vysoké normy cudnosti zavedené prvními církevními otci nebylo možné nadále dodržovat. Původní asketické programy raného křesťanství dopadly jako hůl na záda církve – sex ohrožoval nejen duše jednotlivých křesťanů, avšak také vážnost a vliv celé církve. Duchovní byli pranýřováni za to, že nežijí podle vlastního sexuálního učení a obvinění z jejich přetvářky bylo hnací silou reformace (Brundage 1996). Tuto nepříjemnou atmosféru ještě přiostrčil příchod tisku: od této chvíle se sexuální eskapády duchovních – ať už skutečné či vymyšlené – začaly nemilosrdně zrcadlit v sexuálně výmluvných vyobrazeních, lechtivých pamfletech a knihách.

Jedním z prvních příkladů dynamické síly kombinace sexu, tisku a represe je Boccacciův Dekameron, který se původně objevil v rukopisné podobě v Benátkách roku 1371. Byl to, podle vlastních slov autora, „obraz života, jaký ve skutečnosti je“ (Tang 1999). Ve dvacátých letech patnáctého století byl Dekameron předmětem útoku při kázáních a v roce 1497 byl spálen při události, která vešla do dějin, když ve Florencii vystavili dva metry vysokou pyramidu ze dřeva, na ní byly navrženy nejen výtisky této hříchuplné knihy, ale i „nestoudné“ tapiserie z jiných zemí, hudební nástroje a další umělecké předměty –

Obrázek 34: Dva nazí lidé z Boccacciova Dekameronu, v prvních výtiscích se pro ilustrace užívalo dřevorytů.

Obrázek 35: Alibech a Rustico na dřevorytu ze 14. stol., Boccacciův Dekameron. Zlehčující a nactiurhačné narážky na duchovenstvo byly později v šestnáctém století z Dekameronu censurou vyškrtnuty.

jednoduše cokoliv, co by mohlo lid odvádět od Boha (Hyde 1964). Během protireformace se Dekameron stal hlavním adeptem na čelní umístění v seznamu zakázaných knih, cenzuře se vyhnula pouze ta vydání, která již byla dříve cenzurovaná: z mnichů se stali kejklíři, z jeptišek aristokratky a z abatyše Usimbaldy hraběnka (Kimmel & Linders 1997). Dekameron však od svého vzniku zaznamenal velký úspěch: nezvykle dychtiví čtenáři trávili hodiny při vlastnoručním opisování textu, rukopisy kolovaly a některé byly doplněny znamenitými ilustracemi. Avšak „bestsellerem“ se tato kniha stala až po vynálezu knihtisku. Byla to kniha, která vyšla jako jedna z prvních v tištěné podobě a do konce patnáctého století existovalo více než 8000 ilustrací Boccacciova textu ve 300 různých tištěných a ručně psaných verzích. S výjimkou Dantovy Božské komedie nebylo do dnešního dne žádné italské dílo tak často překládáno. Avšak ani „vyšší moc“ nelenila: také v Anglii, na základě Zákona o obscénních publikacích z roku 1857 (Hyde 1994) byl zničen obrovský počet výtisků a ještě v roce 1922 bylo v Cincinnati zabaveno několik těchto knih.

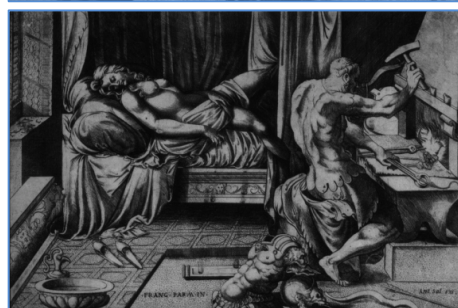
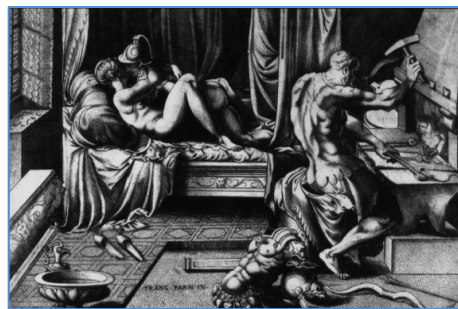
Téměř zároveň s rozvojem tištěného slova došlo i k rozvoji tištěných vyobrazení, první dřevoryty pocházejí z počátku patnáctého století. Ty měly většinou nábožný obsah a byli na nich vyobrazeni svatí, o kterých se předpokládalo, že jsou schopni vyléčit nemoci či ochránit na cestách (Webb 1975). Budoucnost však patřila především mědirytinám, které se v druhé polovině patnáctého století začaly používat stále častěji. Vyobrazení bylo vyryto do měděné desky, vyplněno tiskovou barvou a poté k ní byl tlakem přitisknut papír. Kovové desky vydržely déle než dřevěné štočky a navíc na nich byly lépe rozeznatelné drobné detaily, takže bylo možno zhotovovat propracovanější a důmyslnější kresby (Maxwell 1996).

Grafická reprodukce učinila čáru přes rozpočet dvěma jediným možným způsobům, díky nimž se lidé do té doby setkávali s obrazy: u smetánky to bylo soukromé vlastnictví ornamentálních dekorací a obrazů, u prostých lidí to byly fresky a obrazy na veřejných místech, jako jsou například kostely. Rozvoj tisku znamenal i začátek demokratizace výtvarných artefaktů jako celku (Fisher & Barak 1989), což nevyhnutelně zahrnuje i erotické výjevy. Navíc charakteristiky jednotlivých obrázků – jejich soukromé vlastnictví, možnost jednoduchého přenášení a jejich snadnější dostupnost – se ukázaly být rozhodující v rozvoji specifických pornografických forem (ty jsou podstatně např. pro fenomén vzniku mužských magazínů dvacátého století, viz kapitola 2.2.5).

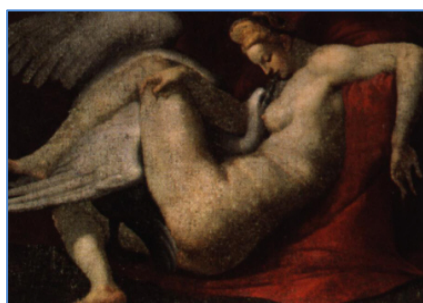
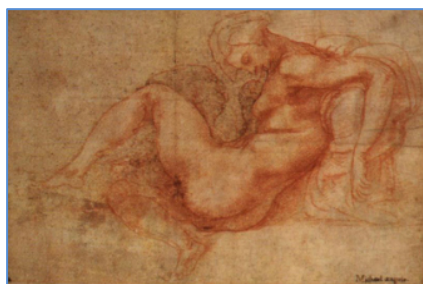
Jak je patrné, možnost širší dostupnosti podnítila zájem a zvýšený zájem následně podnítil rozvoj protireformační cenzury. V šestnáctém století existovala aktivní

cenзуra, která se zaměřovala na tištěná vyobrazení s erotickými motivy obecně považovanými za vulgární. A proto v případě *Mileneckého oběti* Zoana Andrea z první poloviny šestnáctého století (Kimmel & Linders 1997) mužova ruka původně zastrčená pod přední část ženských šatů posléze musela být přesunuta na její svrchní část.

Podobně jsou známá tři rozdílná stadia díla Mars, Venuše a Vulkán od Eney Vica (Mathews 1994): první ukazuje Marta a Venuši na posteli při souloži, na druhém jsou milenci zcela odstraněni a na třetím Venuše leží na posteli sice nahá, avšak cudně zakrytá a spící. K tomuto zásahu cenzury docházelo na konci šestnáctého a počátku sedmnáctého století, avšak v podobných opatřeních se pokračovalo po mnoho let. Grafiky Agostina Carracciho s názvem *Lacivie* byly několikrát upravovány (Hyde 1964) a papež Lev XIII stovky kovových desek ze šestnáctého století v roce 1823 osobně roztavil (Tang 1999). Šlo stejnou měrou o kontrolu nad společností i nad jejím sexuálním chováním.

Obrázek 36: Venuše, Mars a Vulkán dle Parmigianina, 1543; stadia před, při a po zásahu cenzury.

Obrázek 37: Léda s labutí: Michelangelova skica a rekonstrukce obrazu z r. 1868. Originální obraz byl zničen coby obscénní dílo.

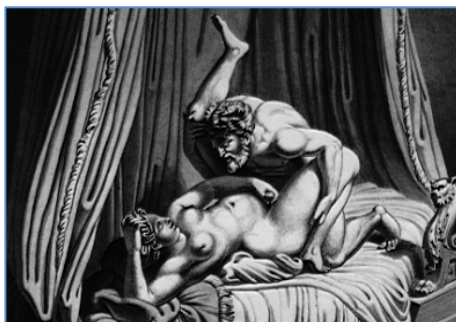
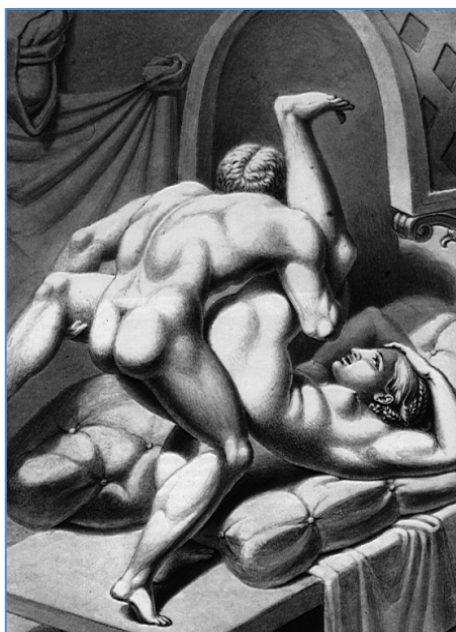
Od šestnáctého století se ukázala kombinace sexu a tisku opojnou a potenciálně rozvratnou. Nikde nejsou pornografické možnosti tohoto nového media lépe ukázány než v Rozkošnických sonetech od Arentina (Brundage 1996) obohacených reprodukcemi kopulujících párů Giulia Romana (Bílek 1991), původně zdobících Saly di Constantino v samotném Vatikánu. Jak přesně těchto šestnáct poloh sexuálního styku vypadalo, nevíme, neboť ruka cenzorova v tomto případě zasáhla s maximální účinností. Zmizení originálních maleb symbolizuje křehkost výjimečných originálů, ať už se jedná o obrazy, fresky či kresby – hříšná sexuální vyobrazení byla ve věku cenzury vždy vystavena nebezpečí zkázy. Podobně dopadla mistrovská díla počínaje *Narozením Venuše* a *Venuše s Adonisem* – samotným kardinálem přetřena na bílo, přes Michelangelovu *Lédu s labutí* – spálena Ludvíkem XII. coby nebezpečně obscénní objekt a (ne)konče

Vasquezovým plátnem Venušina toaleta – rozsekáno v Londýnské Národní galerii Mary Richardsonovou roku 1914 (Mathews 1994). Právě díky této skutečnosti je fenomén pornografie velmi omezen až do příchodu mechanické reprodukce a jediné důkazy o existenci mistrovských originálů máme pouze díky lidem jako např. Marc’Antonio Raimondi, přednímu mědirytcí italské renesance, který udělal rytiny podle originálních Romanových kreseb a spolu s Arentinovými sonety je vydal v roce 1524 pod názvem *Sedici modi* (Rozličné způsoby milování: šestnáct poloh, Tang 1999). Zásah cenzury však byl i v jeho případě nekompromisní, kniha skončila na hranici, Raimondi ve vězení a dnes existuje jediný nekompletní grafický list: kousky paží, nohou a hlavy, dostatečná část na to, aby byl rozeznatelný energicky kopulující pár. I Raimondiho tvorba však byla kopírována a jeho dílo zachycuje např. soubor perokreseb nakreslených hrabětem de Waldeckem (Lucie-Smith 1991). Jinak řečeno, původní Romanovu výzdobu vatikánských zdí známe díky sérii neuvěřitelných náhod a knihtisku pouze z třetí ruky (Cebo & Michalovič 2006).

Při pohledu na tyto kopie není těžké pochopit, proč rytiny způsobily tak velký rozruch. Míra explicitnosti neměla v té době obdoby, navíc byla umocněna silou detailu možného pouze díky rozvoji štočků. Navíc se jednalo o skutečný sex – tato vyobrazení jsou pozoruhodná nejen pro to, co na nich není ukázáno, ale i pro to, co na nich ukázáno je. V době, kdy bylo mezi renesančními malíři tak populární téma „lásky bohů“, se objevovalo jen pramálo narážek na antiku, pokud vůbec nějaké. Všechny morální a náboženské systémy spleené v době středověku se nadobro rozdrobily – je velmi těžké vidět v těchto kresbách něco jiného než energický a temperamentní sex.

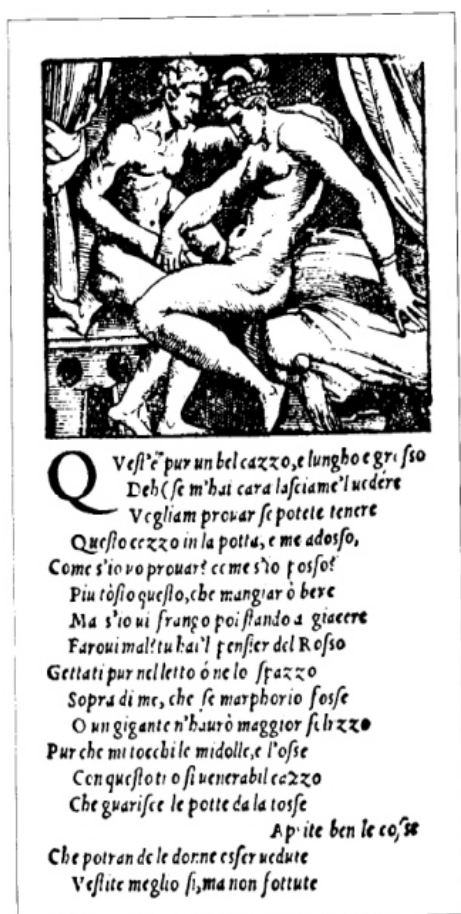
Obrázek 39: Giove a Olimpiade, reprodukce Giulio Romano.

Obrázek 39: Rozličné způsoby milování, kresby hraběte Waldecka dle Raimondiových rytin.

Došlo k naprostému převrácení hodnotového systému, který byl uznáván od vzniku církve (Maxwell 1996): už tu nebyl nadále Bůh v samotném středu výjevu a člověk na okraji nesoucí hanbu sexuální touhy jako důsledek prvotního hříchu. Bůh opustil rám a ponechal střed obrazu člověku, který si energicky prosadil své právo holdovat sexu kvůli sexu samotnému. To je důvod, který vede některé z nás k tomu, aby viděli v Rozličných způsobech milování první příklad pornografie tak, jak by jí dnes definovali (Brundage 1996).

Ani to však není konec příběhu: vraťme se k jednomu z nejvíce neblaze proslulých a hanebných spisovatelů Pietru Aretinovi a k jeho sonetům, které, jak jsme uvedli výše, byly nedílnou součástí Raimondiho díla. „Pasák papežů“, jak byl ve své době zván (Hyde 1964), viděl rytiny a zmocnila se ho stejná inspirace jako jejich autora Romana, a tak ke každé sexuální poloze připojil jeden sonet. Když byly dřevoryty společně se sonety vydány v roce 1527 v knižní podobě, církev nevěděla, co je horší: zda urážka oka nad kresbami Romana či urážka ucha nad slovy Aretina. Jaký byl důvod tohoto povyku? Nejočividnější vysvětlení skrývají samotné verše, které jsou napsány střídavě v mužském a ženském rodě (Spán 2001, překlad Kamil Bareš tamtéž):

Obrázek 40: Aretinův čtvrtý sonet doprovázející dřevoryt z Rozličných způsobů milování, asi 1527.

„Polož mi stehna napříč na mém boku,
 Ruku mi z bodce přece oddělej,
 Teď zadnicí mi ještě tempo dej,
 Či zvolna, prudce snad – hrát lásky sloku?“

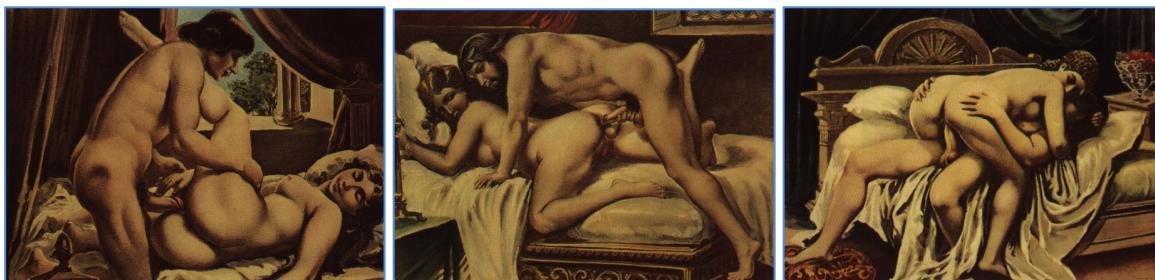
A pak-li zbloudí pták můj při útoku,
 Mi lumpů, selských troupů vynadej,
 Neb přední od zadní rozeznat – hej,
 I hřebec pozná klisnu svoji v skoku.“

„Ho z ruky nedám, chytla bych ho znov?
 Co myslíš si, že jsem tak hloupá roba,
 Vhod není-li to tobě – škoda slov.“

Ze zadu chtěl bys ty sám radost, vid',
 Po předku máme stejnou rozkoš oba;
 Tak, jak se patří, čiň se – nebo klid!“

„Jak možno, krásko, myslit, že bych šel!
 Tu rozkoš pustit se mi nepodobá,
 Byť sám král François na tom závisel!“

Pojď šukat! Nuž jen rychle, duško drahá,
 I lidé stvoření jsou pro šukání.
 Ty na můj myslíš pyj, a já zas na ni –
 Bez nich by byla smutná žití dráha.“

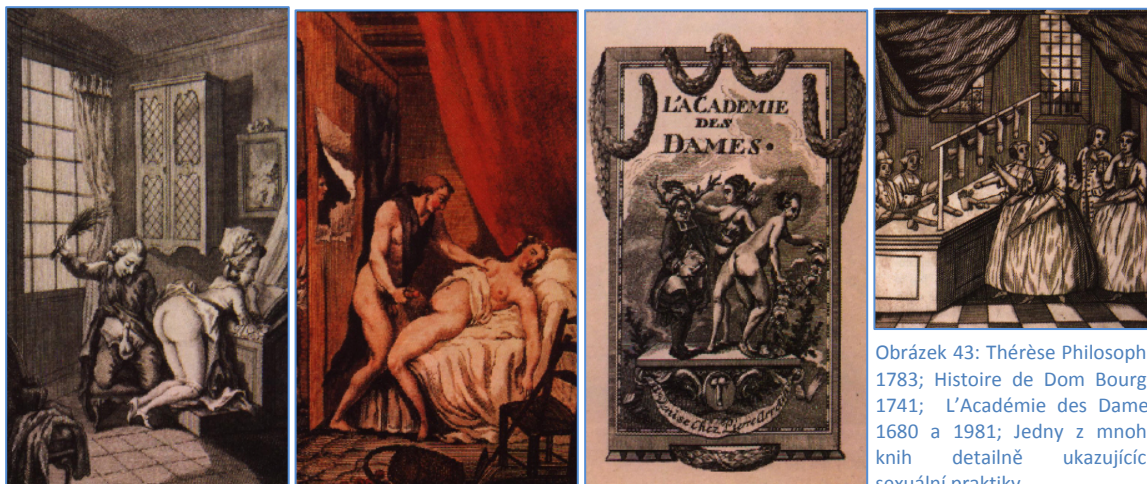
Obrázek 41: Heliogravury Rozličných způsobů milování z roku 1892. Oblíbenost originálu dává vzniknout novým variacím na stejné téma.

K ostudnému činu Raimondiho přidal Aretino svůj vlastní prohrěšek, když do samého středu dění umístil člověka a sex. Už to není Bůh, kdo dává životu hlavní smysl, avšak soulož. Aretino se snažil vysvětlit důvody, které ho vedly k napsání těchto sonetů: „Odmítám kradmé pohledy a ten odporný zvyk zakazovat očím, co většině lidí přináší rozkoš a potěšení. Co je škodlivého na pohledu na muže, který obcuje se ženou? Proč mají být v tomto ohledu zvířata svobodnější než my?“ (Brundage 1996, str. 48). Bylo to vědomé odmítnutí falešné cudnosti, nepřírozeného chování a pokryteckých konvencí. Celkově se dá říci, že se jednalo o jeden z bodů zlomu západní civilizace, neboť se jedná o první případ, kdy lidé otiskli erotický text, připojili k němu erotické ilustrace a zařídili, aby byla kniha dostupná co nejširší veřejnosti.

A tak nechvalně známá proslulost Aretinových Rozličných způsobů milování a snaha o jejich naprosté zničení jim zajistily pevné místo v historii. Je to důvěrně známý princip: jakmile se vyčlení oblast, do které je přístup povolen jen vyvoleným, je to jako pozvánka k neoprávněnému vniknutí. Jinými slovy, cenzura samotná vlastně určitým způsobem vytváří to, co chce kontrolovat a ovládat (Kimmel & Linders 1997). Prohrěšek a represe jsou však dvě strany téže mince – čím úspěšnější je represe, tím vzácnější se stává její předmět, o to víc po něm všichni touží a o to více si jej cení.

Vytvořením pravidel, co může a nemůže být ukazováno z hlediska sexu, byl vytvořen sexuální obraz obdařený politickým vlivem. Proces, který začal problematizací sexu v období raného křesťanství a pokračoval přehlížením sexu v období středověku, se sjednotil v omezeních přijatých během protireformace. Obscénost je chápána jako rozvratný živel, opovrhování zákony se stalo politickým činem.

Od šestnáctého století vycházely řady knih detailně rozebírajících sexuální akty, které – v tradici Aretina – zdánlivě měly společnou filozofii (i když občas ukrytou pod pozlátkem moralizování), že sexuální touha a rozkoš končí uspokojením sebe samého (Slade 2001): knihy jako *La Puttan errante* (1531), *L'Ecole des Filles* (1741), *Thérèse Philosophe* (1748) a *Rozmařilé ženy* (1749) (Tang 1999) kupovali převážně džentlmeni a byly určeny pro relativně úzký okruh vzdělaných lidí.

Obrázek 43: Thérèse Philosophe 1783; Histoire de Dom Bourge 1741; L'Académie des Dames 1680 a 1981; Jedny z mnoha knih detailně ukazujících sexuální praktiky.

Třebaže implicitní chlípná filozofie těchto knih byla neslučitelná s konvenční křesťanskou morálkou, jejich rozvratná síla byla umírněná a čtenářské obci neškodná. Avšak nebylo tomu tak vždy: od sedmnáctého století byla satira využívána jako zbraň proti církevním i světským úřadům (Ziolkowski 1998), toto období je zároveň obdobím obrovského rozvoje tiskáren a komerčních příležitostí pro prodej tištěného zboží na trzích (Schlosser 1997). Častými terči obscénní polemické literatury byli papež a katolická církev, avšak žánr byl používán také proti jiným náboženským skupinám, od puritánů až po kvakery a metodisty (Ziolkowski 1998).

Používání obscénní literatury je obzvláště zřejmé v době politického napětí. Období restaurace (1660-85) se stalo svědkem rozmachu útoků proti viditelným absolutistickým ambicím panovníka. Hrozba tyranie byla často nahlížena v pojmech sexuality a žezlo Karla II. bývalo znázorňováno ve tvaru zdivočelého penisu (Bílek 1991). Avšak nikde nebyla politická pornografie tak k vidění a neměla tak dramatické účinky jako během Francouzské revoluce: politicky motivovaná pornografie pomohla revoluci tím, že podkopávala legitimitu zastaralého režimu coby společenského a politického systému (Hunt 1991). Ilustrací budiž pojednání L'Autrichienne en gouguettes (Tang 1999), kde ztrácí opilý král vědomí, čehož okamžitě využívá jeho bratr a v zápětí i dvorní poradce, aby mu nasadili parohy. Jinou variací na stejné téma je sexuální zneužití královny jejím komorníkem a milostné hrátky se služkami. Vyobrazením Marie Antoinetty jako děvky, lesbičky, cizoložnice, perverzní ženy a incestní prostopášnice literatura zpochybňovala její vládu. Ve skutečnosti tu existuje

Obrázek 42: Počátky Francouzské revoluce: Sexuální satira užívaná jako zbraň proti náboženské i světské moci. Seshora: Le Religeux; Je Suis la Bone Constitution; neznámí autoři.

Obrázek 45: Počátky Francouzské revoluce: Lafayette et Marie Antoinette, neznámý autor.

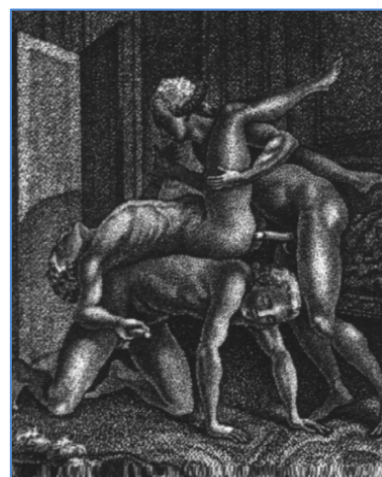
Obrázek 45: Suite de portrait de la Reine: kolážové hlavy populární při útocích na monarchii i aristokracii.

skrytá revoluční logika, která zasáhla monarchii přímo do srdce: pokud je královna opravdu courou, která roztahuje svá stehna před kdekým, včetně svého komorníka, tak kdo potom může zaručit, že je král skutečně otcem jejích dětí? A pokud není jisté otcovství, existuje opravdu právo na královskou rodovou linii? A pokud je zpochybněna královská rodová linie, dá se vůbec hovořit o legitimitě monarchie? Závěr byl jasný (Tang 1999): když může být kdokoliv jejím milencem, potom může být i kdokoliv králem.

Nebyla to však pouze královna, kdo musel čelit podobným útokům. Objevily se například „koláže hlav“ aristokratů a duchovních (Bílek 1991), které byly vytvořeny z kopulujících párů a genitálů. Jejich honosná vznešenost tím získala značné trhliny – veškerá moc a autorita, na niž si činili nárok, byla demystifikována. Byl to proces, který degradoval vznešenost a zároveň povznášel a velebil obyčejného člověka.

Aby to bylo vše ještě horší, aristokracie a příslušníci královské rodiny byli nejen napadáni jako prostopášní smilníci, ale zároveň byli vyobrazováni jako impotentní osoby trpící pohlavními chorobami (Lucie-Smith 1991). To znamenalo dvojí ponížení: nejen že byli zostuzováni vyobrazováním v podřadných pornografických rolích, avšak vzápětí bylo zřejmé, že něčeho takového by ani nebyli díky svým indispozicím schopni.

Co začalo jako pomlouvačná a často jízlivá a urážlivá sexuální satira kolující v kruzích prostopášné horní vrstvy, se rozvinulo v něco velmi znepokojivého. Sprosté a oplzlé výpady – dokonce i ty nejodpornější – namířené proti úzkému kruhu lidí byla jedna věc, obscénní výpady šířené mezi obyčejnými lidmi byla věc docela jiná. Nezáleželo na tom, jak jízlivá byla pornografie, nezáleželo na tom, jak obscénní byly její podoby, nezáleželo na tom, jak skandální či anarchistická byla její sdělení – dokud kolovala mezi těmi, kteří měli hmotný zájem na společenském řádu, vůči kterému bylo vše namířeno. Docela jiná situace však nastala, když se pornografické výpady začaly šířit mezi těmi vrstvami, které neměly příliš co ztratit (Brown 2002).

Obrázek 46: Scéna Sodomie mezi poslanci Národního shromáždění v Paříži, 1790.

Pornografie se překotně a nezadržitelně rozvíjela. Ačkoliv podle určitého odhadu (Hyde 1964) byly ke konci starého režimu dvě třetiny veškeré tištěné literatury čtené ve Francii zakázány, jejich množství v rukách obyčejného lidu narůstalo. Knihy vycházely ve stále méně noblesních vazbách, byly kratší a přístupnější (Ziolkowski 1998). Už nešlo jen o pornografii, ze které se člověk těšil ve svém soukromí, avšak o drzé a provokativní texty, určené k hlasitému předčítání na veřejnosti.

První dny Francouzské revoluce byly zřejmě posledním obdobím, kdy byla pornografie využita jako jeden z hlavních nástrojů k vyjádření politického názoru. Její podstata se zdánlivě změnila mezi koncem osmnáctého a začátkem devatenáctého století – převzala méně politickou formu, ačkoliv na její schopnosti obrátit všechno vzhůru nohama se nezapomnělo.

Od začátku devatenáctého století se začaly vlády stále více zajímat o vydávání pornografie, což kulminovalo v Anglii přijetím Zákona o obscénních publikacích v roce 1857 (Hyde 1994). Když byl v letech 1748-9 vydán a hojně čten román *Fanny Hill*, nezbudilo to ze strany britské vlády žádný zájem; o sto let později byla tato kniha zakázána (Kimmel & Linders 1997).

Pornografická literatura byla považována za nebezpečnou, za něco, nad čím je nutné mít kontrolu a dohled, o čemž svědčí další zakládání tajných muzeí tisku v devatenáctém století. Mezi ně patřila např.

(Kendrick 1987) Enfer v Bibliothèque Nationale v Paříži či Private Case v Britské knihovně v Londýně; v nich se – neindexovaně – ukrývaly tři kategorie knih: knihy podrývající náboženství, knihy podrývající trůn a knihy nevhodného či obscénního charakteru.

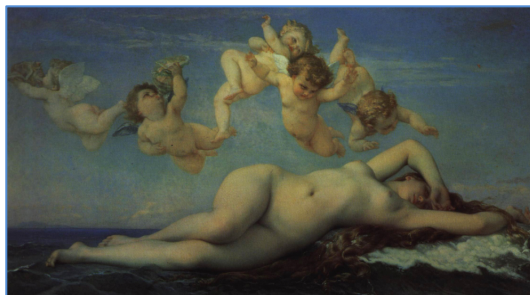
Avšak zatímco devatenácté století bylo zcela zaujato minulostí, budoucnost pornografie ležela zcela jinde. Ti, kteří byli znepokojeni problémem obscénnosti, i nadále soustředili svou pozornost k tisku. Avšak zatím čekalo na svou příležitost zcela nové pornografické médium, jehož vliv byl ještě větší. Tímto médiem se stala fotografie.

Obrázek 47: Fanny Hill, 1923.

2.2.5 Pornografie na fotografii

V devatenáctém století se stala poměrně pozoruhodná věc: obrázky nahých žen začaly budit pohoršení. Už od renesance byla přítom nahota nejen přijímána, ale dokonce uctívána – nejenže patřila mezi jeden z objektů umělcových, ona byla dokonce hlavním objektem, prubířským kamenem pro adepty malířského umění, symbolem velkého umělce. Akty byly synonymem prvotřídního umění a kultury té nejvyšší úrovně, mistrovskými díly západní tradice: Botticelliho i Cabanalovo *Zrození Venuše*, Correggiova *Danaé*, Tintorettova *Zuzana v lázni*, Rubensovy *Tři grácie*, Tizianova *Venuše s varhaníkem* – na všech těchto obrazech jsou znázorňovány akty (Hyde 1964).

Obrázek 48: Cabanalovo *Zrození Venuše*, 1863; typický příklad zidealizovaného přístupu k nahotě v umění.

Nahé tělo je tělo zbavené šatů, akt znamená tělo zahalené do umění. Nahota znamená „schoulené a bezbranné tělo“, akt, to je „tělo vylepšené“ (Clark 1985). Akt mění nahou ženu v umělecký předmět. A přesto uprostřed devatenáctého století obrazy nahých žen nezbuzovaly obdiv, ale utrpení: „Je to věc, na kterou se nemůžeme podívat, aniž bychom nepocítili odpor“, „Směle odhalující nestoudné detaily“, „Znázorňující pozice přitahující pohledy a vzrušující smysly“, „Urážka oka a nežádoucí nahota“ (vše Tang 1999).

Kdy přestal být akt aktem? Když se objevil na fotografii (Gibson & Gibson 1993). Obrázky, nad kterými se lomilo rukama a skřípělo zuby, byly právě fotografie. Co bylo v rukou malířových aktem, v rukou fotografa se stalo nahotinou. Fotografický akt se vrátil k beztvaré, ubohé modelce, jakou ostatně ve skutečnosti vždy byla, a pohled na její nahotu se stal zničehonic nemravným. Vypadá to, že akt ve fotografii byl nesmyslný protimluv.

Vlna pobouření, ať už byla její intenzita jakkoliv velká, nám říká jen málo o samotných obrázcích, ale i když připustíme možnost, že fotografie byly explicitnější než jejich malované sestry, stejně ještě nemáme kompletní pohled na věc. Bylo cosi znepokojivého na kategorii „umělecký akt“, zvláště když nová *Société française de Photographie* zorganizovala svou první velkou výstavu v roce 1855, bylo jasné, že „akty obecně, bez jakýchkoliv výjimek, budou odmítány“ (Kimmel & Linders 1997, str. 54).

Když porovnáme Tizianovu *Venuši* (asi 1522) s Darnayovou fotografií *Augustiny Guyové* (1858), můžeme se divit, co mohlo způsobit takové problémy. Póza těla je velmi podobná, výraz téměř nerozeznatelný a pozadí ničím pozoruhodné. A přesto Tizianovo dílo bylo uctíváno jako mistrovský kus, zatímco Darnayova fotografie byla zabavena policií a sám autor za ni byl poslán do vězení (Mathews 1994). A aby vše bylo ještě záhadnější, v roce 1881 byly v Hamburku zabaveny veškeré fotografické reprodukce

Tizianovy *Venuše* a dalších obrazů jako obscénní (Hyde 1994). Co bylo v galerii uměním, na ulici už uměním nebylo. Rozdíl, jak se zdá, nespočíval v obsahu, avšak v médiu samotném. Nabízí se otázka, co na nové technologii působilo tak hroživě, že se umění změnilo v obscénnost? Rozdíl mezi namalovaným a vyfotografovaným aktem byl stále nejasný a úřady s tímto problémem bojovaly ještě dalších

Obrázek 49: Vlevo fotografie Augustine Guy, pravděpodobně od A.Darnaye, 1858. Foto bylo zabaveno a zkonfiskováno francouzskou policií. Vpravo detail Tizianovy Venuše, asi 1522 – obraz byl ve stejné době uctíván jako mistrovské dílo.

šedesát let, do té doby, než 13. října 1914 vyšel článek v novinách The Times: „Nedávno bylo v Berlíně zabaveno policií velké množství fotografických pohlednic s vyobrazenými klasickými obrazy z důvodu jejich nemravného obsahu. Policejní opatření bylo potvrzeno soudem v Berlíně ... Toto rozhodnutí však bylo prohlášeno za neplatné Nejvyšším soudem v Lipsku, jehož prezident se nechal slyšet, že `je nepřípustné, aby byl obraz prohlášen za nemravný pouze proto, že je na něm znázorněno nahé tělo´“ (Tang 1999, str. 102). Tím byl ustanoven precedens, jehož dnešní podobnu známe ze zákona (viz kapitola 2.7.2).

Naštěstí fotografie nevyvolávala vždy takový odpor. Když Louis Daguerre poprvé představil svůj vynález, daguerrotypii, vyvolalo to velké nadšení. Poté, co 3. července 1839 nadšeně předvedl tuto převratnou novinku před francouzským parlamentem a nastínil i její veškeré výhody – daguerrotyp může pořídit za dodržení několika pravidel postupu kdokoli, dosáhne se dosud nepředstavitelné přesnosti v detailu a zvláště obrovskou rychlost celého procesu (10-12 minut) – Francie Daguerrovův vynález zakoupila a udělila mu doživotní penzi (Romer 1989).

Fotoaparát se stal přístrojem devatenáctého století. Společně s železnicí, telegrafem a velkovýrobou byl znamením pokroku, dalším krokem k ovládnutí přírody a zkvalitnění životních podmínek člověka. Byl symbolem moderního věku – vítězstvím techniky v novém průmyslovém světě.

Ale nejednalo se pouze o vítězství vědy. Daguerrovi se podařilo něco, co bylo pro mnohé umělce dávným snem: vytvořit obraz tak věrný a přesný, že vypadal jako reálný.

To byl všeobecný cíl v umění západního světa po celá staletí a je živě doložen v Pliniově příběhu o rivalitě mezi Parrhasiosem a Zeuxidem (Bílek 1991)⁵.

Pro médium, které se s takovou rychlostí pokusilo reprodukovat klasická umělecká díla, bylo nevyhnutelné, aby začalo považovat akt – svlečenou ženu – také za předmět k reprodukci. Brzy po prvních portrétech se samozřejmě objevily první daguerrotypy nahých žen. V Paříži byly první legální akty nazvány *académies* (Romer 1989), údajné studie podobné portrétům, které dělají umělci podle živých objektů. Byly povoleny jako tzv. *aide-mémoire*, připomínky, aby se ušetřilo za modelky. V takovém úctyhodném kontextu mohly být bez problémů legitimně prodávány. Ve skutečnosti

Obrázek 50: vlevo Académie, asi 1870, foto G. Marconi, vpravo Akt Gustava Le Greya, 1849. Využití fotografického obrazu v ryze uměleckém ztvárnění aide-mémoire.

však *académies* příliš „akademicky“ nevypadaly a s oblečením odkrývajícím často půlku stehen a velkou část ramen, se sporými šaty a rafinovanými rekvizitami se nedalo hovořit ani o velkých uměleckých kvalitách (Nead 1992). Právě použité rekvizity vždy pravý záměr vyzradily:

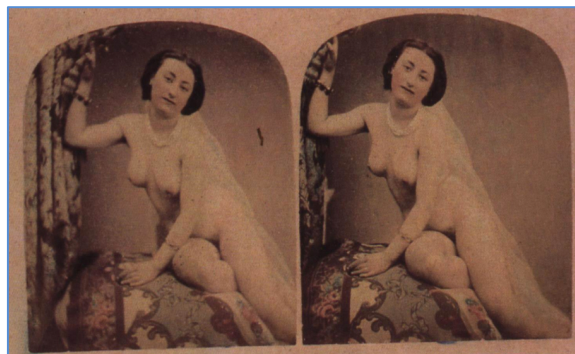
„Jakmile se člověk zadíval na všechny ty titěrnosti, punčochy, podvazky, boty a šperky, bylo naprosto zřejmé, že nahé tělo je zde zašifrované pro svou erotickou přitažlivost. Právě tyto šifry nutí diváka uvědomit si, že je to právě tělo, které je určeno pro erotickou potřebu“ (Lucie-Smith 1991, str. 76).

Obrázek 51: Daguerrotypy ze soukromé sbírky. Zleva 1855, 1860, 1885, 1890, autory neznáme.

⁵ Oba hlavní hrdinové mezi sebou soupeřili, kdo je lepším umělcem. Zeuxis namaloval hrozny tak věrně, že se na ně slétali ptáci, aby ochutnali z namalovaného vína. Pyšný na svůj kousek vyzval Parrhasia, aby odkryl závěs, za kterým se skrývalo jeho dílo, a mohl je porovnat se svým. Když Zeuxis zjistil, že závěs je samotným obrazem, uznal svou porážku, neb on sám dokázal přelstít jen ptáky, zatímco Parrhasiovi se podařilo oklamat umělce.

Jelikož však tvorba aktů pomocí Dagguerova přístroje byla zpočátku poměrně zdouhavá, objevila se nová móda: stereoskop. Využitím kamery s dvěma čočkami bylo možné udělat současně dva snímky, jeden vedle druhého, které zachycovaly pohled levého a pravého oka (Romer 1989). Když byly obrázky vloženy do speciální prohlížečky,

Obrázek 52: Stereoskopická fotografie, autor neznámý, asi 1858.

vznikl trojrozměrný efekt. Byla to „virtuální realita“, která předběhla svou dobu. Erotické či pornografické obrázky ve stereoskopu nabízely diváckou zkušenost, jaká nikdy dříve nebyla dostupná.

Celkově se dá říci, že zpočátku byly oba postupy vzhledem k finanční náročnosti pouze pro luxus těch nejbohatších gentlemanů coby tajná erotická hračka mužské elity devatenáctého století. K velké demokratizaci fotografie dochází až s vývojem „mokrého“ procesu, tj. postupu vyvolání negativů a jejich přeměnu na pozitivy. Portrét se v tu chvíli dal zakoupit za desetinu ceny starého daguerrotypu.

Najednou byly levné snímky k dispozici téměř všude, a stejně tak se objevily i levné stereo obrázky. Snad kvůli tradičním očekáváním, uměleckým ambicím či jako zástěrku pro mnohem cyničtější motivy, mnohé z těchto raných obrázků nahých žen využívaly celou škálu tzv. vysokého umění (Webb 1975). Mezi klasické atributy patřily: sloup, postoj, jaký modelka zaujímá, a záclona. To byly kódy, které západní svět přijal za své za účelem udělat sex přijatelný pro umění. V té době se často projevovala snaha držet si sex tak trochu od těla tím, že se idealizovaly akty a modelky byly často zasazovány do mystického prostředí (Webb 1975).

Problém s fotografií byl takový, že byla příliš otevřená, přesná a podobná – ukazovala toho moc. A kvůli přebytku reality nebylo možné zachovat ideál (Ziolkowski 1998). Místo malířovy schopnosti idealizovat lidskou formu byly ve fotografii vady a nedokonalosti skutečné ženy příliš patrné. Místo alabastrové kůže ji měla podřobaná, místo idealizované postavy byla neohrabaná, prsa nymfy nahradily skutečné, velmi neuspokojivé tvary. „Ošklivá jako daguerrotyp“, stalo se oblíbeným bonmotem (Romer 1989). Nejvíce znepokojivou skutečností bylo, že divák byl přímo konfrontován s realitou žen, které byly fotografovány – nešlo o nějaké pomyslné Venuše, ale většinou o pradleny či prostitutky. Byl to šok z reality. Za opovržením

Obrázek 53: Snaha daguerrotypů o tzv. vysoké umění, zde kopie pózy známých Tří grácií; asi 1855, autor neznámý.

vyjádřeným nad nedokonalostí, za výsměchem nad nevhodnými rekvizitami a za posměchem nad nepřírozenými pózami a strnulými výrazy se skrývala zásadní lidská reakce na poznání, že se jedná o skutečnou nahou ženu (a zpočátku to byly téměř výlučně ženy, jen minimum mužů (Bílek 1991)), kterou lze vidět kráčet sousední ulicí, anebo kterou je možné navštívit v nevěstinci za rohem. Na rozdíl od obrazů, kde byl vztah diváka k umělcovu modelu zprostředkovan a natolik pozměněn umělcovým vnímáním světa, že skutečná osoba – pokud tu vůbec nějaká byla – se ztratila z divákova dohledu, v případě fotografie takový odstup neexistoval. Poznání této nové dynamiky podnítilo k dalším reakcím: odpor, pocit spoluviny, rozkoš či sexuální vzrušení – či směsice všech čtyř dohromady (Yaffe & Nelson 1982).

Obrázek 54: Přebytek reality a přílišná otevřenost fotografie, autor neznámý, asi 1875.

Fotografování tudíž nebylo pouze novým prostředkem k znázorňování lidského těla, ve skutečnosti představuje významný posun ve společenských a psychologických souvislostech. Co bylo často tak šokující pro diváky v devatenáctém století, byla *vulgárnost* těchto souvislostí (Dobson 1997). Zdálo se, jakoby samotný pohled mohl zkazit a zaplést diváka, jako by ho mohl spojit s určitým špatným – nízkým a sprostým – druhem člověka. Opravdové ženy, opravdová těla, opravdový sex.

Relativní láce fotografie po zdokonalení mokrého procesu významně přispěla k rozvoji odvětví pornografické fotografie (Hyde 1964), stejně jako k rozvoji mezinárodního obchodu s nemravnými či obscénními fotografiemi (Weitzer 1990). Pornografické fotografie byly vyráběny po tisících, prodávány a nakupovány v městských centrech, ukládány do zamčených skříní v zadních partiích obchodů pro zákazníky se speciálními přáními, zdobily přijímací salony vyvolených, byly oblíbeným koníčkem mladých viktoriánských gentlemanů a nelegálně se s nimi obchodovalo po celé Evropě i mimo ní.

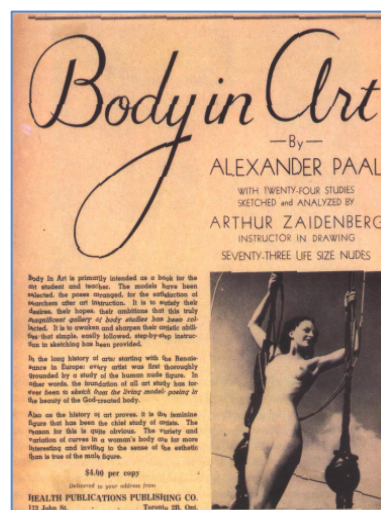

Obrázek 55: Daguerrotypy neznámých autorů zkonfiskované pro vulgárnost pařížskou policií: zleva asi 1855, 1862, 1858.

Stručně řečeno, obchod s nemravnými obrázky byl v devatenáctém století živý a dynamický a byl důležitou součástí nového světa fotografie. A přesto, když porovnáme určitou dvojakou tvář dějin – dějin, jež se skutečně staly, v porovnání s dějinami, jak byly napsány a prezentovány v muzeích, s údivem zjistíme, že tyto první pornografické fotografie jako by nám zmizely z očí. Většina knih o fotografování se o nich zmiňuje jen letmo, přesněji řečeno, cudně od nich odvrací zrak (Kimmel & Linders 1997). Naše kolektivní fotografická paměť je zahlcena snímky krajin, měst, rodinných portrétů a portrétů lidí bohatých, slavných, učených i výstředních. Avšak fotografické akty, které byly velice výnosné a značně přispěly k rozvoji technologických znalostí a díky nimž se vytvořily bohaté distribuční kanály a obchodní sítě dynamicky se rozvíjejícího fotografického průmyslu, jako kdyby zmizely z povrchu zemského. Samozřejmě že v devatenáctém století byly dostatečně všem na očích a byly často komentovány, přesto se na ně ve století dvacátém a jedenadvacátém jaksi pozapomnělo.

Díky tomu došlo k překroucení nejen dějin fotografie, ale dějin celé éry, kdy byla fotografie vynalezena. Pokud jsou to opravdu pouze estetické a elegantní akty vyrobené daguerrotypií, kterým je dovoleno vyplout na povrch z devatenáctého století, potom můžeme tuto epochu přehodnotit jako „epochu represí, avšak i nestydatosti“ (Hunt 1993, str. 58). To však vede k nesprávnému pochopení celého devatenáctého století a hrozí nebezpečí, aby v návaznosti na to nedošlo i ke zkreslení současnosti. Na rozdíl od vžitého přesvědčení (např. Russell 1993a, Dobson 1997) fenomén tvrdé pornografie není výsledkem šedesátých let dvacátého století a internetu. To, co dnes nazýváme tvrdou pornografií, tu existovalo od samotného počátku. Veškeré zvyklosti zobrazování těla a jednotlivých póz a pozic, které jsou nám známy ze současných vyobrazení, se objevují i v těch nejranějších fotografických *académies* (Williams 1990). Zdá se, jako kdyby tato rituální představení byla vynalezena hlavně *pro* fotografický aparát, ve vztahu k jeho technickým schopnostem i nedostatkům.

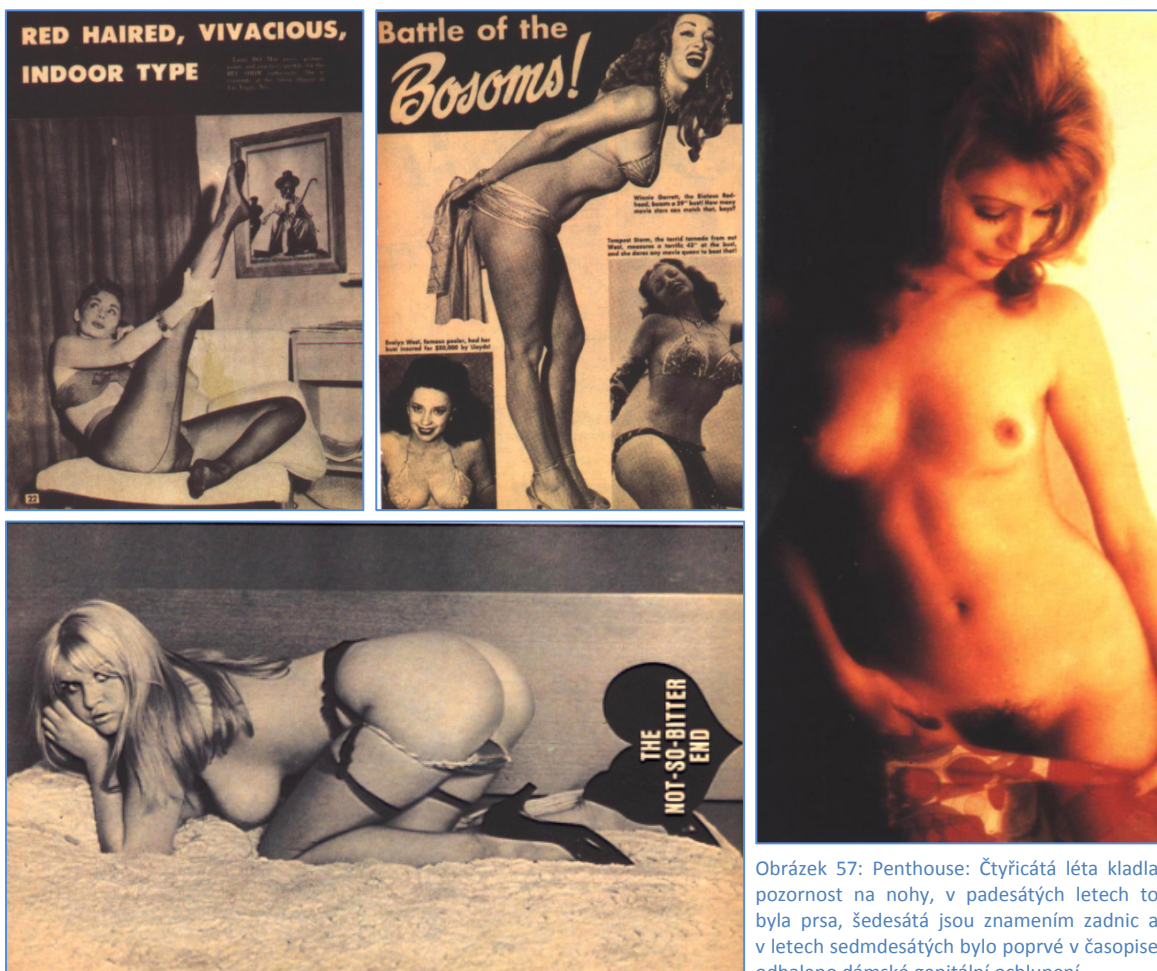
V průběhu devatenáctého století se také vedly ty největší spory na téma legislativního posuzování pornografických fotografií (Longino 1994). Obhajoba povětšinou vycházela z předpokladu, že umělecké dílo musí mít určitou uměleckou hodnotu. Díky tomu se evropská pornografická fotografie musela spasit tím, že se skryla za nějaké šlechtetnější a více povznášející označení – umění či vzdělávání. Cesta prošlapaná ranými francouzskými *académies* končila ve slepé uličce. A tak vznikly „umělecké“ časopisy, které byly ve skutečnosti kupovány lidmi, jež do umělecké branže nepatřili - byl to jeden z mála možných způsobů, jak se vyhnout cenzuře (Mathews 1994). V případě, že se pro uveřejnění takové

Obrázek 56: Tělo v umění, Toronto, květen 1946; Jeden z prvních „Uměleckých“ časopisů.

fotografie rozhodl nějaký nespécializovaný časopis, její uvedení bylo často doprovázeno plamenným úvodníkem⁶.

Další možná cesta byla publikovat obrázky, které nebyly v rozporu se zákonem, pokud jde o nahé tělo, které však nestydatě těžily ze *sex-appealu* (Winick 1985). *Dívčí časopisy* a *pánské časopisy*, které začínaly jako časopisy pro fanoušky uvádějící na předních stranách hvězdy Hollywoodu s úsměvem na tváři, posléze s našpuhlenými rtíky, byly součástí žánru, který se plně rozvinul až ve čtyřicátých letech dvacátého století. Od této doby se tyto časopisy v jednotlivých desetiletích vyvíjely od nudných výjevů až po výjevy velmi otevřené: „čtyřicátá léta nám přinesla obnažené nohy, padesátá prsa, šedesátá zadnice a sedmdesátá rozkroky“ (Winick 1985, str. 212). Sedmdesátá léta byla svědkem boje o rozkrok: nejdříve to bylo ochlupení, potom to byly genitály a nakonec roztažené genitály. Co začalo prvními záběry ochlupení v *Penthouse*, bylo v druhé polovině sedmdesátých let dvacátého století posunuto až do gynekologických krajností novým časopisem z obscénní kategorie, *Hustlerem* Larryho

Obrázek 57: Penthouse: Čtyřicátá léta kladla pozornost na nohy, v padesátých letech to byla prsa, šedesátá jsou znamením zadnic a v letech sedmdesátých bylo poprvé v časopise odhaleno dámské genitální ochlupení.

⁶ Například když v roce 1895 americký *Metropolitan Magazine* otiskl nahé modelky, které kopírovaly pózy klasického umění, jeho vydavatelé jej komentovali slovy: „Je to již dávno, co se starší civilizace světa rozhodly, že pouze chlipné duše vidí náznak a ohavnost v klasických studiích aktů“ (Tang 1999, str. 119).

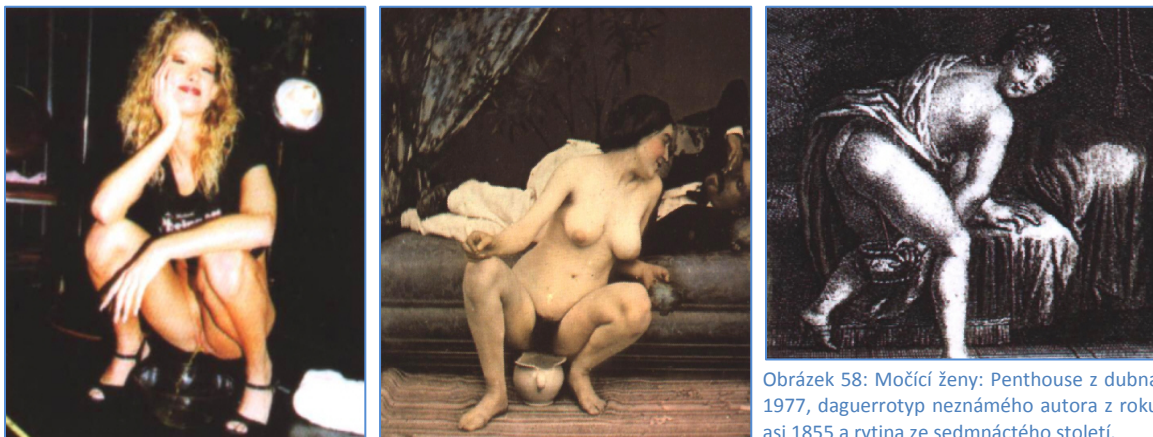
Flynta. Touha vidět ženské genitály zblízka byla součástí pornografického repertoáru po mnoho staletí, ale byla to právě fotografie, díky níž se stalo toto „voyeurské“ nutkání centrem pozornosti: „Nejenže prodáváme obscénní fotografie – děláme ještě něco lepšího. Přibalujeme k nim lupy, aby se člověk mohl kochat mikroskopickými detaily“ (Dietz & Sears 1988, str. 35).

Podle některých (Solomon-Godeau 1991, str. 98) nová technologie fotografického aparátu představuje radikální přelom mezi technologiemi minulosti a dává tak vzniknout svému vlastnímu druhu pornografie: „Detailní záběry kundiček zdánlivě před vznikem fotografie neexistovaly. Před fotografií byl sex chápán jako činnost. Bylo to cosi, co dělali lidé v počtu dvou, tří či deseti dohromady. Avšak to, co vidí člověk na fotografii, jsou genitály, součást těla vytržená z kontextu. Jde o radikální fragmentaci těla, která, jak se zdá, neměla předchůdce v žádném z druhů pornografického vyobrazení. Jde o posun od sexuality jako aktivity k sexualitě jako zakázanému pohledu.“

Vzrušené války pánských časopisů hlavního proudu v sedmdesátých letech dvacátého století (Thompson 1979) jsou příkladem, jak technologie ovlivňuje svůj vlastní trh: fotoaparát pohání touhu vidět stále víc a víc. Bylo to „šílenství viditelnosti“ (Williams 1990), každý krok bořil další bariéry intimity, další bariéry detailního pohledu.

Zároveň se ovšem také jednalo o otázku připravenosti čtenářské obce: vydavatelé zjistili, že jak čas postupuje, mohou si dovolit uveřejňovat stále odvážnější a odvážnější obrázky, pokud jsou na to čtenáři připravení (Gabor 1993). Některé časopisy zašly příliš daleko na vkus své čtenářské obce a zkrachovaly, takže bylo nutné se držet stále této nejisté hranice a úspěch všech pánských časopisů tkvěl v tom, zda jsou schopné tuto hranici – ke které mohly dojít, kterou však nesměly překročit – rozpoznat. Tím si udržely zájem čtenářské obce a zároveň se stávaly čím dál smělejšími. *Penthouse* je zářným příkladem časopisu, který od svého vzniku stále vynalézal něco nového. Ve svém paměťihodném vydání z dubna roku 1970 udělal radikální krok, když veřejnosti nabídl v barevné příloze fotografii dámského ochlupení (Gabor 1995). Do té doby kdokoliv podobnou fotografii zveřejnil, byl označen za vydavatele pornografické a obscénní látky. *Penthouse* to prošlo – čtenáři byli připraveni.

O několik let později se v *Penthouse* objevuje první fotografie močící ženy. Močení před fotoaparátem ale nebylo ničím novým a můžeme se s ním setkat od samotného začátku daguerrotypů (Romer 1989), ovšem časopisy hlavního proudu tento motiv znovu objevily a nazvaly ho „sexuální revolucí“. Relativitu tohoto pojmu ilustruje s konečnou platností první číslo roku 1979, kdy se v *Penthouse* poprvé objevují velmi detailní fotografie vyholených a roztažených dámských genitálů vyobrazených přes celou stranu (Gabor 1995). *Penthouse* byl v té době legálně prodáván po celé Americe a přinejmenším v polovině států Evropy.

Obrázek 58: Močící ženy: Penthouse z dubna 1977, daguerrotyp neznámého autora z roku asi 1855 a rytina ze sedmnáctého století.

Časopisy pro pány byly v České republice před revolucí silně nedostatkovým zbožím a zejména zahraniční tituly tak putovaly z ruky do ruky. Od roku 1990 se trh postupně naplňuje a dnes můžeme v nabídce najít okolo 150 titulů (ABC ČR) velmi pestré nabídky – od lechtivé, téměř pubertální erotiky po naprosto tvrdou pornografii vyznavačů sexuálních extrémů.

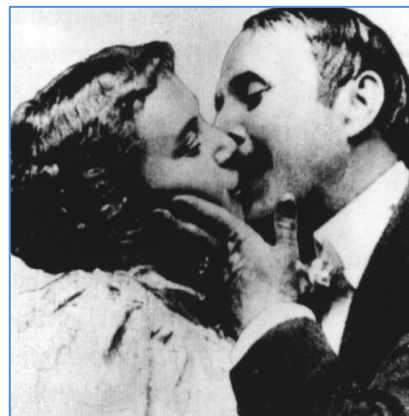
Co přinesly fotografie a později i časopisy, je především to, že si s nimi každý nakládá podle sebe a při jejich prohlížení má naprosté soukromí. Nabízejí detailní realismus, nejrůznější sexuální polohy a kombinace plné fantazie prostřednictvím média, které nepotřebuje žádné další přídavné zařízení (jako např. videopřehrávač či promítačku). Člověk je může nosit u sebe anebo je kdekoliv schovat a, jak napovídá občasný název „časopisy pro jednu ruku“, jistě dokáží splnit i jiný účel (Winick 1985). Ať už si ho člověk pořídí pro podívanou či pro masturbaci, v každém případě ho má pod naprostou kontrolou. Pouhým otáčením stránek může měnit polohy a modelky podle své chuti a nálady.

Otázka osobní kontroly však stále více a více naráží na kontrolu veřejnou: časopis plný fotografií si musí někde člověk koupit a to se stává dobovým úskalím. Necenzurované pornografické materiály vystavované ve výlohách trafik vyvolávají ve společnosti spousty negativních emocí. Pornografií mohou být atakováni a zahlcováni i ti, kteří o ni nestojí, objevují se otázky o škodlivosti expozice těchto časopisů na kolemjdoucí děti, je nám vnucován sex, i když na něj zrovna nemáme náladu. Stačí si zajít ráno koupit noviny a pravděpodobně se nevyhneme tomu, abychom na nějaký ten pornografický časopis nenarazili. Zvedají se první hlasy občanské společnosti, pornografii zatracující i obhajující. Ponechme nyní v rámci objektivní řešení těchto sporů stranou – ještě se k nim vrátíme (viz kapitola 2.4) - a pojdme se podívat, co následovalo:

Uběhlo několik desetiletí od vynálezu fotografie a všeobecná pozornost angažovaných diváků se obrátila k dalšímu médiu, které dokázalo lépe naplnit nové nároky v oblasti pornografie – touhu vidět víc, dozvědět se víc, být přímým svědkem dění. Tímto médiem se staly pohyblivé obrázky: film.

2.2.6 Pornografie ve filmu

Promítání jedněch z prvních obecně známých filmových sekvencí – *The Kiss* (1896) přimělo některé diváky k následující stížnosti: „To dlouhé a hladové přilnutí rtů se dalo jen těžko vydržet... Když však bylo ještě zveličeno do kolosálních rozměrů a opakováno třikrát po sobě, to už bylo něco naprosto nechutného“ (Tang 1999).

Obrázek 59: *The Kiss*, 1896.

Ať už fotografie nabízela cokoliv, film sliboval víc. Pokud fotografie nabízela novou vizuální erotiku, film ji dokázal předčít, protože zachycoval ne jeden okamžik, ale celou jejich plejádu. Sled těchto okamžiků s sebou přinášel další druh vizuálního zážitku: potěšení z možnosti vidět těla v pohybu.

I film se od samého počátku snažil vidět více z toho, co dříve zůstávalo skryté – podívat se pod zdánlivou roušku a odhalit to, co normálně vidět není (Brosius et al., 1993). Výsledkem byla určitá perverzní tendence cenit si poznání, které je před námi skryto, více než poznání, jež je lehce dostupné. Film se stal médiem, které slibovalo vidět víc a víc. V této touze je skryt určitý extremismus, protože vždy najdeme více k vidění a více k vědění. Jde o určité nutkání tohoto média – a sklon k maximální viditelnosti (Williams 1990). Ne náhodou první filmy dokumentovaly lidskou činnost v plném detailu, skutečné popravky z celého světa, zabití slona elektrickým proudem, zvíře napadené jiným zvířetem, dva lvy zabíjející slona a v jednom případě dokonce filmař srazil z útesu koně, aby mohl nafilmovat jeho dramatický a krvavý konec (Borneman 1994).

Následně filmová kamera nevyhnutelně zaměřila své lačné oko na sex a tělo. Sex a film se zákonitě musely spojit. Nahé tělo, genitály, samotný pohlavní akt – všechny tyto věci byly za normálních okolností skryty. Dle očekávání se film od samotného počátku snažil zkoumat to, co nebylo normálně viditelné. Skutečné ženy, skutečný sex, bez výčitek z dívání se, bez hrozby, že by u podívané člověka nachytali.

Za filmovým obrazem však leží iluze a klam (Brosius et al., 1993) – stopa skutečného povzbuzuje marné hledání a nabízí nám okouzující příslib pravdy a poznání. Stejně jako u fotografie však platí, že to, co je nafilmováno, už dál neexistuje, protože film pouze zaznamenává sled jednotlivých okamžiků – nenabízí nám tedy skutečnost, ale jen prchavý sled dějů, které jsou v této chvíli již nenávratně pryč (Kuhn 1988). To vše ve svém závěru může vést až k pocitům marnosti a zmaru (Cline 1994).

Často se poukazuje na to, že (nejen) filmová pornografie toho slibuje víc, než může ve skutečnosti dát (Murphy 1964). Vzbuzuje touhu po určitém objektu, která nemůže být naplněna, a tudíž je ve své podstatě klamná (Mohr & Zanna 1990). V některých lidech zanechává pornografie stigma zmaru a smutku (Cline 1994): člověka

ve špinavém plášti, který není schopný ani ochotný navázat skutečné vztahy. Z tohoto pohledu není konzumace pornografie ničím jiným než nezdarem a selháním při vytváření opravdových společenských vazeb (Lin 1999).

Úřady a horní vrstvy společnosti však netížilo to, co film nepřinášel a neposkytoval, jako spíše to, co se mu poskytnout podařilo. *Kinetoskop* Thomase Alvy Edisona (přístroj patentovaný v roce 1887 k promítání pohyblivých obrázků, Thompson 1979) se téměř změnil v kukátkový kinematograf: v podloubích a pasážích se nabízelo k vidění *Co viděl Majordomus* (Tang 1999). Obavy morálních reformátorů, místních papalášů a samozvaných ochránců společnosti provázel třídní odpor a strach. Spíš než co je vidět, zůstávalo otázkou, kdo se na to dívá – „oči přilepené ke kukátkům, nezdravé vzrušení v očekávání, že uvidí zakázané ovoce“ (Ziolkowski 1998, str. 126). Co bylo nejvíce znepokojivé, byly vzrušené oči nižší třídy, přilepené k mihotajícím se obrázkům na zdech tmavých obchodů páchnoucích po moči. Uvažovalo se takto: pokud by „rozkoš“ mohla narušovat rozvoj civilizace, potom médium, které ji šíří, by muselo zastavit pokrok nebo ho dokonce zvrátit opačným směrem (Kuhn 1988). Proč?

Film je médium, které je v pohybu. Filmový pás je posunován ozubeným bubínkem promítacího přístroje, takže promítané statické snímky (tzv. filmová okénka) dávají iluzi pohybu a ztotožnění se s opravdovými těly v pohybu dává tomuto mediu schopnost pohnout divákem (Brosius et al., 1993). Někdy doslova: Když bratři Lumièrovi poprvé pustili svůj film s příjíždějícím vlakem, diváci doslova vyskakovali ze sedadel, aby mu udělali prostor, takový to byl realistický zážitek (Hyde 1964). Filmy nás dokážou přinutit k pláči, dokážou nás vystrašit či rozčílit. Tento vnitřní potenciál filmu byl znám od jeho samotného počátku a ruku v ruce s tímto poznáním byly spojeny i obavy z potenciálního společenského dopadu tohoto nového média.

Ve viktoriánské éře panovala všeobecná úzkost z čehokoliv, co dokázalo „pohnout“ lidmi. Lidé se báli kinetických zkušeností, reakcí vzbuzených v nitru diváků, jednoduše čehokoliv, co vzbuzovalo jakékoliv rozrušení (Russo 1998). Příznak revoluce stále kráčel Evropou a síla neovladatelných mas vzbuzovala strach ze společenského chaosu, stejně jako stále větší počet lidí projevoval znepokojení nad tím, jak si udržet účinnou a produktivní pracovní sílu v době průmyslové epochy (Hyde 1964). Film byl médiem, které hrozilo ovládnout nejnižší emoce těch nejzranitelnějších, anebo těch, kteří se nejméně dokážou ovládat – žen, dětí a nevzdělaných lidí (Dines et al., 1998).

Obrázek 60: *Extase*, 1933: jeden ze slavných filmů, který „pohnul“ diváky – zde konkrétně díky detailním záběrům na výraz obličeje Hedy Lamarové při orgasmu.

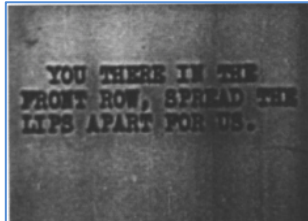
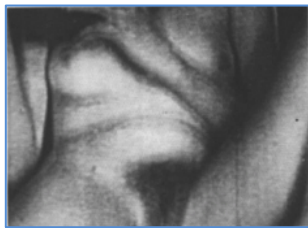
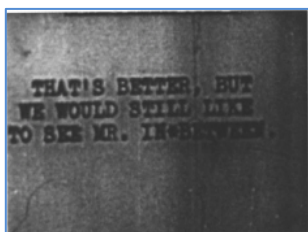
Protože pro diváky sledující vlak bratrů Lumièrových byl ten zážitek příliš pravdivý, děsivá blízkost obrazu na plátně nadživotní velikosti vyvolala paniku, i když tentokrát spíše společenskou než morální. Následně byly v Evropě a Americe podniknuty kroky k ovládnutí a kontrole nového média. V březnu 1902 byl v New Yorku založen Federální úřad pro cenzuru filmu, roku 1908 byla cenzura filmu zavedena v Německu, 1909 v Británii, 1911 ve Švédsku... (Kuhn 1988). Z jejich pohledu znamenal kinematograf „vážné nebezpečí pro společnost“ (Mathews 1994). Tyto hlasy očividně svědčí o opovržení vůči novému vulgárnímu médiu, zároveň jsou důkazem široce rozšířeného přesvědčení, že proletářské publikum je obzvláště náchylné podlehnout rušivým vlivům (Dines et al., 1998). Ve skutečnosti se zdálo, že za jediný klad filmu kritici považují skutečnost, dělnická třída při jeho sledování alespoň nepožívá alkohol. Film se stal nejsledovanějším a nejkontrolovanějším médiem až do vynálezu televize, která na sebe převzala poselství filmu jako nového masmédia.

Stejně jako se rozvíjel filmový průmysl, tak se rozvíjel i cenzurní systém. První cenzurní úřady měly pouze dvě předem stanovená měřítka: nepřipustit žádnou materializaci Krista a žádnou nahotu (Kuhn 1988). To zabránilo příchodu sexu a nahoty do veřejných kin na několik desetiletí. Avšak spíše než zbavit svět sexuálních záběrů ve filmu se podařilo cenzurnímu systému vytvořit dramaticky polarizovanou filmovou produkci. Zatímco promítací síně, které navštěvoval hlavní proud publika, byly přísně střeženy a sledovány, ty nejodvážnější a nejotevřenější filmy byly promítány v nevěstincích a „kuřáckých salonech“ (Hebditch & Anning 1988). Tato místa však byla vyhrazena pouze pro pánskou společnost s výjimkou prostitutek, „bordel-mamá“ a několika málo avantgardních emancipovaných žen. Tato omezení způsobila, že bylo k vidění mnohem méně pro ženské heterosexuální divačky než pro mužské oči (Dines et al., 1998).

V těchto kuřáckých salonech a nevěstincích můžeme opět vidět mechanismus tajných muzeí, kde je shromážděný materiál přístupný pouze určité skupině lidí, zatímco ostatní – ženy a děti – nemají na vpuštění nárok. Privilegovaná skupina navíc o své „výhodě“ taktně mlčí. I přesto při zkoumání veřejně dostupných materiálů zjišťujeme, že (Mathews 1994) cenzurované materiály a soukromě šířené necenzurované materiály existovaly dál až do sedmdesátých let dvacátého století, kdy porno začalo zdánlivě splývat s hlavním proudem.

Mezitím se první sexuálně odvážné filmy – „filmy pro pány“ či „pornografické filmy“ – vznášely ve svém vlastním osamělém proudu – či možná přesněji řečeno, ve vlastní stojaté vodě. Jeden z nejpozoruhodnějších rysů těchto filmů je skutečnost, že (Hebditch & Anning 1988) se během několika desetiletí jen minimálně změnily a zůstávaly na stejné, relativně nízké úrovni. Na jediném filmovém pásu bez kopie, černobílé a (i dlouho po zavedení zvukového filmu) němé. Stále dokola se držely stejného schématu (Tang 1999): seznámení se s protagonisty, předehra, soulož a konec

filmu. Pořád dokola. Tento druh filmů byl primitivní a ovlivněný nízkými technickými možnostmi. Zatímco filmy hlavního proudu byly po technické stránce stále dokonalejší, tvůrčím způsobem se objevovaly stále nové strategie vyprávění příběhu, tento jednocívkový film zůstával i nadále zaostalý a po výpovědní stránce nesouvislý. Proč? Ne proto, že by to jinak nebylo možné, ale proto, že žádné zlepšování nebylo třeba (Hunt 1991) – už takto plnil veškerá očekávání. Ilegálně natočený, ilegálně distribuovaný, ilegálně sledovaný, to stačilo, aby divák dostal, po čem touží, aby měl příležitost vidět, co se jen tak někde nevidí. Tyto pornografické filmy nabízely přehlídku genitálů (Kuhn 1988), důležitá však nebyla pouze vizuální show, ale vědomí, že je to skutečné – že se jedná o skutečné lidi, skutečný sex. Nešlo o přetvářku a klamnou iluzi, s jakou se dosud setkávali na fotografii či ve filmu za „normálních“ okolností. Zde spolu lidé doopravdy souložili a člověk je u toho mohl nerušeně pozorovat.

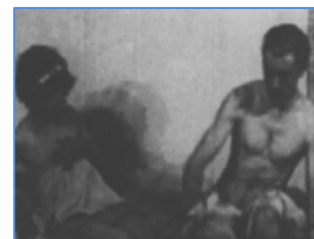

Obrázek 61: *The Virgin with the Hot Pants*, 1923. Nesouvislá přehlídka vzájemně nesouvisejících scén, které jsou prokládány mezititulky, jimiž film k divákům promlouvá.

Společné sledování těchto filmů bezpochyby přispělo k ustanovení společenské a společensky uznávané mužské identity. Šlo o nový druh kultury, ženy byly vyloučeny. Filmy pro pány byly vyráběny muži a pro muže. Jen zřídka byly sadistické, často v nich však byla zobrazena nadvláda nad ženami (Dworkin 1989). Jsou to čítankové příklady sexuální materializace žen, kdy ženy fungují pouze jako předmět zájmu (Mohr & Zanna 1990).

Pornografický svět filmů pro pány je světem hojnosti. Ženy jsou povolné, muži dominantní. Je to svět plný

A tak v jednom z prvních filmů *The Virgin with the Hot Pants* (1923, Kuhn 1988) se objevuje mezititulek: „Vy v přední řadě, rozevřete pysky.“ Následně se objevuje detailní záběr na pár mužských dlaní, které roztahují ženské stydké pysky. A znovu - tentokrát je určen příkaz ženě: „Otoč se, miláčku, ať se můžeme podívat, jak to vypadá z druhé strany!“ což ona úslužně vykoná a ukáže na kameru svůj genitál. V těchto filmech se většinou objevují oplzlé vtipy a košilatý, často adolescentní humor (Hunt 1993). Ve třicátých letech nastupuje též film *A Stiff Game*, kde kapitán vysvětluje, že „Sambo holduje bílému masu a chlupatým desertům“ (Kuhn 1988), vzápětí následuje záběr na Samba lízajícího nějakou dívku v rozkroku.

Obrázek 62: *Stiff Game*, 1925. Pornografický svět vyznačující se sexuální hojností, podřadnou rolí žen a dominantní pozicí mužů.

jednoduchých sexuálních příležitostí bez následku či odpovědnosti. K sexu může dojít kdykoliv a kdekoliv, což se samozřejmě také děje. Jsme ve světě, který Steven Marcus nazval *pornotopii*, „bájným světem, kde čas a prostor neslouží k ničemu jinému než k sexuálním utkáním“ (Tang 1999).

V prvotních filmech pro pány nenajdeme zájem o vášeň či vzrušení, dokonce ani o rozkoš (Kuhn 1988). Dochází zde k promiskuitě: muž nejdříve souloží s ženou, na které následně provede soulož další muž a v závěru oba muži souloží spolu s nenuceností, která zdůrazňuje moderní pojetí homosexuality (poprvé použito v roce 1897, Borneman 1994) a dá se říci i sexuality (poprvé použito v roce 1800, Borneman 1994). Důležité je zachycení hříšného sexuálního aktu.

Dalším zvláštním rysem je přerušování příběhu (Kuhn 1988). Obvykle se jedná o určitý souvislý příběh postavený na nějakém setkání – například jeptiška potká mnicha v zahradě, muž nabírá dvě stopující dívky do auta, muž překvapí masturbující ženu apod., ale když dojde ke skutečnému sexu, dějová linie se hroučí, dochází k nevysvětlené souloži s nesprávně umístěnými detailními záběry, po které následuje radikální časový posun. Což není pouze otázka zastaralé techniky. Dokonce i když došlo k technickému pokroku ve vybavení (objektivy s proměnlivou ohniskovou vzdáleností, mobilní kamery, širokouhlé záběry atd.), tyto trhliny a mezery i nadále zůstaly typickým rysem obscénních filmů. Všechno vede k aktu soulože, která přehluší veškerý zřetel na smysluplnost a logickou soudržnost. Falešná snaha o udržení filmových konverzací je obětována šílenství opakovaných kopulací.

Podobně jako v případě fotografie prozkoumalo toto medium okamžitě vše, co je k vidění (Williams 1990): odvážné záběry zasunutí údu (v prvních amerických filmech pro pány jako např. *Smart Aleck* (1943) byl opakujícím se motivem záběr do rozkroku v takovém úhlu, ze kterého to zúčastněná dvojice nikdy nemohla pozorovat), orální sex (např. *Arcade* (1951), kdy se mužským hrdinou stává sám kameraman) či sodomie (např. *My Sweetie* (1945), kde je ukázána směřící se žena, která k sobě přivolá psa. Ten ji začne lízat v rozkroku a následně ji v sérii přerušovaných a nesouvislých záběrů obskočí).

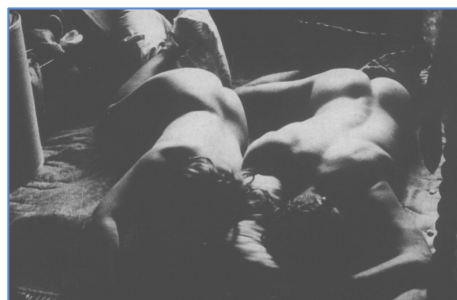
Obrázek 64: *Smart Aleck*, 1943 – šlágr padesátých let udělal z Candy Baarové celebritu pornografického světa.

Obrázek 64: *Arcade*, 1951. Nový pohled na orální sex – mužský hrdina je totožný s kameramanem.

Zatímco podobný materiál byl distribuován nelegálně, cenzorské výbory se zaměřovaly na filmy tzv. středního proudu, které byly uváděny v kinech. Dokonce „mrvané“ filmy, anebo filmy určené pro hromadnou informovanost se mohly dostat do konfliktu s cenzory dosti jednoduše. Film *Damaged Gods* (1919), který reagoval na znepokojení nad vracejícími se vojáky nakaženými pohlavními chorobami a vyprávěl příběh muže, jenž se nakazil po jedné noci strávené s prostitutkou, nebyl povolen (Kimmel & Linders 1997). Přitom zde nebyla ani jedna pohoršující scéna – urážlivý byl vlastní námět. V Americe byly ve třicátých letech vydány pro filmy středního proudu přesné směrnice, jako např. „Nesmí být ukázáno vnitřní stehno v oblasti mezi podvazkem a kalhotkami“ a „Pokud jsou ukázáni dva lidé na posteli, musí mít přinejmenším jednu nohu na zemi“. Výrazy jako např. „panna“ se používat nesmí (Mathews 1994).

Zatímco doba kráčela nezadržitelnými kroky kupředu, u obscénního filmového žánru tomu tak nebylo. Ale právě v okamžiku, kdy se dal osud filmové pornografie zcela předvídat, nastal nečekaný zvrat a svět obscénních filmů se dostal na veřejnost, a to přestože na začátku nového desetiletí nebyl důvod se domnívat, že se šedesátá léta budou nějak výrazně lišit. Myšlenka svobodného a nevázaného sexu ve společnosti dosud nebyla objevena, cenzura stále měla silnou pozici, takže ve filmech jako *Kind of Loving* (1962), *L-Shaped Room* (1962) a *Saturday Night, Sunday Mornig* (1960) musely být kvůli cenzuře určité scény a výrazy vystříhány a nahrazeny přijatelnější variantou. Pro ilustraci: v prvním filmu se jednalo o problém nakupování antikoncepce, v druhém o potraty, v třetím o slovo „buzík“ a náplastí přelepené ženské bradavky (Kuhn 1988).

Šedesátá léta brzy přinesla vlnu rebelií a sexuálních vzpour mládeže a všechny cenzorské zásahy se zdály být naprosto beznadějně. Minisukně, Beatles, Rolling Stones, LSD, volná láska – taková byla nová liberální společnost. Avšak Britský výbor pro filmovou cenzuru stále trval na svém postoji proti vlně nových experimentů – obzvláště experimentů, které přicházely z Evropy. Když byl film *I am Curious, Yellow* (1967) uveřejněn ve Švédsku (v kinech pro filmy středního proudu), tisk doslova lapal po dechu (Brown 2002, str. 45): „Nemyslíme si, že by tu existoval nějaký důvod pro řešení otázky, zda je film sprostý či nikoliv. Pro většinu lidí sprostý znamená obscénní a zde není pochyb o tom, že tento film je nezřízeně obscénní“. Zavládlo podezření, že tímto filmem se jeho tvůrci pokusili otevřít dveře pro volnou distribuci pornografických filmů.

Obrázek 65: *I Am Curious, Yellow*, 1967. Tento film vzbudil obavy, že filmy pro pány začínají nebezpečně pronikat mezi filmy tzv. středního proudu.

Najednou se zde objevilo široké spektrum filmů pro pány, které se snažily proniknout mezi filmy středního proudu: obavy cenzorů se ukázaly být jako opodstatněné. Během jediného roku byla pornografie legalizována v Dánsku (Kelley

1996) a první film s výjevvy tvrdého porna, který se objevil v amerických i evropských kinech, byl snímek Alexe deRenzyho *Censorship in Denmark: A New Approach* (1969). Dokumentární charakter se ukázal být trojským koněm pornografie. Právní bitvy ohledně obscénnosti vedené především v oblasti literatury povolovaly jednoznačně otevřené texty o sexu, pokud byl tento rys vyvážen nějakými jinými hodnotami (Kutchinsky 1973). Dokument byl tedy ideálním pláštíkem: nebyl pornografií, byl pouze o pornografii. Jeho texty byly o pornografii, nebyly to pornografické texty; hovořilo se o pornografii, než aby se vedly pornografické řeči. První vyhrané soudní bitvy deRenzyho nabídky možnost otevření vlastního kina. Promítal v něm vše – svým dokumentem počínaje a již zmíněným filmem *Smart Aleck* konče. V následujících třech letech byl třiatřicetkrát zatčen – pornografické filmy začaly být tolerovány, pokud se respektovala určitá pravidla (Kutchinsky 1985): pokud se kajícně a nenápadně držely ve společnosti takzvaného podsvětí, nikdo si jich příliš nevšímal. Jakmile se je však někdo pokusil vytáhnout na světlo veřejnosti, úřady okamžitě zasáhly.

Z pornografie se opět stalo politikum. Lidé začali opovrhovat určitými pravidly, a tak úřady musely zasáhnout. V té době však probíhala ještě jedna zvláštní revoluce: sexuální. A jak to u revolucí bývá, požadovalo se cosi, co by se dalo nazvat revoluční vizí. Někteří měli svou vlastní, jako např. pornografický režisér Lasse Braun (Hebditch & Anning 1988), jenž v letech 1961 až 1967 podnikl stovky jízd s pornografickým materiálem v kufří, při kterých pendloval mezi většinou evropských států. V pravém revolucionářském duchu považoval své cesty za určitou misi, při níž chtěl přeměnit Evropu podle své vlastní představy hédonismu – jeho cílem bylo přispět k legalizaci pornografie po celé Evropě. „V té době se nesměla ukazovat nahá prsa, natož samotné ženské genitály. Nikdo neznal slovo pornografie, lidé se mě ptali, co to vlastně znamená. Rozesel jsem trochu pornografického materiálu do každého koutku Evropy, abych přispěl ke vzniku problému. Když tu nebyl problém, proč by se zákonodárci měli zabývat otázkou legislativy tzv. obscénního materiálu? Bylo nutné udělat něco pro to, abychom se osvobodili“ (Tang 1999, str. 139).

Obrázek 66: Ukázka osmimilimetrových filmů režiséra Lasse Brauna. V šedesátých letech šířil pornografii v Evropě ve snaze ji legalizovat.

Najednou se lidé začali tázat, co je špatné na nahotě a co je špatné na sexu. A nebyli to pouze muži. Docházelo k jedinečné kombinaci sexuální bezstarostnosti, touhy po experimentování a dosud neprozkoumané oblasti, která lákala obyčejné ženy,

aby experimentovaly s tvrdým pornem (Sprenger 1999). Ženy původně „normálních profesí“ se přes noc po vzoru Candy Barrové (Smart Aleck) stávaly hvězdami a celebritami pornofilmů: filmařka Georgina Spelvinová (The Devil in Miss Jones, 1972), herečka Linda Lovelace (Deep Throat, 1972), modelka Marilyn Chambers (Behind The Green Door, 1972) či herečka Sylvia Kristel (Emmanuelle, 1974).

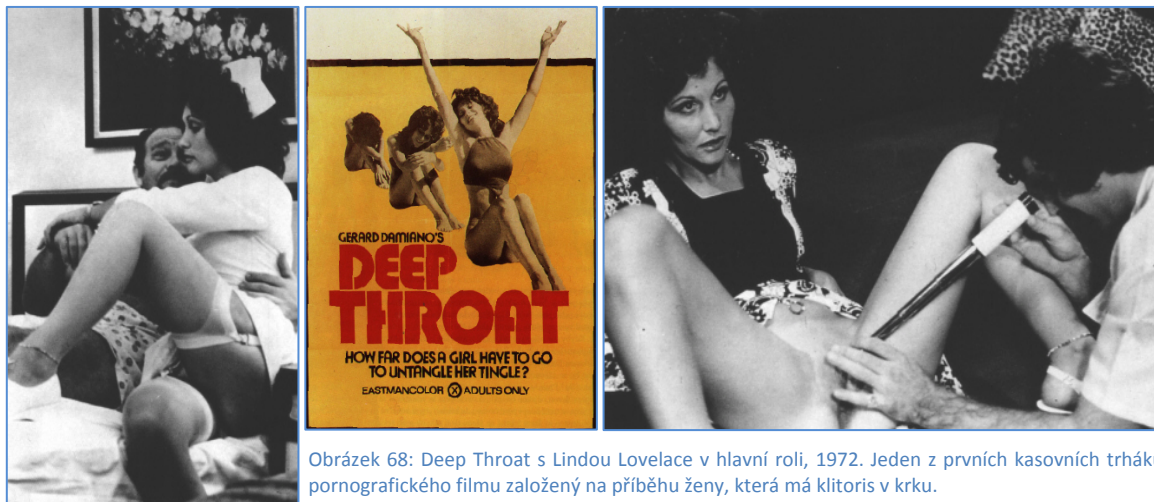

Obrázek 67: Devil in Miss Jones, 1972. Georgina Spelvinová, hlavní hrdinka filmu natočeného v éře Porn Chic.

Objevily se nové nároky na sex ve filmu: lidé si kladli otázku, zda se musí spokojit s krátkými filmy pro pány bez souvislého děje, a začali sami psát scénáře. Vznikl tak nový druh pornografie – filmy, kde se kombinovala ucelená dějová zápletka s otevřeným sexem se zaměřením na herecké osobnosti, tzv. filmy Porn Chic (Kuhn 1988). Už nešlo o pološerá zákoutí, o pochybné záběry promítané na pochybných místech, kam každým okamžikem mohla vtrhnout policie. Promítání se začalo odehrávat v uznávaných kinosálech (Mathews 1994). Nikdy dřív se nic podobného nestalo a zřejmě se ani nic takového už nebude opakovat. Ačkoliv se na krátkou dobu zdálo, že by pornografické filmy mohly proniknout mezi střední proud, Porn Chic později zmizely stejně nečekaně a rychle, jako se nečekaně objevily.

Uvedení podobných filmů se stalo velkou mediální záležitostí (pravděpodobně také díky tomu, že promítání např. *Deep Throat* vyneslo 100 miliónů dolarů, Weitzer 1990), každý je chtěl vidět a jakmile je každý chtěl vidět, policie se přestala snažit o jejich zákaz. Mluvilo se o nich v *Johnny Carson Show*, psalo se o nich v *Time*, bohatí a slavní parkovali své limuzíny před kiny a společně se všemi ostatními stáli frontu na lístky. Ale nebyly to pouze peníze, čím tyto filmy přispěly do studnice společnosti:

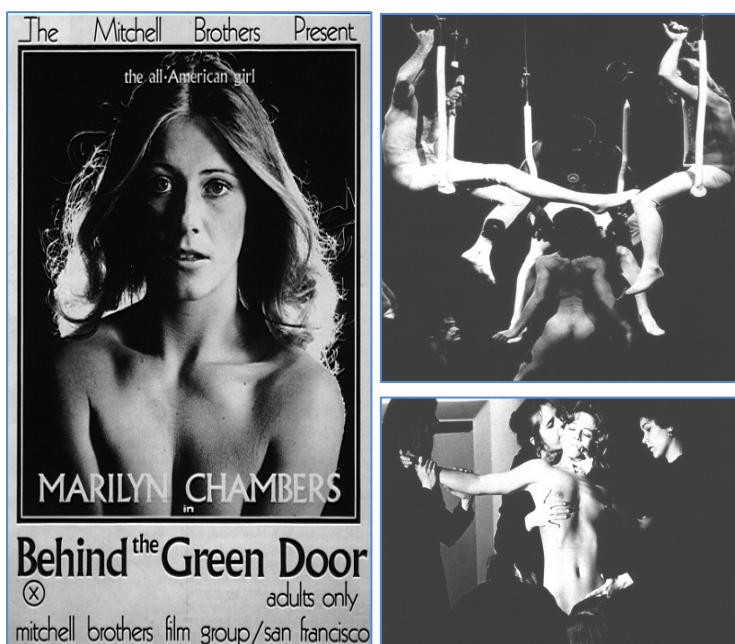
Například *Deep Throat* lákal diváky tvrzením, že hlavní postava (Linda Lovelace) má klitoris v hrdle, a tak může dosáhnout vyvrcholení pouze orálním sexem, kdy jí pánský úd proniká opravdu hluboko do krku. Ačkoliv se jednalo o falocentrický film

Obrázek 68: Deep Throat s Lindou Lovelace v hlavní roli, 1972. Jeden z prvních kasovních trháků pornografického filmu založený na příběhu ženy, která má klitoris v krku.

(Senn & Radtke 1990), který zároveň ztělesňoval nejtajnější mužské fantazie („umlčení falem“), vyvolal též diskusi o problematice ženského uspokojení. Motivem celého příběhu je vlastně snaha hlavní hrdinky nalézt způsob, jak dosáhnout vrcholu. Krátké filmy pro pány, kde je závěrečným bodem koitus a mužské vyvrcholení, se nikdy problematikou ženského orgasmu nezabývají, ústředním bodem je soulož. *Deep Throat* přispěl svým osobitým způsobem k uvedení otázky ženského orgasmu do popředí obecného zájmu (Duncan 1990).

Dalšímu obrovskému úspěchu se těšil film *Behind the Green Door*, líčící příběh ženy (Marilyn Chambers), která je unesena a zavlčena do sex klubu (Tang 1999). Toto první přiblížení atmosféry a běžných praktik sex klubů (či nevěstinců) širokému publiku mělo podobně „edukativní“ charakter (Duncan 1990) a dodnes je považováno za jeden z pilířů vzniku feministického hnutí (Dworkin 1994), lépe řečeno, je tím, proti čemu se feministky od samotného počátku ohrazovaly.

Obrázek 69: *Behind the Green Door*, 1972, s Marilyn Chambersovou (dříve modelkou Ivory Soap) o ženě, která je unesena a zavlčena do sex klubu.

The Devil In Miss Jones vypráví (Kuhn 1988) příběh o ženě, která spáchá sebevraždu – velkou chybu ve svém jinak nudném životě bez jediného hříchu, což zjistí, jakmile se před ní zavře nebeská brána a ona musí do pekla. Když v životě tak málo hřešila a přesto je zařazena do pekla, zažádá, zda by nemohla prožít svůj život ještě jednou a tentokrát se chovat pořádně hříšně. Do nového života se vrhla s nadšením, avšak má to jeden háček: když se u ní začnou rozvíjet rozmanité sexuální choutky, její hlad jí obere o schopnost uspokojení, což jí přivádí k naprostému šílenství. Trpí touhou, jež nemůže být uspokojena a tak si vlastně vyslouží peklo na zemi. Dějová linie a scénářistická brilantnost je podnětem pro ne jeden film středního proudu a posouvá kvality filmového umění, nehledě na pornografii, zase o nějaký kus dále.

Jen málo filmů se však dostalo do skutečného centra středního proudu. Za všechny jmenujme *Last Tango in Paris* (1972) s Marlonem Brandem a Mariou Schneider v hlavní roli. Právě on obsahuje jednu z nejznámějších sexuálních scén v historii jak pornofilmů, tak filmů středního proudu. Na krátkou chvíli právě tento film pomohl obchodu s pornografií vyjít z postraních uliček (Mathews 1994).

V těchto neskutečných okamžicích by se zdálo, že pornografie ztratila svou oplzlou a nemravnou tvář a byla konečně připravena prolomit bariéry tajných muzeí. Nakonec však sexuální utopie anarchistů, jakým byl Lasse Braun, zůstala ztraceným snem jako všechny utopie. A těm, kteří snili o světě s odlišnými sexuálními vlnami anebo dokonce o nových vzrušujících kariérách v této oblasti, se dostalo nelítostného probuzení. Velice brzo došlo k naprostému krachu a dívat se na pornografické filmy přestalo být v módě (Hebditch & Anning 1988). Pornografie se znovu vrátila do svého ghetta a i přes opojné vyhlídky vyplývající ze sexuální revoluce neztratila své stigma.

Obrázek 70: Last Tango in Paris, 1972, Marlon Brando a Maria Schneiderová. Film, který pomohl obchodu s pornografií vyjít z postranních uliček. Dole jedna z nejznámějších sexuálních scén v historii filmů středního proudu.

Sedmdesátá léta byla považována (Sprenger 1999) za zlatý věk pornografie. Opojná řeč o sexuální svobodě z šedesátých let byla přeložena do ekonomické řeči trhu, kde vznikalo nové masivní průmyslové odvětví (Murphy 1964): náklady na jeden 35mm pornografický film se pohybovaly okolo 200 000 dolarů a producenti mohli počítat s výdělkem okolo milionu dolarů během prvního roku po uvedení do kin. Tyto filmy se navíc vyznačovaly neuvěřitelně dlouhou životností (v klubových kinech se na ně v ČR koneckonců můžeme zajít podívat i dnes), takže předčily představy o tom, co pro Hollywood znamená kasovní úspěch (Weitzer 1990). Z pornografie se stal obrovský byznys.

Přesto se velmi rychle vrátila do krabic – tentokrát do umělohmotných krabiček videokazet, jak vyšlo najevo, protože budoucnost pornografie patřila právě videu. Nové medium nabídlo divákovi soukromí, možnost výběru a kontroly nad sledovaným pořadem. Avšak ekonomická hlediska byla u videa zcela odlišná. Rozpočty klesly, umělecké záměry ochably a sny o připojení se ke střednímu proudu se navždy vypařily.

2.2.7 Pornografie na videu

V roce 1975 začalo několik světoznámých firem vyrábějících elektroniku dodávat do obchodů videopřístroje – kamery a přehrávače, jejichž výhodou oproti klasickému filmu byla jednak několikanásobně nižší cena, jednak možnost použít týž videopásek vícekrát po sobě. V konkurenčním boji proti sobě stála jména Sony (Betamax), Zenith (Video2000), Philips (pVideo), RCA (Selectavision) a JVC (VHS). Dnes je známý pouze poslední z nich, technologicky nejméně kvalitní a z hlediska výrobní ceny nejdražší systém VHS. Proti svým rivalům měl však obrovskou výhodu: výrobce povolil jeho využití pro pornografický obsah (Tang 1999).

Tak jako byla pornografie katalyzátorem v konkurenčním boji, stejně urychlila i proces pronikání videopřehrávačů do domácností: v roce 1979 vlastnilo videopřehrávač méně než 1% amerických domácností, během deseti let už to byla celá polovina (Hyde 1994). Alespoň zpočátku tvořila většinu nabízených titulů pornografie, obvykle přebraná z filmových cívek na videopásek (Lauro & Rabkin 1976). U pornodiváka si video získalo okamžitou oblibu – před vynálezem domácího videa museli lidé chodit na pornografické filmy do veřejných kin určených pro dospělého diváka. Riziko prozrazení, riziko nevíтанé pozornosti a v případě masturbace na veřejnosti riziko zatčení bylo příliš reálné (Juffer 1998, Kimmel & Linders 1997).

Přechod od filmu k videu byl dílem okamžiku. Spousta malých distribučních společností pornografie se ve svém oboru vyšvihla na špičku jen díky tomu, že včas začaly dodávat zákazníkům videokazety – o 8mm filmy přestal být doslova přes noc zájem, zatímco videokazety šly na odbyt „lépe než čerstvé pečivo“ (Abramson & Mechanic 1983, str. 186), díky čemuž se do upadajícího pornoprůmyslu opět dostaly obrovské částky peněz. Ani kina nezůstala pozadu a houfně zakupovala projekční zařízení na promítání videa, aby nemusela platit za pronájem filmových kopií od distributorů (Brown 2002), ovšem bylo jen otázkou času, kdy si diváci uvědomí, že si mohou sami koupit či půjčit videokazety a dívat se na ně v soukromí svých domovů.

Uběhlo skoro třicet let a je jasné, že pornografické video s filmem „zametlo“ (Juffer 1998), ukázalo se být stoprocentně úspěšné, jen minimum pornografických filmů je dnes natáčeno na filmovou pásku. Kdysi rozměrná a složitá zařízení nahradily malé a snadno použitelné videokamery, které padnou přímo do dlaně, ostatně nic víc ani režisér nepotřebuje (Hebditch & Anning 1988). Díky digitální technologii dosahují tyto nosiče špičkové kvality plně srovnatelné s klasickým filmem (Maxwell 1996). Když se

Obrázek 71: Marilyn Chambers zvládla bez problémů přerod z filmové hvězdy na sexuální videobohyni.

krátce po svém uvedení videa točily první tituly, jako např. True Prostitute Stories (Sprenger 1999), vznikaly během několika týdnů; díky technologickému pokroku dnes režisér může natáčet (a někteří i natáčí) jeden film denně (Abramson & Mechanic 1983).

Výsledek na sebe nedal dlouho čekat: brzy vznikl nový Hollywood. Třicetikilometrový pás podél amerického San Fernando Valley začal být známý pod názvem Porno Valley, či s menší shovívavostí Silicone Valley (Hunt 1991). Právě zde, v „ložnicích“ společenství Canoga, Chatsworth a Van Nuys se natáčí převážná část pornografické produkce určená pro Ameriku a Evropu (Hebditch & Anning 1988). Více než sto společností, jako například Vivid, Metro, VCA, Evil Empire, Elegant Angel Wicked či Cabbalero (Hebditch & Anning 1988) se tísní v západním výběžku městské aglomerace Los Angeles, kde pouštní písek nahradily rozsáhlé sklady a studia. Denně zde dnes vzniká průměrně 30 titulů s rozpočtem od 1500 dolarů (cca 50 tisíc korun; Schlosser 1997).

Teprve za posledních dvacet let se tento druhý Hollywood stal centrem pro pornografický průmysl. Dříve existovala centra dvě – San Francisco a New York. Avšak v roce 1985 se pornografický ředitel Hal Freeman z West Coast rozhodl klást odpor při policejní razii, což mělo za následek jeho zatčení. V těch dnech dělala policie razie téměř rutinně, avšak v tomto případě obvinila herce a herečky z prostituce a Freemana z jejich najímání. Freeman nesouhlasil a argumentoval tím, že pornografie není v USA protizákonná a proto nemůže být protizákonné ani její natáčení, i kdyby to znamenalo, že režisér platí hercům za provozování sexu. Kalifornský Nejvyšší soud rozhodl, že v případě natáčení filmu, jehož součástí jsou sexuální scény, je placení herců naprosto legitimním jednáním a v žádném případě nejde o prostituci. Do roka po tomto vítězství se L.A. se svými mírnějšími zimami než v New Yorku a se slunečnějším počasím než v San Franciscu stalo domovem pro natáčení pornografických filmů (Sprenger 1999).

Od roku 1991 je Porno Valley také domovem pro Adult Video News, nabídkového časopisu, který začal vycházet v roce 1983 ve Filadelfii jako šestnáctistránková reklamní brožura (Slade 2001). Od té doby se časopis postupně zvětšoval s rozvojem trhu s pornokazetami a nyní má každé vydání průměrně 400 stránek; jeho cílem je představit každý nově vydaný titul. V roce 2002 dosáhl vrcholu ohromujícím počtem 12065 titulů v celkové hodnotě (včetně prodejních a půjčovných cen) 6,9 miliardy dolarů (cca 230 miliard korun, Brown 2002).

Obrázek 72: Stránka z katalogu Private – konkurenta Adult Video News. Kromě videonahrávek nabízí i oblečení a limonády.

Když se podíváme do Evropy, tam žádné Porno Valley neexistuje. Místo toho je obchod v oblasti pornografie vzájemně propojenou sítí rozprostřenou přes celý kontinent (Hebditch & Anning 1988). Scala, největší evropský distributor s ročním obratem 50 milionů Euro (cca 1,7 miliardy korun, Schlosser 1997) dodávající své

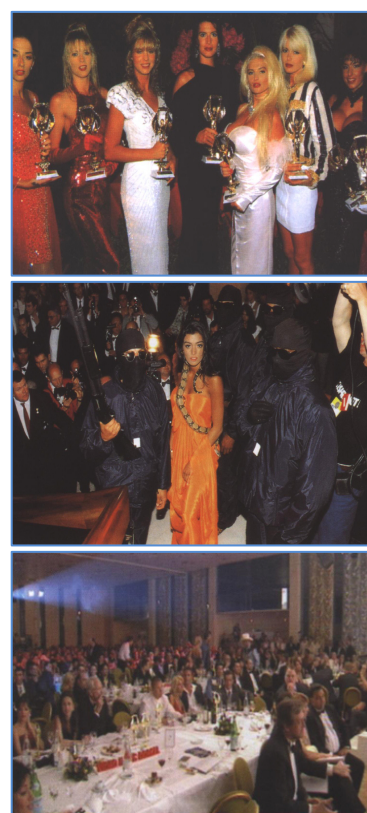
produkty do třiceti dvou zemí, má sídlo v Amsterdamu, druhá největší společnost, švédská Private, má svoji základnu v Barceloně, třetí, německá Silwy, působí v bavorském Ruhru (Hebditch & Anning 1988).

Když se v Evropě poprvé objevilo video, tvrdé porno bylo podobně jako v Americe ilegální s jedinou výjimkou Dánska (Kutchinsky 1973, Kutchinsky 1985) – filmoví producenti a videoproducenti společně s distributory prováděli nezákonnou činnost. Postupně, jak se zákony vyvíjely a jak se video stávalo stále běžnějším médiem, se tyto pirátské operace změnil v obchod na prvotřídní úrovni, při kterém se využívá špičkové zařízení, počítačová inventarizace, metoda dodávání zboží přesně na čas a takový druh manažerského systému, který bychom očekávali třeba v automobilovém průmyslu (Mathews 1994).

Na obou stranách Atlantiku neexistuje větší důkaz této dramatické změny než vrcholně společenské události, při kterých americká a evropská průmyslová odvětví pořádají své vlastní verze udílení cen akademie. V lednu se udílejí *Adult Video News Awards* v Las Vegas, zatímco v Cannes probíhá během filmového festivalu paralelní udílení cen *Hot d'Or* (Borneman 1994). Obě tyto slavnostní události jsou si velmi podobné, dokonce je podobný i design pozlacených trofejí, a obě události tak trochu připomínají předávání pověstných Oscarů – i zde se hvězdy ve večerních róbách se třpytícími se šperky prodírají záplavou blesků k podiu, na kterém se slzami v očích přednáší své děkovné proslovy.

Ti, kteří považovali video za pomíjivý záblesk a dívali se na něj jako na nějakou podřadnou lacinou verzi filmu, dramaticky podcenili, jak odlišné je video jako médium. Možná je doopravdy laciné, avšak to, že je levné, společně s několika dalšími aspekty bylo předpokladem, že se video během necelých pětadvaceti let stalo součástí multimiliardového průmyslového odvětví.

U videa se dá pracovat v naprosto odlišném měřítku, než je tomu u filmu (Williams 1990). Pokud navštívíte jakýkoliv pornografický film v kině, může na vás zapůsobit gigantická projekce genitálů spíše jako lékařská sonda než vzrušující stimul. Když máte před očima tři metry vysoký detailní záběr penisu, je na co se dívat – ovšem není to realistické. Pornografie na videu vrací věci zpět do lidských rozměrů. A dále: drsné realistické záběry bez jakýchkoliv příkras na videu kontrastují s nádherným a jedinečným světem filmu (Juffer 1998). Film promítaný na obřím plátně touží po ideálu, a tak není žádné překvapení, že pornografický filmový svět svým způsobem

Obrázek 73: Udílení cen *Hot d'Or*. Uprostřed pornohvězda Tabitha Cash se svými bodyguardy.

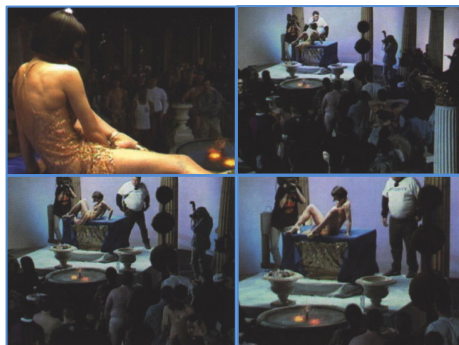
imituje svět hollywoodských premiér přitahujících všeobecnou pozornost. Pompézní pornografické filmy jsou žánrem, který bojuje o svou legitimitu (Slade 2001) - chce se podobat klasickému filmu: mít svůj rukopis, děj, vyvrcholení a rozuzlení. Jakmile se však dostane k videu, věci se změní, protože video je naprosto odlišné medium. Video promítané na televizní obrazovce představuje pouhý zlomek filmového plátna, neusiluje o nic velkolepého. Dokonce by se dalo říci, že se jedná o redukovaný odraz reality (Brosius et al., 1993). Zatímco film se pokouší o ideál, o oslovení co nejširší (tj. značně heterogenní) skupiny diváků, kde je vkus menšiny odsunut stranou, video si vzhledem ke svým výrazně nižším nákladům může dovolit orientovat se na úzký okruh diváků a nabízet sexuální témata, která osloví pouze vybrané diváky, nikoliv celou veřejnost (Boagert 2001). Zatímco se tomuto mediu nedostává ctižádosti portrétovat zidealizovanou sexuální dokonalost, o to více se zde setkáváme s nenasytnou touhou ukázat sexuální funkce či dysfunkce v co nejširším záběru, protože se jedná o médium, které nabízí příležitost i pro diváky s okrajovými či neobvyklými zájmy (Reed 1994).

Obrázek 74: Breast Fondling, Ken Probst, 1995. Příklad videofilmu pro diváky s neobvyklým sexuálním zájmem.

S nástupem videa se změnil též lidský přístup ke konzumaci pornografie (Allen et al., 1995): dálkový ovladač videa nám dal moc řídit způsob, jakým budeme určitou věc sledovat, přičemž naše účast je interaktivní. Už nejsme dál otroky času či příběhu, můžeme převíjet děj dopředu a zpět a vyhledávat pouze určité okamžiky. Opakovaným přehráváním těchto záběrů či jejich zpomalováním si může divák prodloužit rozkoš z daných momentů, kterým nevěnuje jen letmý pohled, ale soustředěně je zkoumá. V této chvíli se viditelné stane ještě viditelnější (Williams 1990). Vrcholem tohoto počínání jsou pak tituly s výběry, na kterých jsou uvedeny zlaté hřebce sexuálních hrátek a přehlídky orgasmů vyňaté z regulérních příběhů a sestavené dohromady jako tzv. největší hity (Hebditch & Anning 1988). Na podobném principu fungují též kazety se skupinovým sexem, kdy při nulovém příběhu s nulovou scénou jediná žena vystřídá desítky mužů (či naopak): ukazují způsob, jak lze usilovat o to, aby se letmé sledování televize změnilo v soustředěné sledování záběru přitahujícího naši pozornost (Baran 1976).

Video nebylo pouze odlišné medium, představovalo také odlišný druh sexu (Thompson 1979) – jeho schémata bez pevné dějové linie ho přivedla k nestandardním sexuálním záběrům. Místo aby se sex omezil na několik prověřených a vyzkoušených receptů, jako tomu bylo v případě filmu, video výrazně rozšířilo svůj repertoár,

Obrázek 75: Annabel Changová, zakladatelka žánru skupinového sexu.

Obrázek 76: Upoutávky katalogu Adult Video News

modelkami či Period Pieces zachycující pohlavní styky s menstruuujícími ženami. Můžeme si objednat Really Gross Anals zachycující schopnost herečky otočit svůj řitní otvor naruby nebo Desperate Living vykreslující otlé homosexuály převlečené do ženských šatů pojidající psí výkaly.

Jako by tato oslava těla, oslava ohyzdnosti vycházela z cirkusových tradic, kdy se v rámci určité show ukazovaly různé zrůdy či hříčky přírody. Není to pouze sexualizované a zerotizované tělo, je to též tělo, které pšouká, močí a vyměšuje - můžeme to chápat i jako oslavu fyzické existence ve všech jejích aspektech (Strossen 1995). Divák není nutně přitahován pouze erotickým podtextem, avšak i určitou příležitostí být znechucený, vyděšený a zasažený starostmi o vlastní tělo. Pornografické video

přičemž překročilo mnohé sexuální hranice, tabu a stereotypy (Strossen 1995) a předznamenalo tak směr vývoje v plné míře uskutečněný internetem (viz kapitola 2.2.8). Nová nabídka obsahovala pornografii bisexuální, transsexuální, lesbickou a fetišistickou, (Weitzer 1990). Adult Video News, který uvádí kritiky kazet podle žánru, má ve svém seznamu jako zvláštní kategorie (mj.) také Boubelky, Těhule, Amatéry, Výprasky a Anální sex (Slade 2001). Obzvláště popularita análního sexu vzrostla až s vytvořením trhu s videokazetami, neboť díky některým zákonům bylo uvedení análního sexu v pornografických filmech pro kina velmi riskantní. Protože se však na trhu s videokazetami takové kontroly nedělaly, v posledních třiceti letech se anální sex stal hlavní lahůdkou většiny domácích videonahrávek (Abramson & Mechanic 1983). S domácím videem nebylo už déle nutné udržovat sexuální apartheid: strach, který diváci mohli pociťovat při sledování sexu odchylovajícího se od určité normy, nebyl právě problémem, se kterým by si výrobci na trhu orientovaném vždy na jednoho diváka museli dělat starosti. V nabídkových katalozích (Adult Video News) tak můžeme najít tituly jako Aged to Perfection či Century Sex, kde hrají více než osmdesátiletí herci, Stunted Pleasures se zakrslými herci, More to Love z hlavní herečkou vážící 222 kg, Modern Maternity s těhotnými a kojícími

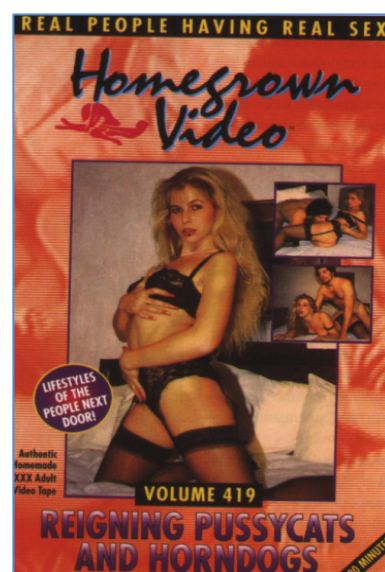
se v každém případě soustředí na extrémní chování – se svým očividným požitkem z extrémních scénářů a záběrů zblízka se dá považovat za určitou parodii celého žánru tvrdé pornografie (Williams 1990). Řitní svěřač převrácený naruby a kamera zastrčená do tlustého střeva jsou satirou na pornografickou posedlost vším viditelným. Zkoumání těchto utajených hloubek a šílenství z touhy vidět neviděné se stávají určitým „druhem lékařské absurdity“ (Willis 1994, str. 152).

Tleská se též žánru, kterému se říká „Bulvární porno“ – rychlé filmy vycházející z titulků bulvárních novin (Jensen & Dines 1998), jako např. *Bůh a večernice* rekonstruuující skandál, ve kterém byl Hugh Grant přistižen s prostitutkou, *Neuříznutý coby* pornografická dramatizace ukousnutí penisu Johna Waynea Bobbity jeho manželkou či *Scény z Orální pracovny* rozvádějící skandál Billa Clintona a Moniky Lewinské.

Nejoblíbenějším komediálním žánrem v pornografické oblasti jsou napodobeniny hollywoodských filmů a televizních pořadů (Noonan 1998): jakmile se film uvede do kin, objeví se tu *Sperminátor* či *Oholte vojína Ryana*. Nebýt videa, nic takového by nevzniklo – Hollywood by nikdy neriskoval větší otevřenost v otázkách sexu. Může nám nabídnout určité předstírání sexu, ale nikdy nám nemůže dát to, co nalezneme na pornografických kazetách. Možná je to skrytá kritika hollywoodských filmů pro jejich pokrytectví a snahu o honosnost, pro způsob, jakým Hollywood slibuje sex, ale nikdy svůj slib nedodrží, sex pouze předstírá a nahrazuje jej násilím (Bauseman 1996).

V roce 1986 se v pornografickém průmyslu začalo mluvit o stagnaci, ne však na dlouho – na trh se dostaly první videokamery, které průmysl zase hojně oživil. Tyto nové rodinné nosiče přispěly k novému pohledu na video, protože lidé začali používat videokamery k nahrávání svých vlastních sexuálních hrátek (Juffer 1998).

Do tohoto okamžiku vždy existoval jasný odstup mezi obecnstvem a režisérem filmu, mezi divákem a profesionálním hercem. Regulace pornografie byla skutečně (Kimmel & Linders 1997) založena na jasném rozdílu mezi nevinným zákazníkem, který potřebuje ochranu, a zločinným výrobcem filmu. Tento rozdíl se však začal pomalu stírat – videokazeta změnila televizní monitor z pasivního media, které je schopné přijímat pouze určitý signál, na médium, které může sloužit k prezentaci sama sebe (Kimmel 1990). Chápeme ho jako plochu, prostřednictvím které můžeme vyjádřit, kdo doopravdy jsme. Vystala nová éra amatérských pornografických videokazet, lišících se od profesionálních titulů podobně jako se ony odlišovaly od filmů. Tyto domácí tituly odrážejí syrovou realitu lidských životů, divákům často mnohem

Obrázek 77: Homegrown Videos: nejodvážnější domácí videa z celé Ameriky.

příjemnější než superhvězdy známé z Hot d'Or. Specializuje se na ně např. společnost Homegrown, vydávající pravidelně amatérské videonahrávky obsahující šest „medailonků“, které jim zašlou jejich autoři za účelem distribuce, platí se 20 dolarů (cca 650 korun) za minutu nahrávky. Co je tolik podbízivého na amatérské pornografii, že je jednou z nejoblíbenějších svého druhu (Boagert 2001)? Především zobrazuje opravdové lidi provádějící normální sex, bez upjatých a trapných rozhovorů, které konzumentům pornografie tolik lezou krkem (Tang 1999). V amatérském filmu vidíte, jak se dynamika sexuálního styku postupně rozvíjí, přesně poznáte, kdy začnou být lidé vzrušeni, vidíte, jak jim rudnou tváře, na čele se zrcadí pot a jste přesvědčeni o tom, že se to děje doopravdy. V obvyklých pornografických filmech je konec hned po orgasmu, ale na amatérských kazetách chtějí lidé vidět i dozvuky. Lidé vidí v sexu především humor a vášeň (Tibbets & Blakenship 1999) a to je přesně to, co nám amatérské kazety nabízejí. Dokážeme se s takovým zážitkem ztotožnit mnohem víc, než s předem napsanými scénami a s obvyklými výkřiky jako „Udělej mi to!“, které spouště lidí nic neříkají (Tibbets & Blakenship 1999). Veškerá amatérská pornografie je vlastně dokumentem, protože to, co sledujeme, se doopravdy stalo. A horší kvalita filmu, špatné osvětlení, kolísavý zvuk a vsuvky, kdy jeden z herců najednou vyskočí a upraví úhel kamery, to vše vypovídá o tom, že se jedná o opravdový sex mezi opravdovými lidmi, kteří za normálních okolností nejsou za něco takového placeni a sdílí s námi své nejintimnější zážitky jen pro naše divácké potěšení. Jakmile posadíte herce na dokonale osvětlenou scénu v okouzlujícím prostředí, pocit reálnosti se okamžitě vytratí (Nead 1992).

Snad nejlepším příkladem amatérských videonahrávek na trhu s pornografií byl Ugly George (Tang 1999): legenda ulic New Yorku, kam v devadesátých letech vyrážel se svou kamerou a hledal ženy, které potom vábil do tmavých uliček a přemlouval je, aby před ním a jeho neodmyslitelnou kamerou odhalily ňadra; někdy i více. Zatímco zpočátku ryzí amatér, postupem času se vypracovává do profesionální pozice a stává se tak dědečkem žánru „pro-am“ (jinak též Gonzo), tedy otevřeného pro profesionály i amatéry, který dnes jednoznačně ovládá trh s pornografickým videem (Sprenger 1999).

Obrázek 78: Osamělý muž s kamerou, průkopník videa Ugly George.

Videokamera není pouze přístroj na nahrávání. Je to symbol něčí přítomnosti (Lopez & George 1995), při promítání vidíme na obrazovce zcela novou osobu. Udělali jsme sexuální symboly z hvězd, které jsme viděli v televizi či ve filmu, avšak podstata jejich moci spočívá právě v tom, že se dostaly na obrazovku či na plátno a tam nashromáždily svůj erotický potenciál (Sprenger 1999). Takže, když natočíme sami sebe, stáváme se jedním z nich, získáme vlastně svou vlastní elektronickou kopii – a to je

mocná věc: „pozdvihuje sexuální akt z pomíjivého světa šedé existence reality na věc, kterou stojí za to si nahrát“ (Lopez & George 1995, str. 277).

Avšak i amatérské video se mění: amatéři, kteří se stále lépe orientují v profesionální pornografii, se chovají stále více jako hollywoodské hvězdy (Langevin et al., 1988). Jsou na vlastních nahrávkách stále sebevědomější, snaží se více se podobat pornohvězdám, natáčejí stále extrémnější sex. Jakkoliv bylo dříve toto video rozpačité a nesmělé, dnes v něm najdeme nejoriginálnější fetiše a výstřednosti, jaké si jen dokážeme představit. Předehra se stále více zkracuje a herci jdou hned do reálné akce (Greenberg et al., 1993). To, co bylo dříve vnímáno jako kuriózní, exotické či podivné, je najednou zcela normální, běžné, všední - pornografie se nepozorovaně dostala do našich ložnic a daří se jí tam více než dobře (Juffer 1998).

Snad je to opravdu tak jednoduché: když se člověk rozhlédne po Porno Valley (Hunt 1991) s předměstskými uličkami, jednopatrovými domy, verandami a trávníky, nákupními středisky a obchodními domy, jen stěží si dokáže představit, že za touto iluzí obyčejného světa se v zákulisí ložnic a zadních dvorků natáčí denně stovky nových pornografických videofilmů. Ještě neuvěřitelnější fakt však je, že to už není výsada pouze Porno Valley – každý třetí majitel videokamery si za svůj život natočí alespoň jedno domácí pornografické video (Juffer 1998). Kolik vašich sousedů vlastní videokameru?

Avšak takový je odkaz videa. Pomohlo etablovat pornografii, odstranilo mnohá tabu, stud a pocit zakázaného ovoce. Místo toho nám nabídlo něco tak banálního a všedního, jako je levný plastový obal samotné videokazety. Nepřineslo však totální volnost a svobodu – ta nastupuje až s příchodem internetu.

2.2.8 Pornografie digitálního věku

Pokud bychom o historii pornografie chtěli mluvit z hlediska užívaných technologií, co bychom mohli říci o budoucnosti? Zatímco díky vynálezu tisku se sexuální vyobrazení stala demokratičtější (nebyla nadále omezena na úzkou skupinu lidí), fotografie vnesla do této oblasti realitu (a zároveň prvek protizákonnosti), film udělal z pornografie podívanou (a dal vznik novému masovému trhu) a video s sebou přineslo soukromí (a větší možnost kontroly), internet a nový digitální věk dodal pornografii nové síly. Demokratický potenciál starších technologií se exponenciálně zvýšil příchodem počítačů, modemů a internetu.

Atraktivní těla, která byla dříve přístupná pouze movité a privilegované vrstvě, jsou teď přístupná komukoliv – dokonce (což může být pro mnohé z nás znepokojivé) i dětem. Kouzlo „opravdovosti“, které se poprvé objevilo s fotografií, je umocněno nejen obrázky skutečných lidí, ale i možností na sebe vzájemně působit. Nové možnosti nabízené videem předčila technologie, která přináší téměř nekonečnou nabídku při výběru obrazů a filmů. Internetu coby médiu šířícímu pornografická vyobrazení nemůže v jeho schopnosti ukájet (a nevyhnutelně i vzbuzovat) ty nejspeciálnější chutě nic konkurovat. Vytváří se tu (Cooper 2002) zcela nové subkultury s virtuálními společenstvími fetišistů, jimž je nabídnut nevídaně široký výběr.

Nové technologie vytváří i novou pornografii (Goodson et al., 2001), či pornografie, protože silikonová odbarvená blondýna je už jen jedním z mnoha pornografických typů. Uniformita vnucovaná při kolektivním sledování filmu, která byla narušena již příchodem videa, se se vznikem internetu naprosto vytratila. Jsou tu webové stránky určené pro diváky, kteří jsou zaměřeni na kouřící ženy, kojící ženy, trpaslíky či lidi s amputovanými končetinami, sex s těmi nejroztodivnějšími zvířaty, transsexuály... seznam by mohl pokračovat donekonečna. Neexistuje nikdo natolik falstaffovský, nikdo ohavně otlý či podivně znetvořený a zmrzačený, aby se nemohl stát předmětem zneužití na internetu (O'Toole 1998). Na druhou stranu, nikdo není tak slavný ani hezký, aby se mu „nízká“ pornografie vyhnula, naopak, celebrity zachycené v intimních situacích se stávají jedněmi z nejvyhledávanějších objektů divákovy zájmu (Goodson et al., 2001).

Obrázek 79: Lawnmower Man, 1992, sex „Virtuální reality“.

Internet zvýšil pocit osamění (Dědičová 2002), zatímco povzbudil iluzi intimity (Noonan 1998). Chat rooms (virtuální diskusní místnosti), newsgroups (konference) či bulletin boards (tématicky zaměřené společenské stránky) vznikly tak rychle a nenápadně jako celý zbytek internetové sítě. Pokud jde o film, musíte si počkat na svůj oblíbený žánr, u videa přetáčíte tam a zpátky, ale s internetem si můžete sami stahovat data a vybírat přesně to, co vás zajímá. Internet je světem okamžitého

Obrázek 80: Webová stránka Bad Kitty – kombinace živého videa, aktů, chat rooms a „známé“ tváře. Dodávka sexu až na stůl.

uspokojení. Až do současnosti byla vždy pornografie bezprizorní, avšak s příchodem internetu poprvé v historii dostala svůj vlastní prostor, a to prostor kybernetický (Metha & Plaza 1997). Internet poskytuje takovou anonymitu, jakou si jen člověk může přát. Není třeba kamkoliv chodit, není nutný ani jakýkoliv kontakt s další osobou. Internetové prohlížeče mohou být nastaveny tak, že nedochází k výměně informací mezi počítačem a webmasterem a nemohou být zaznamenávány detailní informace o návštěvnicích určitých stránek (alespoň na první pohled, ovšem pro specialisty v oboru není zjištění takových informací samozřejmě žádný problém). Internet je nejdokonalejší technologií pro konzumenty pornografie: už žádní pasivní diváci, kteří odevzdaně sledují to, co jim nabízí někdo jiný. Teď máme konečně plnou kontrolu nad tím, co vidíme.

Vše vlastně začalo roku 1957 startem sovětské družice Sputnik – její úspěch pro americké ministerstvo obrany znamenal možnost, která zatím nepronikla do všeobecných představ: nukleární válku. A právě tehdy se začalo pracovat na vytvoření informační sítě, která by byla schopna přežít nukleární katastrofu. Na začátku šedesátých let Leonard Kleinhold z Výzkumného ústavu technologického v Massachusetts (MIT) poprvé přichází s nápadem posílat informace prostřednictvím sítě několika stanic. V roce 1969 v National Research Laboratory ve Velké Británii vzniká síť čtyř navzájem propojených počítačů, o další čtyři roky později dávají pánové Vint Cerf a Bob Kahn dohromady samotný koncept internetu v podobě, v níž ho známe dnes. Architektem internetu se stává Dave Clark, správcem síťových adres Jon Postel – tito čtyři lidé jsou pro internet tím, čím je Bůh pro křesťany. V následujícím roce je na internet, nyní spojovací část mezi Arpanetem (akademické využití) a Milnetem (armádní využití), připojeno sto tisíc lidí on-line a vzniká první bezplatný server. A jen o chvíli později se první hacker nabourává přes tajné kódy do sítě amerického ministerstva obrany a zanechává za sebou – jak příkladné – obrázek nahé dívky. Vznikají obavy, že internet není až tak bezpečný, jak se původně zdálo. Jen pro zajímavost: ČR se

připojuje na internet v roce 1991, formálně však až 13. února 1992 (historie vzniku internetu viz Cesnet 2002).

Stejně jako tisk byl uvítán římskokatolickou církví jako mírumilovná technika, než se zjistilo, že se dá využívat i zcela nečekaným a nevídaným způsobem, tak i využití internetu překonalo všechna původní očekávání. Co začalo jako prostředek pro záchranu svobodného světa před extremisty, skončilo distribucí pornografie – a to v obrovském měřítku. Slova, která se nejčastěji objevují ve vyhledávacích, jsou sexuálně zbarvená (Metha & Plaza 1997). Jak dosud potlačovaný spotřebitelský trh dobře ví, sex jde na odbyt. V minulosti sloužil k prodeji jiných produktů, teď prodává sám sebe. A lidé ho kupují – největší stránky určené pouze pro dospělé vykazují více než milion návštěv za den – mnohem víc než stránky velkých společností jako je např. General Electric (Rimm 1995).

Každý, kdo se o to pokusil, ví (Noonan 1998), že získat spolehlivé statistické údaje na internetu je velice obtížné, avšak – alespoň podle odhadů – stránka střední velikosti s 50 000 přístupy za den může přinést zhruba 20 000 dolarů měsíčně (Rimm 1995). Obzvláště populární stránky s několika miliony návštěv denně mohou přinést více než jeden milion dolarů za měsíc (Rimm 1995)! Většina plateb je hrazena elektronickými kartami zajištěnými proti zneužití, ale stránky placené prostřednictvím těchto karet nejsou jedinou možností, jak vydělat. Volně přístupné stránky jsou také zdrojem příjmů, a to prostřednictvím tzv. bannerů, jež se otevírají pouhým kliknutím (Ochs & Binik 2000) – každá návštěva znamená 2 americké centy do pokladničky (Rimm 1995).

Nová technologie není pouze prostředkem pro pornografii, pornografie může být pro tuto technologii hnací silou. Ačkoliv neexistují žádné oficiální údaje, pornografické obrázky kódované ve formátech JPEG či GIF a zejména pornografická videa zaujímají bezpochyby značnou část provozu na síti (Ochs & Binik 2000). Je tedy logické, že pornografie je alespoň částečně hnací silou vývoje, jehož snahou je zmenšit velikost souborů a zároveň zvětšit zřetelnost a jasnost obrazu (Williams 1990). A zároveň je logické, že pornografie významnou měrou přispívá k nárokům na internet, aby byl rychlejší, výkonnější, spolehlivější a technicky propracovanější (O'Toole 1998).

Vyhlídka neomezeného on-line přístupu k pornografickým materiálům pro kohokoliv, kdo má počítač a připojení na internet, vzbudila samozřejmě hlasy žádající zásah (Russell 1993a, Mathews 1994). Přes více než půl tisíciletí trvání organizované cenzury však nedošlo ani k omezení přístupu k pornografii, ani k jejímu vymýcení. Index zakázaných knih, Pařížská prefektura, zákon o obscénních publikacích – abychom jmenovali alespoň tři spolu nesouvisející represivní prostředky, které sloužily pouze jako nástroj definující teritorium, na němž docházelo ke zvýšení objemu vyráběné pornografie. Neúčinnost těchto opatření se ještě prohloubila s nástupem dvacátého století – rutinní štáry v obchodech, prohlížení videokazet a vytváření jejich soupisů a následný kolotoč konfiskace a ničení vždy doprovázel pocit marnosti. Veškeré pokusy

o cenzuru internetu však tento pocit marnosti ještě absurdně prohloubily (Kimmel & Linders 1997). Cenzor vzal na sebe definitivně roli zákazníka – kdokoliv, kdo vlastní počítač nebo modernější mobilní telefon a připojení k internetu, má přístup k celosvětové pornografii; policie pouze přispívá ke zvýšení počtu diváků. Internet, který existuje mimo reálný prostor, nespadá pod jurisdikci žádného konkrétního vládního orgánu (Kelley 1996). Dá se hovořit o organizované anarchii. Cenzoři svůj boj dohráli.

To však nezabrání tomu, aby se lidé dál dožadovali určitého zásahu. Na začátku nového tisíciletí však nejsou tyto požadavky vznášeny jménem žen ani jménem nevzdělaného obyvatelstva. Tentokrát se lidé dožadují cenzury jménem dětí (Bradley 2002). Děti mají jasnou politickou výhodu, protože jsou jednou ze vzácných kategorií současné společnosti, která je nedotknutelná. Každý se k této výzvě připojuje, pokud je snad proti, mlčí.⁷ Hlasy volající po cenzuře jsou však naprosto plané, protože mechanismus kontroly je v tomto případě naprosto nevyhovující (Mathews 1994). On-line pornografie podle některých odhadů tvoří 30% z celkových 6 miliard dolarů vydělaných on-line v roce 2000 (Fisher & Barak 2001). Ukázalo se (Kimmel & Linders 1997), že jakékoliv omezení v tomto ohledu je velmi složité, nehledě na skutečnost, že jednoduché není ani vymezit celou záležitost z hlediska jurisdikce (Friedman 1990). Kromě toho se za každého zadrženého distributora pornografie vynoří desítky nových (Rimm 1995). Podle určitých údajů (Cooper 2002) od roku 1995 počet on-line stran určených pouze pro dospělé stoupá každých dvanáct měsíců o 40%.

Pornografie začala na internetu velice brzy, k čemuž bezpochyby přispěla skutečnost, že jsou to právě mladí muži, kteří se nejvíce zajímají o nejčerstvější a nejfantastičtější technologické novinky (Ochs & Binik 2000) - jako hračka pro mladé muže je internet používán a programován především mladými muži. Pro mnohé lidi se stal internet téměř reálným světem, byť trochu zmateným (Brosius et al., 1993). První emailové zásilky měly z velké části pornografický charakter (Noonan 1998) a *alt.binaries.pictureserotica* byla jako první z konferencí zařazena na *usetu* (Metha & Plaza 1997). Digitální obrázky, ať už erotické či ne, však zabíraly spoustu prostoru. Bylo nutno vyvinout výkonnější systém, který by měl dostatečnou kapacitu, aby je mohl pojmout. Modemy se zrychlily, šíře pásma se zvětšila a na konci osmdesátých let byl představen první internetový prohlížeč zvaný Mosaic (Cesnet 2002), takže uživatel internetu už nemusel přesně vědět, na jaké adrese požadovaná data hledat. Stačilo se zeptat počítače. Moderní internet dokáže dnes pracovat prostřednictvím mobilního telefonu, dnešní počítače jsou malé, levné a výkonné a na začátku 21. století vlastní počítač každý pátý Američan a každý šestý Evropan (Ochs & Binik 2000).

⁷ Světlou výjimkou jsou internetové stránky léčených pedofilů (pod dohledem státních orgánů), kteří vysvětlují motivaci svého dřívějšího působení v tomto směru.

Začátek osmdesátých let se stal svědkem vzniku erotických her (Tang 1999). Mezi první patřila *Soft Porn Adventure*, kde měl hráč dostat do postele co nejvíce žen, následovala propracovanější *Suit Larry in the Land of the Lounge Lizards*, kde se již i komunikovalo. *Custard's Last Stand*, kde šlo o znásilňování mladých indiánek, byla obratem zakázána. Oblibě se začaly těšit hry jako *MacPlaymate* či *Virtual Valery*, založené na uspokojování hlavních představitelk kombinací nejrůznějších pomůcek a lichotek. Dnes je na internetu k nalezení přes deset tisíc her pro dospělé, počínaje striptýzovým pokerem, přes záludné erotické adventury, až po hry velmi připomínající *Custard's Last Stand*. Nová média určená ke skladování informací – CD, DVD, Blue-ray, Flash disky apod. s jejich narůstající kapacitou a klesající cenou opět přidávají na kvalitě a dosažitelnosti pro běžného uživatele počítače, a to nemluvíme jen o hrách: distributoři DVD prohlašují (Collins 2001), že DVD pro dospělé svým širokým záběrem a objemem deseti nových titulů za týden převažují již dnes nad klasickými filmy.

Virtuální prostor internetu odsoudil všechna ostatní média pouze do role „přenašečů“ - služebníků, ne pánů. I proto se neopakuje situace, kdy technologicky horší a dražší medium v souboji vyhraje nad vyspělejší a levnějším jen proto, že jej podpoří zástupci pornoprůmyslu. Souboj formátů HD-DVD (Toshiba, Microsoft) a Blue-ray (Sony) skončil jednoznačným vítězstvím japonské značky, ačkoliv zástupci amerických a evropských pornografických distribucí řekli „ano“ konkurenčnímu formátu. HD-DVD spěje k zániku, zatímco Blue-ray vzkvétá. Většinu pornografických materiálů lze totiž najít na internetu, a to dávno před jejich oficiálním uvedením. Sdílení, peer-2-peer sítě, velkokapacitní internetová datová úložiště, to vše udělalo z moderních médií jen nástroj k zálohování.

Svět se řítí kupředu a žádá si i rychlé služby. Společnost, která si dokáže vytvořit stánky s rychlým občerstvením, dokáže vytvořit i rychlý sex (Boagert 2001). Technologie nám nabízí okamžitou rozkoš. Dychtivé očekávání čehosi vzrušujícího je věcí minulosti. Najednou už se nemusíme tolik snažit, ani nepotřebujeme tolik času, abychom dostali to, co chceme.

Obrázek 81: *Leisure Suit Larry* – jedna z nejúspěšnějších počítačových postavíček měla za úkol dostat do postele tolik žen, kolik se jí podaří.

Stačí několik kliknutí myší a člověk chtivý pornografie stojí na rozcestí, odkud vedou směrovky tisíc a jedním směrem: nejrůznější specializované stránky, tématické stránky, obrázky, videa, webkamery přenášející obraz z ložnic studentek, veřejných záchodků i erotických salonů. Na internetu se dá najít opravdu všechno – více viz kapitola 2.3. Stačí si jen vybrat, na co máme chuť, co se nám líbí.

Pro mnohé nemá tento obraz zdaleka takové kouzlo a přitažlivost. Pornografie a internet produkují též úzkost a znepokojení (Dědičová 2002). Pokud každý jednotlivě přispívá k rostoucí atomizaci společnosti, snad se mohou projevit i obavy, že společnou silou může dojít k jejímu naprostému rozpadu: rostoucí individualismus, rozprášení rodinných a ztráta tradičních hodnot jsou jedny z mnoha ukazatelů moderní doby (Maxwell 1996). Dalším může být fakt, že ve městě o velikosti Prahy najde policie během roku zhruba sedm až osm mrtvol lidí, kteří zemřeli sami ve svých bytech – důsledek skutečnosti, že žijeme čím dál tím víc v osamění (Dědičová 2002).

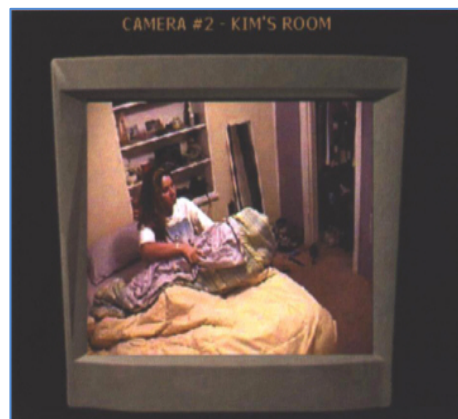
Opuštění a osamělí lidé navazují ve svých bytech kontakt s vnějším světem prostřednictvím stroje a vzrušení jim přináší pouze nápisy na obrazovce počítače – někteří (Allen et al., 1995) v tomto obraze vidí mikrokosmos odcizené společnosti, v níž jednotlivci již nenavazují běžné mezilidské vztahy. Můžeme se na ně však dívat i jako na izolované jedince, kteří se dobře baví jen sami se sebou a přitom se mylně domnívají, že se stýkají s okolním světem (Griffiths 2001). Toto odloučení od reality samozřejmě není mnohými schvalováno – člověk se ztrácí ve světě iluzí, které se stávají jeho jedinou životní zkušeností (MacKinnon 1995), tradičně je tato forma považována za patologický jev a odborníci se jí snaží léčit (Reed 1994, Griffiths 2001).

Snad by nás tento nezúčastněný on-line sex bez výčitek svědomí neměl tolik překvapovat ve světě, kde hrozí AIDS: „Není divu, že iluze nehmotného sexu bez výčitek svědomí a sekrecí a jistý druh neoplatonického světa na druhé straně obrazovky je určitou lákavou alternativou v době, kdy se lidé tolik obávají přenosných chorob“ (Tang 1999, str. 96).

Nový digitální věk má své pomlouvače, ale i své obhájce. Sex on-line každého neděsí. Pornografie na internetu má obrovský sexuálně edukativní potenciál (např. Duncan 1990, Fisher & Barak 1989, Li & Davey 1996, MacKinnon 1995), může sloužit jako objekt abreakce sexuálního napětí (MacKinnon 1995, Kelley 1996), ale hlavně – kybernetický sex nemusí být takovým sexem, jaký známe, pro některé z nás je to nový druh lidského kontaktu (Brosius et al., 1993). Je to mnohem více o intimitě pro ty, kteří nejsou – z jakéhokoliv důvodu – dosud řádně připraveni na fyzický kontakt anebo zatím nedokážou své obavy překonat. Kybernetický sex je abstraktním prožitkem, který může být pro mnohé daleko intimnější zkušeností než tradiční vztah (Brosius et al., 1993) –

příklad může být jak prohlížení pornografických obrázků, tak sexuálně zbarvené chatování.

Chatování je klíčem k on-line sexu na internetu (Maxwell 1996). Je to aspekt internetu, který nejvíce vzbuzuje naši nedůvěru: chatování je diskuse odehrávající se on-line a pouze po malých úsecích – najednou nedostanete více než větu, a aby se člověk vyhnul zmatkům, musí být rychlý a používat zkratky. Chat-rooms se staly součástí pornografické tradice a mýtu (Tang 1999) a bývají hlavním místem pro schůzky pedofilů a jejich obětí (Bradley 2002). Je jednoduché připojit se na chat a ještě jednodušší je se zase odpojit. Člověk zůstává – více než kdekoliv jinde na internetu – v naprosté anonymitě. Nicméně nelze do chat-roomu proniknout nepozorovaně: ostatní návštěvníci vědí, že jste tam. Pokud si chcete popovídat pouze s jedním člověkem, můžete se přihlásit do privátních chatů – snad zde jsou lidé nejvíce nervózní (Maxwell 1996). Ale obecně je komunikace na internetu impulzivní a bez zábran (King 1999) – chatování je přesně ta činnost, kterou máme obvykle na mysli, když mluvíme o sexu on-line.

Obrázek 82: Chatování, zde s využitím webkamery umístěné v dámské ložnici.

Sexuálně motivované chování na internetu je však zastoupeno mnohem širší míře: na internetu může člověk hledat odborné sexuální materiály ke vzdělávání, nakupovat ve virtuálních sexshopech, vyhledávat materiály k zábavným účelům nebo masturbaci, vyhledávat sexuology, hledat sexuální partnery pro trvalý či přechodný vztah, vyhledávat jedince, kteří se posléze stávají obětí internetové sexuální kriminality, započít a udržovat on-line vztahy, zkoumat svou sexuální identitu a další (Griffiths 2001). Vzhledem k tomu, že více než 60% všech přístupů na internet má nějaký vztah k sexu (Cooper 2002), můžeme se ptát, proč je cyber-sex tak vyhledávaný. Odpovědí je teorie „Motoru tří A“ (Triple A Engine, Schneider 2000), která vyzdvihuje tři primární faktory usnadňující on-line sexualitu. Jsou jimi: Přístupnost (Accessability) – na internetu jsou 24 hodin 7 dní v týdnu přístupné stránky se sexuálním obsahem. Dostupnost (Affordability) – pornografie na internetu je levná, povětšinou dokonce zdarma. Konzument platí pouze za internetové připojení. Anonymita (Anonymity) – konzument se v síti může pohybovat zcela anonymně.

Technologie – jak už to u technologií bývá – přinesla nové zkušenosti, dala světu novou perspektivu a nový způsob interakce. Internetové zážitky jsou svým zvláštním způsobem reálné a to způsobem, který je čím dál běžnější (Brosius et al., 1993). Je to technologie přinášející šanci na proměnu lidských vztahů (Lottes et al., 1993), někteří by je mohli nazvat dokonce „posthumánními“ (Tang 1999). Termín „posthumánní“ vznikl v několika posledních letech a ačkoliv se nepoužívá zdaleka tak často jako postmoderní,

stejně mu lidé rozumí. Vychází z předpokladu, že náš vývoj je ovlivněn mimo jiné (bio-psycho-sociálně-spirituální jednota) také technologickými faktory, a proto každý vztah, který vznikne na internetu, obzvláště pokud jde o vztah sexuální, může být nazírán jako posthumánní.

Jedna z největších obav, kterou vyvolává přítomnost pornografie na internetu, je obava z proniknutí pornografie do našich domovů (Juffer 1998). To by znamenalo začlenění pornografie do našeho běžného života (Fisher & Barak 2001) – je to součást procesu, který započal už s televizí a časopisy. Avšak pokud se pornografie stane každodenním jevem, bude se ještě mluvit o překračování jakýchsi norem? A bude to ještě pořád pornografie? Bude ten viktoriánský experiment, kde se pohoršivé artefakty ukryly pod zámek a označily visačkou „pornografie“, chápán jako historické pomatení smyslů, anebo budeme i my navždy zazděni do tajného muzea? Pokud je pornografie pouze jedním z aspektů rostoucího individualismu, atomizace, rozčlenění a extremismu (Dědičová 2002), jež charakterizují naše životy – od sexu k jídlu, od práce ke hře – nemáme důvod se domnívat, že zmizí, anebo že přinejmenším zmizí rychleji než ostatní aspekty. Jestli se však pornografie jakkoliv změní (a nové technologie již její profil poznamenaly), jednou věcí si můžeme být jisti: dostaneme vždy pouze takovou pornografii, jakou si zasloužíme.

2.3 PORNOGRAFICKÉ KATEGORIE

Dosud jsme o pornografii hovořili pouze v čistě teoretické rovině. Pokud se však chceme pornografii jakožto pojmu přiblížit více, je nutné, abychom se – stejně jako středověcí cenzori – stali jejími konzumenty. Vzhledem k naší finanční situaci volíme jako kontaktní medium z důvodů již uvedených internet, a to pouze ty části, které jsou volně (bez poplatku) přístupné veřejnosti. V tu chvíli máme tři možnosti (záměrně na tomto místě neuvádím konkrétní adresy stránek, v případě zájmu jsou k vyzvednutí u autora):

První z nich – často v začátcích práce s internetem - je odeslat dotazy jako „sex“, „porno“ atd. přes vyhledávač – výsledkem budou tisíce stran pochybného původu, kdy orientace v nich bývá nezřídka velmi těžkopádná, nehledě na možnost tzv. falešných odkazů, stejně jako na reálné nebezpečí virové nákazy či útoků na zabezpečení počítače.

Druhou variantou je, že naše sexuální preference jsou zaměřeny na úzce vyprofilovanou skupinu pornografie, které se věnují specifické internetové stránky. Při troše fantazie a trpělivosti v kombinování anglických pojmenování sexuálních praktik se dá brzy nalézt přesně to, co potřebujeme.

Třetí a nejoblíbenější možností pro chvíle, kdy se zrovna neumíme rozhodnout, co vlastně hledáme, nebo pro rozšiřování naší pornografické základny, jsou tzv. rozcestníky (TGP, Thumbnail Gallery Post), tedy stránky, které samy o sobě pornografii neobsahují, ovšem obsahují tisíce odkazů tříděných do jednotlivých kategorií, často s doprovodnými popisky, méně často i pak s preview-obrázky. Ačkoliv některé odkazy nejsou funkční a je nutné se smířit s všudypřítomnou reklamou, TGP představují pravděpodobně nejlepší úvod do internetové pornografie.

TGP může tvořit pouze několik desítek denně aktualizovaných odkazů, avšak příklad opravdu kvalitního TGP obsahuje pro orientaci konzumenta následující kategorie; každá z nich obsahuje stovky odkazů jak na obrazovou, tak i na video formu pornografie:

- A:** Action, Adorable, Amateur, American, Anal, Animal, Anime, Army, Asian, Ass, Assfucking, Asshole
- B:** Babe, Backseat, Banana, Banging, Barelylegal, Bath, Bbw, Bdsm, Beach, Beauty, Beaver, Bed, Bedsex, Bigcocks, Bigtit, Biker, Bikini, Bimbo, Bisexual, Bitch, Bizarre, Black, Blindfolded, Blonde, Blowjob, Bondage, Boobs, Booty, Boss, Bottle, Boys, Braces, Brazilian, Bride, British, Brunette, Brutal, Bukkake, Businesswoman, Busty, Butt, Buttfucking, Buttplug
- C:** Cartoon, Catfight, Centerfold, Cheating, Cheerleader, Chinese, Chubby, Classy, Clit, Closeup, Cock, Coed, College, Comic, Condom, Cop, Corset, Cotton, Country, Couple, Cowgirl, Cum, Cumcovered, Cumdrenched, Cumshot, Cumswallowing, Cumswapping, Cunt, Curly, Cute
- D:** Darkhair, Deepthroat, Desk, Dick, Dildo, Dirty, Discrete, Doctor, Doggystyle, Doll, Domination, Dorm, Double, Doublefucked, Drilled, Drinking, Drunk, Dutch, Dyke
- E:** Ebony, Ethnic, Euro, European, Exhibitionists, Exotic, Experienced, Extreme
- F:** Facesitting, Facial, Fantasy, Fat, Feet, Femdom, Fetish, Ffm, Finger, Fingering, Firefighter, Firsttime, Fishnet, Fist, Fisting, Fitness, Flasher, Foot, Footjob, Foreplay, Foursome, French, Fucking
- G:** Game, Gangbang, Garden, Gay, German, Glasses, Gorgeous, Goth, Granny, Group, Groupsex, Gym
- H:** Hairdresser, Hairless, Hairy, Handjob, Hardbodied, Hardcore, Hentai, Hidden, Hiddencam, Highheels, Hirsute, Hoe, Hooker, Hooters, Hospital, Hotel, Housewife, Hugecocks, Hungarian
- I:** Indian, Innocent, Interracial

- J:** Japanese, Jizz, Juggs, Juicy
- K:** Kids, Kinky, Kissing, Kitchen, Knockers, Korean
- L:** Lace, Ladyboy, Latex, Latina, Leather, Leg, Legs, Lesbian, Librarian, Lingerie, Longhair
- M:** Machinefucking, Maid, Mardigras, Masturbating, Mature, Melons, Messyfacials, Midget, Milf, Mistress, Mmf, Model, Mom, Monstercock, Muffdiving
- N:** Natural, Naturalboobs, Naughty, Nerdy, Nipple, Nipples, Nude, Nun, Nurse, Nylon, Nympho
- O:** Office, Oiled, Old, Oldies, Oral, Orgasm, Orgy, Oriental, Outdoor
- P:** Pain, Pale, Panties, Panty, Pantyhose, Park, Parksex, Party, Pee, Peeing, Penetrating, Penis, Petite, Phone, Piercing, Pigtail, Piss, Pissing, Plumper, Police, Pool, Pornstar, Pregnant, Preteen, Pretty, Public, Pussy
- R:** Redhead, Rimjob, Rubbing, Russian
- S:** Sandwich, School, Schoolgirl, Sea, Secretary, Shaved, Shemale, Shitting, Shorthair, Shower, Siliconetits, Skinny, Skirt, Slave, Slim, Slut, Smoking, Snatch, Soccer, Sofa, Spanish, Spanked, Sperm, Spit, Sports, Spreading, Springbreak, Spy, Squirt, Stocking, Stoned, Strap, Strapon, Stripper, Striptease, Student, Sucking, Sunbathing, Swedish, Swinger, Sybian
- T:** Tall, Tanned, Tattoo, Teacher, Tease, Teen, Tennis, Thai, Thong, Threesome, Tiedup, Tiny, Tinytits, Tits, Tittyfuck, Toilet, Toon, Topless, Torture, Toy, Toys, Tranny, Twins
- U:** Underwear, Undressing, Uniform, Upskirt
- V:** Vegetable, Vibrator, Virgin, Virtual, Vixen, Voyeur
- W:** Waitress, Watersport, Webcam, Wet, Wettshirt, White, Whore, Wife, Wild, Wives, Workout, Wrapped
- X:** Xmas
- Y:** Yacht, Young
- Z:** Zoo

Ačkoliv se nám nabídka jednotlivých kategorií může zdát pestrá, je nutné si uvědomit, že ne všechny formy jsou v ČR (a obvykle i v jiných státech) legální. Tomuto tématu se budeme podrobněji věnovat v kapitole 2.6.2, nyní však trochu předběhněme: jako ilegální je (stručně řečeno) v ČR posuzována dětská pornografie, pornografie se zvířaty, koprofilní pornografie a sadomasochistická pornografie (Sovák & Jelínek 2004), velmi podobně je tomu i v USA (Friedman 1990, příklad uvádíme vzhledem k americké registraci [www stránky](#), z níž pochází předchozí výčet kategorií) – což naznačuje, že prohlížením některých kategorií porušíme zákony.

Z našich zjištění víme, že ilegální pornografie ve své explicitní formě na internetu existuje, ovšem v míře odpovídající potenciálním důsledkům konzumace takové pornografie: zatímco sex se zvířaty lze na internetu běžně najít a koprofilní pornografie se často vyskytuje na specializovaných stránkách věnujících se bizarností, pravá sadomasochistická pornografie je spíše vzácností a na dětskou pornografii lze narazit pouze s velkým štěstím. Právě ona je totiž původcem monitoringu dnešního internetu bezpečnostními složkami USA a jako taková si dle našeho názoru zaslouží hlubší úvahu:

2.3.1 Dětská pornografie

Od poloviny osmdesátých let se stále více v diskusích mezi odborníky (Mitlöhner 1999) objevuje téma pohlavního zneužívání dětí a s tím spojená výroba a šíření dětské pornografie. O závažnosti tohoto problému svědčí také fakt, že dětská pornografie byla zařazena i na pořad světového fóra zástupců států ve Stockholmu, kde v srpnu 1989 proběhla první světová konference proti pohlavnímu vykořisťování nezletilých. Komerční sexuální zneužívání dětí (jak byla problematika označena) bylo podrobně definováno Stockholmským světovým kongresem v roce 1996 (Chmelík et al., 2003). Kongres definoval komerční sexuální zneužívání dětí jako:

- obchodování s dětmi (podrobněji viz rezoluce Valného shromáždění OSN č. 49/166 ze dne 23.12.1994);
- dětská prostituce, kterou lze definovat jako zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění pohlavních či jiných sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoliv jinou odměnu;
- dětská pornografie, kterou lze definovat jako jakýkoliv obrazový, textový nebo zvukový materiál, který používá děti v sexuálním kontextu. Činnost zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.

Nejprve několik faktů: Dětská pornografie je provozována tajně, v ilegalitě. Děti takto sexuálně zneužívané jsou vystavované patologickému narušení osobnosti – je pro ně typický pocit hlubokého zmatku, dezorientace a odcizení, nebezpečí spočívá i v tom, že oběť si spojuje se sexualitou zpravidla násilí a citovou závislost (Vaníčková et al., 1997). Sexuálně zneužívané děti jsou v dospělosti velmi náchylné k obdobnému deviantnímu jednání a jsou potenciálními pachatelí mravnostních trestných činů (Chmelík et al., 2003). Dále se může objevovat urychlení psychosexuálního vývoje, později promiskuitnější a rizikovější sexuální chování, častější zkušenosti s komerčním sexem, nevěra v manželství, zkušenosti se sexuálním násilím a častější homosexuální zkušenosti. U žen zneužitých v dětství byl v dospělosti zjištěn rovněž vyšší výskyt sexuálních poruch a menší spokojenost se sexuálním životem. Není jistě náhodou, že velká část žen v dětství sexuálně zneužitých se nachází mezi prostitutkami, toxikomankami, alkoholičkami, ale např. i mezi ženami pokoušejícími se o sebevraždu (Weiss 1999).

Výrobci i distributoři dětské pornografie bývají z řad pedofilů a mají velmi blízko k pohlavnímu zneužívání dětí (Weitzer 1990). Mnozí pedofilové se označují za „sběratele“, vyráběním a směňováním dětské pornografie své sbírky stále rozšiřují – sbírky pro ně mají velmi vysokou, převážně citovou hodnotu a neradi se s nimi loučí. Činí tak proto, že shromážděnou dětskou pornografii berou za „studijní“ materiál, který využívají pro vlastní ukojení při masturbaci (Hyde 1994). Materiál ovšem bývá používán

i k zastrahování dětí, které by chtěly zneužívání oznámit, slouží i jako prostředek k vydírání a v neposlední řadě je využíván jako přesvědčovací materiál pro nové adepty dětské pornografie, jakožto rozptýlení obav dětí před nepoznaným (Kelley 1996).

Některými autory je rozlišováno mezi dětskou pornografií a tzv. nudistickým materiálem (Národní (SRN) koncepce boje proti výrobě dětské pornografie a obchodu s ní, Kaltwasser 2000): za nudistický materiál jsou označovány fotografie, videozáznamy apod., které vznikly v rodině při pořizování „rodinných alb“, a které pak se pak nezjistitelnými cestami dostaly do pornografické produkce mezi pedofily. Tyto materiály jsou typické tím, že obsahují záběry nahých příslušníků rodiny, blízkých příbuzných či známých, ovšem jsou prosty detailních záběrů genitálů. Dále se jedná o soukromé záběry na plážích, které již tyto detaily obsahují. Tuto mozaiku doplňují profesionálně zhotovené filmy, v nichž jsou děti filmovány či foceny nahé v neobvyklém prostředí. Lze souhlasit (Chmelík et al., 2003), že je jistý rozdíl mezi typickou dětskou pornografií a tímto „nezáludným“ materiálem, ovšem v žádném případě nelze snižovat nebezpečnost nudistického materiálu, jehož objektem je nahé dětské tělo, který je pak profesionálně upravován k pohlavnímu ukájení pedofilních zákazníků – je třeba si uvědomit, že většina zákazníků dětské pornografie jedná na základě sexuálního zájmu o děti (Bradley 2002).

Ačkoliv velká část dětské pornografie je distribuována zdarma, a to zejména mezi pedofily (Bradley 2002), obchod s ní má nadnárodní aspekty. Je při něm využívána nejednotnost právních systémů, pokud jde o definování dětské pornografie a hranice věku oběti (Kaltwasser 2000): většina euroamerické právní oblasti určuje věk dítěte, jež je chráněno před pornografickými kontakty, na osmnáct let. Naproti tomu Nizozemí pracuje se dvěma věkovými hranicemi, první je vztahována na tzv. dobrovolné pohlavní kontakty, které je možné navazovat již od 12 let, druhá pracuje s dětskou pornografií, ve které mohou být znázorněny osoby starší 16 let. Švédsko a Norsko přijaly velmi širokou definici, podle které je za dětskou pornografii považováno znázornění sexuálních úkonů na osobách, jejichž tělesný vývoj ještě není nebo se nezdá být ukončen. Podobnou cestou šly státy dřívější Ruské federace, jež (ne)zralosti osob definují stupněm vývoje pohlavních znaků, a v USA se liší věk zákonem povoleného sexuálního styku - a to v rozsahu od 11 do 18 let (Weiss 1999). Problém je však o to složitější, že některé státy pracují s pojmem pohlavního styku, jiné s kontaktem vedoucím k pohlavnímu vzrušení a v USA je někde za zneužití považována i verbální komunikace s erotickým obsahem, expozice dítěte erotickým obrazovým materiálům či i pouhému pohledu na nahé tělo rodiče (Weiss 1999). Úplný výčet států stanovujících věkové hranice povolující sexuální styk (a to jak heterosexuální, tak homosexuální) najdete na stránkách Legal Age of Consent (www.ageofconsent.com).

Byly však časy, kdy demokratické státy dětskou pornografii vcelku lhostejně trpěly. Nebyla nikdy úplně legální (snad s výjimkou Dánska), ale vyskytovala se v pornoshopech jako běžné „podpultové“ zboží (Kimmel & Linders 1997). Ani v této době – jednalo se hlavně o sedmdesátá léta - dětská pornografie nijak zvlášť nevzkvétala. Normální lidi nezajímala a „těch pár pedofilů nebylo zas tak lukrativním trhem, aby stálo za to si komplikovat život“ (Bradley 2002, str. 82). Je pravděpodobné, že většinu tehdejších "Lolita magazínů", tj. časopisů obsahujících dětskou pornografii, vyráběli pedofilové pro pedofily spíše jako vedlejší zájmovou činnost; relevantní data se nám však získat nepodařilo. Mimochodem - jméno "Lolita" pochází z Nabokova románu, jehož hlavní hrdince bylo, na rozdíl od hollywoodsky učesané Kubrickovy filmové verze, pouhých třináct.

Jako daleko lepší obchod se ukázala dětská prostituce, zaměřená na skupinu nejbohatších zákazníků, z nichž mnozí nemuseli být ani pedofilové, ale prostě jen normálním sexem přesycení playboyové (Weitzer 1990). Rozvoj tohoto druhu podnikání s sebou přinášel zvýšený zájem kriminalistů s následnou publicitou, která postupně vedla k naprosté likvidaci pololegální, profesionálně vyrobené dětské pornografie (Mathews 1994). Jako každá prohibice měla i tato nakonec za následek rozkvět celých sadů nesoucích zakázané ovoce. Dětská pornografie začala být natolik nedostupná, tudíž drahá (kdysi relativně levné Lolita magazíny se v posledních letech prodávají za neuvěřitelné sumy, přibližně \$1000 za jeden výtisk (zdroj si nepřeje být jmenován)) a tudíž výnosná, že už stálo za to kvůli ní něco riskovat (Mathews 1994). Tím spíše, že se obvykle jednalo o vedlejší produkt beztak již kriminální dětské prostituce. Fotografie i videa z této epochy se vyznačují zcela amatérskou technickou kvalitou a častým sadistickým zaměřením, které se v Lolitách prakticky nevyskytovalo.

Četné aféry, z nichž u nás asi nejznámější je případ belgického elektrikáře Marca Dutrouxe z roku 1995, vedly postupně k rozpoutání protipedofilní masové hysterie. Sám Dutroux ovšem pravým pedofilem, ba ani pravým sadistou patrně nebyl; za dost peněz by byl nepochybně ochoten natočil porno s kýmkoliv a čímkoliv a jeho zruďné zločiny vypovídají spíše o naprostém anetismu než o pohlavní deviaci. V obecném povědomí je nicméně nyní pedofilie identická s pedosadismem (Bradley 2002).

2.3.1.1 Dětská pornografie na internetu

Hned úvodem si řekněme, že v současné době dětská pornografie v grafické, veřejně přístupné formě na internetu neexistuje ani náhodou. Čirému zázraku se totiž rovná pravděpodobnost, že běžný (byť hledající) divák natrefí na stránku, kterou si právě zřídil nějaký zoufalý šílenec, zrovna během těch pár hodin či dní, než se na to přijde, šílence zavřou a stránku zruší. Nejenže nikde nenajdeme skutečné dětské porno, ale jen naprosto výjimečně se setkáme i se zcela nevinnými civilními dětskými akty definovanými Kaltwasserem. Svět vyhlásil boj dětské pornografii.

Téměř všechny pornostránky dnes obsahují úvodní ujištění, že žádný z modelů není mladší 18 let a většina z nich to také striktně dodržuje; na stránkách slibujících "teen sex" najdeme obvykle postarší slečny s malým poprsím předstírající teenagerovský věk hlavně tím, že při souloži mají na sobě kecky a podkolenky, či případně pro zdůraznění ještě některou část školního stejnokroje (ideálním příkladem jsou Innocent Dream (www.innocentdream.com/tgp)). Ani na stránkách věnovaných těm největším perverzitám nenajdeme nic než prohlášení "*Because the legalities in regards to children pornography are unclear, we can not provide you with any pictures that may show sexual acts with children.*" Nevylučujeme, že zejména na japonských (asijských) serverech nelze dětskou pornografii při troše „dobré vůle“ a štěstí najít i dnes, ale rozhodně nebývá zadarmo a rozhodně nemá dlouhého trvání.

Jediným momentálně existujícím dostupným zdrojem je Usenet (více o Usenetu viz Metha & Plaza 1997), a to v diskusní skupině spravované tzv. Pedo universitou, vzácněji ještě asi v 5-10 dalších. Občas lze na pedofilní pornografii narazit i v rámci některých torrentů. Jejich adresy jsou běžně dostupné (záměrně je zde však neuvádíme), nikoli však jejich obsah - většina news serverů (pokud tyto skupiny vůbec obsahují) nám nabídne buď úplně prázdnou stránku, nebo pouze tzv. spam a všechny ostatní příspěvky jsou tvrdě cenzurovány.

Podstatná část obrázků zasílaných v rámci diskusních skupin Usenetu jsou neškodné dětské portréty; zdaleka ne vždy akty, jak by se snad dalo očekávat. Některým pedofilům zjevně stačí ke stimulaci málo; lze nalézt konfesi muže, který v tomto ohledu vřele doporučuje například filmy s Pipi Punčochatou. Posílají se dokonce i scany starých reklam na dětské spodní prádlo. Je však na místě zmínit, že dětská pornografie je tvrdě postihovaným artiklem i v nejliberálnější, z hlediska zákona anarchistické komunitě P2P uživatelů, kde je povětšinou jediným pravidlem právě zákaz sdílení dětské pornografie.

I přes záplavu portrétů, aktů a softpornografických snímků v této skupině se nám během několika nocí zdařilo nashromáždit kolekci asi 500 skutečných hardcore dětských fotografií, což lze pokládat za vcelku reprezentativní vzorek dětské pornografie na internetu (tyto materiály pochází povětšinou ne přímo z internetu, nýbrž ze soukromých sbírek, zdroje si nepřejí být jmenovány, viz též Železný 2000).

Většina usenetových snímků pochází zjevně ze sedmdesátých let z již zmíněných magazínů Lolita (soubory ll-xx-xx.jpg; celá kolekce patrně čítá mnoho set obrázků); novějšího data budou pravděpodobně hlavně soubory s asijskými modely. Převládají zde heterosexuální aktivity s holčičkami ve věku kolem deseti let, s ojedinělými extrémy v rozsahu 4 - 15 let. Jediný z těch cca 500 obrázků obsahoval násilnou akci - jde o neobyčejně odporné zobrazení řvoucího kojence třímajícího v ústech obrovský černý pyj; po podrobnějším ohledání se však ukázalo, že jde o tzv. pseudofotografii, tj. počítačovou fotomontáž, zaslanou kýmisi mimo okruh běžných přispěvatelů. To by potvrdzovalo premisy některých vědců (např. Kelley 1996, Metha & Plaza 1997,

Vaničková et al., 1997, Weiss 1999, Bradley 2002, Chmelík et al., 2003 aj.), podle nichž naprostou většinu pedofilů násilí na dětech odpuzuje přinejmenším stejně, jako toto násilí odpuzuje „normálního“ člověka. Důvod, proč je dětská pornografie ve většině států nelegální, neexistuje proto, že by zvyšovala možnost sexuálních deliktů vůči dětem, ale proto, že už jejich výroba předpokládá zneužití dítěte (Weiss 2000).

Pozoruhodné na této skupině jsou zejména motivy členů Pedo university, jimž jaksi nemůže jít o výměnu obrázků zasílaných pořád dokola, jelikož už nepochybně dávno všechny mají. Osobně soudíme, že se spíše jedná o antisociální protest a uspokojení z dobrodružství při páchání zločinu. Chceme-li paranoidnější výklad, připadá v úvahu, že skupina je trpěna, ne-li rovnou organizována bezpečnostními složkami a slouží ke zjišťování nových pedofilů. Tato hypotéza ovšem nepůsobí zvláště věrohodně, tím spíše, že ani policie nemůže pokládat za pedofila každého, kdo skupinu navštíví - většinou totiž musí jít o pouhé zvědavce, jako jsme byli my - a ba ani každého, kdo se do ní aktivně zapojí - v mnohých případech půjde spíše opět o dobrodružné vzrušení při trhání zakázaného ovoce, někdy snad i o obsedantní sběratelství prohibít.

Skupina je zcela nekomerční, což je určitou zárukou její neškodnosti - chybí zde totiž hlavní motiv kriminální exploatace dětí. Je jistě možné, že i komerční aktivity včetně mezinárodní organizace dětské prostituce probíhají po internetu, ale určitě ne ve volně přístupných skupinách; v nejlepším případě půjde o pečlivě kódované e-maily.

Poslední možností při hledání dětské pornografie jsou švédské či norské komerční servery garantující absolutní necenzurovanost. Vzhledem k finanční náročnosti jsme však nemohli jejich nabídky využít a případný zájem necháme na osobní aktivitě čtenáře.

2.4 PSYCHOLOGICKÉ POJETÍ PORNOGRAFIE

Diskuze o pornografii čas od času rozbouří veřejnou hladinu asi tak stejně jako diskuze o prostituci. Vstupem do Evropy se uvolnily hráze totalitního strachu a vstoupilo volnomyšlenkářství a liberalismus. Tabuizovaná témata se stávají věcí veřejnou. To se stýká právě i pornografie: odpůrci kritizují pornografii jako zlý sex, který uvolňuje zábrany, vede k sexuálnímu násilí a brutalitě proti ženám, kazí děti a mládež. Některé feministky dokonce tvrdí, že pornografie je teorie a znásilňování praxe - "Porno vede k agresivnímu konzumu ženského pohlaví" (Russo 1998). Obhájci pornografie naopak argumentují, že sexuální agresivita mužů se dá dobře ukojit sledováním porna, nebo že porno je vlastně učebnice rozkoše a lásky, daleko více škod prý napáchají brutální akční filmy (viz kapitola 2.4.1.4). Zdá se, že skutečnost je daleko složitější, než si přejí obě strany. Pornografie není černá ani bílá, dobrá ani špatná; její konzumace nemá za následek pouze to nebo ono. Podívejme se nyní na ty psychologické jevy, s nimiž je pornografie nejčastěji konfrontována:

2.4.1 Modeling theory vs. Catharsis theory

Pornografie je jedním z nejvíce kontroverzních témat společnosti, a jako taková psychologie vždy přitahovala (Hyde 1964). V současnosti je však pořád ještě velmi málo probádána. Dlouho totiž nebyla přístupná vědeckému zkoumání, to začalo v podstatě až v padesátých letech dvacátého století (Weiss 2000). Kromě toho je to s pojetím pornografie společností trochu problematické - každý má pocit, že ví, o co jde. Přitom to není samozřejmě zdaleka pravda: existují naprosto základní věci, o kterých zatím nevíme vůbec nic (Weiss 2002, Fisher & Barak 1991). Nevíme, proč je někdo deviantní, nebo proč je někdo vzrušován dětskou pornografií. Nevíme, jestli jsou tyto projevy biologicky podmíněné, jestli se jedná o mozkovou, genetickou, nebo hormonální anomálii. Nic z toho netušíme. Rovněž nevíme, jak důležité jsou faktory prostředí, výchovy, prvních sexuálních zážitků a tak dále. Netušíme, co z toho hraje roli základní a co je podružné. Umíme ve většině těchto případů pouze popisovat, zatím nedokážeme nic vysvětlit.

Bohužel, díky tomu a vzhledem k relativní jednoduchosti uchopení tohoto fenoménu pouze ze specifického hlediska psychologie nebyli mnozí vědci schopni pojmout pornografii v celé její šíři. Vynechával se kontext, vynechával se divák. Rané psychologické výzkumy působení pornografie se zaměřovaly pouze na okamžitý a krátkodobý účinek a to především na muže. V dobré víře behavioristického učení byla také komplexnost a propojení s ostatními vědními obory totálně redukována. Není se tedy co divit, že výsledky těchto výzkumů byly úsečné, izolované, pro vědu takřka nepoužitelné a v neposlední řadě také často protichůdné (Allen et al., 1995).

Jediná použitelná zjištění raných výzkumů byla, že vystavení se sexuálně explicitním materiálům vede k sexuálnímu vzrušení, pozitivním a negativním emočním reakcím a jisté participaci fantazie vycházející z pornografických materiálů v divákem preferovaných sexuálních aktivitách (Kelley 1996).

Rozbroje mezi názory ohledně pozitivního či negativního potenciálu pornografie vedly k ustanovení dvou hlavních teoretických přístupů (Allen et al., 1995), které jsou s určitými doplňky akceptovány dodnes:

Modeling theory (v překladu **teorie modelového učení**, dále budeme uvádět anglický název) tvrdí, že lidé, kteří byli vystaveni působení sexuálně explicitních materiálů, budou se signifikantně vyšší pravděpodobností ve svém životě tyto materiály kopírovat, tj. budou se chovat podle nich. Teorie má své zastánce převážně v řadách feministických skupin (Dines et al., 1998) a dále mezi odborníky vyzdvihujícími psychologické proudy vyplývající z Hullovy teorie sociálního učení (Hyde 1994). Mezi nejznámějšími uvádíme například tyto zastánce Modeling theory:

- Jensen & Dines (1998): po zvýšení dostupnosti pornografie v 60. letech signifikantně vzrostl výskyt určitých forem deviantního chování;
- Davis & Braucht (1973): množství konzumované pornografie pozitivně koreluje se sexuální deviací a deviantními praktikami konzumenta;
- Court (1975): tam, kde je pornografie volně dostupná, se paralelně zvyšuje výskyt sexuální patologie, naopak při restrikci pornografické distribuce takové chování klesá;
- Russell (1993a): po vystavení se sexuálně explicitním materiálům se naše chování signifikantním způsobem mění oproti dřívějšímu; v anamnézách sexuálních deviantů se za jeden z nejvíce signifikantních spouštěčů deviace považuje konzumace pornografie.

Na druhé straně **Catharsis theory** (v překladu **abreaktivní teorie**) podporuje stanovisko, že pornografie zabraňuje sexuálnímu násilí či nekonvenčnímu sexuálnímu chování tím, že uvolňuje sexuální tenzi diváka. V posledním desetiletí je tato teorie doplňována o jednu důležitou podmínku: je platná v případě, že se nejedná o agresivní pornografii, neboť u ní je průkaznost takového tvrzení nejasná (viz kapitola 2.4.1.4). Každopádně se ke Catharsis theory svými názory přiklání většina jak českých (např. Uzel 1990, Zvěřina 1992, Weiss 2000, Chmelík et al., 2003), tak i světových odborníků (např. Malamuth & Donnerstein 1984, Zillmann & Bryant 1988, Allen et al., 1995, Kelley 1996).

Oba tábory mají stovky stoupenců, mezi nimiž plane lýtý boj. Všichni se však shodnou na tom, že k relevantnímu názoru na platnost jedné z teorií je možné přistoupit až pro prozkoumání a ujasnění si čtyř hlavních podoblastí působení pornografie (Kelley 1996): vliv na vzrušení (arousal) a emocionální reakce, vliv na postoje, vliv na chování a konečně vztah pornografie a násilí.

Bohužel, během posledních čtyřiceti let výzkumů na tomto poli se nahromadilo množství jednotlivými studii podložených názorů a závěrů týkajících se sexuálně explicitního materiálu a jeho vlivů, které jsou naprosto protichůdné. Autoři studií často uvádí svou práci určitým ideologickým předpokladem a díky němu mohou směřovat svůj výzkum vysoce selektivním směrem, jehož výsledky zpětně podporují očekávání vyplývající z ideologického úvodu. Že jsou tyto výsledky uváděny v prestižních psychologických časopisech, nám připadá přinejmenším podivné. Několik málo výzkumů (např. Kimmel 1990, Fisher & Barak 1991) se též pokusilo o integraci dosažených poznatků, ovšem jsou zase prosty jakéhokoliv objímajícího teoretického kontextu, z kterého bychom mohli pochopit, jak si vysvětlovat závěry výzkumu. Obecně řečeno, z výsledků dosavadních výzkumů sexuálně explicitních materiálů můžeme cítit velké rozčarování, přesněji z toho, jak tyto výsledky interpretovat. Pokusme se na tomto místě shrnout poznatky těch studií, které z našeho pohledu, tj. dle našeho subjektivního hodnocení, považujeme za metodologicky „čisté“, bez zřejmého či implicitního vlivu lobbyistických skupin a bez ovlivnění jakoukoliv ideologií.

2.4.1.1 Vliv pornografie na arousal a emocionální reakce

Pro to, aby byla pornografie pro diváka zajímavá (a v jistých případech též komerčně úspěšná), musí vytvářet sexuální vzrušení a pozitivní emoční reakce, které konzument očekává (Reichert 2002). To je také podle některých autorů primární motivace lidí, kteří vyhledávají a konzumují sexuálně explicitní materiál (Davidson & Darling 1986).

Téměř každý pornografický materiál takové vzrušení v konzumentech produkuje, což bylo potvrzeno jak sebereflekujícími výpověďmi respondentů ve výzkumech (Davis & Bauserman 1993), tak přímým měřením genitálních (např. Weiss 2001) a ostatních fyziologických změn: při sledování pornografie se udává fyziologická odpověď v podobě signifikantně vzrostlého arousalu u 90–96% konzumentů, bez rozdílu mezi ženami a muži. To potvrzují i sebesuzovací škály (Davis & Bauserman 1993), v nichž však muži označují své vzrušení mírně větší než ženy, existuje však vážná diskuze, zdali to není způsobeno tím, že ženy nejsou tolik vzrušovány díky faktu, že se jedná o obrazové materiály postrádající romantické aspekty (Izsáková & Popper 2006). Nicméně, výzkumy, kde takové materiály (tj. obsahující romantické vyobrazení) byly obsaženy, nic takového nepotvrdily (Cowan & Dunn 1994).

Co se týče emocionálních reakcí, jsou výzkumy dosti nejednotné. Většina odborníků se však shodne na tom, že muži na sexuálně explicitní materiál reagují mnohem pozitivněji emocemi než ženy, kde je přítomno více (ovšem nesignifikantně) případů emocí negativních (např. Boagert 2001, Lopez & George 1995). Zdá se, že lidé, kteří vnímají pornografii jako sexuálně vzrušující, na ni též mnohem častěji pozitivně reagují, ovšem někdy jsou emoční reakce na arousalu nezávislé. Pokud je konzumentem

konkrétní pornografie vnímána jako bizarní či sociálně deviantní, mohou se objevit negativní emoční reakce paralelně s vysokým sexuálním arousalem (Davis & Bauserman 1993). Toto zjištění pak zdůvodňuje reakci organismu při prohlížení pornografie, kdy se dostávají protichůdné pocity, případně pocity viny, zároveň však slouží jako jeden z předpokladů stávající definice parafilie (Weiss 2002, Zvěřina 1992), tj. že ne všichni lidé, kteří cítí vzrušení při sexuálně patologických aktivitách či objektech, musí být nutně parafiliky - důležitá je preference takového objektu či aktivity.

Emočně nejpozitivněji (Wilson 1973) je shodně u mužů i žen hodnocena neparafilní pornografie, muži je vysoko hodnocena též pornografie obsahující postpubertální či raně adolescentní dívky, ovšem ve WHR normě⁸. Signifikantně pozitivně hodnoceny jsou pornografické materiály obsahující veškeré „běžné“ projevy lidské sexuality (např. masturbační akty, orální sex, lesbický sex, skupinový sex, anální sex, homosexuální sex aj.), na hranici signifikance se pak pohybuje sex sadomasochistický a sex se zvířaty. Naopak sex s dětmi, sex za použití exkrementů a nekrofilní sex vyvolávají významně častější negativní emoce (Wilson 1973), což je vhodným podpůrným argumentem pro postoj společnosti právně prezentované naším trestním řádem (více viz kapitola 2.6.2).

2.4.1.2 Vliv pornografie na postoje

Existuje mnoho názorů a tvrzení o tom, jak konzumace sexuálně explicitního materiálu může měnit lidské postoje k sexualitě, vztahům či jiným lidem. Teoretická východiska však stanovují jen dva hlavní způsoby, jimiž člověk zpracovává persuzivní komunikaci (na rozdíl od obecných teorií změny postojů), k níž rozhodně sexuálně explicitní materiál patří: způsob centrální, fungující na bázi důkladného racionálního systematického zpracování informací, a způsob periferní, kdy zpracování informací je do velké míry automatické a s minimálními kognitivními zásahy. Pro případy persuzivní komunikace platí, že pro to, aby se vyskytla reálná změna postoje, je nutné, aby byl materiál řádně až absolutně zpracován centrálním způsobem, přičemž musí být přítomna primární motivace člověka svůj postoj změnit. Většina lidí však konzumuje pornografii naopak pro její hodnotu danou vyvoláním vzrušení (Davidson & Darling 1986), to jest zpracování informace se děje způsobem periferním, což podle odborníků (Kelley 1996) znamená, že právě v případě pornografie se centrální způsob takřka nevyužívá. Jinak řečeno, není pravděpodobné, že by konzumace sexuálně explicitního materiálu obecně dokázala navždy či dlouhodobě změnit naše postoje.

⁸ WHR – Waist-Hip Ratio, tedy poměr mezi pasem a boky. Za atraktivní je považován poměr 0,75 - vyšší poměr značí sexuální nedozrállost či obezitu, Weiss 2003

Pokud se však přesuneme do konkrétnější roviny, je nutné si uvědomit, že výsledný vliv je komplexem interakcí obsahující mimo jiné též konzumentovy osobnostní rysy, predispozice ke změně konkrétního postoje, charakter a povahu konzumovaného materiálu a množství (dlouhodobost) expozice (Davis & Bauserman 1993). Závěry studií naznačují, že jediné vystavení se působení sexuálně explicitního příběhu, obrázku či filmu nevytváří téměř žádnou změnu v postojích, které se sexualitou souvisí (Check & Guloein 1989). Větší míra expozice (její dlouhodobost) ovšem může vyústit (Zillman & Bryant 1984) do změny určitých postojů; tyto změny jsou pak charakteristické větší liberálností, tolerancí (případně permissivitou, Padgett et al., 1989), dále mohou konzumenti zažívat menší míru úzkostnosti při sledování pornografie a mohou se u nich častěji objevovat pozitivní emoční reakce (Allen et al., 1995). Toto může být na jednu stranu výhodné v postojích vůči sexuálním menšinám, jako jsou např. homosexuálové, ovšem nebezpečné v případě nezákonných sexuálních aktivit a mravnostní kriminality (Chmelík et al., 2003). Záleží však na konkrétním obsahu a pojetí zobrazované pornografie – dlouhodobé vystavení jejímu působení může mít jak pedagogický efekt (Fisher & Barak 1989, Duncan 1990, Li & Davey 1996, Kubey 1996 aj.), tak může způsobit toleranci k násilnému sexu (Zillmann & Bryant 1982, 1984, 1988, Kutchinsky 1991, Malamuth & Donnerstein 1984, Malamuth & Check 1985, Malamuth et al., 2000 aj.), nerovné chápání sexuálního partnera (Dines et al., 1998), trivializaci znásilnění (Zillmann & Bryant 1982), menší vůli potrestat sexuálního násilníka (Fisher & Grenier 1994) a menší sympatizaci s obětí sexuálního zneužívání (Monk-Turner & Purcell 1999, více viz kapitola 2.4.1.4).

Jedním z velkých témat týkajících se postojů je též postoj mužů vůči ženám. Ačkoliv se v souvislosti s pornografií objevují názory, že žena je vyobrazením na pornografickém materiálu ponížena či dehumanizována (dobrý přehled takových názorů viz Cowan & Dunn 1994), výsledky výzkumů ukazují, že muži pravidelně konzumující pornografii mají vůči ženám méně negativních postojů a předsudků a ve svých názorech jsou mnohem rovnostářtější než kontrolní skupina (Davis & Bauserman 1993, Bauserman 1998). Na druhou stranu však existuje malá, byť nezanedbatelná skupina mužů, která považuje ženy za soupeře (v extrémním případě za zlo, Fisher & Grenier 1994), a která si své negativní postoje vůči nim posiluje ve specifickém druhu pornografie, jenž se vyznačuje agresivitou, bezohledností, krutostí a necitlivostí vůči ženám (do této kategorie ovšem nepatří ani všichni sadisté, ani veškerá sadistická pornografie, např. dle Mohra (Mohr & Zanna 1990) či Padgetta (Padgett et al., 1989) záleží hlavně na osobnostních predispozicích konkrétních jedinců. Pro většinu populace a běžného konzumenta pornografie platí, že vystavení se sexuálně explicitním materiálům má na postoje minimální účinek.

Pokud se zaměříme na postoje lidí vůči samotné pornografii, tedy jeden z výchozích bodů pro praktickou část této práce, musíme si uvědomit, že jsou stejně jako

postoje k celému fenoménu sexuality ovlivňovány velkým množstvím faktorů. Dle zahraničních zdrojů mezi nejvýznamnější patří náboženské přesvědčení (Moatti et al., 1988, Sneddon & Kremer 1992, Marsiglio 1993), úroveň vzdělání (Casselmann & Durham 1979, Johnson et al., 1992), věk (Johnson et al., 1992) či velikost bydliště (Casselmann & Durham 1979), méně pak politický konzervatismus respektive liberalismus (Janus & Janus 1993). Nejvýraznější vliv však na restriktivitu či liberalismus sexuálních postojů má pohlaví. Ačkoliv se můžeme setkat s názorem, že postoje mužů a žen se v posledních desetiletích přibližují, většina výzkumů svědčí o určitém přetrvávání dvojího standardu mužské a ženské pohlavní role; ty se také shodují v tom, že postoje mužů jsou v této oblasti liberálnější než postoje žen (Janus & Janus 1993), pouze v otázce homosexuality je tomu naopak (Weiss et al., 1992).

Nejinak je tomu i v České republice, výsledky jednoho z mála reprezentativních výzkumů (Weiss & Zvěřina 2001) se od zahraničních studií nijak výrazně neliší. Zjišťujeme však, že ve srovnání se zahraničními výzkumy jsou postoje naší populace ve většině otázek celkově liberálnější než postoje západoevropského

	Muži		Ženy	
	1993	1998	1993	1998
ZÁ	4	10	9	14
ŠS	11	14	20	21
BS	53	52	55	52
BO	32	25	17	13

ZÁ - je třeba ji zakázat, ŠS - považuji ji za škodlivou, umožnil/a bych prodej jen ve specializovaných obchodech, BS - nemám k ní výhrady, umožnil/a bych však její prodej jen ve specializovaných obchodech, BO - nemám k ní výhrady a její prodej bych neomezoval/a

či amerického obyvatelstva: zatímco v USA chce pornografii zakázat zákonem 34% obyvatel, u nás mělo vůči pornografii vážné námítky v roce 1998 pouze 12% (viz obrázek). To potvrzuje i výzkum (Tuček & Holub 1994) srovnávání názorů české populace v roce 1988 a v roce 1993, který dochází k závěru, že v uplynulém mezidobí došlo k výrazné liberalizaci sexuálních postojů včetně postojů k pornografii. Ve srovnání s rokem 1993 však dnes vidíme jistý deliberalizační trend – v postojích vůči pornografii se tak pravděpodobně odrazila nasycenost obyvatelstva sexuálně explicitním materiálem, jehož prodej byl u nás v roce 1989 deregulován způsobem, který v jiných zemích nemá obdoby (Weiss & Zvěřina 2001).

2.4.1.3 Vliv pornografie na chování

Ačkoliv jsou výzkumy vztahu pornografie a chování zaměřeny převážně na aspekty agresivity, jimž se budeme věnovat podrobněji (viz kapitola 2.4.1.4), existuje i několik studií věnujících se obecnému vlivu pornografie na chování, konkrétně chování sexuální. Z nich (Yaffe & Nelson 1982, Goodson et al., 2001, Davidson & Darling 1986) vyplývá důležité zjištění, že většina zkoumaných respondentů uvádí zvýšení míry sexuálního chování během 24 hodin po expozici sexuálně explicitního materiálu. Takové chování však není izolované ani náhle se objevující, jedná se o eskalaci takového chování, které u jedince bylo přítomno již dříve, ovšem v menší míře – toto chování je tedy čistě individuální a zda se objeví či neobjeví jeho zvýšení závisí zejména

na konkrétních osobnostních strukturách. Pokud k určitému druhu chování u jedince nedochází před expozicí, nezvyšuje se ani po ní (Fisher & Barak 1991, Reed 1994).

Co konkrétně rozumíme (v kontextu pornografického vlivu) pod pojmem sexuální chování? Jedná se zejména o (Kelley 1996) sexuální představy a fantazie, denní snění, mluvení o sexu, masturbaci a pohlavní (či jiný sexuální) styk. Můžeme sem také zařadit projevy touhy experimentovat v sexu, promiskuitu, podhodnocování atraktivity průměrně vypadající ženy (muže), specifické projevy vyvolané liberálnějším postojem k pornografii (Yaffe & Nelson 1982) a ve zvláštních případech (agresivní pornografie) také necitlivé sexuální chování (Court 1975).

Otázka je, zda mají být takové projevy sexuálního chování vyvolané zhlédnutím sexuálně explicitního materiálu považovány za pozitivní či negativní. Toto hodnocení jistě není výsadní doménou psychologie, jedná se o celospolečenskou záležitost a my se ze z důvodů nastíněných v úvodu distancujeme od jakéhokoliv hodnocení, přesto je však nutné uvést názory, že některé z účinných vlivů pornografie (prezentované projevy chování) mají vliv na sexuální vzdělávání populace (Uzel 1990) a mohou sloužit jako nenahraditelný zdroj informací (Fisher & Barak 1989, Duncan 1990, Kubey 1996), a to nezávisle na pohlaví (Li & Davey 1996) – tj. mají vliv pozitivní. Samozřejmě zde zbývají také ostatní vlivy, např. promiskuita či podhodnocování atraktivity průměrně vypadajícího člověka, jejichž pozitivní hodnocení je přinejmenším morálně problematické a diskutabilní. Ani ony však nemusí být vždy nutně a priori chápány negativně – promiskuita je jednou z nedílných součástí adolescentního chování (Vágnerová 2000) a podhodnocování atraktivity je zajímavá zpětná vazba např. pro reklamní agentury (Soley & Kurzbard 1986). Navíc, jak jsme uvedli výše, pornografie není spouštěč takového chování: pornografie je pouze katalyzátorem, který umožňuje, aby se konkrétní chování u konkrétního člověka objevilo ve větší než jím vnímané obvyklé míře.

Nicméně je jasné, že tyto projevy (např. masturbace), většinou chápané jako přirozený projev lidské sexuality (Weiss & Zvěřina 2001), jsou některými skupinami (např. katolická církev) vnímané jako naprosto nepřípustné (Novák 1999). Tyto skupiny však nevycházejí z relevantních vědeckých poznatků, ale jen a pouze ze své vlastní ideologie a přesvědčení. Díky nim se můžeme setkat s názory, že: „Pornografie způsobuje zvrácený pohled na sexualitu, která se víceméně stává otázkou techniky, zvrácený pohled na člověka, který se stává pouhou věcí určenou k tomu, aby nás uspokojila, chaos v lidské sexualitě, problémy v sexuálním životě v manželství - pokud si zvykneme ukájet se kdesi u videa nebo nad četbou časopisů, pochopitelně nám to doma v sexu neklape. Navíc si domysleme vliv pohledu na sexualitu, který vzniká primárně z porna. Totéž je očekáváno od partnera, a to nejen co se techniky týče, ale též co se týče krásy a sex appealu. Dále pornografie produkuje násilí - mnoho pornografického materiálu má co do činění s násilím a to se pochopitelně odráží v chování lidí, kdy sex je spojován s násilím, dále homosexualitu: snaha po požitku má

často za následek posun od normálního sexu k různým zvrhlým formám a nakonec k homosexualitě. Sex se stává čímsi veřejným, dochází ke ztrátě intimity. Pornografie též působí na posouvání hranic - skrze pornografické materiály podvědomě přijímáme, že sex je jen hra bez následků“ (Novák 1999). Žádný z těchto výroků není vědecky podložen, naopak, většina z nich byla vědou vyvrácena (Uzel 1990, Kratochvíl 2002).

2.4.1.4 Pornografie, agresivita a násilí

Jedna z nejdůležitějších otázek společnosti v oblasti pornografie se zabývá právě agresivitou. Veřejnost v první řadě zajímá, zda dostupnost či konzumace pornografie vede k nárůstu agresivního chování, respektive sexuálních trestných činů (Chmelík et al., 2003).

Psychologický výzkum agresivity a násilí spojených s pornografií v reálných situacích však představuje velmi vážný etický problém, a pokud se takové výzkumy uskutečnily, jejich hodnota je vzhledem k ne zcela validním metodám sporná (Kelley 1996). Mnohem více informací máme z výzkumů umělých situací (Linz & Donnerstein 1988): nejčastěji se jedná o modelovou situaci, kdy je respondent vystaven sexuálně explicitnímu materiálu a po skončení expozice umístěn do situace, kdy se u něj další respondent pokouší inzultacemi vyvolat agresivní chování, které je následně nejrůznějšími způsoby měřeno. Výsledky všech těchto výzkumů ohledně působení pornografie na agresivitu jsou limitovány pouze na laboratorní prostředí, mají krátkodobý charakter (hodiny až dny) a rychle se vytrácí. Obecně se dají rozdělit do dvou kategorií:

Závěry první kategorie výzkumů uvádí, že pornografie neprodukuje žádné násilí a žádné agresivní, proti opačnému pohlaví zaměřené fantazie ani postoje (Fisher & Grenier 1994, Strossen 1995, Barron & Kimmel 2000 aj.).

Druhá kategorie se shoduje v tom, že expozice neagresivní pornografie u respondentů nevede k častějšímu agresivnímu chování než u kontrolní skupiny, která byla vystavena neutrálním a sexuálně neexplicitním materiálům (Malamuth & Donnerstein 1984, Malamuth et al., 2000, Check & Guloein 1989, Zillmann & Bryant 1982 aj.). Pokud se jedná o expozici agresivní pornografie, zdá se, že může v jisté míře vyvolávat agresivní chování, ovšem v nonsexuální formě (Zillmann & Bryant 1984), pouze za předpokladu určitých osobnostních rysů (emoční labilita, sklony k agresivitě, síla libida, sexuální praxe, věk, stres, denní či noční doba, sociální výchova aj. - Zillmann & Bryant 1986, Phoenix 2000), a pouze v případě, že bylo vyvoláno a podněceno jiným respondentem (Boagert 2001).

Obě skupiny se shodují v tom, že ne každá pornografie vyvolává násilné jednání a v případě agresivní pornografie toto platí pouze tehdy, jsou-li přítomny ještě další důležité faktory (např. osobnostní rysy, specifická skupinová dynamika aj.), které

se samotnou pornografií nemají mnoho společného (Kelley et al., 1997). I v tomto případě se však nemusí jednat o příčinnou souvislost, ale spíše o relativizaci respondentovy mravní normy ve vztahu k násilí (Zvěřina 1992). Pro podporu těchto závěrů uvedme výzkumy, podle kterých platí, že v zemích, kde byla legalizována pornografie, nijak nestoupl počet sexuálních deliktů (Kutchinsky 1991, Malamuth & Donnerstein 1984). Naopak, když začala být v Dánsku tolerována dětská pornografie, klesl rapidně i počet sexuálních deliktů vůči dětem (Kutchinsky 1985). Mnohem nebezpečnější jsou takzvané akční filmy s velkou mírou interpersonální agrese a s erotickými prvky – tyto filmy zvyšují po zhlédnutí pravděpodobnost sexuální agrese a z psychologického hlediska jsou jednoznačně nebezpečnější než pornografie (Weiss & Zvěřina 2001). A proti těmto filmům přitom brojí málokdo.

Doposud jsme hovořili o krátkodobých efektech působení pornografie. Existují však i výzkumy, které se zabývají dlouhodobými vlivy: mají retrospektivní, anamnestický charakter a používají vysoce strukturované dotazníky, v nichž respondenti hodnotí vlastní konzumaci pornografie během svého života spolu s možnými vlivy na jejich sexuální chování. Byť je jejich validita postavena na kvalitě a pravdivosti výpovědí respondentů, dávají nám zajímavé údaje: pokud se zaměříme na specifickou oblast agrese, překvapivě zjistíme, že ti, u nichž se v současné době vyskytují prvky sexuálně agresivního nebo násilného chování, byli signifikantně méně ve svém životě vystavováni vlivům sexuálně explicitních materiálů než kontrolní skupina, a tyto materiály neměly výrazně větší podíl agresivního obsahu (Goldstein et al., 1973). Dále bylo např. zjištěno, že ti, kteří sexuálně zneužívají děti, byli při první expozici sexuálně explicitního materiálu signifikantně starší než kontrolní skupina (Nutter & Kearns 1993). Platí též, že ani frekvence konzumace pornografie, ani konzumované množství nekoreluje se sexuálně násilným jednáním (Becker & Stein 1991, Gentry 1991). Výskyt znásilnění ve státech, kde je pornografie lehce dostupná, není významně častější než ve státech, kde funguje pornografická prohibice (Kutchinsky 1991).

Co se týče znásilnění, jednoho z nejčastějších argumentů pro zákaz pornografie z řad jejích odpůrců (Novák 1999, Russell 1993a, 1993b), dosavadní zjištění ukazují, že samotná pornografie neurčuje motivaci pro znásilnění, ale spíše posiluje již existující přesvědčení a hodnoty ke znásilnění se vztahující. Fakt, že by konzumace pornografie způsobovala pohrdání ženami a povzbuzovala jednání s nimi jako se sexuálními objekty, dosud nebyl spolehlivě ani potvrzen, ani vyvrácen, a zasluhoval by si dalšího zkoumání (Barak et al., 1999, Mohr & Zanna 1990).

Existuje velký počet výzkumů, které se zaměřují na reakce mužů na pornografii obsahující nátlakový sex a znásilnění. Zdá se (Allen et al., 1996) být zřetelný rozdíl v tom, jak muži reagují na vyobrazení realistického znásilnění, kde ženy projevují bolest a odpor, a vyobrazení psychology nazývané „rape myth“ (Malamuth & Check 1985), v nichž je žena vzrušena a na znásilnění se více či méně ochotně podílí: realistická

znázornění jsou pro muže méně vzrušující a vyvolávají více negativních reakcí. Na druhou stranu rape myth mohou respondenta posílit ve víře, že takové jednání je normální, ovšem nemají signifikantní vliv na jednání reálné, pokud se u něj už v dřívější době sklony k takovému jednání nevyskytovaly (Allen et al., 1996, Malamuth & Check 1985).

Lze tedy shrnout, že **sexuálně explicitní materiál může stimulovat pouze ty sklony, které byly u osoby přítomny již před daným stimulem**. To je velmi důležitý závěr i z hlediska trestní odpovědnosti a je podporován i současnými českými odborníky, a to jak psychology, tak právníky:

- „Pornografie může být kriminogenním faktorem (...) pouze v souvislosti s faktory dalšími, zejména agresivně koncipovanými“; „Patologický význam pro kriminalitu mohou mít ty pornografické materiály, ve kterých je zvýrazněna brutalita či sadismus a pouze u lidí, u nichž se objevují agrese v osobnostní struktuře“ (Vaňová et al., 1991);
- „Nespatřujeme bezprostřední vliv sexuálního motivu (pornografie) na agresivní nebo patologicko-sexuální chování lidí“ (Zvěřina 1990);
- „Normální pornografie a sexuální násilí ve společnosti nejsou v příčinné souvislosti“ (Weiss & Zvěřina 2001);
- „Nemohu souhlasit ze závěry, že každá pornografie je kriminogenním faktorem a že je natolik způsobilá ovlivnit chování pachatelů, aby se pod jejím vlivem dopouštěli závažné trestné činnosti, neb toto tvrzení není podloženo empirickými daty ani věrohodnými studiemi“ (Chmelík et al., 2003).

Abychom učinili zadosť objektivě, je nutné uvést i ty studie, jejichž výsledky nám tvrdí pravý opak – tedy že pornografie je jednou z primárních motivací sexuálně agresivního chování, případně že funguje jako spouštěč chování vedoucího ke znásilnění. Takové názory zastávají např. Russell, Novák či Willis (Novák 1999, Russell 1993a, 1993b, Willis 1994), přičemž (z našeho pohledu) spornost použité metodologie necháváme k posouzení případnému zájmu čtenáře.

2.5 SOCIOLOGICKÉ POJETÍ PORNOGRAFIE

Na tomto místě bychom neradi zabíhali příliš hluboko do sociologických teorií a výzkumů, myslíme si však, že v zájmu uceleného uchopení pornografie nám sociologie může upřesnit pohled určitých sociálních skupin, které se v souvislosti s pornografií nejvíce ozývají a jimž je dle našeho názoru z psychologického hlediska upírána patřičná pozornost. Což je určitým způsobem pochopitelné, neboť každá z níže uvedených sociálních skupin odmítá (některé) výsledky psychologických výzkumů a snaží se prosazovat své vlastní přesvědčení. Ačkoliv se tato mezi sebou vzájemně v některých aspektech neslučují, neb každé vychází z jiných axiomů (pokud tak můžeme označit základy ideologie či víry – někde by se lépe hodilo z jiných dogmat), mají jedno společné: tvrzení, že současná pornografie je špatná a škodlivá. Budeme zde hovořit o feminismu, ortodoxním katolicismu a krajně konzervativní pravici, a to pouze o některých proudech těchto skupin, takových, které se aktivně prezentují v České republice a které, pokud už nesouhlasí s výsledky moderní vědy, je berou jako rovnocenného partnera pro diskuzi. Vyhraněné názory extremistických proudů odmítajících diskuzi na tomto místě nepovažujeme za vhodné uvádět.

2.5.1 Feminismus

Feministická hnutí staví na nevyvratitelném faktu, že pornografie má silně maskulinní charakter (Chmelík et al., 2003). V době dávné byla vytvářena především muži a především pro muže, avšak spolu s příchodem prvních požadavků na genderovou rovnocennost se v pornografii začalo odrážet emancipační hnutí žen. Začaly se vyskytovat buď materiály zobrazující lesbický vztah, nebo pojednávající ženu jako dominantní, aspirující na mužskou roli v sexuálním styku. Dálke samozřejmě začala vznikat pornografie „pro ženy“, nadřazující cit a romantiku explicitně vyjádřené sexuální aktivitě. Tato změna v obsahu byla dána změnou konzumentů pornografických materiálů: ženy se začaly emancipovat v mnoha oblastech společenského i soukromého života, sféru sexuality nevyjímaje (Izsáková & Popper 2003). Vzhledem k tomu, že pornografie s lidskou sexualitou přímo souvisí, začaly ženy klást požadavky i v této doposud muži ovládané oblasti a tím pádem i požadavky na modifikaci pornografických materiálů (Klodová 2005).

Záměrně zde uvádíme termín „modifikace“, neboť moderní feministická hnutí neusilují o cenzuru pornografie, ani o její zákaz – obé by vedlo poškození zájmů feministických skupin (Dworkin 1994): výsledek by byl takový, že svobodně zvolené homosexuální vyjádření by bylo postaveno na stejnou úroveň jako ty nejsadističtější snímky; osvětové kurzy o antikoncepci pro mladistvé by byly považovány za stejnou hrozbu společnosti, jako je sexuální otroctví. Oba případy by pak vedly k zatlačení pornografie do ilegality, což, jak ukazuje historie, by značně zvýšilo i její lukrativitu.

Zároveň by se stalo to, proti čemu feministická hnutí tolik brojí: žena by ztratila možnost svobodné volby – volby svobodně se rozhodnout konzumovat pornografii (Segal & McIntosh 1993).

Obecně řečeno, ve feministickém pohledu na pornografii nejde o sex samotný. Jde tu o nerovnoměrné rozdělení moci v sexuální oblasti mezi muži a ženami, jde tu o využívání sexu jako jedné z forem agrese vůči ženám, jde tu o přechod, který by umožnil oddělit sex od moci a násilí a dokázal vrátit ženám radost ze sexu danou rovnocenností obsaženou v sexuálně explicitních materiálech (Lerderer 1980). Feministická hnutí žádají pornografii, která by divákovi poskytovala více prostoru pro představivost a invenci, obsahovala více citů, odrážela konkrétní rovnocenný vztah mezi znázorňovanými lidmi a předkládala mu nabídku využitelnou později ve vlastní zkušenosti, zahrnující ideu lásky, svobodu volby a touhu po konkrétní milované osobě (Izsáková & Popper 2006). Takovou pornografií, pro kterou již dle některých (viz kapitola 2.7.2) máme jiné označení: erotika (Willis 1994).

Pornografii, která nevyhovuje jejich požadavkům, feministická hnutí neztracují: usilují však o to, aby nebyla taková pornografie vystavována na veřejných místech, kde se pohledu na ni nelze vyhnout, stejně tak jako na místech blízkých konkrétním institucím (jako např. školy s ohledem na ochranu mládeže; Russo 1998). Reálné výsledky českých feministických hnutí (kromě často negativně vnímané konotace dané médií prezentujícími četná prohlášení extremistických proudů) jsou dvojího druhu:

Jednak existují pokusy o vytváření genderově rovnocenné erotické pornografie, avšak tato díla dosud nejsou součástí ani populární kultury, ani obecného povědomí – základním problémem je pravděpodobně zjištění, že ženy nejsou tak přímočaře vizuálně vzrušivé (Boagert 2001), takže vytvářet pornografii „pro ženy“ nebo „přijatelnou pro ženy“ není ve srovnání s pornografií klasickou tak jednoduché. Svou zkušenost v ČR udělala Lenka Klodová (Klodová 2005) s pornografickým časopisem pro ženy *Ženin* - pilotní číslo i dizertační práce na VŠUP v Praze byly veřejností kladně přijaty, ovšem úspěch v komerční sféře se nekonal.

Dále se feministická hnutí angažují v právním sektoru, kde navrhují kroky jako např. trestní stíhání konkrétních výrobců ilegální pornografie a jejich distributorů či uplatňování statutu veřejného pohoršení vyžadujíc stažení pornografie z míst veřejných.

Připomeňme jen na závěr, že uvedená stanoviska nepocházejí pouze od žen označovaných machistickými šovinisty za „frigidní“ či „lesby“ – můžeme se s nimi setkat i v řadách pornohereček a prostitutek (např. Clewley 2002), stejně tak však můžeme brát za příklad profeministického hnutí občanská sdružení mužů, jako jsou např. Muži proti pornografii: tyto skupiny věří, že pornografie je největším nepřítelem rovnoprávnosti a proto nabízí léčbu mužům postiženým návykem na pornografii (Dines 1998).

2.5.2 Krajně konzervativní pravice

Krajní konzervatismus je u nás nahlížen ve dvou formách: existují zde jak profesionální politické strany, tak poloprofesionální občanská sdružení, obě však prosazují represivní přístup a argumentují tím, že pornografie vzhledem ke svému negativnímu vlivu narušuje morální vazby ve společnosti. Opačné výsledky vědeckých výzkumů jsou jimi ignorovány nebo přímo odmítány vzhledem k užití metodologii a je proti nim užíváno povětšinou metafyzických argumentů: objevují se zde odkazy apelující na tradiční význam a hodnotu rodiny, morálku, svědomí, čistotu apod. – většinou ve formách, které mají silný emoční náboj.

Ale abychom byli konkrétnější: např. občanské sdružení Společnost pro podporu rodiny (www.profam.cz) popisuje účel svých internetových stránek slovy „Mapuje a poskytuje zpravodajství o postavení rodiny v demokratické společnosti, prosazuje konkrétní opatření na podporu rodiny a chrání rodinné hodnoty před negativními vlivy jako např. pornografie, propagace homosexuality a radikální feminismus.“ Zajímavé je, že pokud budeme hledat, jaké jsou podle SpPR konkrétní vlivy pornografie na člověka, nalezneme několik vysoce emotivně napsaných článků, jejichž obsah se nedá nazvat jinak než účelová manipulace s dostupnými daty: jsou zde sice citovány odborné studie prokazující negativní vlivy pornografie, ovšem výhradně protipornograficky zaměřených autorů (Andrea Dworkin, Catharine MacKinnon, Diana Russell). Žádnému z výzkumů, které zauímají oponentní stanovisko, není dán prostor. Daleko závažnější je však fakt, že z výše uvedených výzkumů jsou interpretovány důsledky, které ovšem tyto výzkumy samy zavrhnou! Jiným metodologickým pochybením je snaha o generalizaci, kdy „předložené studie ukazují podíl pornografie na sexuální kriminalitě“, ovšem již se neuvádí, že tento podíl je menší než tři procenta (Phoenix 2000). Smutným faktem zůstává, že pod podobná prohlášení jsou schopni se podepsat i vysokoškolská pedagogové v oboru psychologie.

Podobné účelové manipulace se dopouští i politická strana KDU-ČSL: „Pornografie nepříznivě ovlivňuje duševní vývoj mládeže. Pornografické články nejsou špatné jen z morálního hlediska, ale i svými psychologickými účinky“ (Severa 2004). Jaké však jsou tyto psychologické účinky, se už nedočteme.

Ještě dále zachází občanská iniciativa Hnutí pro život (www.prolife.cz): stejně jako v předchozích dvou případech obratně manipuluje s daty a výsledky některých vědeckých studií, chybí však citace a proto je některá tvrzení, jako např. „pornografie vyvolává též závislost a posedlost“ či „videozáběry druhých nebo sexuální situace jsou prvkem, který je vetřelcem do manželského vztahu a často jej nebezpečně narušuje“ (Hnutí pro život 2003), velmi těžké vyvrátit anebo potvrdit – při vší snaze jsme nenašli, odkud autor čerpal.

Obecně vzato se krajně konzervativní pravice soustředí na běžnou populaci a svými emotivně direktivními argumenty se jí snaží přesvědčit o faktu, že pornografie je škodlivá, aniž by jí nabídla přijatelnou alternativu. Reálné výsledky těchto seskupení můžeme vidět jednak v podobě pozměňovacích návrhů zákonů v poslanecké sněmovně, jednak – stejně jako u feministických hnutí – se zde uplatňuje snaha o dosažení statutu veřejného pohoršení, a v neposlední řadě nabízí občanské iniciativy také sociálně-právní a často též psychologickou pomoc rodinám, mládeži a dětem – což vzhledem k výše uvedeným faktům může být z našeho pohledu minimálně problematické.

2.5.3 Ortodoxní katolicismus

Ortodoxně katolické kruhy většinou neodmítají stanoviska vědeckých psychologických prací, ovšem ve vztahu k pornografii jim nepřikládají takovou hodnotu, která by dokázala nějak změnit jejich pohled na prazáklad všeho křesťanského učení: na Bibli. Bible nabádá věřící k čistotě a jako porušení čistoty uvádí *chlípnost* (bezuzdné vyžívání se ve smyslné rozkoši), *masturbaci*, *smilstvo* (tělesné spojení svobodného muže se svobodnou ženou, kam je třeba zařadit předmanželský pohlavní styk), *pornografii*, *prostituci* (prodávání sebe jako předmětu pohlavní rozkoše) a *znásilnění* (násilné vniknutí do sexuální intimity druhé osoby); zamítavé stanovisko má také vůči *homosexuálním* úkonům. Jako porušování manželského svazku uvádí *cizoložství*, *rozluku* (rozliš od odloučení), *mnohoženství*, *krvesmilstvo a volnou lásku* (Rotter 2003). Samotná bible však v sobě (apokryfy nepočítaje) obsahuje množství více či méně pornografických pasáží, jejichž přesný výčet můžeme nalézt např. v díle Donalda Morgana (Morgan 2009).

Stanoviska Bible vůči pornografii bývají interpretována mnoha způsoby. To, které nás bude nejvíce zajímat, je pokládáno za oficiální a pochází od minulého papeže (současný papež, Joseph Ratzinger, se dosud oficiálně ke konkrétní problematice pornografie nevyjádřil, jeho postoje k sexualitě člověka jsou však v porovnání se svým předchůdcem ještě konzervativnější). Jan Pavel II. patřil bezesporu k (viděno očima církve) pokrokovým papežům: odtabuizoval mezi katolíky velké množství témat, o kterých by dřív jakákoliv diskuze nepřipadala v úvahu. Stále tu však zbývá několik fenoménů, proti kterým Vatikán bojuje hlava nehlava. První z nich je antikoncepce, druhou homosexualita a třetí pornografie. Dle Svaté stolice "poselství pornografie a násilí je pohrdání, považování druhých za věci spíše než lidi". Z toho má plynout, že "pornografie a násilí oslabují něžnost a soucit a posilují necitelnost a dokonce brutalitu" - kompletní text stanoviska Vatikánu vůči šíření pornografie v médiích je stále k dispozici na oficiálních vatikánských stránkách (Foley & Pastore 1989).

Součástí této sexuální represe katolické církve je i požadavek úplného zákazu šíření pornografie (v ČR např. prostřednictvím projevů Jiřího Karase), což ovšem odporuje v mnoha státech právu na svobodu projevu: Listina základních práv a svobod hovoří sice o možnosti omezit zákonem právo vyhledávat a šířit informace, pokud jde

například o opatření nezbytné pro "ochranu mravnosti", ovšem katolický dokument Etika ve sdělovacích prostředcích (Sekretariát České biskupské konference 2000) tento bod nejen rozvádí, ale především konkretizuje: „Právo na svobodu projevu zahrnuje vyjádření mínění o věcech týkajících se prospěchu církve, při zachování neporušenosti víry a mravů a úcty vůči pastýřům s ohledem na obecný prospěch a na důstojnost osob.“ Dokument cituje Papežskou radu pro sdělovací prostředky (Foley & Pastore 2002): "Pornoografie ponižuje sexualitu, kazí mezilidské vztahy, zotročuje lidi, zejména ženy a děti, rozvrací manželství a rodinný život, inspiruje k asociálnímu chování a kalí morální ovzduší společnosti.“

Větší důraz církevních kruhů na odmítání pornografie nebo obecně "porušování mravů" samozřejmě vyplývá ze samotného postoje katolické církve k mravnosti. Například Katechismus katolické církve (Kolářek 2002) definuje pornografii jako něco, co "uráží čistotu, protože znetvořuje manželský úkon, důvěrné darování jednoho manžela druhému. Je to těžký hřích“.

Interpretace lokálních katolických církví se liší případ od případu: na oficiálním křesťanském serveru Chistnet lze najít i částečně demystifikační názory: „Jedním z nejnápadnějších jevů pseudosexuality naší moderní společnosti je pornografie. Její nebezpečí nespočívá ani tak v tom, že bezprostředně zraňuje stud, nýbrž v tom, že zprostředkovává takové chápání sexuality a člověka vůbec, které poškozují lidskou důstojnost“ (Hamplová 2002), stejně jako přístupy požadující okamžitou represi, jejichž přesné znění kopíruje oficiální stanoviska Vatikánu.

Pro dokreslení obrazu postojů české katolické církve k pornografii je možné se též zorientovat na dalších internetových stránkách jako např. Grano Salis (www.granosalis.cz) či Proglas (www.proglas.cz), ve světě pak např. LDS (www.lds.org) či Times Square Church Pulpits Series (www.tscpulpitseries.com).

2.5.4 Světová náboženství

Na tomto místě bychom rádi uvedli alespoň nejzákladnější z postojů hlavních světových náboženství (tj. islámu, hinduismu a buddhismu, postoj křesťanství byl dle našeho názoru dostatečně rozpracován v historických kapitolách) vůči pornografii. Je třeba podotknout, že stejně jako u křesťanství vychází tyto postoje především z konkrétního vnímání sexuality, které však není zcela jednotné. Následující text bude díky tomuto faktu určitým zjednodušením, neboť zevrubné uchopení problému leží mimo možnosti naší práce.

Vzhledem k tomu, že jsme v dostupné nabídce nenalezli relevantní literaturu seriózně se zabývající vztahem pornografie a konkrétního náboženského směru, opírají se následující kapitoly povětšinou o ústní podání a vysvětlení prostřednictvím studentů teologie patřících oborů. Případní zájemci o kontakt nechtě se obrací na autora.

2.5.4.1 Islám

Z následujících tří náboženských systémů má navzdory současným konfliktům nejbližší k židokřesťanskému odkazu právě islám, a to jak geograficky, tak vzhledem k užívaným pojmům. Byl založen prorokem Muhammadem (570 - 632) v místech dnešní Saudské Arábie; jeho následovníci se nazývají muslimové a řídí se dle posvátné knihy *Korán*.

Klasický islám chápe sexualitu člověka jako jeho přirozenost a hodnotí jej velmi pozitivně – sám Muhammad viděl pohlavní styk (zvláště v manželství) jako nejvyšší dobro lidského života. Islám uznává vedle tradičního manželství jak polygamii, tak konkubinát, sám prorok měl dle mnohých legend více než tisíc žen a dodnes je mu připisována ohromná „sexuální statečnost“ (míněno výkonnost a také moc).

Islám zcela odmítá celibát a křesťanská asketická tradice je mu cizí. Jakožto víra založená na dominanci mužů posuzuje islám skutky dle dvojího standardu vzhledem k pohlaví, ovšem, na rozdíl od dnešního pojetí, má dle původní Muhammadovy interpretace žena v sexuální oblasti mnohá práva, včetně toho na svobodnou konzumaci pornografie. Původní interpretace též sice považovala jakoukoliv formu sexuality mimo manželství za hřích, ovšem byla k sexuálním hříchům relativně tolerantní a od cizoložství stejně jako např. od homosexuality či pornografie se hříšník díky tzv. dnům čistoty mohl velmi dobře očistit.

Původní Muhammadovo pojetí se dnes však skoro nevyskytuje. Islám přestal být monolitickou vírou, rozvinuly se mnohé variety, v nichž jsou zákony *Koránu* reinterpretované duchovními vůdci vnímány společností značně odlišně či dokonce naprosto opačně. Patrná je též silná tendence k extremizaci, vznikající především z neustálého konfliktu zastánců sunnitského a šíitského pojetí Muhammadova učení.

Některé arabské státy svým uspořádáním teokratické včlenily původní části *Koránu* do svého právního řádu (např. Saudská Arábie), jiné přijaly pouze jeho restriktivní interpretace (např. Írán), kde jakýkoliv sexuální hřích (včetně konzumace pornografie) může být trestán, navíc v případě, že hříšník je žena, trestán smrtí. Obecně vzato, přístup k pornografii a samotná konzumace pornografie je v těchto teokraticky řízených muslimských státech trestná. Rozdílné pojetí představují islámské státy, které přijaly sekulární uspořádání (např. Egypt, Sýrie) a které se více blíží hodnotám západní židokřesťanské společnosti. Zde jsou sexuální práva obou pohlaví až na výjimky rovnocenná a postoj sekularizovaných muslimů k pornografii se od toho našeho příliš neliší.

2.5.4.2 Hinduismus

Hinduismus je dnes chápán spíše než víra jako inkluzivní pojem vztahující se k vysoce variabilnímu komplexu mytologie a náboženských praktik vzniklých na Indickém poloostrově. Můžeme zde najít téměř každý přístup k sexualitě, který lidský druh dosud vynalezl, od naprosté benevolence po totální odmítnutí. Konkrétní formy hinduismu obecněji vzato vyznávají jeden ze čtyř hlavních ideových směrů: jsou jimi *Kama* – princip radosti a potěšení, *Artha* – princip síly a materiálního bohatství, *Dharma* – princip mravného života a *Moskha* – princip svobody skrze spočinutí duše (self) v Nirváně.

První dva (zvláště *Kama*) sexualitu vyzdvihují a pornografii (respektive to, co my za pornografii považujeme, neboť obdobný termín u vyznavačů tohoto principu neexistuje) chápou jako nezbytnou každodennost lidského života – vzpomeňme Vatsyayanovu *Kama Sutru*, mistrovský příklad erotického hedonismu. Obecně tyto dva směry hinduismu hodnotí sexualitu i pornografii veskrze pozitivně.

V kontrastu s tím jsou přístupy *Dharmy* a *Moskhy* k lidské sexualitě nábožensky asketické, často v míře větší než cokoliv objevující se v dějinách křesťanství. Tím, že se zastánci těchto odříkajících se směrů hinduismu vyhýbají veškerým žádostem těla, tedy i sexualitě, se snaží o dovršení cyklu neustálého znovuzrozdání a následného souznění s božskou přirozeností. Za zásadní je přitom považováno dodržování brahmakaryi, mnohem tvrdší obdoby křesťanského celibátu. I zde ovšem existují modernější pojetí, vyžadující dodržování brahmakaryi pouze v určitém věku: v období puberty za účelem vzdělání a přijmutí disciplíny, a ve stáří za účelem nalezení vnitřního míru a rovnováhy. Mezi tím je povoleno oženit se a mít rodinu, ovšem sexuální přestupky – jako je cizoložství či konzumace pornografie – mají za následek vyobcování viníka z dané oblasti. Lze tedy říci, že moderní forma vyznání *Dharmy* či *Moskhy* v rámci jednoho života umožňuje skloubit aktivní sexualitu (ovšem s danými hranicemi) spolu s totálním asketicismem.

2.5.4.3 Buddhismus

Buddhismus se pravděpodobně vyvinul z raných forem hinduismu, původně vychází ze života a myšlenek Guatmy (560 – 480 BC) a do dnešních časů se stejně jako hinduismus rozvinul v širokou paletu různých forem, ačkoliv samotné Buddhovo učení je interpretováno stále stejně: jeho výklad řádného života byl obecně asketický a zaměřený na koncentraci pro dosažení osvícení a na únik z utrpení tohoto světa, ovšem ne v extrémní formě – důležitou součástí tohoto života jsou mimo jiné i tělesné požitky.

Současné buddhistické směry původní učení nemění, ovšem vybírají z něj pouze určité části, které prohlašují za „více závazné“ než ostatní. Za hlavní a nejrozšířenější jsou považovány dva tradiční směry – *Therevada* a *Mahayana*, které se co do „závažnosti“ Buddhova učení dosti liší. Učení *Therevady* požaduje striktní odmítání touhy po potěšení

a všeho co s touto touhou souvisí, v našem případě tedy odmítá i pornografii; naopak vědění, morálka, disciplína a podřízení se autoritě je preferováno. Způsob a míra postihu za nedodržení tohoto učení se liší vesnici od vesnice, o nějakém souhrnném a obecně akceptovaném řádu však nemůže být řeč.

Učení *Mahayany* je zaměřeno aktivněji a směřováno na lásku k druhým, ovšem i ona považuje za jednu z nejvyšších met lidského (zde mužského) života přijetí obdoby křesťanského celibátu, v čemž též své přívržence podporuje, ovšem v nenásilné formě. Jeho odmítnutí není chápáno jako hřích, ale spíše jako lidská nezralost ve splnutí a souznění s božskou přirozeností.

Oba směry tedy podporují muže k tomu, aby se stali mnichy žijícími v celibátu – navzdory původnímu Buddhovu učení, které se snažilo najít střední cestu mezi extrémním asketicismem a extrémním hédonismem. Pravdou však zůstává, že dnešní buddhistická společnost je v otázce pravověrnosti prezentována pouze několika málo tisícovkami mnichů, zatímco zbytek společnosti prožívá obyčejný život plný sexuální rozkoše a blíží se tak ke stejnému pojetí života, jaký zastává západoevropská kultura.

Je však nutné zmínit existenci ještě jedné specifické formy buddhismu nazývané *tantrický buddhismus*, která si zaslouží naši bližší pozornost. Objevuje se převážně v oblastech Tibetu a její následovníci uctívají přírodní energii (shakti). Učení *tantrického buddhismu* praví, že od vášně se můžeme odpoutat jen a pouze prožitou vášní skrze praktiky tajného okultního vědění – například sexuální touha může být překonána realizací pohlavního styku, ovšem dle pravidel tajných nauk; stejná pravidla platí i pro pornografii. Sexualita tak, stejně jako jiné tělesné touhy, může být chápána jako transcendence hranic lidského života.

Toto tajné učení však rozhodně není určeno pro běžné věřící a populární publikace typu „Tantrický sex“ prodávané v Evropě s ním nemají až na několik málo základních prvků nic společného. Ovšem samotná existence *tantrického buddhismu* nám ukazuje, kolik rozdílných pojetí může ve východních náboženstvích koexistovat bez ideologických střetů.

2.6 PRÁVNÍ POJETÍ PORNOGRAFIE

Pokud na tomto místě pojednáváme o zákonech ČR, vycházíme z Trestního zákoníku a trestního řádu ČR (Sovák & Jelínek 2004).

2.6.1 Úvod k právnímu pojetí

Těžko na tomto místě můžeme rozumně a seriózně vysvětlit, proč to, co každý v intimním prostředí vidí, dělá a prožívá, nemůže být ztvárněno, vyobrazeno a zveřejněno. Co je na celém problému z právního hlediska důležité, je jen způsob podání dané situace (Mitlöhner 1999), čili jak, co a komu se ukazuje. Pokud se tak děje způsobem, který vyvolává u někoho odpor či negativní reakce, nemůže to být ještě důvodem k perzekuci takového díla nebo těch, kdož smýšlejí opačně. Každý má právo (Friedman 1990) konzumovat to, co chce, co se mu líbí, s čím se ztotožňuje a stejně tak má právo nekonzumovat to, co se mu nelíbí. V tom je, zjednodušeně řečeno, základní rozdíl mezi demokracií a totalitou. Odvrací-li někdo pohled od (dle jeho názoru) stupidního sádrového trpaslíka hyzdícího záhony okrasných květin, nemůže to být důvodem k tomu, aby kdokoliv ve jménu čehokoliv zakázal stavět trpaslíky do zahrad nebo vydal nařízení rozbít rýčem či jiným po ruce ležícím předmětem každou trpasličí hlavu (Mitlöhner 1999).

V průběhu let zaznamenal trestní postih toho, co je předmětem našeho ustanovení § 205 trestního zákona, to jest pornografie, v řadě zemí posun k liberalizaci (Strossen 1995) a pokud v zemích západní Evropy trestní postih pornografie vůbec v nějaké formě přetrvává, tak pouze ve vztahu k ochraně nezletilců před vlivem jejího volného šíření a dále ve spojení s tzv. ilegálními, právně definovanými druhy.

Do listopadu 1989 byl v Československu postih šíření pornografie spíše úsporný než úspěšný, ačkoliv řada jinak řádných občanů byla stavěna před soud jen proto, že měli po kapsách pár ušmudlaných obrázků nahatých slečen či souložících párů (Vaňová et al., 1991). Sex vždycky představoval pro každý totalitní režim nějaké tajemné nebezpečí, namířené proti samotným principům ideologické čistoty (Borneman 1994). Obecně platí, že čím tvrdší vláda totality, tím tvrdší stanoviska vůči „mravnosti“, de facto vztažená na oblast lidské sexuality a erotiky vůbec. Zatímco každá totalita na jedné straně odsuzuje sexualitu jako nemorální jev, na druhé straně udavačství povyšuje na jednu z nejdůležitějších a nejdůležitějších občanských povinností. Není proto divu, že se po pádu komunistického režimu zvedla vlna veřejně proklamované erotiky a sexu, což s sebou nutně přineslo i živné pole pro šíření pornografie.

2.6.2 Právní pojetí v ČR

Náš trestní zákon vychází ve svém § 205 „Ohrožování mravnosti“ (Trestní zákon 167/1998 Sb., novelizace 271/2007 Sb.) z přijatých mezinárodních závazků. Jde o *dohodu o potírání necudných publikací* ze 4. května 1910 a *Mezinárodní dohodu o potlačování obchodu s oplzlými publikacemi a jejich rozšiřování* z 12. září 1923 (nejnověji č.184/1992 Sb. a č. 96/1927 Sb., více viz Mitlöhner 1999).

Ačkoliv jsou obě ustanovení z právního pohledu archaická, stále platí a obecně z nich vyplývá, že: „vysoké smluvní strany se shodují v tom, že učiní veškerá opatření, aby byla vypátrána, stíhána a potrestána každá osoba, jež se proviní některým z trestných činů níže vypočtených, a v důsledku toho stanoví, aby byl potrestán:

- 1) kdo zhotovuje nebo má na skladě necudné spisy, výkresy, rytiny, malby, tiskoviny, obrazy, návěští, odznaky, fotografie, kinematografické filmy nebo jiné necudné předměty za účelem obchodování s nimi, rozšiřování nebo veřejného vystavování;
- 2) kdo za účely výše uvedenými dováží, přepravuje, vyváží nebo kdo dává dovážeti, přepravovati a vyvážeti zmíněné necudné spisy, výkresy, rytiny, malby, tiskoviny, obrazy, návěští, odznaky, kinematografické filmy nebo jiné necudné předměty nebo je jakýmkoliv způsobem v oběh uvádí;
- 3) kdo jimi obchoduje třeba i neveřejně nebo má účast na takovém obchodě, ať se dotýká řečených necudných předmětů způsobem jakýmkoliv, nebo kdo podnikne jakékoliv jednání týkající se jakkoli takových necudných předmětů, je rozšiřuje, nebo po živnostensku pronajímá;
- 4) kdo v úmyslu, aby podporoval tento trestuhodný oběh nebo obchod, oznamuje nebo uvádí ve známost jakýmkoliv způsobem, že se někdo zabývá shora uvedenou trestnou činností, kdo oznamuje neb uvádí ve známost, jak a kým mohou být zmíněné necudné spisy, výkresy, rytiny, malby, tiskoviny, obrazy, návěští, odznaky, fotografie, kinematografické filmy nebo jiné necudné předměty býti opatřeny přímo nebo nepřímo“ (Mitlöhner 1999 str. 55-56).

Vzhledem k těmto závazkům nebylo možno ustanovení § 205 trestního zákona při jeho novelizacích vypustit, opustil se však striktní trestní postih šíření jakékoliv pornografie a na základě výkladového stanoviska bývalé Generální prokuratury ČSFR, odborného stanoviska Sexuologického ústavu I. lékařské fakulty UK v Praze a České sexuologické společnosti byla stanovena (Zvěřina et al., 1990) trestní odpovědnost ve vztahu k předmětům, v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí, nebo které zobrazují sexuální styk s dítětem, se zvířetem nebo jiné sexuální patologické praktiky.

Podle tohoto **§ 205 tr. zákona** odstavce (1) bude potrestán ten, kdo uvedená pornografická díla nabízí (formou písemnou, fotografickou, filmovou, počítačovou,

elektronickou nebo jinou), přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo je na místě, které je přístupné dětem, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje (§ 205 tedy po novelizaci v roce 2007 počítá i s internetem). Podle odstavce (2) dotyčného paragrafu je trestná výroba, vývoz, dovoz, nabídka, zveřejnění, zpřístupnění, zprostředkování, uvedení do oběhu, prodej nebo jiné opatření takového pornografického díla, které a) zobrazuje nebo jinak využívá dítě, nebo b) zobrazuje násilí či neúctu k člověku, nebo c) znázorňuje pohlavní styk se zvířetem; podobně tak ten, kdo z takového díla kořistí.

Novelizací v roce 2007 se přidal nový **§ 205a trestního zákona** o Přechovávání dětské pornografie („Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě“) a **§ 205b trestního zákona** o Zneužití dítěte k výrobě pornografie („Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle“ – Fenykl et al. 2010).

Komentář k tomuto trestnému činu „ohrožování mravnosti“ zdůvodňuje odstavec (1) zájem na ochraně mravního rozvoje a výchovy mládeže proti negativnímu působení pornografie, zatímco účelem odstavce (2) je zájem na ochraně občanského soužití proti zvláštnímu obtěžování v oblasti mravnosti. Sekundárním objektem je pak ochrana základních hodnot manželství a rodiny. Dotyčný komentář se pak pokouší téměř o nemožné – snaží se totiž podat jakousi definici pornografického díla:

„Podle tohoto materiálu je *pornografickým dílem* jakýkoliv předmět, který je-li pozorován ať přímo nebo prostřednictvím technického zařízení, zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje samotný sexuální pud. Současně takové dílo podle převládajících názorů většiny členů společnosti hrubě porušuje uznávané morální normy dané společnosti a vyvolává pocit studu. Pro pornografický charakter je rozhodující obsah celého díla, nikoli jen určitá část, výseč, kapitola, úryvek apod. Závadný obsah může být vyjádřen slovně, písemně, zvukem, obrazem, zobrazením (plošným i prostorovým) nebo kombinací těchto způsobů. Někdy může záležet i na způsobu užití či na souvislosti, v jaké je dílo předkládáno (např. v soudním spise, ve vědeckém spise, znaleckém posudku, historickém pojednání apod.). Nezáleží však na subjektivním záměru autora, poněvadž jde o osobní posouzení, ani na tom, komu je takové dílo předkládáno (např. dítěti).

Pouhé zobrazení nahého lidského těla, např. při koupání, modelu v ateliéru nebo v exteriéru, k reklamním účelům apod., není podle tohoto výkladu zákona pornografií. Za pornografii dále nelze považovat ani umělecké dílo, byť by zobrazovalo nejintimnější chvíle lidí, případně vyvolávalo sexuální vzrušení či vzbuzovalo pocit studu či ošklivosti. Nelze sem též zařadit i předměty historicky cenné, byť by jinak měly pornografický charakter. Též předměty svou povahou určené k vědeckým, uměleckým, osvětovým cílům (např. fotografii genitálů v učebnici soudního lékařství, osvětový film znázorňující

sexuální chování lidí se zaměřením na předcházení nechtěnému těhotenství, pohlavním chorobám apod.)“ (Uzel 2004, str. 101-102).

Chyba této definice spočívá i přes velkou snahu zákonodárců v její nejednoznačnosti. Kdy jsou hodnoty *hrubě* porušeny podle *převládajících* názorů *většiny* členů společnosti, kdy dílo podněcuje sexuální pud *zvláště intenzivním a vtíravým způsobem*? Problém je v tom, že užití pojmy nejsou kategorií právní, ale morální, filozofickou, sociologickou a psychologickou. Jejich pravidla nejsou nikde sepsána, ani kodifikována. Jsou v podstatě určována společenským konsenzem a jen z části se překrývají nebo ztotožňují s pravidly chování upravenými právním řádem (Chmelík et al., 2003). Samotné zobrazení nahého lidského těla je v současné době akceptováno, složitější jsou postoje společnosti a pravidla mravnosti, pokud jde o rozvíjení erotické fantazie.

Zatímco sexuální styk s dítětem či se zvířetem jsou pojmy víceméně jednoznačné a všem srozumitelné, nemusí tomu tak být, pokud jde o pojem „projev neúcty k člověku a násilí nebo o jiné sexuální patologické praktiky“. Poznatky (Sovák 1996) získané v sexshopech, videopůjčovnách a z inzertních rubrik novin a časopisů svědčí o tom, že prodejci, vydavatelé i videopůjčovny téměř stoprocentně respektují jednu část ustanovení trestního zákona a nerozšiřují materiály obsahující sex s dětmi a dospívajícími do 15 let a se zvířaty. Naproti tomu se zvyšuje počet nabízených materiálů obsahujících další praktiky výslovně trestné, zákonem zakázané, a to jak sex s agresivním chováním, ponižováním, týráním a destruktivními projevy, tak i sex za použití výkalů a moči.

Sadomasochistické projevy a rituály jsou totiž mimo jakoukoliv pochybnost takovou formou sexu, ve které se výrazně projevuje neúcta vůči člověku a násilí spočívající právě v agresivním chování a ponižování, byť, připusťme, s plným souhlasem, vnitřním uspokojením a pozitivním prožitkem účastníků (Norris 1991, Malamuth et al., 2000). Obdobně v případě sexu za použití výkalů a moči jde o jednání, která lze jednoznačně klasifikovat jako sexuálně patologické praktiky (Weiss 2002). Něco jiného je však *beztrestná vlastní účast* a zapojení do takových projevů, a něco jiného je trestné uvádění do oběhu, rozšiřování, činění veřejně přístupným, vyrábění nebo dovážení materiálů takovouto činností zobrazujících (Mitlöchner 1999).

Kromě definice pornografických děl písemných, nosičů zvuku nebo obrazu a zobrazení poskytuje komentář ještě vysvětlení pojmu *jiné předměty*. Za tyto jiné předměty ohrožujícími mravnost totiž *nelze* považovat různé pomůcky k dosažení schopnosti sexuálního styku nebo sexuálního uspokojení, např. vibrátory, tzv. asijské kuličky, pomůcky k dosažení a udržení erekce atd., ani tzv. sexy prádélko. Policisté tedy rozhodně nemusí zatýkat návštěvníky sexshopů (Uzel 2004).

Otázku, lze-li či nelze beztrestně zpřístupnit pornografii osobám mladším osmnácti let – plamenný to argument odpůrců pornografie – lze snadno zodpovědět s trestním zákonem v ruce. Podle ustanovení § 205 odst. (1) je pachatelem trestného činu mimo jiné i ten, kdo zpřístupňuje pornografická díla osobám mladším osmnácti let. Trestný čin ohrožování mravnosti podle § 205 je úmyslným trestným činem, to znamená, že k jeho naplnění je zapotřebí, aby pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Pachatel tedy musí zpřístupnit pornografický materiál vědomě a s úmyslem osobě mladší osmnácti let. Pokud se nedokáže vědomě a úmyslně zpřístupnění, nemůže se jednat o trestný čin podle § 205 trestního zákona.

Poněkud jiná je situace z hlediska ustanovení **§ 217 trestního zákona**, to jest *ohrožování mravní výchovy mládeže*. Tento delikt je na rozdíl od předchozího jak úmyslným, tak nedbalostním, v každém případě však musí zavinění pachatele směřovat k vystavení osoby mladší osmnácti let nebezpečí zpusnutí, a to mimo jiné sváděním k zahálčivému nebo *nemravnému* životu. Nemravné je to, co je v rozporu s pravidly současně platné společenské morálky. Pokud dospějeme k závěru, že lidská sexuální aktivita je v rozporu s pravidly společenské morálky, pak by bylo možno považovat zpřístupnění pornografie z nedbalosti osobě mladší osmnácti let za trestný čin dle § 217. Krátce a prostě, s ohledem na zájem co nejefektivnější ochrany mládeže před nemravným životem je výklad naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 217 relativně široký.

Pokusíme se nyní výše uvedenou právní terminologií shrnout do několika srozumitelnějších vět: do střetu se zákonem se pornografické dílo dostává pouze tehdy, projevuje-li se v něm neúcta k člověku a násilí, zobrazuje-li sexuální styk s dítětem, se zvířetem nebo jiné výše vyjmenované sexuálně patologické praktiky. Pak lze tvrdit, že prostřednictvím takového předmětu byl spáchán trestný čin, s výjimkou toho, kdy je dílo pro svou pedagogickou, uměleckou či vědeckou podstatu klasifikováno jinak. *Pokud se nejedná o dětskou pornografii, samotné držení či zveřejňování pornografických děl (bez dalšího) trestné není.*

2.6.3 Právní pojetí vybraných států

V rámci sílící globalizace, vstupu ČR do nejrůznějších nadnárodních společenství a zejména pak vzhledem k všepropojivícímu internetu by bylo vhodné se krátce zastavit i u právních norem těch států, které mají (nebo měly) určitým způsobem vliv na formování či současný stav českého právního řádu týkajícího se sexuálně explicitních materiálů. Pro ilustraci uveďme naše dva sousedy, Slovensko, které svou definicí pornografie z roku 2000 vyvolalo bouřlivé diskuse po celém světě, a tradičně katolické Polsko, které se téhož roku jen díky prezidentskému vetu nevrátilo do období temna.

Vzpomeneme též Velkou Británii jakožto tvůrce „cenzury obalu“ a příklad relativně liberálního postoje k sexuálně explicitním materiálům, Spojené státy americké balancující mezi Ústavou a vyvíjejícími se prohlášeními tzv. Komise pro obscenitu a pornografii. Nakonec zmíníme Dánsko, jehož experiment úplné legalizace pornografie vyvolává stále ještě více otázek než odpovědí.

2.6.3.1 Slovenská republika

Situace na Slovensku se od té naší, české, podstatně liší. Národní rada Slovenské republiky se zde v roce 2000 pokusila o skutečnou definici pornografie, o které se zatím ve většině zemí vedou dalekosáhlé spory. Z celosvětového hlediska se jedná o skutečný průlom do trestního řádu (Uzel 2004). Slováci tedy mají v důsledku výkladu § 89 Zbierky zákonov Slovenskej republiky č. 85/2000 už jasno. Odstavec (24) to vysvětluje zřetelně: „Pornografickým dielom sa rozumie také zobrazenie pohlavného styku alebo iného spôsobu sexuálneho styku alebo také zobrazenie obnažených pohlavných orgánov, ktorého účelom je vyvolanie sexuálneho vzrušenia alebo sexuálneho uspokojenia“ (Dubinský 2000). Na rozdíl od českého výkladu to tedy na Slovensku není nutno provádět obzvláště intenzivním a vtíravým způsobem, stačí vyvolat sexuální vzrušení nebo uspokojení a problém je na světě. Ale co když někoho vzruší třeba jenom polibek? Je to nepochybně také „iný spôsob sexuálneho styku“ (Uzel 2004). Opravdu nelze tedy slovenským policistům, soudcům, prokurátorům, soudním znalcům a obhájcům závidět jejich nelehký osud. A zejména pak nelze závidět občanům!

2.6.3.2 Spojené státy americké

Americké právní pojetí pornografie je kombinací dvou dokumentů reflektujících společenskou situaci: jednak prvního dodatku americké Ústavy zaručující svobodu slova (a díla, Hyde 1994), jednak prohlášení tzv. Komise pro obscenitu a pornografii (Commission on Obscenity and Pornography). Samotná Ústava je od svého vzniku nedotknutelná, ovšem prohlášení jednotlivých komisí se s postupem času vyvíjí. Pro naše záměry jsou nejdůležitější tři varianty (Kelley 1996, Tibbets & Blakenship 1999): Johnson Commission on Obscenity and Pornography z roku 1970 (Kelley 1996), která nedospěla k závěru, že vystavování se erotickým materiálům je faktorem způsobujícím kriminalitu související se sexuální delikvencí; dále Williams Commission on Obscenity and Pornography z roku 1979 (Kelley 1996), jež odmítla stanovisko některých vládních činitelů podporujících na základě statistické analýzy argument, že pornografie působí jako stimul k páchání trestné činnosti; nakonec pak Attorney Meese Commission on Obscenity and Pornography z roku 1986, která je platná dodnes, a která sice potvrzuje stanoviska předešlých dvou, avšak dodává důležitý dodatek: totiž že existuje kauzální vztah mezi sledováním násilné pornografie a pácháním trestného sexuálního činu,

přičemž lidé vystaveni působení násilné pornografie vykazují signifikantní změny postojů, jako např. vnímání oběti jako zodpovědné za sexuální útok.

V USA je pornografie termín označující jakýkoliv psaný nebo obrazový materiál se sexuálním motivem a jako takový je chráněn ústavou (Strossen 1995, Chmelík et al., 2003). Jako legálně definovaná podskupina pornografie je uváděna obscenita, která však ochranu ústavy již nepožívá (Friedman 1990). Pornografie je v USA považována za obscénní tehdy, když (Chmelík et al., 2003, Friedman 1990) primárně apeluje na chlípnost, prezentuje nezdravé nebo morbidní sklony v sexu, je zjevně nepřijatelná pro veřejnost a dílu schází seriózní literární, umělecká, politická, vědecká či pedagogická hodnota.

Veřejnost v USA zajímá především skutečnost, zda pornografie vede k nárůstu sexuálních parafilií, zejména s agresivní složkou. K tomuto účelu (Mathews 1994) je vybudován systém hodnocení informací získávaných ze zpráv policie o případech pornografického charakteru a data z vědeckých výzkumů srovnávajících zkušenosti s pornografií u sexuálních delikventů a ostatních osob. Významným opatřením je i povinnost zdravotnických zařízení oznamovat všechny zjištěné případy sexuálního zneužívání dítěte (Bradley 2002).

Zajímavý byl pokus o spolupráci státních orgánů se soukromou sférou uživatelů a tvůrců internetu. Od roku 1999 do roku 2009 v USA působila organizace ICRA (*Internet Content Rating Association*, www.icra.org), která se specializovala na hodnocení internetového obsahu z hlediska přítomnosti sexu a násilí. ICRA vyvinula jednoduchý způsob hodnocení internetového obsahu a omezení přístupu k jeho "méně mravným" součástí. Fungoval na bázi dobrovolnosti: webmasteři dobrovolně umístili na svůj web malý kus kódu, ze kterého internetový prohlížeč identifikoval obsah. Uživatelé internetu (např. rodiče či učitelé) dobrovolně nastavili internetový prohlížeč tak, aby byl omezen přístup na stránky, které jsou pro ně (potažmo děti či žáky) nevhodné. Tento přístup má tu výhodu, že nezapleveluje právní řád úzce zaměřenými normami. Zároveň má dobrovolné hodnocení tu výhodu, že chrání před nevhodným obsahem, aniž by omezovalo svobodu slova, která je základní vlastností demokratického systému (nejen) USA. V roce 2009 s příchodem finanční krize byl projekt bohužel pozastaven.

2.6.3.3 Velká Británie

Velká Británie přistupuje k pornografii jako jeden z nejliberálnějších států světa: za ilegální je považováno pouze ztvárnění sexuálního styku s dítětem a se zvířetem, na ostatní, byť perverzní sexuální kontakty je pohlíženo jako na akceptabilní (Chmelík et al., 2003), jako jedna z prvních zemí však Velká Británie zavedla tzv. „cenzuru obalu“ – sexuálně explicitní materiál je dostupný, avšak na místech k tomu výhradně určených; pokud se nabízí i jinde, nesmí být viditelné genitály aktérů. Ačkoliv byla tato cenzura

posléze zrušena, inspirovala ke vzniku podobných opatření (zakrytím genitálů počínaje po prodej v černém obalu konče) v mnoha státech světa (taková praxe je běžná např. v Austrálii, některých spolkových zemích Německa, Švédsku, Finsku etc.; Kimmel & Linders, 1997).

2.6.3.4 Polsko

Polsko je zajímavý případ ilustrující možnost prosazení absolutního zákazu šíření a výroby veškeré pornografie - stačí intenzivní lobování relativně malé skupiny. Na nátlak katolických kruhů polští poslanci v březnu roku 2000 odhlasovali zákon, podle kterého za prodej a výrobu měkké pornografie hrozily až dva roky vězení, u "bestiálního porna" (mezi které byla vedle např. sadomasochistických materiálů výslovně zařazena i vyobrazení homosexuálního styku) hrozil maximální trest pět let odnětí svobody. A to přesto, že dle průzkumů veřejného mínění 78 procent Poláků soudilo, že dospělí mají právo koukat se v televizi na nahé ženy a 56 procent respondentů nemělo nic proti prodeji měkké pornografie. Že zákon, za který by se nemuselo stydět Španělsko v období vlády caudilla Franca, nakonec nevstoupil v platnost, je zásluha prezidenta Alexandra Kwasińského, který kontroverzní normu odmítl podepsat (Bradley 2002).

2.6.3.5 Dánsko

Dánsko má, co se týče pornografie, ve světě unikátní postavení. Kromě toho, že v roce 1966 zrušilo na svém území zákaz psané pornografie, v roce 1969 se stalo prvním státem světa, který svým právním řádem de facto legalizoval pornografii obrazovou ve všech jejích formách a podobách. Zcela legálními se tedy staly obsah, výroba i distribuce takových materiálů, které byly ostatními státy tvrdě postihovány. Tento tzv. *dánský experiment* byl celosvětově hojně kritizován a jeho důsledky zkoumány mnoha odborníky, zvláště pak s důrazem na spojitost se sexuální trestnou činností. Závěry těchto výzkumů jsou shrnuty např. v dílech Berla Kutchinského, který situaci v Dánsku studoval po 27 let. Kutchinsky (Kutchinsky 1970, 1973, 1985) potvrdil vztah mezi legalizací pornografie v Dánsku a signifikantním úbytkem sexuální delikvence, zvláště voyeurismu a sexuálního zneužívání dětí (tj. potvrdil, že volně dostupná pornografie saturuje potřeby voyeurů a molesterů (těch, kdo sexuálně obtěžují děti)), a dále prokázal fakt, že liberalizace pornografie může za určitých okolností (tak, jak jsme o nich psali v kapitole 2.4.1.3) ovlivňovat postoje vůči obětem sexuálních trestných činů a sexuálního obtěžování (harrasment).

Na nátlak ostatních států a v rámci mezinárodních úmluv Dánsko novelizovalo v roce 1980 svůj právní řád a dětskou pornografii pro komerční účely tak postavilo mimo zákon; ostatní formy jsou však stále (s větším či menším omezením) dostupné.

2.7 DEFINICE PORNOGRAFIE

Jak jsme psali v úvodu naší práce (kapitola 2), účelem teoretické části je dodat čtenáři tolik relevantních informací, aby si dokázal utvořit na erotiku a pornografii svůj vlastní, hodnotný názor, aby se sám svou aktivitou podílel na chápání toho, co jsme se dosud snažili předeštlí, a, mimo jiné, aby si pro sebe vytvořil jakési pracovní definice obou termínů. V tomto okamžiku se domníváme, že nastal čas, abychom toto pochopení poprvé zkonfrontovali s tím, jak jsou v současné době erotika a pornografie definované, a to nejrůznějšími způsoby. Nyní, při předpokládané orientaci čtenáře v relativně široké problematice vztahu pornografie a společnosti, se již neobáváme nekritického přijetí existujících definic (tak, jak je běžnou praxí při uvedení takových definic hned zpočátku nejrůznějších prací, např. učebnic).

2.7.1 Otázka definovatelnosti

Výraz pornografie má do jisté míry pejorativní obsah a spory o vymezení hranice mezi erotikou a pornografií jsou obdobné jako je vymezení hranice mezi uměleckým dílem a kýčem. Snad by, s využitím tohoto srovnání, bylo možno souhlasit s tvrzením, že pornografie je vlastně erotický kýč, ovšem co je to kýč? Cožpak se mezi znalci umění nevedou na toto téma věčné spory?

Navíc, pokud je pornografie pojmem vytvořeným společností – a to relativně nedávným, jak jsme si ukázali v kapitole 2.1, pokus definovat ji připomíná gordický uzel, protože v podstatě nic takového neexistuje. Můžeme pouze pojmenovat věci, které jí tvoří, tento pojem spadá do interpretační kategorie. Mnoho věcí označovaných za pornografii žádnou takovou klasifikaci nepotřebuje: toto označení totiž není nic víc než jen řečnický obrat, který postrádá skutečný význam. Místo toho, aby byla pornografie konkrétní, samostatně definovanou entitou, většina takzvané pornografie tvoří součást dějin civilizace, vypovídá o rozvoji sexuálního vyobrazení a naprosto si nezaslouží utajovaný pocit studu a zahanbení.

Možná se za tím vším skrývají hluboké rozpaky nad naší vlastní sexualitou a jejím těžko proniknutelným tajemstvím. Ať už jsou zákony touhy a přitažlivosti, do kterých se snažíme lidskou sexualitu vměstnat, jakékoliv, naše hledání sexuální rozkoše – v soukromí i na veřejnosti – nás vždy v určitém bodu překvapí a tyto hranice popře. V tomto světě je třeba, namísto hledání chorobnosti a dalšího moralizování, se vyvarovat předsudků a znovu nalézt schopnost údivu. Ať už budeme pornografii dále demonizovat či nikoliv, není nejmenších pochyb, že se i nadále jako lidstvo budeme pokoušet všemi prostředky vykreslit a vyjádřit podstatu sexuality tak, jak jsme to vždy dělali.

2.7.2 Stávající definice

I přes naše výše uvedené námitky by však bylo na místě uvést alespoň některé ze širokého spektra více či méně úspěšných pokusů o operacionální definice pornografie a erotiky, po nichž nejen akademické kruhy, ale také právní legislativa a angažovaná občanská společnost tolik touží.

Prvotní pokusy definovat pornografii se datují do počátku dvacátého století: například *Pařížská úmluva* z roku 1910 sice pornografii ještě nedefinovala, avšak pokoušela se zřídit ústřední úřady s evidenční kompetencí, jejichž úlohou bylo evidovat všechny projevy obscénního chování, které bychom mohli podle současné terminologie označit za pornografická díla. *Ženevská úmluva* z roku 1923 pak stanovuje závazek smluvních států učinit potřebná opatření k dopadení a potrestání osob vyrábějících a uvádějících do oběhu pornografii, přičemž má na mysli „předměty necudné“ (obé Chmelík et al., 2003). Obě úmluvy jsme již zmínili v kapitole 2.6.2, připomeňme jen, že v ČR platí dodnes. Zákon o obscénních publikacích z roku 1959 definuje pornografii jako to, co má sklon mravně kazit a narušovat (Hyde 1994). Vrchní zemský soud v Karlsruhe ve svém rozhodnutí z roku 1974 definuje pornografii jako sexuální zobrazení, které vykazuje vtíravé až dryáčnické rysy, pokud jsou sexuální akty líčeny přehnaně neseriózně, bez logické souvislosti s ostatními životními projevy, nebo jejichž myšlenkové obsahy jsou brány pouze jako záminka pro provokující sexualitu (Knoll 1998).

Povšimněme si, že právní pohled na definici pornografie jaksi vynechává subjektivní hledisko diváka, ovšem sám o sobě může být subjektivně interpretován! Co se jednomu jeví jako necudné, může být jiným považováno za dryáčnické a dalším za zcela přirozené. Po zhlédnutí několika hustě popsaných stránek obsahujících jen ty nejznámější právní bitvy ohledně definice pornografie (viz Hyde 1994, str. 524-528, 644-657) je jasné, že se jedná o velký problém.

Ve vymezení pornografie nám příliš nepomohou ani „akademické“ slovníky cizích slov. Podle některých může být pornografie definována jako:

- prostopášný obraz či literatura, zvláště obraz, který byl používán v dávných dobách pro výzdobu stěn v místnostech určených pro bakchanálie – (World Book Encyclopedia 1966);
- pseudoumělecký brak mravně pochybného obsahu, vytvářený na ukájení primitivních pohlavních pudů, soubor tohoto druhu písemností nebo předmětů (Rejman 1966);
- literární nebo výtvarný brak necudného obsahu (Klimeš 2005);
- vulgárně naturalistické, morální cítění ohrožující zobrazování pohlavního života v literatuře, výtvarném umění, divadle, filmu ap. V kapitalistických zemích se zvláště v období imperialismu rozšířila obrovská produkce pornografických

knih, časopisů, kreseb, fotografií a podobných brakových výrobků. V socialistických zemích včetně ČSSR je výroba, přechovávání a šíření pornografie trestné (Malá česká encyklopedie 1984-1987);

- vulgární zobrazování či popisování pohlaví a pohlavního života, detailní a naturalistické zobrazování genitálů a popis kopulačních technik i představ o nejrůznějších sexuálních kombinacích (Příbyl 1993);
- zpravidla neumělecké zdůraznění sexu v literatuře a umění vybočující z norem konvenční morálky (Petráčková et al., 1998);
- jakýkoli materiál, obrázek, film, tištěná věc nebo zařízení, mající co do činění se sexuální pozicí nebo skutkem považovaným na veřejnosti za neslušný. Psané, grafické nebo slovní sdělení o erotickém subjektu s cílem navodit sexuální vzrušení (Encarta Encyclopedia 2004);
- text či vizuální výtvar obscénního charakteru, jehož jediným účelem je sexuální vzrušení (Hartl & Hartlová 2000);
- prezentace pouhého pohlavního aktu, jeho mechanismu, techniky a perverze (Spán 2001).

Ani psychologické definice, ač bychom to od nich očekávali, nepočítají se subjektivitou diváka, a stejně jako definice právní mohou být interpretovány libovolným způsobem. Psychologických definic existují desítky, pokusili jsme se vybrat ty nejčastěji citované a ty, které shrnují jednotlivé pohledy na pornografii. Podle nich je pornografie:

- to, co je sprosté, nechutné či oplzlé (Wilson 1973);
- zobrazení sexuálních událostí slovem, obrazem a zvukem, vytvořených za účelem sexuálního vzrušení, náhradního sexuálního uspokojení a finančního výdělku (Schneider 1987);
- to, co protěžuje a dehumanizuje sex tak, že je s člověkem zacházeno jako s věcí a speciálně se ženami jako se sexuálním objektem (Mohr & Zanna 1990);
- zřejmé znázornění sexuálního chování, verbální či obrazové, které má oplzlé charakteristiky hanobení či ponižování vypodobení lidské bytosti, zvláště ženy (Russell 1993a);
- sexuálně působivé dílo s aspekty agrese, násilí či ponižování lidské bytosti (Kelley 1996);
- jakýkoliv předmět, zobrazení nebo prezentace pohlavních orgánů, pohlavního nebo jiného sexuálního styku, které veřejně, způsobem ponižujícím lidskou důstojnost a hrubě zasahujícím do dobrých mravů obvykle vyvolává pocit studu a ošklivosti, zvýrazňuje agresi a zvláště intenzivním a vtíravým způsobem patologicky podněcuje sexuální pud (Chmelík et al., 2003).

Nepočítáme-li slůvko „obvykle“ v poslední uvedené definici, subjektivita vnímání prostě chybí. Avšak ani definice erotiky nejsou jiné. Erotika bývá nejčastěji definována jako:

- sexuálně působivé dílo reflektující vyváženost (vzájemného) respektu, zálibení, náklonnosti a potěšení (Mosher 1988);
- umělecké dílo, na jehož základě nejsou lidské bytosti ponižovány ani degradovány (Russell 1993a);
- umělecká reprezentace nahoty či sexuální aktivity (Kelley 1996);
- jev související se sexuální aktivitou, cítěním, prožitky a smyslností; jejich lidsky kultivovaná, kulturou zjemnělá sublimace (Petráčková et al., 1998);
- kultivované projevy zabývající se sexualitou (Schneider 1987);
- prezentace odrazu fyzické i duchovní stránky lásky (Spán 2001);
- sexuální vyobrazení s patrným kladným emocionálním výrazem, které nepobuřuje estetické cítění, je výsledkem přirozeného podnětu, respektuje krásu těla, půvab a jedinečnost vztahu a nepředjímá žádné násilí, perversitu a anomálii (Chmelík et al., 2003).

2.7.3 Vlastní definice

Pokusme se nyní z výše uvedených definic vyextrahovat to nejdůležitější a vytvořit tak vlastní eklektické operacionální definice obou pojmů. S těmito definicemi budeme později vstupovat do praktické části naší práce - byť s vědomím, že nejsou (díky své subjektivní povaze) dokonalé, a tedy i s úmyslem je případně modifikovat.

Pornografie: Sexuálně vzrušující dílo, které má v úmyslu díky jednoznačnému znázornění sexuální aktivity vyvolat sexuální vzrušení; subjektivně může vyznívat jako oplzlé, nechutné či sprosté a subjektivně může vyvolávat dojem ponižování či hanobení reprezentované lidské bytosti;

Erotika: Sexuálně vzrušující dílo vzhledem k morálním normám kultivované povahy, které nehanobí ani neponižuje lidské bytosti.

2.7.4 Typologizace pornografie

Jakkoliv se akademická obec pravděpodobně dnes na těchto operacionálních definicích pornografie a erotiky shodne, povšimněme si vcelku fádního dělení nerozlišujícího jemné nuance, které navíc opomíjí historické a sociální souvislosti. Snímek nahé ženy, našimi prababičkami pravděpodobně zavrhaný jako pornografie, se nám dnes jeví jako půvabný akt. Á propos, akty: naprostá většina současných fotografů se řídí slovy Profesora Clarka: „Vezměte na pomoc etymologii (*porné*: nevěstka, prostitutka, děvka, viz kapitola 2.1): etymologie dává odpověď na často nevyjasněnou otázku, je-li akt pornografií. Umělecký nebo civilní (obvykle naturistický)

akt nikoli; akt, na kterém se zobrazený subjekt tváří či chová jako děvka, ano. Místo o "pornografickém aktu" se ovšem běžně hovoří o "erotickém snímku" - jinak by to Playboy americkým středním vrstvám neprodal. Nefoťte děvky.“ (Clark 1985, str. 24). I v případě aktů tedy záleží na subjektivní interpretaci daného díla a také zde stojí operacionalismus na hliněných nohách.

Podobně subjektivní intence můžeme najít i ve snahách o typologizaci pornografie. Například Kronhausen se v roce 1964 (Borneman 1994) pokusil pomocí obsahové analýzy stanovit kritéria vedoucí k rozlišení mezi pornografií a erotickým realistickým uměním. K samotným explicitním kritériím se nedostal, pornografii definoval pomocí primárního cíle, tj. snahou vzrušit diváka zobrazením sexuálních vztahů a vzbudit v něm pocity chůtice a následného uvolnění sexuálního napětí. Podobně dopadl Kaplan (Borneman 1994), jenž vyčlenil čtyři kategorie: konvenční obscenitu (materiály útočící na ustanovené sexuální vzorce a praktiky), dionýsovskou obscenitu (extenzivní sexualita, oslavuje jednotu člověka s přírodou a potvrzuje lidskou sexualitu jako část jeho jednoty), perverzní obscenitu (sex jako špína, strach a tajemství) a násilnou obscenitu (sexuální touha transformovaná do projevů agresivity). Jak vidíme, ani jemu se nepodařilo překročit pomyslnou hranici subjektivity.

Kde se však můžeme opřít o hmatatelněji a přesněji definované typové kategorie, je pornoprůmysl. Jak jsme si ukázali v kapitole 2.2.6, z rozličných důvodů vyvstala nutnost rozdělit pornografii do jemnějších kategorií vzhledem k závažnosti mravní závadnosti (např. MacKinnon 1995, Russell 1993a, Dobson 1997 aj.). Všeobecně (a to až doposud) se uznávaným územ staly tři kategorie: **měkká** (soft) **pornografie**, **tvrdá** (hard-core) **pornografie** a **nelegální** (illegal) **pornografie**.⁹ I když i zde byla v počátku snaha všechny kategorie operacionálně definovat, např. že:

- měkká pornografie popisuje běžný sex a je víceméně neškodná, zatímco tvrdá pornografie popisuje sexuální úchytky (Hartl & Hartlová 2000)
- tvrdá pornografie je taková, která využívá vysoce explicitního zobrazení sexuální aktivity či předvádějící příliš dlouhé záběry genitálů (Kelley 1996)
- ilegální pornografie je v právním řádu ukotvena zvláštním zákonem konkrétního státu, např. v ČR se jedná o Trestní zákon 167/1998 Sb. § 205.

Takové definice nám úsměvně připomínají české zákonodárství hovořící o množství „větším než malém“ (Trestní zákoník, § 187a zákona č. 140/1961 Sb.): kdo posoudí, zda je vyobrazení sexuální aktivity explicitní či vysoce explicitní? Jaký je rozdíl mezi krátkými, dlouhými a příliš dlouhými záběry genitálů? Pornoprůmysloví magnáti měli několik let s podobnými otázkami velký problém, což vyvrcholilo r. 1952, kdy

⁹ rozdělení platí pouze pro pornografický průmysl, neboť v mnoha zemích je tvrdé porno zákonem považováno za nelegální (Mitlöchner 1999).

po vzájemné dohodě magnátů, produkčních, vysílacích stanic a výrobců videotechniky vznikl tzv. *Pornografický manuál* (Manual of Pornography 1979), jenž přesně, extenzivně definuje, co v soft-pornografii smí a nesmí být vidět (např. ztopořený penis, přímý pohled na ženské genitály delší než 1 vteřinu etc.) a které scény jsou hodnoceny jako ilegální (např. dětská pornografie, pornografie se zvířaty, koprofilní pornografie, sadomasochistická pornografie etc. – více viz kapitola 2.6.2). Tento manuál, ač neoficiální (nikdy nevyšel tiskem, bez uvedení autorů, bez schválení příslušnými orgány) do dnešního dne nezměnil svůj obsah, je stále respektovaným dokumentem pornoprůmyslu a je využíván i některými televizními společnostmi k posouzení míry explicity pořadů se sexuální tematikou (Rada pro rozhlasové a televizní vysílání).

2.7.5 Smysl a účel definice

Mohlo by se tedy zdát, že podobný manuál je východiskem v naší snaze o extenzivní definici erotiky a pornografie. Proč se jej tedy nedržíme? Existuje zde několik pádných důvodů, přičemž následující je pro nás směrodatný: dohoda nereflexuje postoje a názory společnosti (navíc – české společnosti, v současné době) – tento manuál vznikl na základě obchodní dohody stran, které mají na vzniku a šíření pornografických materiálů osobní zájem a jimž z tohoto manuálu plyne určitý (finanční) zisk. Proto můžeme brát *Pornografický manuál* jako jeden z výchozích podkladů k tvorbě nové definice, ovšem nelze na něj pohlížet jako na „zlatý standard“.

Je nutné zmínit se ještě o jednom aspektu, který veškeré pokusy o systematickou kategorizaci může postavit na hlavu: v zájmu veřejného blaha (Zákon o obscénních publikacích z r. 1959, více viz Hyde 1994) existuje díky nejrůznějším nátlakovým skupinám (ziskuchtivými producenty počínaje a pedagogy základních škol konče) proti těmto věcem právní obrana – za předpokladu, že se jedná o „vědu, literaturu, umění či vzdělání, či o jiné předměty obecního zájmu“ se i přes naplnění výše uvedených kritérií pro „diagnózu“ pornografie o pornografii nejedná.

V takovém případě ovšem námi pracně vytvořená definice zůstane vždy pouze informačním zdrojem sloužícím k orientaci odborníků a angažované veřejnosti, veškerá snaha o objektivizaci takové definice padá s nepřičetným soudcem (ovšem řídicím se právním řádem ČR), jenž může klasifikovat tuto práci jako pornografické dílo (tj. takové, které nemá dostatečný vědecký kredit ke splnění oné výjimky v zájmu veřejného blaha). Co si pak myslet o situaci, kdy podobným způsobem oklasifikuje např. Saudkovy či Neborovy akty, Kámasutru či učebnice sexuální výchovy na základních školách necháváme již na čtenáři s nadějí, že se jedná o utopistický myšlenkový experiment.

Na druhou stranu je však nutné poznamenat, že bez oné výjimky by naše práce vzhledem k obsahu a obrazovému doprovodu nevznikla nikdy. Bez ní by se také

na amerických univerzitách nepřednášela pornografická témata (např. Constance Penely (Santa Barbara), Linda Williams (Berkeley) či Michelle Malach (Durango; Williams 1990).

Přese všechny výše uvedené námitky ohledně smyslu definice pojmu pornografie máme pocit, že v současné společnosti jsou stávající definice nedostatečné: v právní oblasti, kde pornografie byla operacionalizována, naprosto chybí subjektivní hledisko konzumenta a pro občanskou společnost je naprosto nepoužitelná – zcela zde chybí definice vztahující se k morálním a společenským normám, postojům společnosti k pornografii a k tomu, jak je pornografie vnímána společností obecně. Chybí zde ona interpretační kategorie respektive extensivní forma definice pornografie, která by ukázala, co je v populaci považováno za erotiku a co za pornografii. Abychom vzhledem k závažnosti pornografie jakožto společenské problematiky konečně věděli, o čem v souvislosti s pornografií mluvíme a píšeme.

3. PSAV 2005 (praktická část)

Dostáváme se v naší práci do další, v dobrém duchu tradice nazývané „praktické“ části. Jejím obsahem je rozpracování, konkretizace formou výkladu dosud předestřených informací v rámci vědeckého výzkumu: je zde popsána tvorba, použití a výsledky metody PSAV²⁰⁰⁵, která postihuje „pornografický diskurs“ v rámci české společnosti dnešních dnů, tedy soubor základních subjektivních a objektivních faktorů ovlivňujících vnímání sexuálně explicitních materiálů.

3.1 VYTYČENÍ PŘEDMĚTU A TEORETICKÉHO POZADÍ VÝZKUMU

Pokud se čtenář prokousal teoretickou částí, dozajista už o pornografii bude mít spoustu informací. Možná se však bude dožadovat jedné podstatné věci: co je to vlastně pornografie? O čem – konkrétně – jsme dosud psali? Zde je namístě poznamenat, že se ptá správně: pornografie z našeho pohledu není a v dosavadním textu ani nebyla uspokojivě definována – je to jeden z těch pojmů, o nichž si všichni myslí, že ví, co znamená, ale na konkrétní podobě není s to s ostatními lidmi se shodnout. Stejně jako zdánlivě víme, co znamená hamižnost, co je zlost, co láska a co bolest, pokud se tyto pojmy budeme snažit vysvětlit někomu, kdo je nezažil, kdo o nich mnoho neví, velmi pravděpodobně se naše vysvětlení bude lišit od vysvětlení někoho jiného. A stejně tak je to s pornografií – ovšem s tím rozdílem, že ani hamižnost, ani ostatní příklady neznamenají pro společnost problém; pornografie, jak nám ukazuje historie i současné volání některých angažovaných občanských sdružení po nápravě, problémem¹⁰ být může - minimálně v ČR jsou stále sexuálně explicitní materiály vnímány jako rizikové.

Pro to, abychom tento společenský „problém“ mohli nějakým způsobem uchopit a řešit (případně neřešit), musíme si uvědomit, co se pod problémem (pornografií) samotným skrývá: a nejen to jak ho chápeme my sami, ale jak je vnímán ve společenském kontextu – s ohledem na čas, prostor a společenskou atmosféru. Ustanovit (být nadneseně) jakýsi pornografický diskurz, najít jakési modální chápání, odvozené od „průměrného“ vkusu populace, takové, jaké by se dalo např. začlenit do právního řádu ČR (aniž by bylo postaveno na soukromých názorech politiků, ale spíše na názoru společnosti). Ačkoliv bude tento diskurz určitým kompromisem ze strany každého z nás (mnozí s ním nebudou souhlasit, ale čistě objektivní definici v tomto případě podle našeho názoru nelze vytvořit), rozhodně si myslíme, že takto „demokraticky“ vzniklé pojetí pornografie (a erotiky) bude účelnější a použitelnější

¹⁰ Pornografie nebo pornografická fotografie? Budeme-li nadále hovořit o erotice či pornografii, míníme erotickou či pornografickou fotografii – z důvodu toho, že je veřejnosti nejvíce „na očích“. Hlasy volající po nápravě napadají nejčastěji právě fotografii ve všech jejích podobách (časopisy, internet, billboardy etc.), ve srovnání s nimi jsou stížnosti na jiné formy (video, film, zvuk, plastiky aj.) marginální (Boagert 2001).

než výklad současný (subjektivitu opomíjející a zároveň subjektivně interpretovatelný), vyšlý z úst např. jediného soudce. Historie ukazuje, že demokracie je pro lid snesitelnější než vláda tyрана (krále, císaře, ale i našeho soudce)...

Prvním naším pokusem o zmapování vnímání pornografie v ČR byl výzkum z roku 2004: Kriteria subjektivního určování hranice mezi erotikou a pornografií (Chochola & Weiss 2005), jehož primárním cílem bylo vytvořit použitelné operacionální a extenzivní definice pojmů „erotika“ a „pornografie“. Tento smělý cíl se podařilo naplnit jen zčásti: ukázalo se, že postoje k sexuálně explicitním materiálům v rámci populace České republiky jsou vzhledem k prokázané subjektivitě vnímání těchto materiálů velmi variabilní a jako jediný zdroj pro vytvoření funkčních definic nedostatečné.

Zároveň se zde však ukázalo několik aspektů, na kterých se větší část respondentů shodla a které vnímá jako potenciálně ohrožující. To odvedlo naši pozornost od cíle definovat oba pojmy k cíli nižšímu, totiž zmapovat ty faktory (subjektivní i objektivní), které hrají ve vnímání sexuálně explicitních materiálů prokazatelnou roli a tudíž se podílejí na tom, jak jednotliví lidé erotiku a pornografii definují.

První z těchto aspektů je soubor negativních vlivů, které s sebou samotná existence pornografických materiálů přináší. Signifikantně byly vnímány zejména následující tři rizikové faktory:

- **dostupnost:** pornografie je svou šíří a agresivním způsobem distribuce vnímána tou částí společnosti, která o ni nemá zájem, jako obtěžující, zahlcující, příliš dostupná. Kouzlo zakázaného zmizelo a zůstal jen pocit, že se pornografii nedá uniknout;
- **parafilie:** pornografie zobrazuje parafilní sexuální aktivity. Taková pornografie je společensky nepřínosná a nepřijatelná;
- **děti a mládež:** pornografie je vnímána coby negativní vzhledem k vlivu na psychiku dětí a mládeže, kterým je přístupná. Pornografie kazí cit pro sexualitu tím, že sexuální problematiku předkládá dětem příliš brzy a bez patřičného vysvětlení. Tím dochází k nepochopení sexuality, díky čemuž vznikají sekundární problémy v dospívání.

Platnost těchto tvrzení je podpořena v mnoha odborných publikacích a ke stejným výsledkům dochází i výzkum sexuálního chování obyvatel ČR (Weiss & Zvěřina, 2001), zároveň je zřejmé, že všechna tři tvrzení jsou v úzké vzájemné souvislosti.

Přijmeme-li hypotézu, že pornografie představuje pro část populace ČR problém, pak jsou to právě tyto činitele – dostupnost, parafilie a vliv na děti a mládež – kteří tento problém v největší míře vytváří. Jim bychom se ve svém projektu chtěli věnovat.

Z našich předchozích zjištění dále víme, že vnímání sexuálně explicitního materiálu je signifikantně ovlivňováno některými sociodemografickými charakteristikami konzumenta – jsou jimi konkrétně pohlaví, věk, velikost bydliště, místo (kraj) bydliště, dosažené vzdělání, rodinný stav, frekvence konzumace pornografie, náboženská orientace a církevní příslušnost.

Moderní výzkumy mapující vnímání sexuálně explicitních materiálů (např. Kendall 2004, Petersen 2003, Griffiths 2001, Dworkin 1994, Segal & McIntosh 1993 aj.) pracují ještě s dalšími sociodemografickými charakteristikami respondentů: např. **počet dětí, sexuální orientace, socioekonomický status, politická preference** nebo **profese**.

Otázka, která zůstává dosud nezodpovězena, je, jak přistupují k sexuálně explicitním materiálům lidé, kteří v tomto směru (profese):

- mají **moc „výkonnou“**, tedy mohou rozhodovat o tom, které sexuálně explicitní materiály a v jaké míře budou veřejnosti zpřístupněny;
- mají **moc „socializační“**, tedy mohou využitím určitých specifických vlastností a schopností formovat vnímání a postoje druhých lidí, zvláště pak dětí.

Pokud výše uvedené zobecníme, jedná se o vliv dalších sociodemografických charakteristik na vnímání sexuálně explicitních materiálů - i jim se budeme v našem projektu věnovat.

Předchozí výzkum dále ukázal, že vnímání sexuálně explicitního materiálu je ovlivněno také samotným obsahem materiálu, tj. zobrazovanými aktivitami a/nebo objekty. Víme, že určité zobrazované aktivity a/nebo objekty jsou jako pornografické vnímány v signifikantně vyšší míře než jiné (např. zobrazení análního styku ve srovnání s prostým zobrazením nahé ženy bez explicitně vyjádřené sexuální aktivity), což nás ve vztahu s výše uvedenými faktory – ohrožujícími činiteli pornografie – přivádí k otázce, zda by nebylo vhodné veřejnou distribuci určitých druhů pornografických materiálů (případně dostupnosti osobám mladším 18ti let) kontrolovat či regulovat. Specifickým případem je zde navíc kategorie parafilní pornografie, která, ač výslovně definovaná v právním řádu ČR jako „...materiál, v němž se projevuje neúcta k člověku a násilí, nebo který zobrazuje sexuální styk s dítětem, se zvířetem nebo jiné sexuální patologické praktiky“ (Zvěřina 1990), rozhodně není chápána jednotně. Sexuální aktivity a/nebo objekty, které nejsou většinou společnosti chápány jako „standardní“, do této definice spadat mohou a nemusí, v závislosti na pohledu. Bylo by tedy vhodné postihnout **vnímání jednotlivých druhů** sexuálně explicitních materiálů včetně postoje k případné **regulaci jejich distribuce**.

Konečně, z našich zjištění jakožto i z výsledků dalších výzkumů (viz kapitola [2.4.1.2](#)) víme, že sexuálně explicitní materiály vzhledem ke své persuzivní formě působení mohou být vnímány jako problematické - většinou - pouze v situacích, kdy je

jim konzument vystaven bez své vlastní vůle, tj. kdy konzument tyto materiály sám aktivně nevyhledává. Přihlédneme-li opět ke třem ohrožujícím činitelům, lze říci, že:

- jsme obtěžováni veřejnou formou prezentace sexuálně explicitního materiálu;
- nejsme obtěžováni neveřejnou formou prezentace sexuálně explicitních materiálů, pokud se nejedná o ty druhy, které považujeme za nepřijatelné.

Zde nás tedy zajímá vnímání jednotlivých **forem prezentace** sexuálně explicitních materiálů v kombinaci s konkrétním **druhem** a to včetně postoje k případné **regulaci jejich distribuce**.

3.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROGRAMU: CÍLE VÝZKUMU

Vzhledem k výše uvedenému teoretickému zarámování nás budou v kontextu mapování subjektivních a objektivních faktorů ovlivňujících vnímání sexuálně explicitních materiálů zajímat především odpovědi na následující čtyři otázky:

- 1) **Které sociodemografické charakteristiky konzumenta ovlivňují jeho vnímání sexuálně explicitního materiálu?** Lze definovat jednotlivé „targety“, cílové skupiny, pro něž má fenomén sexuálně explicitních materiálů význam výrazně odlišný od zbytku české populace?
- 2) **Jak jsou vnímány společnostmi jednotlivé druhy (obsahy) sexuálně explicitních materiálů?** Lze tyto druhy typizovat vzhledem ke společenské poptávce, respektive sociální přijatelnosti a právnímu řádu?
- 3) **Jak je pornografie jako celek společností vnímána?** Jaká jsou modální a běžně uznávaná pro a proti pornografii? Jaké jsou klady a zápory, ať už se jedná o samotnou existenci sexuálně explicitních materiálů, či dalších souvisejících aktivit (výroba, distribuce, konzumace...)?
- 4) **Jak jsou sexuálně explicitní materiály vnímány ve svých jednotlivých formách prezentace?** Jaké jsou postoje společnosti k distribuci, případně regulaci sexuálně explicitních materiálů v jednotlivých médiích?

Pátá otázka, která by mohla z předchozího textu vyvstat, souvisí s problematikou negativního vlivu sexuálně explicitních materiálů na děti a mládež. Zkoumání tohoto vlivu se ukazuje jako velmi náročné. Vzhledem k několika málo proběhlým zahraničním experimentům ex post facto (Quayle & Taylor 2003, Nutter & Kearns 1993), jejichž výsledky jsou ve stadiu hypotéz, a problémům, s nimiž se tyto studie potýkaly, usuzujeme, že nároky na zkoumání tohoto jevu za dodržení vědeckých a etických postupů přesahují naše možnosti. **Proto se problematikou negativního vlivu sexuálně explicitních materiálů na děti a mládež ve svém projektu zabývat nebudeme.**

Konečně, vliv osobnosti konzumenta na jeho vnímání sexuálně explicitních materiálů je paralelně mapován slovenskou sexuologií (Bruncková & Vendel 2009).

3.2.1 Cíl 1.: Faktor sociodemografie

Naše první základní otázka se týká působení sociodemografických vlivů na vnímání sexuálně explicitních materiálů. Vedle obvykle zkoumaných demografických kategorií, tj. pohlaví, věk, velikost bydliště a vzdělání, a vedle dalších, námi již dříve zkoumaných kategorií, tj. místo bydliště, rodinný stav, frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů, víra a vyznání, jsme se, na základě některých výzkumů (viz kapitola 2.4.1.2) a podle našeho uvážení, rozhodli sledovat ještě další, spíše sociodemografické údaje, které by mohly vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňovat.

Jedná se o počet dětí, sexuální orientaci, socioekonomický status a profesi, přičemž právě profese ukazuje ještě další možný faktor - její relevantností ve vztahu k sexuálně explicitním materiálům, ve smyslu disponování „mocí výkonnou“ (např. soudci, policisté, majitelé trafik, videopůjčoven apod., nezdá se nám vhodné zkoumat postoje našich zákonodárců – poslanců a senátorů – vzhledem k pravděpodobnému ovlivnění stranickým programem), a/nebo „mocí socializační“ (např. učitelé, lékaři, psychologové apod., specifickou „profesí“ se zde nabízí „rodič“).

Nedílnou součástí je zde potvrzení, případně korekce našich předchozích zjištění z původního mapujícího výzkumu z roku 2004.

3.2.2 Cíl 2.: Faktor obsahu

Druhá výzkumná otázka projektu vychází z našich předchozích zjištění, že reakce dobrovolných i nedobrovolných konzumentů se liší v závislosti na zobrazovaném sexuálně explicitním materiálu. Jinými slovy, různé sexuálně explicitní obsahy vyvolávají různě silné reakce a emoce, počínaje červenáním se při nákupu novin v trafice a sepisováním petic či právních žalob jednotlivci i celými občanskými uskupeními konče.

Lze implikovat, že samotný obsah sexuálně explicitních materiálů je tedy jedním z významně figurujících faktorů ve vnímání sexuálně explicitních materiálů.

V tomto směru lze vycházet např. ze základních TGP (Thumbnail gallery post, viz kapitola 2.3), internetových stránek obsahujících jednotlivé kategorie sexuálně explicitních materiálů rozlišených dle obsahu, která vznikly jako reakce na specifickou poptávku aktivních konzumentů a pomáhají konzumentům právě v orientaci v obsahu sexuálně explicitních materiálů. Postoje na škále absolutní přijatelnost – absolutní nepřijatelnost v rámci těchto kategorií nám pomohou vytvořit si představu o těch obsazích, s kterými lze zacházet bez potíží, a těch, které, ač určitými skupinami (minoritami) vyhledávané, jsou obecně pro zacházení v rámci majoritní společnosti rizikové.

3.2.3 Cíl 3.: Faktor postojů

Třetí otázka, týkající se pornografického diskursu, je v mnohém podobná otázce ohledně preference modeling nebo catharsis teorií (viz kapitola 2.4.1), byť máme pocit, že obě teorie vidí celou problematiku černobíle a zastávají až příliš extrémní názor. Osobně se absolutně neztotožňujeme ani s jednou a myslíme si, že každá může mít určitým způsobem pravdu – záleží na úhlu pohledu, konkrétní podobě sexuálně explicitního materiálu a konkrétním konzumentovi. Pokud však obě teorie, již tak velmi zjednodušené, ještě více abstrahujeme, dospějeme ke zjištění, že modeling theory uvádí vesměs záporny, zatímco catharsis klady. Klady a záporny rozumíme zobecněné hodnocení sexuálně explicitního materiálu, zde tedy pornografie, a to jak vzhledem k její samotné existenci, tak vzhledem k důsledkům aktivit, které jsou s ní spojené (výroba, distribuce, konzumace etc.).

Pokud se oprostíme od svazujícího černobílého vidění těchto teorií, nic nám nebrání zeptat se na klady a záporny formou otevřených otázek – tedy co lidé vnímají ve spojitosti s pornografií jako plus a minus, jaká má pornografie pro a proti. Právě poslední formulace se nám zdá jako nejvhodnější pro zjišťování názorů a postojů společnosti vůči pornografii. Pomocí verbálního vyjádření části společnosti k otevřeným otázkám na pro a proti pornografii bychom rádi dospěli k aktivně vytvářenému, ničím neomezovanému zjištění, jak je pornografie respondentem (a posléze za použití induktivních statistických metod tedy i společností) vnímána, kde jsou její přednosti a kde možná úskalí.

I zde bude nedílnou součástí potvrzení, případně korekce našich předchozích zjištění z původního mapujícího výzkumu z roku 2004.

3.2.4 Cíl 4.: Faktor přenosového média

Čtvrtá, poslední výzkumná otázka se vztahuje k procesu, kterým konzumenti sexuálně explicitních materiálů s těmito materiály přichází do styku. Forma prezentace a/nebo distribuce sexuálně explicitních materiálů se v otázce faktorů působících na naše vnímání ukazuje jako klíčová – lze pracovat i s hypotézou, že v rámci námi sledovaných faktorů může mít největší váhu.

Mohou totiž nastat situace, kdy vůči pornografii liberálně orientovaný konzument odsoudí jím v jiných situacích plně akceptovatelný obsah sexuálně explicitního materiálu jen z důvodů nešťastně zvolené formy prezentace (distribuce). To, s čím nemáme výraznější problém na internetu, nás může v rámci televizního vysílání velmi popudit.

Veřejná a neveřejná forma prezentace (viz 3.1) připomíná dávné úvahy nad tím, co má být ukryté v „tajných muzeích“ před zraky náhodných kolemjdoucích (*ob scena*, viz 2.2.2), a co lze veřejně zpřístupnit.

V dnešní multimediální době jsou „tajná muzea“ nahrazena v rámci jednotlivých médií nejrůznějšími specializovanými sekcemi (sexshopy, ve videopůjčovnách místnůstky za plentou, televizní vysílací čas po 22 hodině, internetové stránky požadující pro přístup věkovou autentifikaci apod.). Právě na jejich smysl a využitelnost se chceme, v závislosti na obsahu sexuálně explicitních materiálů, zaměřit, a zmapovat tak liberálnost (respektive konzervatismus) ve vnímání sexuálně explicitních materiálů v jednotlivých prezentačních / distribučních médiích.

3.3 METODA

Pro zjištění, které základní subjektivní a objektivní faktory ovlivňují naše vnímání sexuálně explicitních materiálů, byl vytvořen anonymní internetový dotazník PSAV²⁰⁰⁵ umístěný na soukromých webových stránkách autora. Během 29 měsíců byla získána výzkumná data od celkového počtu 3000 respondentů.

FOI (fill-out index, číslo udávající poměr mezi počtem reálných respondentů a počtem všech potencionálních respondentů, jinak řečeno, množství těch, kteří dotazník viděli a z jakýchkoliv důvodů jej nevyplnili) dotazníku je 0,72 – tzn. 72% lidí, kteří viděli úvodní stránku projektu, se stalo našimi respondenty a dotazník vyplnili.

Na následujících stránkách se budeme věnovat popisu tvorby a samotného obsahu tohoto dotazníku.

3.3.1 Z čeho vycházíme

Dotazník PSAV²⁰⁰⁵ nevznikal na „zelené louce“, naopak, jeho pojetí úzce vychází z našeho předchozího výzkumu PSAV²⁰⁰⁴ (Chochola & Weiss 2005) a je jeho logickým odborným i metodickým pokračováním.

Hlavním důvodem opětovného využití metody internetového dotazníku byla (kromě možnosti využití získaných zkušeností) anonymita, respektive možnost respondentů vyplňovat dotazník naprosto anonymně. Vzhledem k tomu, že považujeme sexualitu člověka (do níž spadá i naše téma) za zcela intimní záležitost, vyhradili jsme pro respondenty právo možnosti vyplňovat dotazník naprosto anonymně, a to i vzhledem k faktu, že taková podoba internetového výzkumu má svoje rizika (viz 4.2).

Převzetí osvědčených částí předchozího výzkumu nám umožnilo rychlou konstrukci nového dotazníku bez nutnosti re-realizace některých metodologických kroků (např. samotná html/php podoba dotazníku, výběr sexuálně explicitních fotografií

v dotazníku využitých, některé osvědčené otevřené otázky v dotazníku využité, tvorba pilotní verze dotazníku a její testování v rámci focus-group, tvorba ekvivalenčních variant¹¹ apod.).

Zároveň nás zkušenosti z předchozího výzkumu poučily, že je nutné věnovat daleko větší pozornost zajištění bezpečnosti celého projektu ve smyslu nenapadnutelného souladu s právním řádem ČR, a znemožnění (případně znesnadnění, neboť na internetu se dnes dá obejít cokoliv) přístupu všem, kteří by přístupem k našemu dotazníku porušili platný právní řád v místě, z něhož se připojují k internetu.

3.3.2 Finální dotazník PSAV²⁰⁰⁵

Finální posoba dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ je přílohou 7.1 této práce a lze ji najít on-line na internetové adrese www.chochola.net/psav2005. Pro vyplnění celého dotazníku není stanoven žádný časový limit. Dotazník je členěn do několika propojených sekcí:

3.3.2.1 Úvod dotazníku

Úvod k dotazníku samotnému tvoří dvojice stránek seznamujících respondenty s tím, na co se vlastně v souvislosti s dotazníkem PSAV²⁰⁰⁵ mají připravit. Konkrétní znění úvodu naleznete v příloze 7.1, na tomto místě se zmíníme pouze o obecném zařazení jednotlivých bodů.

První stránka obsahuje logo výzkumu a jeho název, účel, a nakonec jména a funkce autora a garanta celého projektu. Druhá stránka obsahuje stručný nástin účelu výzkumu a jeho předpokládané obecné cíle, objasňuje též teoretické východisko práce (Potter Stewart: Podívám se a vidím, viz 2.1).

Je zde dále rámcový popis již proběhlého projektu PSAV²⁰⁰⁴, jehož je tato práce pokračováním, přičemž respondent má přístup pomocí hypertextového odkazu k plné elektronické verzi diplomové práce, který vznikla jako výstup projektu PSAV²⁰⁰⁴, případně k jejímu stručnému souhrnu.

Konečně je zde uveden rámcový popis projektu PSAV²⁰⁰⁵, s možností (opět pomocí hypertextového odkazu) přístupu k podrobným metodickým tezím tohoto projektu (název a popis projektu, teoretický základ, cíle projektu, předpokládané výstupy a jejich využití).

¹¹ Dotazník PSAV²⁰⁰⁴ byl konstruován ve dvou variantách, které se lišily rozdílným pořadím prezentovaných fotografií. Dále vyla vytvořena jak elektronická, tak papírová verze dotazníku. Ekvivalenční reliabilita ukázala, že mezi těmito alternativami není signifikantní rozdíl (Chochola & Weiss 2005).

3.3.2.2 Bezpečnostní omezení

Bezpečnost přístupu k celému projektu je fenoménem, kterému byla věnována mimořádná pozornost, a to vzhledem k anonymitě vyplňování. O anonymitě jsme v této souvislosti již hovořili, ovšem jako o pozitivní skutečnosti. Nutno dodat, že anonymita v sobě skrývá i určitá úskalí, která právě díky absolutní svobodě respondenta nelze korigovat.

Tato úskalí souvisí s omezeními právního řádu ČR (viz 2.6.2). Z tohoto důvodu jsme museli omezit (zakázat) vstup na internetové stránky dotazníku těm respondentům, kteří nejsou státními příslušníky ČR (možný nesoulad obsahu s právním řádem některých zemí) a osobám mladším 18 let. Dále bylo nutno upozornit respondenty na další rizika spojená se sledováním sexuálně explicitního materiálu na internetu. Bezpečnostní omezení se skládá ze dvou částí:

První částí je tzv. **bezpečnostní desatero** – soubor prohlášení, která musí respondent pro další pokračování v dotazníku aktivně odsouhlasit, čímž potvrzuje, že si je vědom jejich obsahu a akceptuje je. Toto „souhlasné prohlášení“ je v ČR vzhledem k neexistenci standardních českých adult-checků (identifikace respondenta na základě jeho osobních údajů) jedinou možnou a zároveň po právní stránce respektovanou cestou k zabezpečení následného obsahu. Bezpečnostní desatero, které respondent odsouhlasuje rámci našeho projektu, se sestává z následujících prohlášení:

1. Vzhledem k obsahu jsou následující stránky určeny pouze pro starší 18-ti let.
2. Autor následujících stránek deklaruje, že si je vědom nesouladu jejich obsahu s právním řádem některých zemí a jejich prohlížení může vést v některých zemích i k trestnímu stíhání. Následující stránky tak nejsou kromě mladistvých určeny ani státním příslušníkům takových zemí.
3. Stránky neporušují právní řád České republiky.
4. Na následujících stránkách se mimo jiné objevují sexuálně explicitní materiály v podobě fotografií. Jsou zde též slovní popisy některých nestandardních sexuálních aktivit. Prosíme, nepokračujte dále, pokud Vám toto může způsobit jakoukoliv újmu.
5. Prohlašujeme, že použité fotografie jsou publikovány se svolením autora či vydavatele - dle jeho vyjádření jsou všechny zobrazené osoby starší 18-ti let.
6. Následující stránky nenavštěvujte v přítomnosti neploletých osob.
7. Jestliže přistupujete na stránky ze zaměstnání a v pracovní době, ubezpečte se, že zaměstnavatel souhlasí s prohlížením sexuálně explicitního materiálu.
8. Dotazník lze vyplňovat zcela anonymně.

9. Veškeré údaje, které nám o sobě sdělíte, považujeme za důvěrné. Tyto údaje nebudou zveřejněny a nebudou poskytnuty žádným způsobem třetí straně. Všechna data jsou zpracovávána pouze strojově a to v zakódované formě.
10. Jakékoliv nesrovnalosti či problémy prosím konzultujte s autorem projektu: martin@chochola.net.

Dále jsou uvedena obligatorní omezení (sexuálně explicitní obsah, přístup pouze pro starší 18-ti let, přístup pouze v rámci ČR) také v anglickém, německém, španělském a francouzském jazyce.

Pokud respondent výše uvedené akceptuje a odsouhlasí, dostává se k druhé bezpečnostní bariéře, tzv. **hlídacímu psu**. Jedná se o softwarový skript, který znemožní další postup v rámci dotazníku, pokud se respondent připojuje na internet z jiného místa než z páteřní internetové sítě České republiky.

Tento „hlídací pes“ je nastaven velmi agresivně a nepřipouští výjimky: praxe ukazuje, že blokuje i respondenty v rámci ČR, kteří využívají ne zcela kvalitní technické zázemí některých poskytovatelů internetového připojení, nebo respondenty, kteří jsou za anonymizačními firewally (typicky nadnárodní korporace působící v ČR). Pro tyto respondenty, kteří neprojdou přes hlídacího psa, je zde možnost kontaktovat autora projektu a pomocí jednorázového hesla celý skript obejít.

Věříme, že jsme nakonec udělali taková bezpečnostní opatření a dovedli dotazník PSAV²⁰⁰⁵ do takové podoby, která svým pojetím nemůže nikomu uškodit, stejně jako nemůže poškodit dobrou pověst naši ani garanta naší práce.

3.3.2.3 Plná a redukováná verze

Vzhledem k tomu, že dotazník PSAV²⁰⁰⁵ v sobě obsahuje několik identických částí jako předchozí projekt PSAV²⁰⁰⁴, a dále protože jsme měli z k dispozici databázi respondentů předchozího projektu, bylo nasnadě vytvořit dvě varianty – plnou a zkrácenou, redukovanou.

Plná varianta je určena pro všechny „nové“ respondenty, kteří se v předchozím projektu neangažovali (případně využili nabídky anonymity a nevyplnili identifikační údaje). Tato varianta obsahuje kompletní soubor otázek a úkolů a přístup do ní je bez dalšího omezení.

Redukovaná varianta je oproti tomu určena pro respondenty předchozího projektu PSAV²⁰⁰⁴, kteří své identifikační údaje uvedli. Tato varianta neobsahuje otázky, které již byly součástí PSAV²⁰⁰⁴, a nemusí tak být vyplňovány znovu. Přístup do redukovávané varianty je podmíněn uvedením platných identifikačních údajů (emailové adresy a hesla) respondenta.

Idea dvou variant – plné a redukované – se v praxi neukázala jako příliš úspěšná: redukované varianty využila necelá desetina původních respondentů projektu PSAV²⁰⁰⁴ (přesněji 89, tj. 8,75% z celkového množství 1017 všech respondentů PSAV²⁰⁰⁴), přičemž více než polovina z nich vedle redukované verze vyplnila z vlastní aktivity také verzi plnou (často s doprovodným vysvětlujícím komentářem).

Z tohoto důvodu jsme **do statistického zpracování výsledků použili pouze data z plné varianty dotazníku PSAV²⁰⁰⁵**.

Nicméně nám uveřejnění redukované varianty dalo zajímavé údaje pro srovnání výsledků hodnocení stejných sexuálně explicitních materiálů s odstupem času: minimálně u této části se ukazuje dobrá test-retestová reliabilita, v průběhu času výsledky nevykazují signifikantní rozdíl¹².

3.3.2.4 Sociodemografická data

Šestá stránka je již první z částí samotného těla dotazníku. Má za úkol shromáždit sociodemografické údaje o respondentovi tak, abychom mohli definovat ty objektivní (sociodemografické) faktory, které ovlivňují vnímání sexuálně explicitních materiálů (viz **výzkumný cíl č. 1, 3.2.1**).

Jedná se o uzavřené otázky s pevně danými možnostmi odpovědí, z nichž je respondent nucen zvolit vždy jen jednu. Pokračování dotazníku je podmíněno vyplněním všech sociodemografických údajů v následujících kategoriích (v závorce uvádíme varianty možných odpovědí):

- *Pohlaví* (muž, žena).
- *Věk* (18-25, 26-35, 36-45, 46-55, 56-65, 66 a více let).
- *Velikost bydliště* (velkoměsto – nad 50.000 obyvatel, město, vesnice – pod 5.000 obyvatel).
- *Místo bydliště* (kraj Jihočeský, Jihomoravský, Královéhradecký, Karlovarský kraj, Liberecký, Moravskoslezský, Olomoucký, Pardubický, Plzeňský, Praha, Středočeský, Ústecký, Vysočina, Zlínský).
- *Dokončené vzdělání* (základní škola a vyučen/a, střední škola, vysoká škola; samostatně lze zvolit možnost „student“).
- *Rodinný stav* (svobodný/á s trvalým partnerem, svobodný/á bez trvalého partnera, ženatý/vdaná, rozvedený/á s trvalým partnerem, rozvedený/á bez trvalého partnera, vdova/vdovec).

¹² F-test, párový T-test při $\alpha=0,05$, $n=89$, interval retestu různý v rozpětí 1-4 roky

- *Frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů* (alespoň jednou denně, několikrát týdně, alespoň jednou týdně, alespoň jednou za měsíc, pouze náhodně, nikdy).
- *Náboženská orientace* (nejsem věřící, jsem věřící – ale ne v Boha, jsem věřící).
- *Církevní příslušnost* (pouze je-li výše uvedená pozitivní náboženská orientace: katolická církev, protestantské církve, pravoslavná církev, židovství, buddhismus, hinduismus, islám, jiné náboženství).
- *Počet dětí* (1, 2, 3, 4, 5, více než 5).
- *Profese* (otevřená, vypisovací kategorie).
- *Sexuální orientace* (heterosexuál/ka, bisexuál/ka, gay/lesbička, na tuto otázku nechci odpovídat).
- *Socioekonomický status* (hrubý měsíční příjem: méně než 5.000,- Kč, 5.000-10.000,- Kč, 10.000-15.000,- Kč, 15.000-20.000,- Kč, 20.000-25.000,- Kč, 25.000-30.000,- Kč, 30.000,- Kč a více, na tuto otázku nechci odpovídat).
- *Politická orientace* (preferovaná politická strana: ČSSD, ED, KDU-ČSL, KSČM, ODS, SZ, US-DEU, Národní fronta nebo jiná krajně pravicová strana, jiná politická strana, na tuto otázku nechci odpovídat).

Vzhledem k tomu, že poslední tři sociodemografické kategorie (sexuální orientace, socioekonomický status a politická orientace) jsou v mnoha výzkumech (viz Straus & Corbinová 1999) popisovány jako velmi rizikové (velké procento respondentů se zdráhá tyto údaje uvést, případně uvádí údaje nepravdivé), nabídli jsme v našem výzkumu u těchto kategorií jednak vysvětlující text (proč se ptáme právě na tyto údaje a příklady, jak právě tyto charakteristiky mohou vnímání sexuálně explicitního materiálu ovlivňovat), jednak jsme u těchto kategorií ponechali možnost odpovědi „na tuto otázku nechci odpovídat“.

Zatímco u sexuální orientace ústupovou variantu „na tuto otázku nechci odpovídat“ využilo pouhých 0,7% respondentů (sexuální orientace, zdá se, v kontextu výzkumu sexuálně explicitních materiálů není kategorií rizikovou), u socioekonomického statusu a politických preferencí se rizikovost potvrdila – svůj měsíční příjem nechtělo uvést 6,1%, své politické preference dokonce 18,5% respondentů.

3.3.2.5 Vlastní definice

Na sedmé stránce dostávají respondenti první dvě z bloku otevřených otázek – jejich úkolem je defonovat vlastními slovy pojmy „Erotika“ a „Pornoografie“. Na první pohled se může zdát, že vlastní definice obou pojmů se nijak nevztahují k výzkumným cílům projektu a že jsou spíše pozůstatkem z předchozího projektu PSAV²⁰⁰⁴ (který se právě definováním obou pojmů zabýval).

My jsme zde však vlastní definice ponechali z jiného důvodu: slouží nám jako lži-skór (pojmenováno s trochu nadsázky) celého projektu. Stává se, že se mezi výsledky objeví extrémně liberální či naopak extrémně konzervativní hodnocení. Pak je záhodno podívat se právě na respondentovy vlastní definice obou pojmů – ty mohou potvrdit, že prezentované postoje respondent skutečně zastává; mohou však také ukázat, že zde respondent vyplnil změť nesmyslných písmen (něco vyplnit musí, jinak jej skript dotazníku nepustí dál) či s tématem nesouvisejících slov. Takové dotazníky preventivně vyřazujeme s hypotézou, že (např.) respondent nevěnoval dotazníku patřičnou pozornost při vyplňování, nebo že dotazník vyplňoval ne proto, aby poskytl data pro výzkum, ale aby zjistil, co je jeho obsahem (což se projevuje např. právě vybíráním stejné odpovědi u všech otázek – je to rychlé a nenáročné).

Za celou dobu trvání sběru dat jsme na základě nesrovnalostí mezi vlastními definicemi pojmů erotika a pornografie a následujícími částmi vyřadili 16 dotazníků (tj. 0,53% z celkového počtu dotazníků validních).

3.3.2.6 Pro a proti

Osmá stránka se koncepčně podobá předchozímu bloku – opět se zde jedná o dvě otevřené otázky, které se tentokrát týkají pro a proti pornografii. Verbální hodnocení pornografie vychází z potřeby ustanovení pornografického diskursu – ujasnění si, jak je pornografie společností vnímána (viz **výzkumný cíl č. 3, 3.2.3**), a to bez ohledu na zjednodušující pojetí modeling nebo catharsis teorií (viz 2.4.1).

Respondent zde musí uvést alespoň jeden (maximální počet není omezen) klad (plus, výhodu, užitek, pozitivní důsledek; obecně důvod „pro“) sexuálně explicitních materiálů, a podobně tak alespoň jeden zápor (mínus, riziko, negativní důsledek; obecně důvod „proti“).

3.3.2.7 Hodnocení sexuálně explicitních fotografií

Devátá část dotazníku předkládá respondentům v náhodném pořadí 142 fotografií se sexuálně explicitním obsahem a námi ustanovené definice pojmů „Erotika“ a „Pornografie“ (viz Vlastní definice, 2.7.3):

„*Erotikou* se rozumí sexuálně vzrušující dílo vzhledem k morálním normám kultivované povahy, které nezhanobuje ani neponižuje lidské bytosti“.

„*Pornografií* se rozumí sexuálně vzrušující dílo, které má v úmyslu díky jednoznačnému znázornění sexuální aktivity vyvolat sexuální vzrušení; subjektivně může vyznívat jako oplzlé, nechutné či sprosté a subjektivně může vyvolávat dojem ponižování či hanobení reprezentované lidské bytosti“.

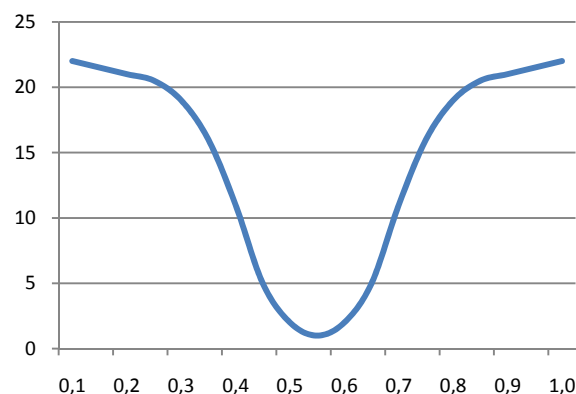
Úkolem respondenta je každou z prezentovaných fotografií ohodnotit jedním z pojmů „Erotika“ či „Pornografie“, a to dle uvedených definic.

Neděláme si iluze, že každý respondent bude každou z fotografií hodnotit přesně a pregnantně podle uvedených definic, naopak předpokládáme, že respondenti využijí svých stávajících konotátů obou pojmů. Předpokládáme však, že erotika je obecně (axiom této práce) pojem lehčí, pro respondenty akceptovatelnější, než pojem pornografie. Jinými slovy, máme za to, že pokud je stejná fotografie sexuálně explicitního materiálu označena jako „erotika“, jedná se o hodnocení liberálnější, než pokud je označena jako „pornografie“ (hodnocení konzervativnější). Právě tuto liberálnost, respektive konzervativnost v hodnocení sexuálně explicitních materiálů můžeme srovnávat v rámci jednotlivých sociodemografických charakteristik, což je **výzkumným cílem č. 1** této práce (viz 3.2.1).

Určitá černobílost hodnocení (respondent mák dispozici pouze dvě alternativy) vychází z našich předchozích zkušeností¹³; omezujeme tím vliv chyby centrální tendence (Řezáč 1998) a jemnější rozlišení přijde s větší kvantitou zpracovaných dat.

Pro větší komfort respondentů je zde dále uveden návod pro případ, že by se některé fotografie nenačetly korektně (může se stát v případě pomalého internetového připojení typu Dial-Up či GPRS), a doporučení, aby respondenti při hodnocení využívali první odpověď, která je napadne – tj. pocitovou, intuitivní. Tímto doporučením se snažíme zachytit periferní způsob zpracování informací persuzivní komunikace.

Jednotlivé fotografie (celkem 142) se sexuálně explicitním obsahem jsou převzány z projektu PSAV²⁰⁰⁴, a to na základě specifického klíče položkové analýzy: fotografie jsou vybrány tak, aby rozložení četností obtížnosti¹⁴ představovalo horizontálně převrácený tvar Gaussovy křivky, tj. nejméně položek má obtížnost průměrnou, tj. $OP=0,5$; směrem k extrémům obtížnosti četnost položek stoupá. Je to proto, že nejvýhodnější jsou pro nás ty položky, které jsou velmi často označovány jako erotika či jako pornografie (mají extrémní OP), neboť právě mezi nimi se dají rozeznat nejnápadnější rozdíly, díky kterým

Graf 1 – četnosti obtížností jednotlivých položek (fotografií): na ose x jsou uvedeny obtížnosti položek, na ose y četnosti položek v dané obtížnosti. Zdroj: PSAV²⁰⁰⁴, Chochola & Weiss 2005

¹³ původní pětibodová škála v pilotní verzi projektu PSAV²⁰⁰⁴ ukázala, že přes 60% odpovědí v rámci hodnocení bylo zařazeno do prostřední, neutrální kategorie; tato škála proto byla posléze nahrazena nucenou volbou erotika – pornografie.

¹⁴ obtížností položky (OP) se rozumí procentuální vyjádření pravděpodobnosti, že respondent označí položku jako „pornografie“. Nabývá hodnot od nuly (všichni respondenti označili položku jako „erotika“) do jedné (všichni respondenti označili položku jako „pornografie“).

(dle našeho názoru) respondenti volí tak, jak volí. Položky, u kterých není hodnocení respondentů příliš jednotné, pro nás tak bude mít menší, spíše doplňkovou hodnotu, proto i v rámci dotazníku jsou uvedeny minimálně.

3.3.2.8 Postoje k prezentaci / distribuci jednotlivých obsahů

Desátá část projektu se zaměřuje na vnímání a hodnocení konkrétních obsahů sexuálně explicitních materiálů, a to navíc v závislosti na formě prezentace (distribučním médiu), tj. na zodpovězení otázek z **výzkumných cílů č. 2 a č. 4**.

Respondentovi je postupně představeno 40 sexuálních aktivit (název aktivity a stručná definice této aktivity). Jedná se o výběr z již představených pornografických kategorií (viz 2.3). Každá z představených aktivit je dále rozčleněna do čtyř částí, a to dle přenosového média, na kterém se může vyskytovat. Media jsme vybrali čtyři základní: internet, časopisy, TV a video (VHS, DVD, Blue-Ray, HD-DVD, DivX apod.).

Úkolem respondenta je uvést pro každou sexuální aktivitu v rámci všech čtyřech médií svůj postoj týkající se osobní přijatelnosti dané aktivity, obecné přijatelnosti dané aktivity, přijatelnosti distribuce dané aktivity na daném médiu a konečně právního postavení dané sexuální aktivity. Respondent musí zvolit pro každou sexuální aktivitu v rámci každého média (40 x 4 = 160 odpovědí) jednu z následujících možností¹⁵:

- *k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a,*
- *k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech,*
- *materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a,*
- *materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech,*
- *materiál považuji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a.*

Ke každé sexuální aktivitě (nehledě na přenosové médium) má respondent možnost vedle pěti výše uvedených možností přidat ještě jednu, samostatně stojící (volitelnou) odpověď:

- *danou sexuální aktivitu bych postavil/a mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné.*

Pro snazší orientaci a pochopení je zde uveden modelový příklad jedné z kategorií a krátká poznámka k definici „specializovaných míst“.

Použili jsme následující sexuální aktivity:

¹⁵ předestřené možnosti odpovědí jsou rozpracovanou variantou odpovědí použitých ve výzkumu sexuálního chování v ČR – Weiss & Zvěřina 2001.

- *Necking*: sexuální aktivita - mazlení, doteky a polibky pouze od pasu nahoru
- *Petting*: sexuální aktivita - mazlení, doteky a polibky, aniž dojde k souloži
- *Ženská masturbace*: sexuální aktivita, při níž si žena dráždí své pohlavní orgány - bez využití sexuálních pomůcek
- *Mužská masturbace*: sexuální aktivita, při níž si muž dráždí své pohlavní orgány - bez využití sexuálních pomůcek
- *Sexuální pomůcky*: sexuální aktivita jednoho či více lidí, při níž je použito sexuálních pomůcek
- *Vaginální sex*: soulož, penis v pochvě
- *Felace*: dráždění pohlavních orgánů muže ústy či jazykem ženy (či v případě homosexuálního styku ústy jiného muže)
- *Cunnilingus*: dráždění pohlavních orgánů ženy ústy či jazykem muže (či v případě homosexuálního styku ústy jiné ženy)
- *69*: Vzájemné dráždění pohlavních orgánů partnerů jazykem či ústy
- *Anální sex*: soulož do konečníku
- *Rimjob*: dráždění análního otvoru partnera či partnerky jazykem či ústy
- *Lesbický sex*: vzájemná sexuální aktivita dvou žen
- *Strap-on*: sexuální aktivita dvou (či více) žen, z nichž jedna majíc připevněný umělý penis supluje v sexuálním styku úlohu muže
- *Gay sex*: vzájemná sexuální aktivita dvou mužů
- *MMF*: dva muži a žena v sexuálně interpretovatelné situaci
- *FFM*: dvě ženy a muž v sexuálně interpretovatelné situaci
- *Group sex*: více než tři lidé v sexuálně interpretovatelné situaci
- *Pedofilní sex*: sexuální aktivita dospělého s dětmi. Dítětem je zde myšlen člověk bez známky vývoje sekundárních pohlavních znaků (tedy bez znaků jako jsou řadra, pubické ochlupení, vousy, muskulatura apod.).
- *Hebefilní sex*: sexuální aktivita mužů s dospívajícími dívkami. Dospívajícími jsou zde myšleny dívky, jejichž sekundární pohlavní znaky (řadra, pubické ochlupení) jsou v patrném vývoji, avšak tento vývoj ještě nebyl ukončen.
- *Efebofilní sex*: sexuální aktivita mužů s dospívajícími chlapci. Dospívajícími jsou zde myšleni chlapci, jejichž sekundární pohlavní znaky (vousy, muskulatura, pubické ochlupení) jsou v patrném vývoji, avšak tento vývoj ještě nebyl ukončen.
- *Teens*: sexuální aktivita s dospívajícími dívkami/hochy či mezi dospívajícími partnery
- *Interracial sex*: sexuální aktivita mezi partnery odlišného rasového původu
- *Pregnant sex*: sexuální aktivita s těhotnou ženou
- *Zoofilní sex*: sexuální aktivita se zvířetem
- *Urinofilní sex*: sexuální aktivita ve spojitosti s močí a močením
- *Koprofilní sex*: sexuální aktivita ve spojitosti s výkaly a vyměšováním

- *Nekrofilní sex*: sexuální aktivita s mrtvým tělem
- *Svazování, bondage*: sexuální aktivita, při níž je jeden z účastníků svázán nebo je mu jinak odepřena částečná či úplná svoboda pohybu
- *Sadomasochismus*: sexuální aktivita, při níž je jednomu z aktérů omezena osobní svoboda, je mu působena bolest či je pokořován aktérem druhým. Jedná se o aktivitu, kterou oba vykonávají dobrovolně, oběma působí potěšení a sexuální vzrušení
- *Sex s obézním partnerem*: sexuální aktivita, při níž jeden (či více) aktér je abnormálně obézní
- *Sex s fyzicky postiženým partnerem*: sexuální aktivita, při níž jeden (či více) aktér je fyzicky postižený
- *Sex s mentálně postiženým partnerem*: sexuální aktivita, při níž jeden (či více) aktér je mentálně postižený
- *Fetišistický sex*: sexuální aktivita, jejíž dominantou je fetiš (např. latex, punčochy, spodní prádlo, boty, kůže apod.)
- *Foot-fetišistický sex*: sexuální aktivita, jejíž dominantou je líbání či olizování nohou
- *Výron semene*: sexuální aktivita, při níž je explicitně zobrazená mužská ejakulace (výron semene)
- *Výron semene na obličej partnerky*: sexuální aktivita, při níž je explicitně zobrazená mužská ejakulace (výron semene) a tato je prováděna na tvář partnera/ky
- *Sex v klinickém prostředí*: Sexuální aktivita prováděná v prostředí gynekologického či urologického vyšetření
- *Shemale*: sexuální aktivita, kdy jeden (či více) z partnerů disponuje ženskými i mužskými pohlavními znaky zároveň (žena s penisem, muž s vaginou)
- *Voyeurismus*: způsob zobrazení situací svlékání, nahoty nebo sexuální aktivity lidí, kteří o svém sledování nevědí.
- *Exibicionismus*: předvádění vlastních pohlavních orgánů, sexuální styk nebo jiná sexuální aktivita v nepřiměřené situaci, obvykle na veřejnosti.
- *Sex se starým partnerem*: sexuální aktivita partnerů v pokročilejším věku, starých lidí
- *Mezigenerační sex*: sexuální aktivita partnerů s velkým věkovým rozdílem (tj. jedné a více generací)
- *Transsexuální sex*: sexuální aktivita s transsexuálem, tedy se ženou přeoperovanou na muže či s mužem přeoperovaným na ženu
- *Misofilní sex*: sexuální aktivita, jejíž dominantou je špína

V závěru této části projektu je respondentům dána formou volných textových polí možnost vypsát ty sexuální aktivity, které ve výčtu nejsou uvedeny, ale pro respondenta jsou z jakéhokoliv důvodu důležité, a dále možnost vypsát jakékoliv připomínky k omezujícím prostředkům distribuce. Vzhledem k tomu, že obě pole byla našimi respondenty využívána minimálně, s nimi dále nepracujeme.

3.3.2.9 Nápady, připomínky, postřehy

Předposlední část dotazníku již není primárně určena pro naplnění výzkumných cílů projektu; jedná se o prostor pro respondenty určený pro jejich poznámky a připomínky týkající se problematiky sexuálně explicitních materiálů. Jedná se o textové pole, jehož vyplnění je pro respondenty volitelné, nepovinné, avšak které nám může odhalit nebo poukázat na další objektivní či subjektivní faktory, které vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňují.

Vzhledem k tomu, že toto pole bylo našimi respondenty využíváno minimálně, dále s nimi nepracujeme.

3.3.2.10 Závěr a odeslání dat

Poslední část dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ patří ocenění respondentovy trpělivosti, poděkování a nabídce volitelné registrace: Vzhledem k tomu, že chceme plně využít možnosti internetu, plánujeme právě na internetu zveřejnit jak obecné výsledky dotazníku PSAV²⁰⁰⁵, tak výsledky individuální, a navíc upozornit respondenty na tyto výstupy pomocí emailu. Tato varianta ovšem vyžaduje získat od respondenta alespoň emailovou adresu - vzhledem k možnosti vyplňovat dotazník zcela anonymně je tedy uvedení respondentovy emailové adresy volitelné.

V zájmu zvýšených bezpečnostních opatření je i zde podrobně uvedeno, jak bude zacházeno se všemi uvedenými daty (šifrovaná databáze bez možnosti přístupu lidského faktoru, plně automatické strojové zpracování, zabezpečená emailová komunikace). Uvedením svého emailu respondent dále potvrzuje souhlas s přijímáním elektronické komunikace dle zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti (tzv. „antispamový zákon“).

Po finálním odeslání dotazníku převezme data automatický skript, který tato data uloží do šifrované databáze a zkontroluje jejich úplnost. V případě, že jsou data v pořádku, pošle automaticky generovaný email na respondentem uvedenou emailovou adresu – obsahem mailu je poděkování a plán dalšího postupu projektu PSAV²⁰⁰⁵. Tento skript dále zbaví data všech identifikačních znaků (konkrétní emailová adresa, IP adresa odesílatele, identifikační čísla poskytovatelů připojení apod.), přiřadí takto anonymizovanému dotazníku jeho identifikační číslo, a teprve potom vše uloží do další databáze – datové matice, která je již přístupná autorům výzkumu. I při uvedení emailové adresy respondenta tak celé zpracování dat probíhá naprosto anonymně, navíc eliminujeme riziko lidské chyby při přepisování jednotlivých dotazníků.

Finální posoba dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ je přílohou 7.1 této práce a lze ji najít on-line na internetové adrese www.chochola.net/psav2005.

3.4 VÝZKUMNÝ VZOREK RESPONDENTŮ

Nyní se pojdme podívat, kdo se vlastně našeho výzkumu účastnil. Výsledky výzkumu uveřejněné v této práci vychází z dat získaných z dotazníků 3000 respondentů. Tento (relativně velký) počet byl zvolen cíleně, aby alespoň zčásti eliminoval předpokládaná rizika týkající se reprezentativity v závislosti na zvolené výběrové strategii. Sběr požadovaného množství dat trval 29 měsíců.

Nicméně, po naplnění požadovaného množství respondentů nebyl dotazník PSAV²⁰⁰⁵ z internetových stránek stáhnut, získáváme tak stále nová a nová data, což nevylučuje možnost v budoucnu aktuální výsledky zpřesnit, či pracovat na přidružených výzkumných otázkách s ještě větším vzorkem respondentů.

3.4.1 Strategie výběru respondentů

Respondenti byli do výzkumného vzorku získáváni několikerým způsobem; vždy se však jednalo **nenáhodné výběrové metody** (demografická charakteristika vzorku a jeho reprezentativita jsou diskutovány v následujících kapitolách 3.4.2 a 3.4.3).

Základním nástrojem získávání nových respondentů bylo počáteční oslovení (e-mailovou formou) 50 našich známých, přátel, respondentů z předchozích projektů apod., se stručným popisem smyslu, cílů a obsahu naší práce, a s prosbou o vyplnění dotazníku na uvedené internetové adrese. Adresáti se tedy zařazovali mezi respondenty metodou sebevýběru.

Těm z respondentů, kteří dotazník kompletně vyplnili a uvedli také svojí emailovou adresu, byl automaticky naším systémem vygenerován e-mail s poděkováním, plánem dalšího postupu projektu PSAV²⁰⁰⁵ a dále s prosbou, aby respondent postoupil (doporučil) internetovou adresu dotazníku svým známým, přátelům apod. Další respondenti byli tedy získáváni zejména pomocí efektu „sněhové koule“ (doporučení známých + sebevýběr).

Získávání respondentů touto metodou má několik výhod, přičemž zásadní výhodou se jeví minimální náklady (v porovnání např. s výběrem náhodným). V tomto kontextu oceňujeme jednak fakt, že se celý projekt dostane i k těm skupinám respondentů, ke kterým by se autoři normálně nedostali, a dále relativně velkou rychlost šíření internetové adresy dotazníku a tedy i počet získaných respondentů.

Zároveň jsme si vědomi, že **zvolená strategie výběru respondentů je nejvíce limitujícím faktorem našeho projektu**; úskalí jsou podrobně popsány a diskutovány v kapitole 4.2.

V průběhu sběru dat jsme zjistili, že některé demografické charakteristiky se ve výběrovém vzorku objevují minimálně, neboli že metoda sněhové koule

nepostihuje celou populaci v takové míře, aby bylo možno validní využití plánovaných statistických nástrojů¹⁶. Typicky se jednalo o ty kategorie, které ve větší míře nevyužívají internet (např. respondenti ve vyšším věku), nebo jsou v populaci ČR zastoupeny minoritně (respondenti otevřeně se hlásící k islámu či hinduismu). Zatímco v předchozích výzkumech jsme začali cíleně vyhledávat respondenty, kteří by nám v daných demografických charakteristikách doplnili počet na potřebnou kvótu (využívání specificky orientovaných diskusních internetových fór, osobní intervence autora v určitých subkulturách či kohortách apod.), v projektu PSAV²⁰⁰⁵ autoři do sběru dat již nijak dále nezasahovali - a to navzory (posléze naplněnému) riziku, že s některými demografickými charakteristikami nebude možno dále pracovat.

Kromě úvodních padesáti respondentů je tak výběrový vzorek na autorech projektu nezávislý, 2950 zbylých respondentů bylo získáno sebevýběrem a metodou sněhové koule.

3.4.2 Demografická charakteristika vzorku respondentů

Demografický vzorek (n=3000) respondentů dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ lze výstižně popsat užitím zkoumaných demografických kategorií tak, jak jsme je uvedli v kapitole 3.3.2.4. Pro potřeby našeho výzkumu se spokojujeme s využitím jednodimenzionálního modelu demografického popisu vzorku (viz kapitola 3.5) a toto rozložení uvádíme:

Rozložení vzorku respondentů - dle pohlaví:

- » muži: n=1544 (52%)
- » ženy: n=1426 (48%)

Rozložení vzorku respondentů - dle věku:

- » 18-25 let: n=1782 (59,4%)
- » 26-35 let: n=596 (19,9%)
- » 36-45 let: n=273 (9,1%)
- » 46-55 let: n=188 (6,3%)
- » 56-65 let: n=110 (3,7%)
- » 65 a více let: n=51 (1,7%)

¹⁶ např. T-testy, kde je požadováno minimální množství (n=30) prvků (osob) v kategorii – více viz kapitola 3.5 - statistické zpracování dat,

Rozložení vzorku respondentů – dle velikosti bydliště:

- » velkoměsto (nad 50.000 obyvatel): n=1329 (44,3%)
- » město (mezi 50.000 a 5.000 obyvateli): n=1071 (35,7%)
- » vesnice (pod 5.000 obyvatel): n=600 (20%)

Rozložení vzorku respondentů – dle místa bydliště:

- » Jihočeský kraj: n=123 (4,1%)
- » Jihomoravský kraj: n=800 (26,7%)
- » Královéhradecký kraj: n=143 (4,8%)
- » Karlovarský kraj: n=152 (5,1%)
- » Liberecký kraj: n=75 (2,5%)
- » Moravskoslezský kraj: n=239 (8%)
- » Olomoucký kraj: n=133 (4,4%)
- » Pardubický kraj: n=105 (3,5%)
- » Plzeňský kraj: n=86 (2,9%)
- » kraj Praha: n=383 (12,8%)
- » Středočeský kraj: n=227 (7,6%)
- » Ústecký kraj: n=177 (5,9%)
- » Zlínský kraj: n=151 (5%)
- » kraj Vysočina: n=206 (6,9%)

Rozložení vzorku respondentů – dle dosaženého vzdělání:

- » základní škola, vyučen/a: n=398 (13,3%)
- » střední škola: n=1819 (60,6%)
- » vysoká škola: n=783 (26,1%)

Rozložení vzorku respondentů – dle rodinného stavu:

- » svobodný/á s trvalým partnerem: n=1115 (37,2%)
- » svobodný/á bez trvalého partnera: n=934 (31,1%)
- » ženatý/vdaná: n=622 (20,7%)
- » rozvedený/á s trvalým partnerem: n=134 (4,5%)
- » rozvedený/á bez trvalého partnera: n=97 (3,2%)
- » vdovec/vdova: n=42 (1,4%)

Rozložení vzorku respondentů – dle frekvence aktivní konzumace sex. expl. materiálů:

- » alespoň jednou denně: n=264 (8,8%)
- » několikrát týdně: n=481 (16%)
- » alespoň jednou za týden: n=455 (15,2%)
- » alespoň jednou za měsíc: n=357 (11,9%)
- » pouze náhodně: n=1183 (39,4%)
- » nikdy: n=260 (8,7%)

Rozložení vzorku respondentů – dle náboženské orientace:

- » věřící: n=759 (25,3%)
- » věřící, ale ne v Boha v klasickém slova smyslu: n= 494 (n=16,5%)
- » nevěřící: n=1747 (58,2%)

Rozložení vzorku respondentů – dle církevní příslušnosti:

- » katolická církev: n=425 (14,2%)
- » pravoslavná církev: n=34 (1,1%)
- » protestantské církve: n=174 (5,8%)
- » židovství: n=39 (1,3%)
- » islám: n=24 (0,8%)
- » buddhismus: n=52 (1,7%)
- » hinduismus: n=6 (0,2%)
- » jiná (církevní) příslušnost: 499 (16,6%)
- » bez vyznání: 1747 (58,2%)

Rozložení vzorku respondentů – dle počtu dětí:

- » žádné dítě: n=2249 (75%)
- » jedno dítě: n=253 (8,4%)
- » dvě děti: n=282 (9,4%)
- » tři děti: n=116 (3,9%)
- » čtyři děti: n=40 (1,3%)
- » pět dětí: n=35 (1,2%)
- » více než pět dětí: n=25 (0,8%)

Rozložení vzorku respondentů – dle sexuální orientace:

- » heterosexuality: n=2547 (84,9%)
- » homosexualita: n=160 (5,3%)
- » bisexualita: n=273 (9,1%)
- » respondent nevedl svou sexuální orientaci: n=20 (0,7%)

Rozložení vzorku respondentů – dle socioekonomického statutu (hrubý měsíční příjem):

- » do 5.000,- Kč: n=978 (32,6%)
- » 5.000,- Kč – 10.000,- Kč: n=572 (19,1%)
- » 10.000,- Kč – 15.000,- Kč: n=415 (13,8%)
- » 15.000,- Kč – 20.000,- Kč: n=398 (13,3%)
- » 20.000,- Kč – 25.000,- Kč: n=164 (5,5%)
- » 25.000,- Kč – 30.000,- Kč: n=113 (3,8%)
- » více než 30.000,- Kč: n=176 (5,9%)
- » respondent neuvedl svůj měsíční příjem: n=184 (6,1%)

Rozložení vzorku respondentů – dle politické orientace:

- » Česká strana sociálně demokratická, ČSSD: n=415 (13,8%)
- » Evropští demokraté, ED: n=150 (5%)
- » Komunistická strana Čech a Moravy, KSČM: n=121 (4%)
- » Křesťanská demokratická unie – Česká strana lidová, KDU-ČSL: n=190 (6,3%)
- » Občanská demokratická strana, ODS: n=932 (31,1%)
- » Strana zelených, SZ: n=402 (13,4%)
- » Unie svobody, US: n=43 (1,4%)
- » Národní fronta, NF, nebo jiná krajně pravicová strana: n=37 (1,2%)
- » Jiná politická strana: n=156 (5,2%)
- » respondent neuvedl své politické preference: n=554 (18,5%)

Rozložení vzorku respondentů – dle povolání (KZAM-R)¹⁷

- » Příslušníci armády: n=6 (0,2%)
- » Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci: n=35 (1,2%)
- » Vědečtí a odborní duševní pracovníci: n=228 (7,6%)
- » Techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci: n=461 (15,4%)
- » Nižší administrativní pracovníci (úředníci): n=147 (4,9%)
- » Provozní pracovníci ve službách a obchodě: n=201 (6,7%)
- » Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví: n=24 (0,8%)
- » Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři: n=166 (5,5%)
- » Obsluha strojů a zařízení: n=56 (1,9%)
- » Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci: n=48 (1,6%)
- » Studenti: n=1461 (48,7%)
- » Nebylo možno určit: n=166 (5,5%)

¹⁷ KZAM-R – Klasifikace zaměstnanců, Český statistický úřad 2010, www.czso.cz. Poslední dvě kategorie („studenti“ a „nebylo možno určit“) jsou námi uměle, navíc přidáné skupiny.

3.4.3 Reprezentativita výběrového souboru

Na tomto místě bychom se rádi zamysleli nad možností zobecnit platnost výsledků výzkumu, jež budou popsány dále, na celou populaci ČR. Taková možnost vyžaduje po výběrovém vzorku respondentů vlastnost reprezentativity: tj. aby zastoupení jednotlivých proměnných bylo zhruba stejné jako v základním souboru, v našem případě tedy v ČR. Necháme na čtenáři, zdali toto zastoupení (viz předchozí kapitola 3.4.2) je či není „zhruba stejné“ jako demografické údaje ČR (ke srovnání doporučujeme nejrozumnější statistické ročenky, např. Sčítání lidu, domů a bytů Českého statistického úřadu 2001) a pokusíme se zde zamyslet nad faktory, které takové zobecnění mohou ovlivňovat:

Proti hovoří zejména jasná absence absolutní reprezentativnosti jakožto i způsoby, jakými byli do výběrového vzorku respondenti zařazováni (šlo o nenáhodné výběry). Navíc výběrový vzorek tvoří pouze ti respondenti, kteří se respondenty chtěli stát z vlastní vůle, nemáme žádné informace o těch, kteří dotazník sice viděli, ale rozhodli se jej nevyplňovat (viz FOI, kapitola 3.3). Na druhou stranu je zvykem tyto námitky alespoň zčásti eliminovat použitím určitých induktivních (na základě dílčích výsledků docházejících k obecnějším tvrzením) statistických metod. Tyto metody sice jsou zatíženy určitou chybou, v praxi se však za hranici, kdy je tato chyba dostatečně malá (a my se tedy můžeme rozhodnout k formulaci svého tvrzení), považuje hodnota 0,05 ($\alpha=0,05$). Použijeme-li v naší práci takových statistických metod (v případě zpracování demografických údajů se jedná o f-test, t-testy, Wilcoxonův a Wilcoxon-Whiteův test, podrobněji u každého použití konkrétního testu, viz 3.5), budeme s čistým svědomím výsledky našeho výzkumu zobecnit na celou populaci; alespoň statistické pojetí to umožňuje.

Osobně však máme, zvláště u některých kategorií, pocit kvantitativní nedostatečnosti, a proto bychom výsledky naší práce doporučili pojímat spíše jako podklady k dalšímu zkoumání. V případě jejich generalizace na celou populaci ČR doporučujeme velkou opatrnost, případně doporučujeme vzhledem k uvedenému sběru dat a použité metodě výsledky generalizovat na skupinu „uživatelů internetu v ČR“.

3.5 STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT

Statistické zpracování dat projektu PSAV²⁰⁰⁵ bylo, co se týče statistických metod, různé pro jednotlivé části, jednotlivé výzkumné cíle.

V první části, při porovnávání jednotlivých sociodemografických skupin (viz výzkumný cíl č. 1, kapitola 3.2.1), jsme se vzhledem k relativně malému počtu respondentů v některých kategoriích rozhodli srovnávat sociodemografická data mezi sebou pouze v jednodimenzionálním modelu, tj. uvnitř jednotlivých kategorií (dle věku, dle velikosti bydliště atd.). Při použití vícedimenzionálních modelů (srovnání osmnáctiletého muže bydlicího na vesnici v Jihočeském kraji (...) s padesátiletou, silně katolicky založenou ženou z Prahy etc.) bychom se potýkali s příliš velkou statistickou chybou. Nicméně, vzhledem k tomu, že i po uzavření sběru dat pro účely této práce je o internetovou variantu dotazníku zájem a data jsou dále archivována, nevylučujeme do budoucna možnost vytvoření také vícedimenzionálního modelu.

Pro porovnávání jednotlivých sociodemografických kategorií a zjištění jejich statistické signifikance bylo použito **F-testu** a **dvouvýběrového T-testu**, výsledky dále uvedené v kapitole 3.6.1 jsou prokázány na hladině spolehlivosti 95% ($\alpha=0,05$).

Pro třetí část, pro a proti pornografii (viz výzkumný cíl č. 3, kapitola 3.2.3), jsme zvolili metodu **otevřeného kódování** (Strauss & Corbinová 1999). Jedná se o metodu, kdy volné kvalitativní odpovědi respondentů jsou rozebírány na samostatné části, tyto jsou porovnávány (jsou zjištěny základní podobnosti a rozdíly), a na základě zpětné analýzy jsou vytvořeny jevové kategorie určující jednotlivá pro a proti. Samotný proces otevřeného kódování se sestával ze čtyř hlavních částí:

a) konceptualizace údajů – označování jevů; rozbor sdělení/věty/slova a přidělení jména - něčeho, co reprezentuje daný jev. Sdělení respondenta může samozřejmě obsahovat vícero jevů. Příklad konceptualizace: „*Pornografie je pro mě všechno, kde se souloží, masturbuje, provádí se různé perverzní praktiky, nebo co mi přijde prostě hnusné*“; můžeme z našeho pohledu označit čtyři obsažené jevy: *soulož, masturbaci, výskyt perverzních praktik a hnusné subjektivní pocity* respondenta.

b) kategorizace jevů - seskupování pojmů, které se zdají být příslušné k danému jevu. Sdělení respondenta může samozřejmě spadat do více kategorií. Příklad kategorizace: „*Pokud se tam objevuje bití, převaha, nátlak, omezování, týrání*“; můžeme tyto pojmy seskupit pod termín „*násilí*“.

c) pojmenování kategorie - vybrané jméno musí co nejvíce logicky souviset s údaji, které zastupuje, musí být dostatečně názorné, aby rychle připomínalo to, co zastupuje. Tento název však zároveň musí být abstraktnější než jevy, které označuje.

d) samotný popis kategorií – popis konkrétního obsahu kategorie pomocí nejuvýstižnějších klíčových slov, frází.

Metodou otevřeného kódování bylo finálně stanoveno celkem 38 jevových kategorií modálních postojů, z toho 20 pozitivních (pro) a 18 negativních (proti) – viz kapitola 3.6.3, jednotlivé kategorie jsou vyjmenovány spolu s jejich procentuálním zastoupením.

Druhá a čtvrtá část, tedy zachycení postojů vůči jednotlivým druhům (obsahům) sexuálně explicitních materiálů (výzkumný cíl č. 2, viz kapitola 3.2.2) a formám - distribučním a prezentačním médiím (výzkumný cíl č. 4, viz kapitola 3.2.4), jsou vzhledem ke své povaze mapujícího výzkumu předestřeny pouze **ve své deskriptivní podobě** – v kapitolách 3.6.2 a 3.6.4 tak uvádíme jednotlivá procentuální či množstevní zastoupení; případná tvrzení nejsou podložena statistickou signifikancí.

Kompletní (avšak anonymizovaná) datová matice je obsahem přílohy 7.3, tatáž datová matice je podkladem pro dále uvedené tabulky, grafy a normy.

3.6 VÝSLEDKY A JEJICH INTERPRETACE

Na následujících stránkách uvádíme výsledky statistického zpracování dat projektu PSAV²⁰⁰⁵. Základní čtyři výzkumné otázky nejprve zodpovíme ve velmi obecné rovině, poté bude každé výzkumné otázce věnována samostatná kapitola, kde můžeme najít odpovědi ve formě velmi podrobných analýz a včetně doprovodných grafů.

Na tomto místě je třeba znovu opakovat, že cílem celé práce je problematiku sexuálně explicitních materiálů mapovat, nikoliv vysvětlovat – uvedené výsledky jsou tedy ve formě popisných interpretací („tak to je“), nikoliv interpretací kauzálních („je to tak, protože...“). Mohou se zde objevit některé hypotézy, které řešíme v kapitole 4 – diskuze, a které mohou být podkladovými směry pro další, kauzální zkoumání.

- 1) Které sociodemografické charakteristiky konzumenta ovlivňují jeho vnímání sexuálně explicitního materiálu?

Náš výzkum prokázal signifikantní působení faktorů pohlaví, věku, velikosti a místa bydliště, dosaženého vzdělání, rodinného stavu, počtu dětí, frekvence konzumace pornografie, víry popř. vyznání, sexuální orientace, socioekonomického statutu, politické preference a profese.

- 2) Jak jsou vnímány společnostmi jednotlivé druhy (typy) sexuálně explicitních materiálů?

Náš výzkum vytvořil katalog jednotlivých druhů (obsahů) sexuálně explicitních materiálů, přičemž u každého druhu zmapoval jeho sociální přijatelnost (pornografie tolerovaná a nežádoucí, sexuální aktivity za hranicemi přijatelnosti).

- 3) Jak je pornografie jako celek společností vnímána?

Náš výzkum definoval několik modálních (jak kladných, tak záporných) kategorií postojů vůči existenci, konzumaci, výrobě a distribuci sexuálně explicitních materiálů.

- 4) Jak jsou sexuálně explicitní materiály vnímány ve svých jednotlivých formách prezentace?

Náš výzkum vytvořil srovnání jednotlivých druhů (obsahů) sexuálně explicitních materiálů prezentovaných na konkrétních typech médií a definoval, které obsahy jsou na konkrétních médiích akceptovatelné, které jsou akceptovatelné ve specifických podmínkách (omezený přístup), a které jsou pro prezentaci či distribuci na daném médiu neakceptovatelné.

Dále jsou jednotlivé obecné odpovědi podrobněji rozvedeny:

3.6.1 Porovnání jednotlivých sociodemografických skupin

Které sociodemografické charakteristiky konzumenta ovlivňují jeho vnímání sexuálně explicitního materiálu? Lze definovat jednotlivé sociodemografické „targety“, cílové skupiny, pro něž má fenomén sexuálně explicitních materiálů význam významně odlišný od zbytku české populace?

Následující kapitoly uvádí srovnání sociodemografických dat mezi sebou, a to v rámci jednodimenzionálního modelu (uvnitř jednotlivých kategorií: dle pohlaví, dle věku, dle velikosti bydliště etc.). Při použití vícedimenzionálních modelů (srovnání osmnáctiletého muže bydlícího na vesnici v Jihočeském kraji (...) s padesátiletou, silně katolicky založenou ženou z Prahy etc.) bychom se potýkali s příliš velkou statistickou chybou. Nicméně, vzhledem k tomu, že i po uzavření sběru dat pro účely výzkumu je o internetovou variantu dotazníku zájem a data jsou dále archivována, nevylučujeme do budoucna možnost vytvoření také vícedimenzionálního modelu.

Nyní však k jednotlivým kategoriím: uvádíme vždy nejzákladnější zjištění statistického srovnání dat z jednotlivých kategorií mezi sebou (přesné výsledky jednotlivých statistických testů viz příloha 7.3). Bohužel nelze ani srovnávat výsledky jednotlivých kategorií s výsledky celého souboru vzhledem k nepoměrnému zastoupení počtu respondentů v jednotlivých kategoriích (např. mužů je v celém souboru několikanásobně více než žen - pokud se výsledky mužů signifikantně liší od výsledků žen, ovlivňují tím zásadně hodnoty celého souboru). Rovněž si povšimněme, že výsledky uvádíme jako platné pouze v kontextu dotazníku PSAV²⁰⁰⁵, jejich zobecnění na celou populaci je jedním z témat kapitoly 3.4.3.

Statistické údaje a normy dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ pro jednotlivé kategorie jsou obsahem přílohy 7.2.

3.6.1.1 Pohlaví

Vliv pohlaví je jednou z nejprokazatelnějších proměnných signifikantně ovlivňujících naše vnímání sexuálně explicitního materiálu. Výsledky naznačují, že **ženy hodnotí sexuálně explicitní materiál obsažený v dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ signifikantně konzervativněji než muži**. Tyto výsledky plně podporují výstupy z našeho předchozího projektu PSAV²⁰⁰⁴.

kat.	MUŽ	ŽEN
x $\bar{\phi}$	70,290	81,891

Tabulka 2 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). MUŽ = muži, ŽEN = ženy.

	MUŽ	ŽEN
MUŽ		11,697
ŽEN	11,697	

Tabulka 3 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. MUŽ = muži, ŽEN = ženy.

3.6.1.2 Věk

Také věk je proměnná, která signifikantně ovlivňuje naše vnímání sexuálně explicitních materiálů. S výsledky dřívějších výzkumů, totiž, že **se vzrůstajícím věkem přibývá konzervatismus při hodnocení pornografického obsahu**, se však **ztotožňujeme jen z části** - bereme je za platné pouze na první pohled.

Při důkladnější analýze signifikance zjišťujeme, že **věk s liberalitou, respektive konzervatismem v hodnocení nekoreluje lineárně úměrně**, ale že existují 3 věkové skupiny, které se ve svém hodnocení statisticky významně liší: Statisticky významně liberálnější hodnocení má věková skupina 18-45 let. Naopak, statisticky významně konzervativnější hodnocení má věková skupina 56 a více let. Prostřední skupina, tj. 46-55 let, hodnotí sexuálně explicitní materiály signifikantně liberálněji než všechny starší věkové kategorie, ovšem signifikantně konzervativněji jen vzhledem k věkové kategorii 26-36 let - v porovnání s ostatními mladšími kategoriemi statistická signifikance chybí.

Můžeme tedy tvrdit, že i věk je důležitá proměnná, která nás v oblasti vnímání sexuálně explicitního materiálu specifickým způsobem výrazně ovlivňuje. Otázku, co vlastně proměnná věku představuje, zda vyžralost, zkušenost, ovlivnění dobou sexuálního vyspívání či jiný aspekt, budeme řešit v kapitole 4.1.

Zvláštní postavení má pro nás nejmladší kategorie, tj. 18-25 let, o které jsme na základě našich předchozích výzkumů předpokládali, že se stane nejliberálnější hodnotící kategorií. Toto se potvrdilo, avšak v mnohem menší míře, než jsme očekávali.

kat.	26-35	36-45	18-25	46-55	56-65	65+
x $\bar{\phi}$	71,867	73,864	74,950	78,723	98,464	102,431

Tabulka 4 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). Čísla kategorií označují věkový rozptyl dané skupiny, tedy např. 26-35 zahrnuje respondenty od 26tého do 35tého roku.

	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	65+
18-25		2,458	0,696	2,045	10,031	8,049
26-35	2,458		1,085	3,214	10,199	8,145
36-45	0,696	1,085		2,143	9,537	7,901
46-55	2,045	3,214	2,143		7,135	6,191
56-65	10,031	10,199	9,537	7,135		1,075
65+	8,049	8,145	7,901	6,191	1,075	

Tabulka 5 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. Čísla kategorií označují věkový rozptyl dané skupiny, tedy např. 26-35 zahrnuje respondenty od 26tého do 35tého roku.

3.6.1.3 Velikost bydliště

Velikost bydliště se ukazuje jako další signifikantně působící proměnná, která má vliv na naše vnímání a hodnocení sexuálně explicitního materiálu. Lze říci, že **se vzrůstající velikostí bydliště roste i liberalismus v hodnocení sexuálně explicitních materiálů.**

Neboli, že respondenti žijící na vesnici hodnotí sexuálně explicitní materiál signifikantně více jako pornografický než lidé žijící ve městě a ve velkoměstě; respondenti žijící ve městě hodnotí sexuálně explicitní materiál signifikantně více jako pornografický než lidé žijící ve velkoměstě, avšak signifikantně méně jako pornografický než lidé žijící na vesnici; a konečně že respondenti žijící ve velkoměstě hodnotí sexuálně explicitní materiál signifikantně méně jako pornografický než lidé žijící ve městě a na vesnici. Tyto výsledky plně podporují výstupy z našeho předchozího projektu PSAV²⁰⁰⁴.

kat.	VM	ME	VS
x̄	72,578	77,016	80,788

Tabulka 6 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). VM = velkoměsto (nad 50 tisíc obyvatel.), ME = město, VS = vesnice (pod 5.000 obyvatel).

	VM	ME	VS
VM		4,302	6,719
ME	4,302		3,054
VS	6,719	3,054	

Tabulka 7 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. VM = velkoměsto (nad 50 tisíc obyvatel), ME = město, VS = vesnice (pod 5.000 obyvatel).

3.6.1.4 Místo bydliště

Místo bydliště je další proměnnou, která ovlivňuje naše vnímání. **To, v jakém kraji České republiky respondent žije, ovlivňuje liberalitu, respektive konzervatismus v jeho vnímání sexuálně explicitních materiálů.**

Je na místě se ptát, čím jsou tyto rozdíly v rámci jednotlivých krajů způsobeny – zda jsou geografické kraje samostatně a objektivně působícími entitami, nebo zde působí jiné, přidružené faktory (věkové rozložení, vzdělanost, vyznání...).

Odkrýt tuto otázku by nám mohl pomoci vícedimenzionální model, který však není předmětem této práce; zájemcům z řad odborníků rádi poskytneme příslušná data pro další a hlubší výzkum.

kat.	OLO	PHA	JČE	SČE	MSL	JMO	PLZ
x̄	69,489	69,867	70,228	71,026	73,824	75,226	75,861

kat.	PAR	LIB	ÚST	ZLI	HRA	VYS	KVA
x̄	77,324	77,520	78,729	79,868	81,028	85,223	87,053

Tabulka 8 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). JČE = jihočeský kraj, JMO = jihomoravský kraj, HRA = královéhradecký kraj, KVA = karlovarský kraj, LIB = liberecký kraj, MSL = moravskoslezský kraj, OLO = olomoucký kraj, PAR = pardubický kraj, PLZ = plzeňský kraj, PHA= kraj Praha, SČE = střeďočeský kraj, ÚST = ústecký kraj, ZLI = zlínský kraj, VYS = kraj Vysočina.

	JČE	JMO	HRA	KVA	LIB	MSL	OLO	PAR	PLZ	PHA	SČE	ÚST	ZLI	VYS
JČE		1,969	3,134	5,048	1,703	1,227	0,199	1,783	1,311	0,124	0,253	2,753	2,668	4,903
JMO	1,969		2,604	5,478	0,773	0,784	2,451	0,810	0,224	3,411	2,244	1,751	2,080	5,256
HRA	3,134	2,604		2,366	1,137	3,088	4,009	1,224	1,601	4,542	3,927	0,975	0,407	1,745
KVA	5,048	5,478	2,366		3,204	5,865	6,316	3,329	3,591	7,223	6,506	3,655	2,606	0,787
LIB	1,703	0,773	1,137	3,204		1,295	2,338	0,056	0,449	2,405	2,051	0,439	0,678	2,652
MSL	1,227	0,784	3,088	5,865	1,295		1,722	1,302	0,704	1,956	1,292	2,347	2,450	5,464
OLO	0,199	2,451	4,009	6,316	2,338	1,722		2,367	1,797	0,145	0,562	3,587	3,364	6,043
PAR	1,783	0,810	1,224	3,329	0,056	1,302	2,367		0,395	2,618	2,141	0,519	0,774	2,854
PLZ	1,311	0,224	1,601	3,591	0,449	0,704	1,797	0,395		1,932	1,523	0,994	1,135	3,151
PHA	0,124	3,411	4,542	7,223	2,405	1,956	0,145	2,618	1,932		0,541	4,019	3,985	7,199
SČE	0,253	2,244	3,927	6,506	2,051	1,292	0,562	2,141	1,523	0,541		3,375	3,313	6,282
ÚST	2,753	1,751	0,975	3,655	0,439	2,347	3,587	0,519	0,994	4,019	3,375		0,446	3,017
ZLI	2,668	2,080	0,407	2,606	0,678	2,450	3,364	0,774	1,135	3,985	3,313	0,446		2,092
VYS	4,903	5,256	1,745	0,787	2,652	5,464	6,043	2,854	3,151	7,199	6,282	3,017	2,092	

Tabulka 9 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. JČE = jihočeský kraj, JMO = jihomoravský kraj, HRA = královéhradecký kraj, KVA = karlovarský kraj, LIB = liberecký kraj, MSL = moravskoslezský kraj, OLO = olomoucký kraj, PAR = pardubický kraj, PLZ = plzeňský kraj, PHA= kraj Praha, SČE = střeďočeský kraj, ÚST = ústecký kraj, ZLI = zlínský kraj, VYS = kraj Vysočina.

3.6.1.5 Dosažené vzdělání

Vliv dosaženého vzdělání je další z nejprokazatelnějších proměnných signifikantně ovlivňujících naše vnímání sexuálně explicitních materiálů. Výsledky naznačují, že **čím vyšší je dosažené vzdělání respondentů, tím liberálnější postoje vůči sexuálně explicitním materiálům tito respondenti vykazují.**

Neboli, že respondenti s vysokoškolským vzděláním hodnotí sexuálně explicitní materiál signifikantně méně jako pornografický než lidé se střeďoškolským a základním vzděláním; respondenti se střeďoškolským vzděláním hodnotí sexuálně explicitní materiál signifikantně méně jako pornografický než lidé se základním vzděláním, avšak signifikantně více jako pornografický než lidé s vysokoškolským vzděláním; a konečně že respondenti se základním vzděláním hodnotí sexuálně explicitní materiál signifikantně více jako pornografický než lidé se střeďoškolským či vysokoškolským vzděláním. Tyto výsledky plně podporují výstupy z našeho předchozího projektu PSAV²⁰⁰⁴.

kat.	VŠ	SŠ	ZŠ
x̄	69,451	76,296	86,060

Tabulka 10 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). ZŠ = základní škola, vyučen/a, SŠ = střední škola, gymnázium, VŠ = vysoká škola.

	ZŠ	SŠ	VŠ
ZŠ		7,589	10,399
SŠ	7,589		6,448
VŠ	10,399	6,448	

Tabulka 11 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabarovány oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. ZŠ = základní škola, vyučen/a, SŠ = střední škola, gymnázium, VŠ = vysoká škola.

3.6.1.6 Rodinný stav

Také další srovnání nám ukazuje, že **rodinný stav** – postavení vůči instituci manželství, respektive přítomnost či nepřítomnost trvalého partnera – je **proměnnou, která signifikantně ovlivňuje naše vnímání sexuálně explicitního materiálu** v dotazníku PSAV²⁰⁰⁵.

Statistickou analýzou jsme zjistili, že lze definovat čtyři skupiny, které se mezi sebou ve svém vnímání signifikantně liší. **Nejkonzervativněji hodnotí sexuálně explicitní materiály vdovy a vdovci**, velmi konzervativně pak rozvedení respondenti bez trvalého partnera, konzervativní jsou rozvedení respondenti s trvalým partnerem, a konečně **liberálně hodnotí sexuálně explicitní materiály respondenti ženatí (vdané) a respondenti svobodní** (bez ohledu na přítomnost trvalého partnera).

Je však na místě se ptát, zda faktor rodinného stavu není jen maskou pro skryté působení faktoru věku; tuto hypotézu by nám mohl pomoci potvrdit či vyvrátit vícedimenzionální model, který však není předmětem této práce; zájemcům z řad odborníků rádi poskytneme příslušná data pro další a hlubší výzkum.

kat.	SB	MA	SS	RS	RB	VD
x̄	73,425	75,904	75,926	82,104	94,443	99,024

Tabulka 12 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). SS – svobodný/á s trvalým partnerem, SB – svobodný/á bez trvalého partnera, MA – ženatý/vdaná, RS – rozvedený/á s trvalým partnerem, RB – rozvedený/á bez trvalého partnera, VD – vdovec/vdova.

	SS	SB	MA	RS	RB	VD
SS		2,293	0,019	2,830	7,498	6,295
SB	2,293		1,932	3,592	7,681	6,292
MA	0,019	1,932		2,735	7,425	6,344
RS	2,830	3,592	2,735		3,617	3,630
RB	7,498	7,681	7,425	3,617		1,109
VD	6,295	6,292	6,344	3,630	1,109	

Tabulka 13 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabarovány oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. SS – svobodný/á s trvalým partnerem, SB – svobodný/á bez trvalého partnera, MA – ženatý/vdaná, RS – rozvedený/á s trvalým partnerem, RB – rozvedený/á bez trvalého partnera, VD – vdovec/vdova.

3.6.1.7 Frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů

Další z proměnných signifikantně ovlivňujících naše vnímání sexuálně explicitních materiálů je (aktivní) frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů. Lze tvrdit, že **čím vyšší je frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů, tím je liberálnější hodnocení těchto materiálů.**

Obzvláště na extrémních pólech (pravidelní konzumenti vs. náhodní konzumenti a ne-konzumenti) jsou rozdíly ve vnímání sexuálně explicitních materiálů statisticky velmi významné; mezi „příležitostnými“ konzumenty (alespoň jednou týdně, alespoň jednou měsíčně) rozdíly sice existují, avšak bez statistické signifikance.

Lze zde přemýšlet o příčinné souvislosti – zda osobnostní nastavení konzumenta (např. liberalismus vůči sexuálně explicitním materiálům) katalyzuje konzumaci těchto materiálů (respektive zda konzervatismus konzumaci inhibuje), anebo obráceně, zda aktivní konzumace (spolu)vytváří liberální vztah ke konzumovaným materiálům (respektive zda ne-konzumace utvrzuje konzervativní vztah). Odhalení této příčinné souvislosti ovšem není předmětem naší práce, spokojíme se tedy s výstupem, že oba faktory spolu interagují, jsou ve vzájemném působení.

kat.	1D	NT	1T	1M	NÁ	NI
x̄	62,508	69,526	72,870	76,992	79,345	88,319

Tabulka 14 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). 1D = alespoň jednou denně, NT = několikrát týdně, 1T alespoň jednou týdně, 1M alespoň jednou za měsíc, NÁ = pouze náhodně, NI = nikdy.

	1D	NT	1T	1M	NÁ	NI
1D		3,269	5,244	6,818	10,682	10,951
NT	3,269		2,002	4,109	7,734	9,193
1T	5,244	2,002		2,474	5,307	8,335
1M	6,818	4,109	2,474		1,757	5,731
NÁ	10,682	7,734	5,307	1,757		5,893
NI	10,951	9,193	8,335	5,731	5,893	

Tabulka 15 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabarveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. 1D = alespoň jednou denně, NT = několikrát týdně, 1T alespoň jednou týdně, 1M alespoň jednou za měsíc, NÁ = pouze náhodně, NI = nikdy.

3.6.1.8 Víra

Víra, případně náboženská orientace je další ze signifikantně působících proměnných a **významně ovlivňuje naše vnímání sexuálně explicitních materiálů.**

V námi definovaných kategoriích jsou ve vztahu k sexuálně explicitním materiálům **lidé bez vyznání (ateisté) nejliberálnější, lidé, kteří jsou věřící, mají nejkonzervativnější postoje.** Zajímavá je zde poměrně vysoce (jedna šestina respondentů) zastoupená kategorie „věřím, ale ne v Boha v klasickém slova smyslu“,

kteřá je prostředníkem mezi oběma vyhraněnými póly. Bohužel nemáme údaje o tom, v co (koho) tito lidé věří, a co (kdo) tak ovlivňuje jejich hodnoty a životní filosofii.

kat.	N	VN	V
x̄	72,719	76,429	82,501

Tabulka 16 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). V = víra, VN = víra, ale ne v Boha, N = vez víry.

	V	VN	N
V		4,222	9,098
VN	4,222		2,982
N	9,098	2,982	

Tabulka 17 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58. Hodnoty větší než KH (zabarveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. V = víra, VN = víra, ale ne v Boha, N = vez víry.

3.6.1.9 Vyznání

Očekávání deklarované v kapitole 2.5.3 a 2.5.4 – pornografie a světová náboženství – se potvrdilo: **náboženské vyznání je významně působícím faktorem při hodnocení sexuálně explicitního materiálu.**

V interpretaci lze jít ještě dále a tvrdit, že **náboženství, jejichž učení je tradičně vůči otázkám prokreační funkce sexuality zdrženlivé až restriktivní (islám, křesťanství, židovství, pravoslaví), formuje ve svých stoupenících konzervativní postoje; zatímco náboženství, která jsou v podobných otázkách spíše permissivní (buddhismus, hinduismus), formují ve svých stoupenících postoje liberální, a to dokonce liberálnější, než mají lidé bez vyznání.**

kat.	HIN	BUD	BEZ	JIN	KAT	ŽID	PRO	PRA	ISL
x̄	60,833	64,712	73,335	76,211	78,031	87,692	88,511	93,471	101,500

Tabulka 18 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). KAT = katolická církev, PRA = pravoslavná církev, PRO = protestantské církve, ŽID = židovství, ISL = islám, BUD = buddhismus, HIN = hinduismus, JIN = jiné vyznání, BEZ = bez vyznání.

	KAT	PRA	PRO	ŽID	ISL	BUD	HIN	JIN	BEZ
KAT		3,278	4,459	2,211	X	3,366	X	1,121	3,504
PRA	3,278		1,048	1,049	X	4,565*	X	4,323	4,765
PRO	4,459	1,048		0,188	X	5,696	X	6,021	7,810
ŽID	2,211	1,049**	0,188		X	4,031*	X	3,104	3,646
ISL	X	X	X	X		X	X	X	X
BUD	3,366	4,565*	5,696	4,031*	X		X	3,399	2,494
HIN	X	X	X	X	X	X		X	X
JIN	1,121	4,323	6,021	3,104	X	3,399	X		2,329
BEZ	3,504	4,765	7,810	3,646	X	2,494	X	2,329	

Tabulka 19 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58 (* KH = 2,66, ** KH = 2,79). Hodnoty větší než KH (zabarveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. Šedivě zbarvené hodnoty X: nelze využít dané statistické metody pro příliš malý počet respondentů v dané skupině. KAT = katolická církev, PRA = pravoslavná církev, PRO = protestantské církve, ŽID = židovství, ISL = islám, BUD = buddhismus, HIN = hinduismus, JIN = jiné vyznání, BEZ = bez vyznání.

3.6.1.10 Počet dětí

Také počet dětí je proměnná, která ovlivňuje naše vnímání sexuálně explicitních materiálů: **zjednodušeně lze říci, že čím více máme dětí, tím konzervativnější jsou naše postoje vůči sexuálně explicitním materiálům.**

Toto tvrzení je opravdu zjednodušující, neboť zde, podobně jako u faktoru věku (3.6.1.2), při důkladnější analýze signifikance zjistíme, že **počet dětí s liberalitou, respektive konzervatismem v hodnocení nekoreluje lineárně úměrně**, ale že můžeme vytvořit několik skupin. **Nejvíce liberální jsou lidé bezdětní**; s příchodem jednoho či dvou dětí nastupuje mírný, avšak signifikantní konzervatismus; konečně **lidé, kteří mají tři a více dětí, jsou ve svém hodnocení signifikantně konzervativní.**

kat.	0	2	1	3	5+	4	5
x $\bar{\phi}$	74,494	77,372	78,763	80,491	80,000	89,925	91,371

Tabulka 20 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). 0 = nemám děti, 1 = mám jedno dítě, 2 = mám dvě děti ... 5+ = mám více než pět dětí.

	0	1	2	3	4	5	5+
0		2,614	1,826	2,541	3,877	4,018	X
1	2,614		0,647	0,653	2,659	3,152	X
2	1,826	0,647		1,095	2,733	3,100	X
3	2,541	0,653	1,095		1,902	2,454	X
4	3,877	2,659	2,733	1,902		0,242*	X
5	4,018	3,152	3,100	2,454	0,242*		X
6+	X	X	X	X	X	X	

Tabulka 21 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, KH=2,58 (* KH = 2,80). Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. Šedivě zabarvené hodnoty X: nelze využít dané statistické metody pro příliš malý počet respondentů v dané skupině. 0 = nemám děti, 1 = mám jedno dítě, 2 = mám dvě děti ... 5+ = mám více než pět dětí.

3.6.1.11 Sexuální orientace

Sexuální orientace je dle našich výsledků dalším významně působícím faktorem ve vnímání sexuálně explicitních materiálů. Zatímco majoritní skupina heterosexuálně orientovaných respondentů hodnotí sexuálně explicitní materiály neutrálně až mírně konzervativně, **bisexuálové jsou ve svém hodnocení významně liberálnější, a homosexuálové jsou v našem výzkumu skupinou, jejíž liberalita je extrémní.**

Pokud hledáme demografickou skupinu s nejliberálnějším přístupem k pornografii a sexuálně explicitním materiálům, jsou jí právě gayové a lesbičky.

kat.	HO	BI	BEZ	HE
x $\bar{\phi}$	58,394	68,780	73,900	77,666

Tabulka 21 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). HE = heterosexuální orientace, HO = homosexuální orientace, BI = bisexuální orientace, BEZ = respondent nevedl svou sexuální orientaci.

	HE	HO	BI	BEZ
HE		9,848	5,706	X
HO	9,848		3,726	X
BI	5,706	3,726		X
BEZ	X	X	X	

Tabulka 22 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, $KH=2,58$. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. Šedivě zabarvené hodnoty X: nelze využít dané statistické metody pro příliš malý počet respondentů v dané skupině. HE = heterosexuální orientace, HO = homosexuální orientace, BI = bisexuální orientace, BEZ = respondent neuvedl svou sexuální orientaci.

3.6.1.12 Socioekonomický status

Dalším ze sledovaných faktorů, který se potvrdil v rámci působení na hodnocení sexuálně explicitních materiálů, je socioekonomický status reprezentovaný hrubým měsíčním příjmem.

Velmi zjednodušeně lze říci, že čím vyšší je měsíční příjem respondenta (čím vyšší je socioekonomický status), tím liberálnější je hodnocení sexuálně explicitních materiálů.

Podrobnější analýza ukáže, že korelace výše příjmu a liberalismu, respektive konzervatismu v hodnocení není lineární, lze však tvrdit, že ti, jejichž hrubý měsíční příjem přesahuje průměrnou měsíční mzdu v ČR (20.957,- Kč v roce 2007¹⁸), jsou ve svém hodnocení významně liberálnější, zatímco ti, jejichž hrubý měsíční příjem nedosahuje mzdy minimální (8.000,- Kč v roce 2007¹³), jsou ve svém hodnocení významně konzervativnější.

Zajímavé by bylo srovnat ve vícedimenzionálním modelu vzájemné souvislosti faktorů socioekonomického statutu, věku, vzdělání a profese a rozklíčovat tak váhy působení jednotlivých proměnných. I toto pokračování nabízíme případným zájemcům.

kat.	25-30	30+	20-25	15-20	10-15	BEZ	5-10	0-5
x̄	64,602	67,165	68,915	71,719	75,549	76,027	78,026	80,239

Tabulka 23 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). Název kategorie odpovídá hrubému měsíčnímu příjmu respondenta v tisících Kč, tedy např. 20-25 označuje respondenty s příjmem 20.000-25.000,- Kč. 30+ = 30.000 Kč a více. BEZ = respondent neuvedl svůj příjem.

¹⁸ zdroj: Finance.cz, 2010, <http://www.finance.cz/ekonomika/prace/mzda/>

	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30+	BEZ
0-5		1,771	3,325	5,865	5,392	6,751	6,857	2,257
5-10	1,771		1,585	3,896	4,028	5,606	5,134	1,027
10-15	3,325	1,585		2,138	2,691	4,297	3,655	0,229
15-20	5,856	3,896	2,138		1,091	2,662	1,903	1,972
20-25	5,392	4,028	2,691	1,091		1,297	0,557	2,559
25-30	6,721	5,606	4,297	2,662	1,297		0,863	4,489
30+	6,857	5,134	3,655	1,903	0,557	0,863		3,536
BEZ	2,257	1,027	0,229	1,972	2,559	4,689	3,536	

Tabulka 24 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, $KH=2,58$. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. Název kategorie odpovídá hrubému měsíčnímu příjmu respondenta v tisících Kč, tedy např. 20-25 označuje respondenty s příjmem 20.000-25.000,- Kč. 30+ = 30.000 Kč a více. BEZ = respondent nevedl svůj příjem.

3.6.1.13 Politická preference

Jak jsme očekávali (viz 2.5.2, postoje krajně-konzervativní pravice), také **politické preference jsou faktorem, který ovlivňuje naše vnímání sexuálně explicitního materiálu.**

Podobně jako u faktoru frekvence konzumace pornografie (3.6.1.7) se lze ptát, jaká je příčinná souvislost mezi politickou preferencí a liberalitou, respektive konzervativizmem ve vnímání sexuálně explicitních materiálů – zda osobnostní nastavení konzumenta (např. liberální postoj vůči sexuálně explicitním materiálům) podporuje preference politických stran, které jsou v otázkách sexuality liberální, anebo obráceně, zda aktivní politická preference (spolu)vytváří liberální či konzervativní vztah ke konzumovaným materiálům dle stranického programu a zásad dané politické strany. Odhalení této příčinné souvislosti ovšem není předmětem naší práce, spokojíme se tedy s výstupem, že oba faktory spolu interagují, jsou ve vzájemném působení.

Lze však tvrdit, že **lidé, kteří preferují politické strany s tradičně liberálním postojem vůči sexualitě (ED, US), jsou ve svém hodnocení sexuálně explicitních materiálů významně liberálnější, zatímco lidé, kteří preferují politické strany s tradičně konzervativními postoji vůči sexualitě (KDU-ČSL, KSČM, NF či jiné extrémně pravicové strany), jsou ve svých hodnoceních významně konzervativnější.**

kat.	ED	US	JIN	ODS	BEZ	SZ	ČSSD	NF	KSČM	KDU
x \emptyset	68,060	70,953	71,776	73,373	74,998	75,109	76,311	83,270	87,264	92,216

Tabulka 25 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). ČSSD = Česká strana sociálně demokratická, ED = Evropská demokratická, KSČM = Komunistická strana Čech a Moravy, KDU = Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová, ODS = Občanská demokratická strana, SZ = Strana zelených, US = Unie svobody – Demokratická unie, NF = Národní fronta nebo jiná krajně pravicová strana, JIN = jiná politická strana, BEZ = respondent nevedl svou politickou preferenci.

	ČSSD	ED	KSČM	KDU	ODS	SZ	US	NF	JIN	BEZ
ČSSD		3,427	4,543	7,824	2,077	0,733	1,379	1,756	1,932	0,842
ED	3,427		5,882	8,553	2,418	2,929	0,561	2,999	1,118	2,946
KSČM	4,543	5,882		1,886	5,991	5,061	3,681	0,986	4,891	5,072
KDU	7,824	8,553	1,886		9,910	8,431	5,211	2,288	7,449	8,559
ODS	2,077	2,418	5,991	9,910		1,217	0,634	2,466	0,743	1,249
SZ	0,733	2,929	5,061	8,431	1,217		1,076	2,077	1,421	0,709
US	1,379	0,561	3,681	5,211	0,634	1,076		2,168*	0,165	1,027
NF	1,756	2,999	0,986	2,288	2,466	2,077	2,168*		2,347	2,347
JIN	1,932	1,118	4,891	7,449	0,743	1,421	0,165	2,347		1,402
BEZ	0,842	2,946	5,072	8,559	1,249	0,709	1,027	2,028	1,402	

Tabulka 26 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, $KH=2,58$ (* $KH = 2,80$). Hodnoty větší než KH (zabarveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. ČSSD = Česká strana sociálně demokratická, ED = Evropská demokratická, KSČM = Komunistická strana Čech a Moravy, KDU = Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová, ODS = Občanská demokratická strana, SZ = Strana zelených, US = Unie svobody – Demokratická unie, NF = Národní fronta nebo jiná krajně pravicová strana, JIN = jiná politická strana, BEZ = respondent neuvedl svou politickou preferenci.

3.6.1.14 Profese

Profesní zaměření - respektive **profese - se ukazuje jako další proměnná, která ovlivňuje vnímání sexuálně explicitních materiálů**. Přestože jsou jednotlivé kategorie profesí dle KZAM-R poměrně široce definovány, lze vysledovat, že **lidé v určitých profesích mají významně liberálnější postoje k sexuálně explicitním materiálům, než lidé v profesích jiných**.

Nejliberálnější sexuálně explicitní materiály hodnotí příslušníci armády, vedoucí a řídicí pracovníci, vědečtí a odborní duševní pracovníci a techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci. Statisticky významně konzervativní jsou pak ve vztahu k sexuálně explicitním materiálům **dělníci, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a nižší administrativní pracovníci**.

Lze vznést hypotézu, že se zde v rámci jednotlivých profesí zcela či částečně projevuje vliv vzdělání (pravděpodobně vyjma příslušníků armády, kde však hraje roli silně maskulinní prostředí), tuto hypotézu by však mohlo pomoci odhalit, podobně jako u faktorů politická preference (3.6.1.13) a rodinný stav (3.6.1.6), pouze srovnání v rámci vícedimenzionálního modelu.

kat.	0	1	3	2	10	7	8	5	4	9	11	6
\bar{x}	68,000	70,286	70,646	73,653	75,496	76,657	76,857	77,095	80,007	84,458	86,223	90,625

Tabulka 27 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). Název kategorie 0-9 odpovídá označení dle KZAM-R, desátá a jedenáctá kategorie byla přidána autorem. 0 = Příslušníci armády, 1 = Zákonníci, vedoucí a řídicí pracovníci, 2 = Vědečtí a odborní duševní pracovníci, 3 = Techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci, 4 = Nižší administrativní pracovníci (úředníci), 5 = Provozní pracovníci ve službách a obchodě, 6 = Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví, 7 = Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři, 8 = Obsluha strojů a zařízení, 9 = Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, 10 = studující, 11 = nebylo možno určit.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
0		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1	X		0,657	0,083	2,311	1,499	X	1,463	1,670*	2,278*	1,274	3,636
2	X	0,657		1,398	2,222	1,286	X	1,079	0,783	2,271	1,044	4,506
3	X	0,083	1,398		4,019	3,023	X	2,674	1,800	3,517	3,741	6,916
4	X	2,311	2,222	4,019		1,094	X	1,254	0,928	1,041	2,179	2,316
5	X	1,499	1,286	3,023	1,094		X	0,167	0,065	1,690	0,877	3,477
6	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
7	X	1,463	1,079	2,674	1,254	0,167	X		0,057	1,809	0,589	3,597
8	X	1,670*	0,783	1,800	0,928	0,065	X	0,057		1,504*	0,419	2,658
9	X	2,278*	2,271	3,517	1,041	1,690	X	1,809	1,504*		2,510	0,407
10	X	1,274	1,044	3,741	2,179	0,877	X	0,589	0,419	2,510		5,446
11	X	3,636	4,506	6,916	2,316	3,477	X	3,597	2,658	0,407	5,446	

Tabulka 28 - přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, $KH=2,58$ (* $KH=2,60$). Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. Šedivě zabarvené hodnoty X: nelze využít dané statistické metody pro příliš malý počet respondentů v dané skupině. Název kategorie 0-9 odpovídá označení dle KZAM-R, desátá a jedenáctá kategorie byla přidána autorem. 0 = Příslušníci armády, 1 = Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci, 2 = Vědečtí a odborní duševní pracovníci, 3 = Techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci, 4 = Nižší administrativní pracovníci (úředníci), 5 = Provozní pracovníci ve službách a obchodě, 6 = Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví, 7 = Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři, 8 = Obsluha strojů a zařízení, 9 = Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, 10 = studující, 11 = nebylo možno určit.

3.6.1.15 Moc výkonná a moc socializační

Konečně, posledním ze zkoumaných faktorů je vliv přítomnosti určité charakteristické moci, a to jednak moci výkonné, jednak moci socializační. **Vliv této proměnné se nepotvrdil a lze tak říci, že ti, kteří disponují mocí výkonnou, ani ti, kteří disponují mocí socializační, nehodnotí sexuálně explicitní materiály významně liberálněji nebo konzervativněji než ti, kteří žádnou z uvedených mocí nedisponují.**

kat.	S	V	B
x \emptyset	74,276	75,300	75,864

Tabulka 29 – srovnání průměrných skóre jednotlivých sledovaných skupin od nejmenšího (=nejliberálnější vnímání) po největší (nejkonzervativnější). S = moc socializační, V = moc výkonná, B = bez moci.

	S	V	B
S		0,243	0,640
V	0,243		0,158
B	0,640	0,158	

Tabulka 30 – přehled závislostí (t) mezi jednotlivými sledovanými skupinami. Dvouvýběrový t-test při $\alpha=0,05$, $KH=2,58$. Hodnoty větší než KH (zabaroveny oranžově) ukazují signifikantní rozdíl mezi hodnocením sledovaných skupin. S = moc socializační, V = moc výkonná, B = bez moci.

3.6.2 Druhy pornografie a jejich vnímání

Jak jsou vnímány společnostmi jednotlivé druhy (obsahy, typy) sexuálně explicitních materiálů? Lze tyto druhy typizovat vzhledem ke společenské poptávce, respektive sociální přijatelnosti a právnímu řádu?

V následujících kapitolách představujeme **katalog jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů rozlišených dle svého obsahu**. Tento katalog obsahuje jak majoritní, tak minoritní sexuální aktivity, a to včetně těch, které jsou odbornou veřejností definovány jako parafilní, nejsou v něm však uvedeny ty sexuální aktivity, které autor považuje za výjimečné, raritní.

Každá kategorie je v katalogu operacionálně definována a jsou u ní uvedeny postoje, které k ní naši respondenti zaujali, a to jednak vzhledem k jejich osobní akceptovatelnosti, jednak k akceptovatelnosti volné distribuce. Pracujeme, podobně jako Weiss a Zvěřina ve svém Výzkumu sexuálního chování obyvatel ČR (Weiss & Zvěřina 2001) s pěticí základních postojů, a to:

- nemám k ní (k dané kategorii) výhrady a její distribuci bych neomezoval/a
- nemám k ní výhrady, její distribuci bych umožnil/a jen specializovanou formou
- osobně je pro mě neakceptovatelná, její distribuci bych však neomezoval/a
- osobně je pro mě neakceptovatelná, její distribuci bych umožnil/a jen specializovanou formou
- osobně je pro mě neakceptovatelná a je třeba ji zakázat

Tyto postoje jsou již rovnou, v souvislosti s kapitolou 3.6.4 (rozlišení dle formy prezentace) uváděny rozlišně pro jednotlivá prezentační / distribuční media.

Dále jsou jednotlivé výše definované druhy (kategorie) popsány dle osobní akceptovatelnosti pro respondenty, tj. **pro které druhy existuje** (ať již aktivní, nebo jen hypotetická, latentní) **společenská poptávka**.

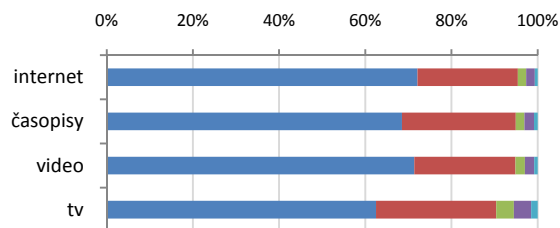
Jednotlivé druhy sexuálně explicitních materiálů jsou naposledy samostatně popsány a seřazeny dle vnímané sociální škodlivosti, tj. využíváme rozlišení, **jaké druhy sexuálně explicitních materiálů jsou vnímány za natolik společensky škodlivé** (rizikové, nemorální...), **že by se měly formálně zakázat**.

3.6.2.1 Katalog jednotlivých druhů

České, anglické a hovorové názvy jednotlivých kategorií užíváme dále v katalogu promiskue. Katalog ukazuje, že **existují významné rozdíly ve vnímání různých sexuálně explicitních obsahů** (druhů sexuálně explicitních materiálů):

Necking: sexuální aktivita - mazlení, doteky a polibky pouze od pasu nahoru.

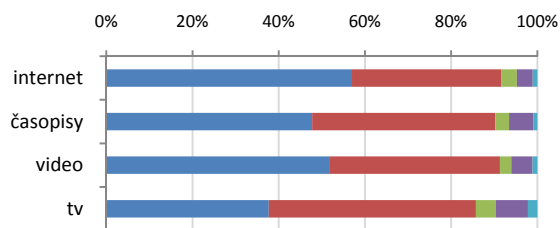
NECKING						
	A	B	C	D	E	R
internet	2163	699	58	60	20	9
časopisy	2055	793	60	67	25	
video	2141	704	66	65	24	
tv	1875	837	122	121	45	

Tabulka a graf 31¹⁹

Petting: sexuální aktivita - mazlení, doteky a polibky, aniž dojde k souloži.

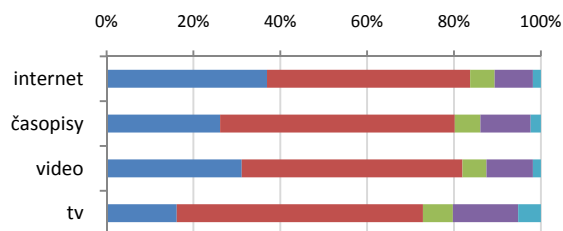
PETTING						
	A	B	C	D	E	R
internet	1710	1041	107	110	32	15
časopisy	1433	1274	96	169	28	
video	1557	1183	79	148	33	
tv	1131	1442	139	223	65	

Tabulka a graf 32¹⁹

Ženská masturbace: sexuální aktivita, při níž si žena dráždí své pohlavní orgány - bez využití sexuálních pomůcek.

FEMALE MASTURBATION						
	A	B	C	D	E	R
internet	1109	1403	169	264	55	17
časopisy	784	1622	176	348	70	
video	934	1525	166	320	55	
tv	485	1700	207	451	157	

Tabulka a graf 33¹⁹

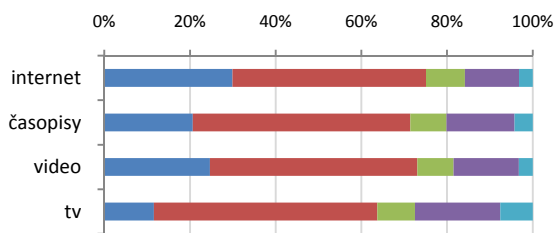
¹⁹ Legenda k tabulkám a grafům 31 až 33: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Mužská masturbace: sexuální aktivita, při níž si muž dráždí své pohlavní orgány - bez využití sexuálních pomůcek.

MALE MASTURBATION						
	A	B	C	D	E	R
internet	898	1355	272	379	96	36
časopisy	620	1523	253	477	127	
video	739	1453	254	457	97	
tv	347	1565	263	598	227	

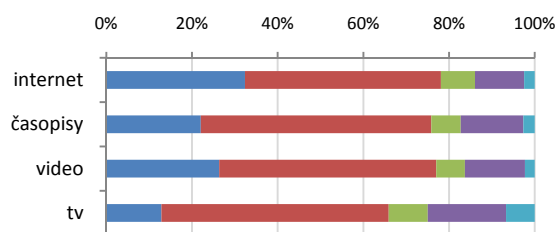
Tabulka a graf 34²⁰

Sexuální pomůcky: sexuální aktivita jednoho či více lidí, při níž je použito sexuálních pomůcek.

TOYS, SEX TOOLS						
	A	B	C	D	E	R
internet	971	1372	239	344	74	25
časopisy	661	1615	206	438	80	
video	790	1520	201	420	69	
tv	386	1591	274	548	201	

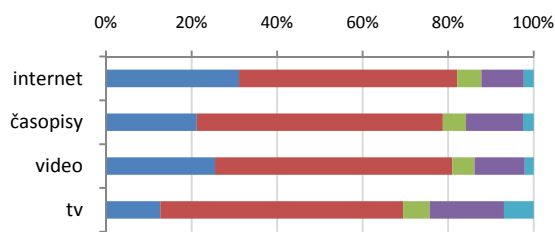
Tabulka a graf 35²⁰

Vaginální sex: soulož, penis v pochvě.

VAGINAL, Hardcore						
	A	B	C	D	E	R
internet	933	1531	169	298	69	6
časopisy	636	1726	163	400	75	
video	764	1666	155	352	63	
tv	381	1703	187	521	208	

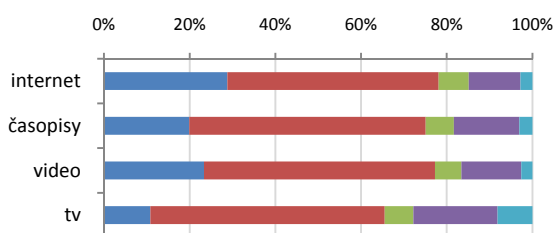
Tabulka a graf 36²⁰

Felace: dráždění pohlavních orgánů muže ústy či jazykem ženy (či v případě homosexuálního styku ústy jiného muže).

FELATIO						
	A	B	C	D	E	R
internet	864	1480	210	362	84	20
časopisy	597	1656	197	459	91	
video	700	1618	185	419	78	
tv	325	1641	200	590	244	

Tabulka a graf 37²⁰

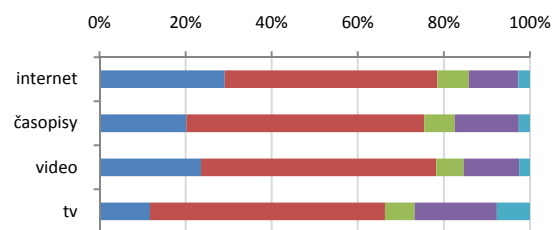
²⁰ Legenda k tabulkám a grafům 34 až 37: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Cunnilingus: dráždění pohlavních orgánů ženy ústy či jazykem muže (či v případě homosexuálního styku ústy jiné ženy).

CUNNILINGUS						
	A	B	C	D	E	R
internet	872	1482	220	346	80	14
časopisy	606	1657	213	446	78	
video	707	1641	191	386	75	
tv	351	1638	207	574	230	

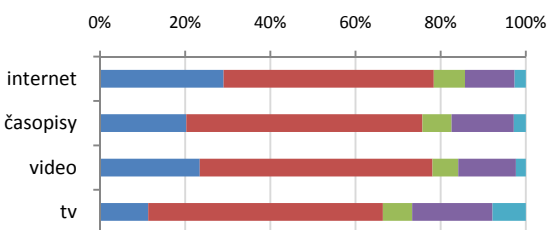
Tabulka a graf 38²¹

69: Vzájemné dráždění pohlavních orgánů partnerů jazykem či ústy.

69						
	A	B	C	D	E	R
internet	871	1481	219	350	79	15
časopisy	608	1663	206	438	85	
video	703	1640	181	406	70	
tv	339	1654	206	566	235	

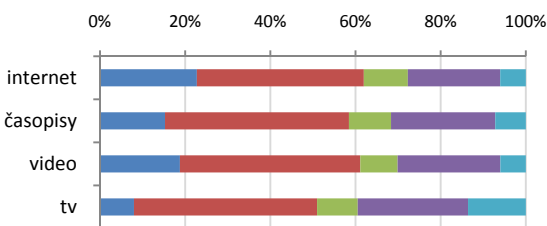
Tabulka a graf 39²¹

Anální sex: soulož do konečnicku.

ANAL						
	A	B	C	D	E	R
internet	682	1177	310	651	180	65
časopisy	458	1296	296	735	215	
video	563	1271	263	724	179	
tv	239	1290	287	777	407	

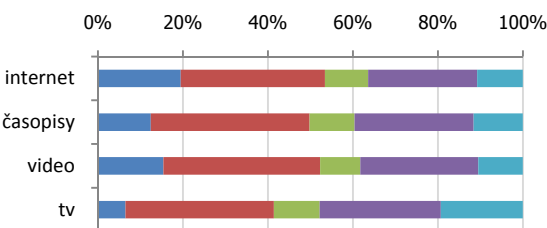
Tabulka a graf 40²¹

Rimjob: dráždění análního otvoru partnera či partnerky jazykem či ústy.

RIMJOB						
	A	B	C	D	E	R
internet	584	1018	306	769	323	58
časopisy	373	1121	318	840	348	
video	462	1106	284	833	315	
tv	194	1048	323	856	579	

Tabulka a graf 41²¹

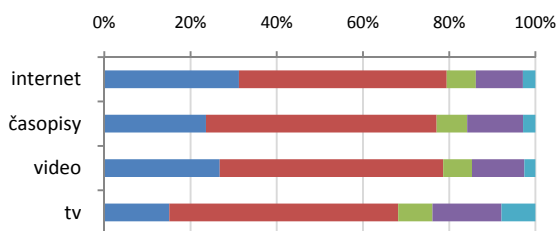
²¹ Legenda k tabulkám a grafům 38 až 41: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Lesbický sex: vzájemná sexuální aktivita dvou žen.

LESBIAN						
	A	B	C	D	E	R
internet	937	1446	202	328	87	25
časopisy	707	1605	213	389	86	
video	803	1555	201	364	77	
tv	452	1593	238	481	236	

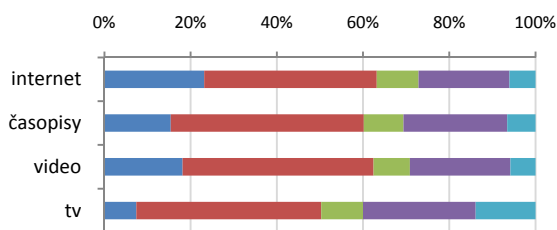
Tabulka a graf 42²²

Strap-on: sexuální aktivita dvou (či více) žen, z nichž jedna majíc připevněný umělý penis supljuje v sexuálním styku úlohu muže.

STRAP-ON						
	A	B	C	D	E	R
internet	694	1201	291	633	181	42
časopisy	462	1343	276	722	197	
video	544	1329	253	700	174	
tv	222	1287	291	784	416	

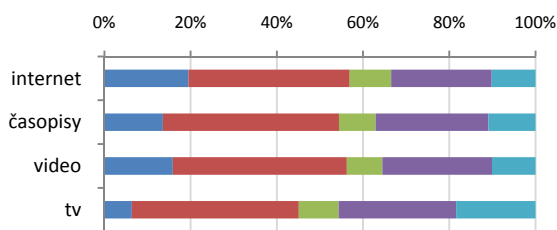
Tabulka a graf 43²²

Gay sex: vzájemná sexuální aktivita dvou mužů.

GAY						
	A	B	C	D	E	R
internet	585	1122	289	699	305	138
časopisy	407	1225	256	785	327	
video	476	1211	247	763	303	
tv	191	1162	277	818	552	

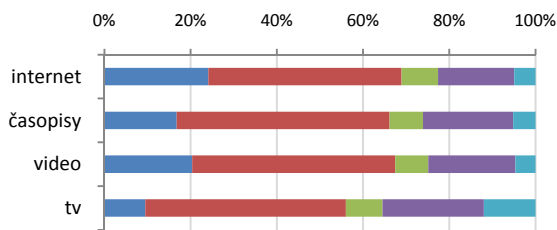
Tabulka a graf 44²²

MMF: dva muži a žena v sexuálně interpretovatelné situaci.

MMF						
	A	B	C	D	E	R
internet	723	1345	254	530	148	51
časopisy	503	1481	233	628	155	
video	611	1412	231	606	140	
tv	285	1395	255	706	359	

Tabulka a graf 45²²

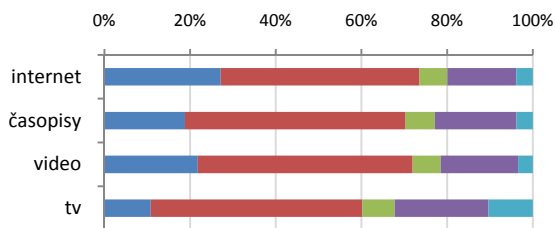
²² Legenda k tabulkám a grafům 42 až 45: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

FFM: dvě ženy a muž v sexuálně interpretovatelné situaci.

FFM						
	A	B	C	D	E	R
internet	814	1393	195	483	115	25
časopisy	564	1545	205	572	114	
video	654	1504	196	543	103	
tv	325	1480	228	657	310	

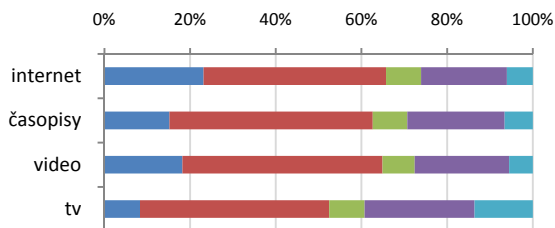
Tabulka a graf 46²³

Group sex: více než tři lidé v sexuálně interpretovatelné situaci.

GROUP						
	A	B	C	D	E	R
internet	694	1278	246	600	182	49
časopisy	456	1423	242	682	197	
video	546	1402	225	661	166	
tv	249	1325	248	770	408	

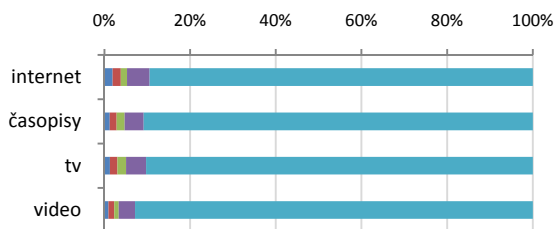
Tabulka a graf 47²³

Pedofilní sex: sexuální aktivita dospělého s dětmi. Dítětem je zde myšlen člověk bez známky vývoje sekundárních pohlavních znaků (tedy bez znaků jako jsou řadra, pubické ochlupení, vousy, muskulatura apod.).

PEDO						
	A	B	C	D	E	R
internet	58	57	43	159	2683	2276
časopisy	37	49	56	133	2725	
tv	39	52	61	140	2708	
video	28	41	31	115	2785	

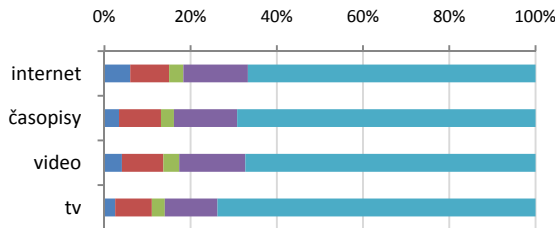
Tabulka a graf 48²³

Hebefilní sex: sexuální aktivita mužů s dospívajícími dívkami. Dospívajícími jsou zde myšleny dívky, jejichž sekundární pohlavní znaky (řadra, pubické ochlupení) jsou v patrném vývoji, avšak tento vývoj ještě nebyl ukončen.

HEBE						
	A	B	C	D	E	R
internet	180	271	99	449	2001	1393
časopisy	102	292	90	440	2076	
video	122	288	111	460	2019	
tv	75	255	90	367	2213	

Tabulka a graf 49²³

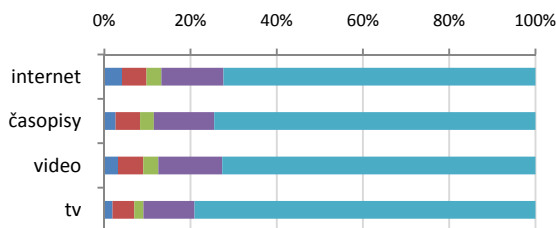
²³ Legenda k tabulkám a grafům 46 až 49: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Efebofilní sex: sexuální aktivita mužů s dospívajícími chlapci. Dospívajícími jsou zde myšleni chlapci, jejichž sekundární pohlavní znaky (vousy, muskulatura, pubické ochlupení) jsou v patrném vývoji, avšak tento vývoj ještě nebyl ukončen.

EFEBO						
	A	B	C	D	E	R
internet	123	170	104	432	2171	1554
časopisy	78	171	96	420	2235	
video	95	176	105	444	2180	
tv	57	152	63	356	2372	

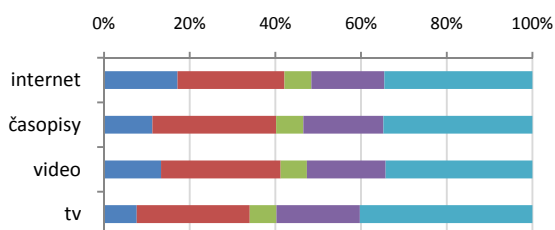
Tabulka a graf 50²⁴

Teens: sexuální aktivita s dospívajícími dívkami nebo mezi dospívajícími partnery (dvě dívky nebo dívka s chlapcem).

TEENS						
	A	B	C	D	E	R
internet	515	749	188	511	1037	509
časopisy	339	867	190	561	1043	
video	399	838	184	551	1028	
tv	229	792	187	584	1208	

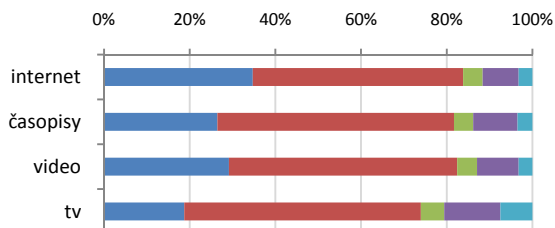
Tabulka a graf 51²⁴

Interracial sex: sexuální aktivita mezi partnery odlišného rasového původu.

INTERRACIAL						
	A	B	C	D	E	R
internet	1042	1473	137	252	96	45
časopisy	794	1657	134	311	104	
video	875	1598	139	292	96	
tv	562	1657	163	394	224	

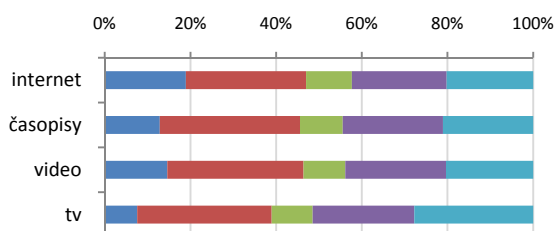
Tabulka a graf 52²⁴

Pregnant sex: sexuální aktivita s těhotnou ženou

PREGNANT						
	A	B	C	D	E	R
internet	568	842	320	664	606	190
časopisy	385	982	299	702	632	
video	438	954	293	704	611	
tv	227	942	287	712	832	

Tabulka a graf 53²⁴

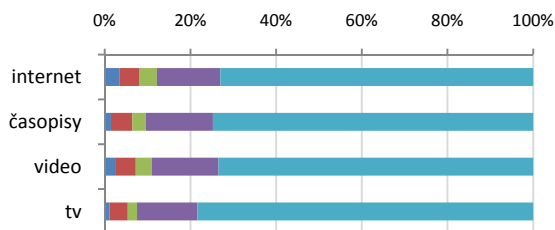
²⁴ Legenda k tabulkám a grafům 50 až 53: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Zoofilní sex: sexuální aktivita se zvířetem.

ZOO						
	A	B	C	D	E	R
internet	105	139	121	444	2191	1643
časopisy	44	150	94	470	2242	
video	73	144	112	468	2203	
tv	33	128	65	423	2351	

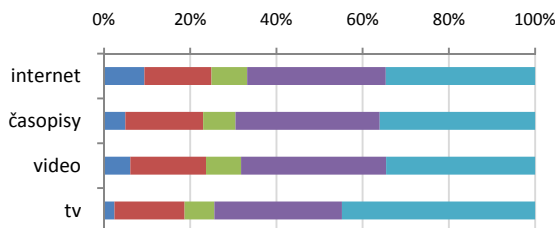
Tabulka a graf 54²⁵

Urinofilní sex: sexuální aktivita ve spojitosti s močí a močením.

PISS						
	A	B	C	D	E	R
internet	281	467	248	965	1039	400
časopisy	149	541	225	1004	1081	
video	183	527	244	1009	1037	
tv	73	488	207	888	1344	

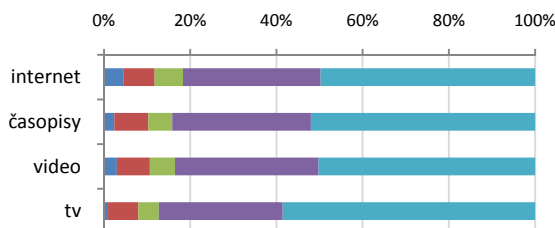
Tabulka a graf 55²⁵

Koprofilní sex: sexuální aktivita ve spojitosti s výkaly a vyměšováním.

KOPRO						
	A	B	C	D	E	R
internet	138	215	197	958	1492	608
časopisy	72	236	167	965	1560	
video	90	229	175	999	1507	
tv	28	211	143	862	1756	

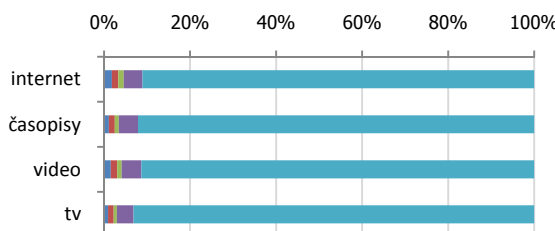
Tabulka a graf 56²⁵

Nekrofilní sex: sexuální aktivita s mrtvým tělem.

NEKRO						
	A	B	C	D	E	R
internet	55	45	38	130	2732	2285
časopisy	34	41	28	134	2763	
video	47	45	31	138	2739	
tv	28	39	23	116	2794	

Tabulka a graf 57²⁵

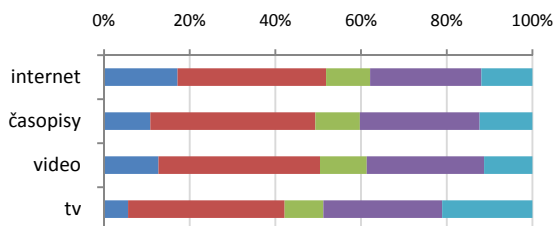
²⁵ Legenda k tabulkám a grafům 54 až 57: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Svazování, bondage: sexuální aktivita, při níž je jeden z účastníků svázán nebo je mu jinak odepřena částečná či úplná svoboda pohybu.

BONDAGE						
	A	B	C	D	E	R
internet	515	1040	309	778	358	124
časopisy	324	1156	312	838	370	
video	382	1131	327	821	339	
tv	169	1096	271	832	632	

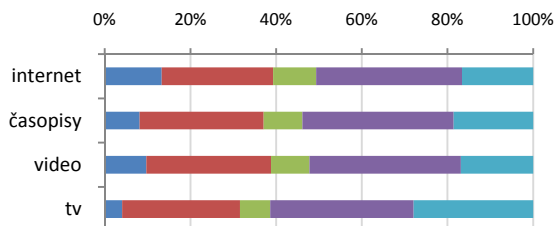
Tabulka a graf 58 ²⁶

Sadomasochismus: sexuální aktivita, při níž je jednomu z aktérů omezena osobní svoboda, je mu působena bolest či je pokořován aktérem druhým. Jedná se o aktivitu, kterou oba vykonávají dobrovolně, oběma působí potěšení a sexuální vzrušení.

SM						
	A	B	C	D	E	R
internet	399	780	302	1021	498	173
časopisy	244	869	271	1059	557	
video	291	873	269	1061	506	
tv	122	825	212	1004	837	

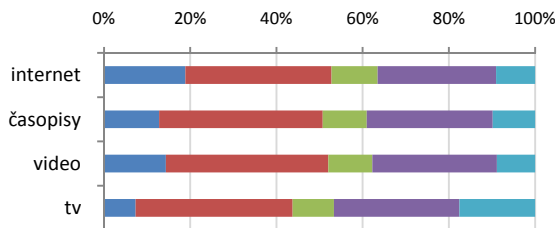
Tabulka a graf 59 ²⁶

Sex s obézním partnerem: sexuální aktivita, při níž jeden (či více) aktér je abnormálně obézní.

FAT						
	A	B	C	D	E	R
internet	566	1018	320	825	271	93
časopisy	384	1138	306	877	295	
video	431	1130	307	866	266	
tv	220	1093	287	874	526	

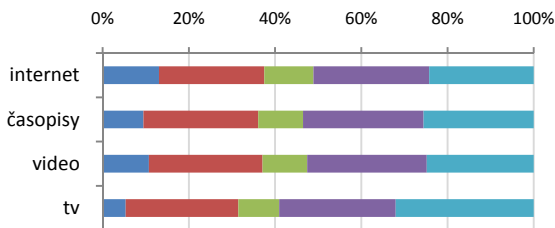
Tabulka a graf 60 ²⁶

Sex s fyzicky postiženým partnerem: sexuální aktivita, při níž jeden (či více) aktér je fyzicky postižený.

PHYSICAL HANDICAP						
	A	B	C	D	E	R
internet	392	733	342	805	728	217
časopisy	284	798	312	839	767	
video	322	791	310	833	744	
tv	160	784	285	810	961	

Tabulka a graf 61 ²⁶

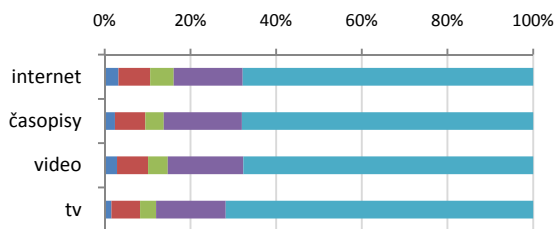
²⁶ Legenda k tabulkám a grafům 58 až 61: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Sex s mentálně postiženým partnerem: sexuální aktivita, při níž jeden (či více) aktér je mentálně postižený.

MENTAL HANDICAP						
	A	B	C	D	E	R
internet	96	222	165	483	2034	1190
časopisy	72	213	128	547	2040	
video	86	218	137	530	2029	
tv	47	201	112	487	2153	

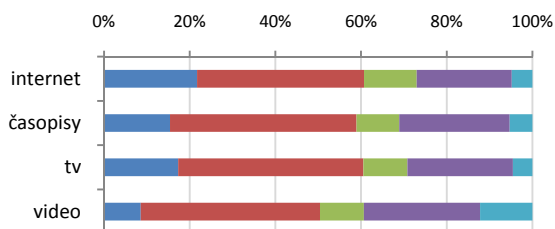
Tabulka a graf 62²⁷

Fetišistický sex: sexuální aktivita, její dominantou je fetiš (např. latex, punčochy, spodní prádlo, kůže apod.)

FETISH						
	A	B	C	D	E	R
internet	652	1169	369	666	144	37
časopisy	462	1306	299	774	159	
tv	520	1296	309	738	137	
video	257	1256	307	813	367	

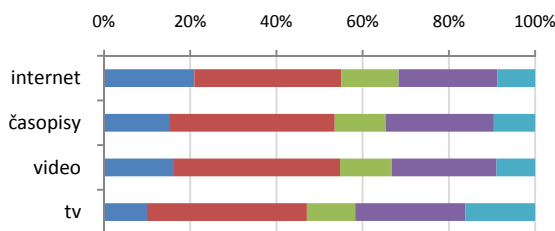
Tabulka a graf 63²⁷

Foot-fetišistický sex: sexuální aktivita, jejíž dominantou je líbání či olizování nohou či bot.

FOOTFETISH						
	A	B	C	D	E	R
internet	629	1023	398	686	264	52
časopisy	460	1146	354	753	287	
video	487	1155	361	729	268	
tv	299	1113	336	768	484	

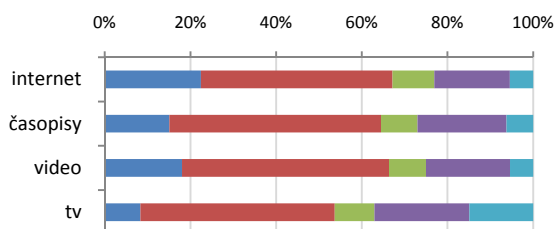
Tabulka a graf 64²⁷

Výron semene: sexuální aktivita, při níž je explicitně zobrazená mužská ejakulace (výron semene).

CUMSHOT						
	A	B	C	D	E	R
internet	673	1342	293	529	163	36
časopisy	453	1481	256	623	187	
video	541	1449	259	589	162	
tv	250	1360	279	664	447	

Tabulka a graf 65²⁷

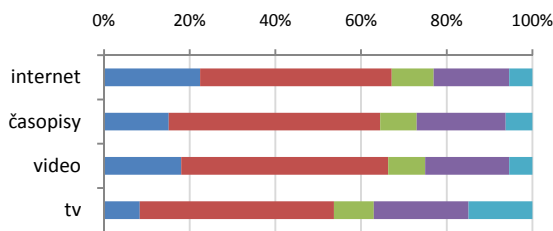
²⁷ Legenda k tabulkám a grafům 62 až 65: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Výron semene na obličej partnerky: sexuální aktivita, při níž je explicitně zobrazená mužská ejakulace (výron semene) a tato je prováděna na tvář partnera/ky.

FACIAL CUMSHOT						
	A	B	C	D	E	R
internet	637	1220	301	592	250	59
časopisy	410	1366	269	685	270	
video	499	1332	261	669	239	
tv	222	1262	277	726	513	

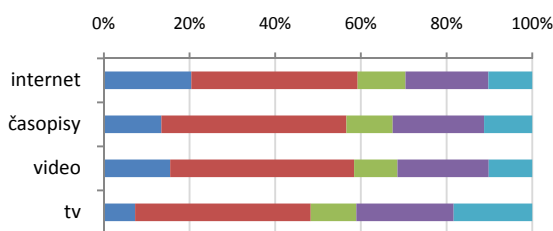
Tabulka a graf 66²⁸

Sex v klinickém prostředí: Sexuální aktivita prováděná v prostředí gynekologického či urologického vyšetření.

CLINIC						
	A	B	C	D	E	R
internet	612	1165	335	581	307	87
časopisy	403	1296	324	640	337	
video	464	1289	303	639	305	
tv	219	1230	319	682	550	

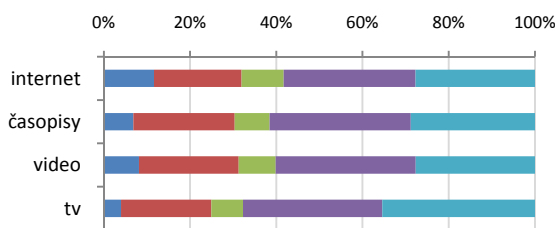
Tabulka a graf 67²⁸

Shemale: Sexuální aktivita, kdy jeden (či více) z partnerů disponuje ženskými i mužskými pohlavními znaky zároveň (žena s penisem, muž s vaginou).

SHEMALE						
	A	B	C	D	E	R
internet	349	610	293	917	831	304
časopisy	206	705	242	983	864	
tv	245	694	257	974	830	
video	120	628	221	969	1062	

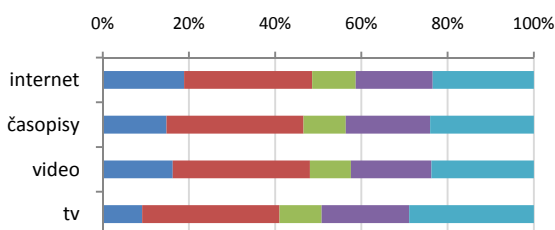
Tabulka a graf 68²⁸

Voyeurismus: způsob zobrazení situací svlékání, nahoty nebo sexuální aktivity lidí, kteří o svém sledování nevědí.

VOYEUR						
	A	B	C	D	E	R
internet	566	892	303	535	704	416
časopisy	444	953	295	587	721	
video	487	955	285	560	713	
tv	275	955	293	610	867	

Tabulka a graf 69²⁸

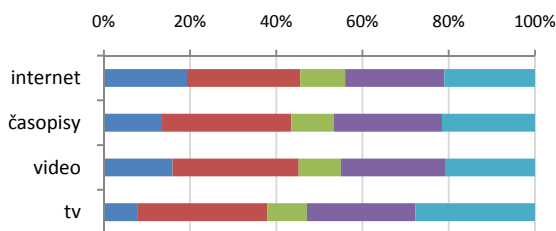
²⁸ Legenda k tabulkám a grafům 66 až 69: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Exibicionismus: předvádění vlastních pohlavních orgánů, sexuální styk nebo jiná sexuální aktivita v nepřiměřené situaci, obvykle na veřejnosti.

EXIBICIONIST						
	A	B	C	D	E	R
internet	579	788	312	691	630	345
časopisy	405	900	296	752	647	
video	478	878	293	725	626	
tv	237	900	276	755	832	

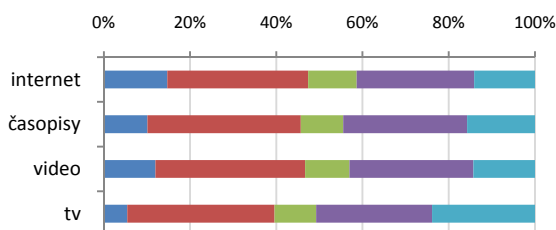
Tabulka a graf 70²⁹

Sex se starým partnerem: sexuální aktivita partnerů v pokročilejším věku, starých lidí.

GRANNY						
	A	B	C	D	E	R
internet	442	980	337	818	423	97
časopisy	304	1067	295	862	472	
video	359	1042	308	862	429	
tv	163	1025	290	806	716	

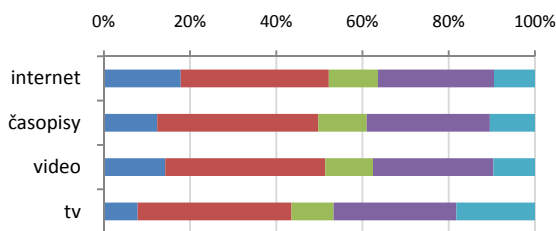
Tabulka a graf 71²⁹

Mezigenerační sex: sexuální aktivita partnerů s velkým věkovým rozdílem (tj. jedné a více generací).

INTERGENERATION						
	A	B	C	D	E	R
internet	535	1031	342	807	285	65
časopisy	371	1121	338	856	314	
video	427	1114	332	838	289	
tv	236	1070	293	855	546	

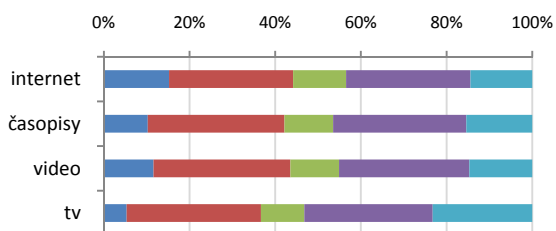
Tabulka a graf 72²⁹

Transsexuální sex: sexuální aktivita s transsexuálem, tedy se ženou přeoperovanou na muže či s mužem přeoperovaným na ženu.

TRANNNY						
	A	B	C	D	E	R
internet	457	868	371	871	433	138
časopisy	308	957	341	932	462	
video	348	958	341	913	440	
tv	160	940	304	899	697	

Tabulka a graf 73²⁹

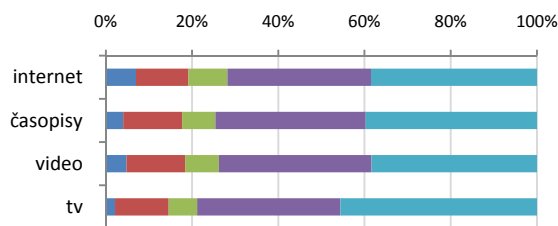
²⁹ Legenda k tabulkám a grafům 70 až 73: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuelně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

Misofilní sex: sexuální aktivita, jejíž dominantou je špína.

MISOFIL						
	A	B	C	D	E	R
internet	210	365	271	999	1155	401
časopisy	121	410	231	1046	1192	
video	144	408	235	1062	1151	
tv	64	373	198	998	1367	

Tabulka a graf 74³⁰

3.6.2.2 Pornografie tolerovaná a nežádoucí

Z výše uvedeného katalogu jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů (členěných dle obsahu) lze jednoduchou statistickou analýzou získat podrobnější popisné výstupy. Jedním z těchto výstupů může být zodpovězení otázky, **které druhy sexuálně explicitních materiálů jsou společností akceptovatelné, tolerovatelné, a to vzhledem ke své samotné existenci, nezávisle na formě prezentace či distribuce, a které druhy (obsahy) jsou společností vnímány naopak jako neakceptovatelné, nežádoucí.**

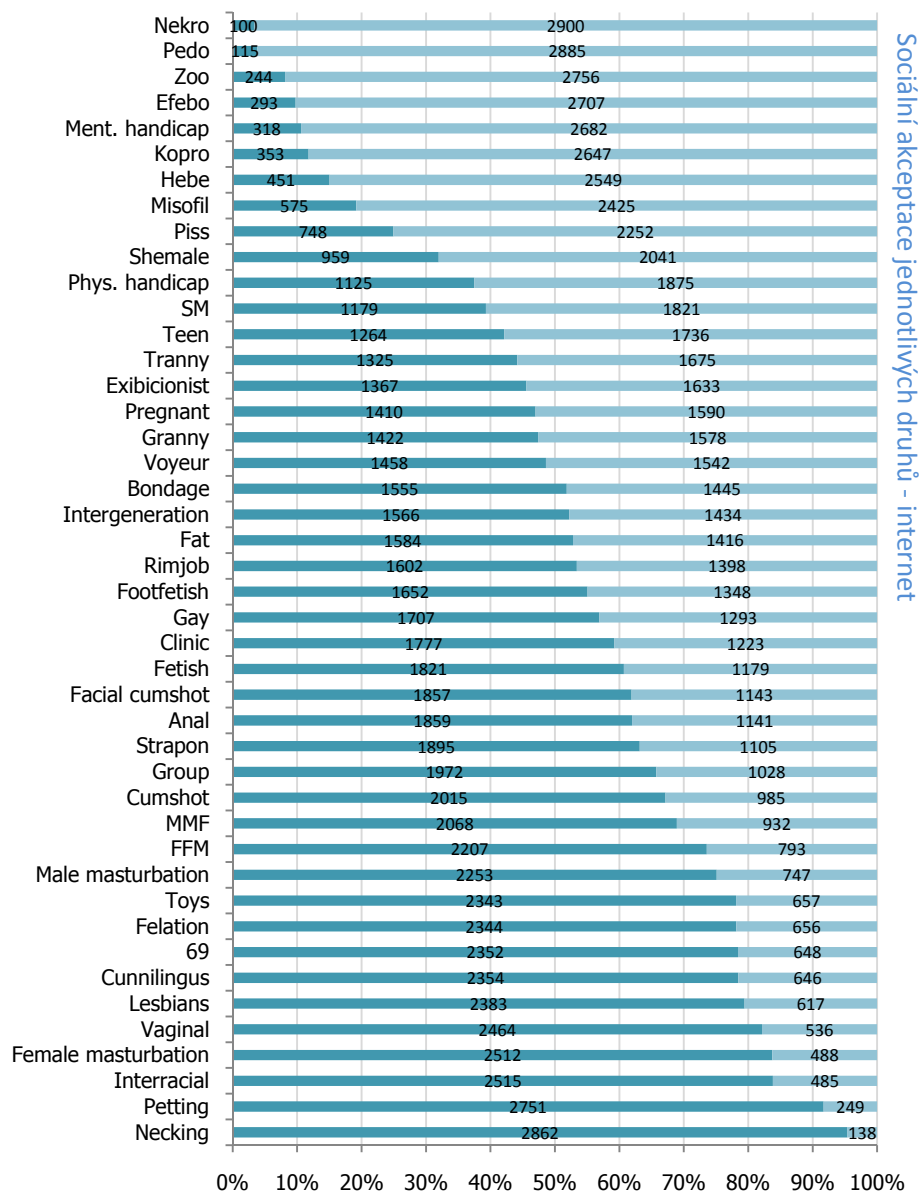
Tuto otázku lze s trochou nadsázky také přeformulovat tak, aby její zodpovězení bylo zajímavé i pro výrobce a distributory sexuálně explicitních materiálů: můžeme předpokládat, že osobní akceptace daného sexuálně explicitního obsahu *může být* základem pozdější poptávky po tomto obsahu. Lze se tedy podobně ptát, **pro které druhy sexuálně explicitních materiálů existuje (ať již aktivní, nebo jen hypotetická, latentní) společenská poptávka.**

Následující grafické pojetí výstupů ukazuje, že **existují velké rozdíly v sociální akceptovatelnosti jednotlivých druhů sexuálně explicitních obsahů,** a to i v případě, že toto srovnání provedeme odděleně pro jednotlivá prezentační / distribuční media. Zatímco **nejliberálněji hodnocené druhy (neckingové sexuální aktivity) jsou osobně akceptovatelné pro více než 95% respondentů, nekonzervativněji hodnocené sexuální aktivity (pedofilní a nekrofilní sex) jsou osobně přijatelné pro méně než 3% respondentů.**

Níže uvádíme podrobné výsledky - jednotlivé druhy definované ve výše uvedeném katalogu) seřazené dle sociální akceptovatelnosti:

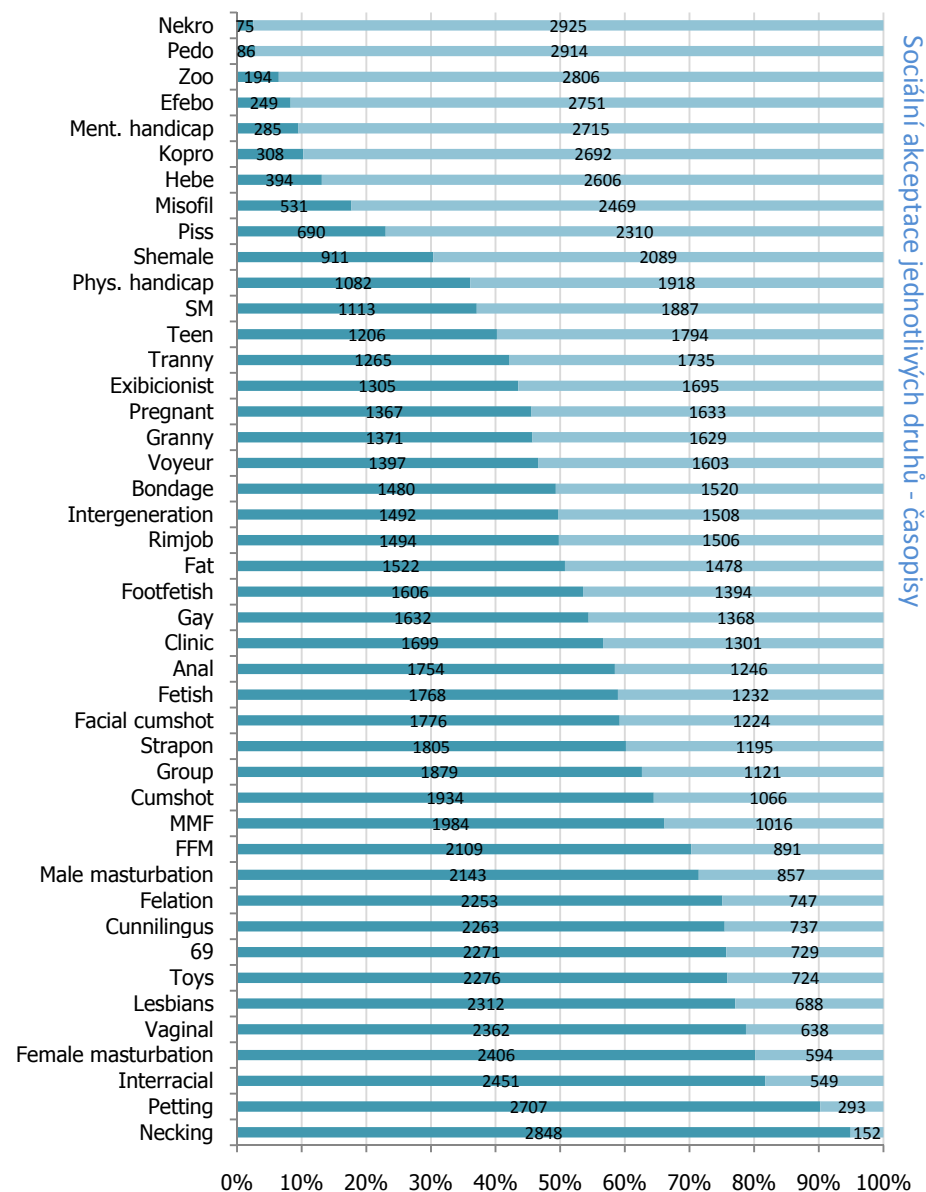
³⁰ Legenda k tabulce a grafu 74: postoje respondentů k jednotlivým obsahům sexuálně explicitních materiálů a formě jejich prezentace/distribuce. Údaje v tabulkách uvádí počty respondentů (n) s daným hodnocením; grafy toto vyjadřují procentuálně.

A ■ - k danému materiálu nemám výhrady a distribuci bych neomezoval/a; B ■ - k danému materiálu nemám výhrady, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; C ■ - materiál považuji za nežádoucí, ale distribuci bych neomezoval/a; D ■ - materiál považuji za nežádoucí, umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech; E ■ - materiál požaduji za nežádoucí a jeho distribuci bych neumožňoval/a; R - danou sexuální aktivitu bych postavil/a zcela mimo zákon – její praktikování by mělo být trestné (bez ohledu na medium).

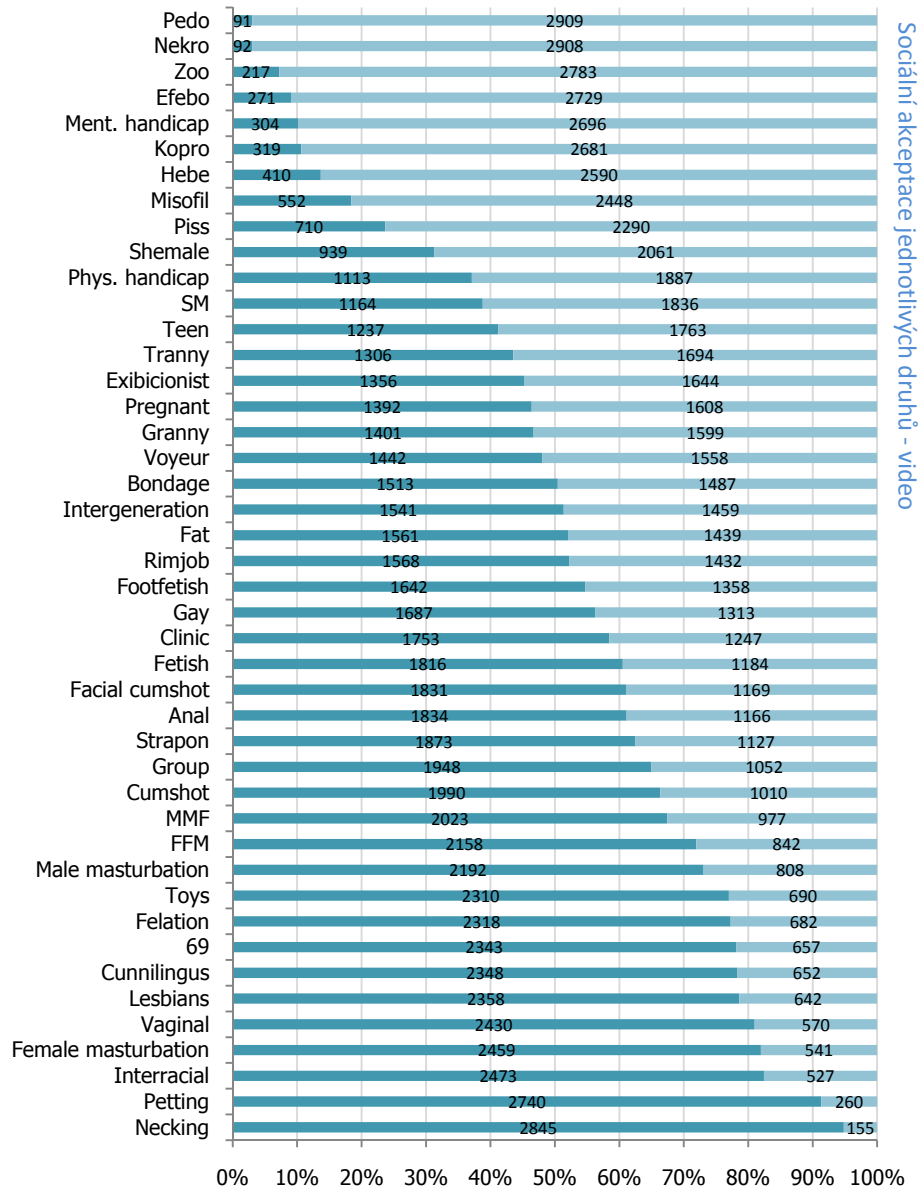
Sociální akceptace jednotlivých druhů - internet

Graf 75 – sociální akceptace jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů prezentovaných na internetu. ■ - daný druh je akceptovatelný (n); ■ - daný druh není akceptovatelný (n).

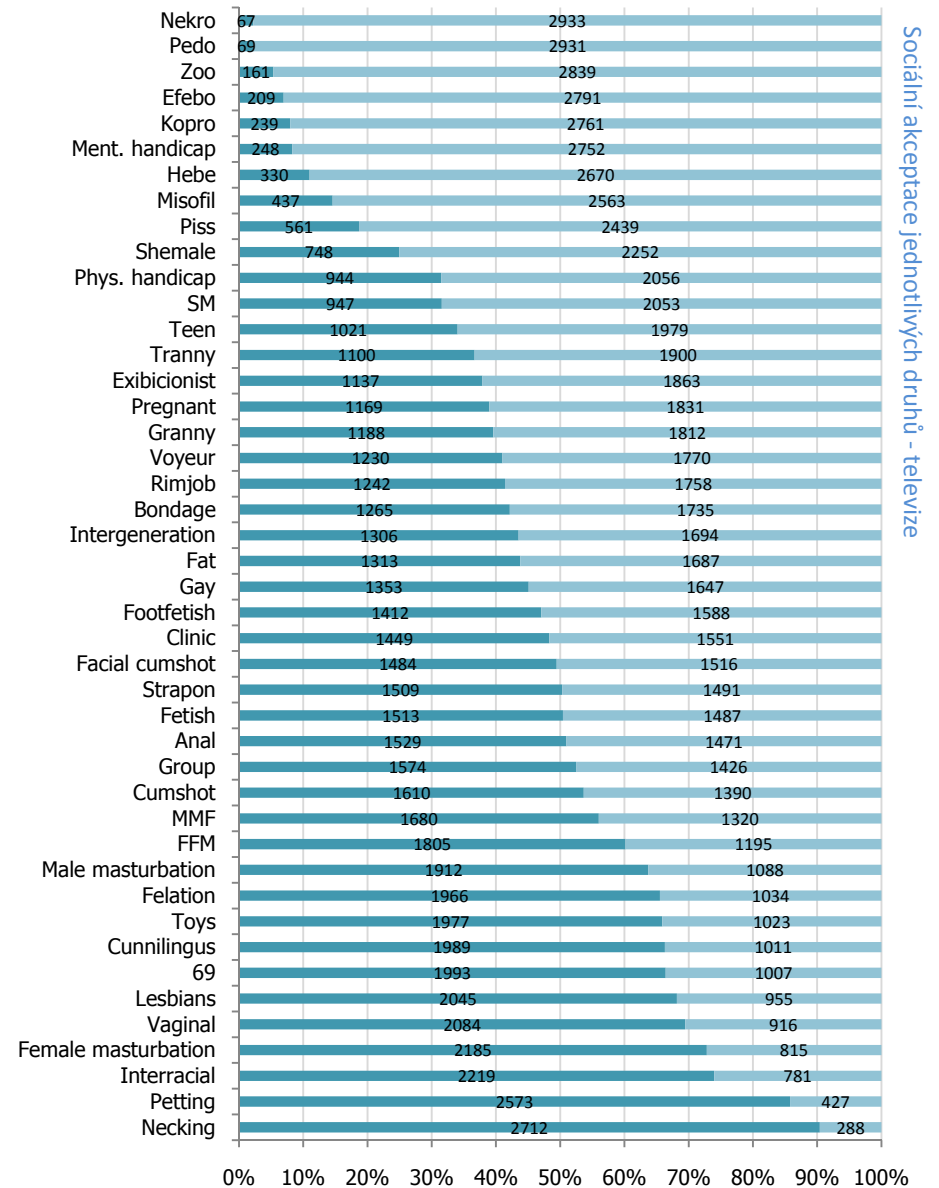

Sociální akceptace jednotlivých druhů - časopisy

Graf 76 – sociální akceptace jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů prezentovaných v časopisech. ■ - daný druh je akceptovatelný (n); ■ - daný druh není akceptovatelný (n).

Graf 77 – sociální akceptace jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů prezentovaných na video. ■ - daný druh je akceptovatelný (n); ■ - daný druh není akceptovatelný (n).

Graf 78 – sociální akceptace jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů prezentovaných v televizi. ■ - daný druh je akceptovatelný (n); ■ - daný druh není akceptovatelný (n).

3.6.2.3 Sexuální aktivity za hranicí zákona

Poslední část výsledků vyplývající z vytvořeného katalogu druhů sexuálně explicitních materiálů (3.6.2.1) reaguje na jeden z rizikových faktorů spojených se samotnou existencí určitých společensky nepřijatelných druhů (obsahů) těchto materiálů.

Náš předchozí výzkum ukázal, že některé druhy sexuálně explicitních materiálů jsou natolik společensky nepřijatelné (škodlivé, nepřijatelné, nemorální), že část společnosti požaduje nejen úpravu jejich distribuce, ale formální (v právním řádu zakotvený) zákaz jejich výroby a přechovávání.

Výsledky našeho výzkumu ukazují, že z pohledu majority **skutečně existují některé parafilní sexuální aktivity, jejichž samotné provozování** (nehledě na jejich další záznam, distribuci a prezentaci) **by mělo být nezákonné**.

Na další stránce tedy uvádíme **grafické srovnání jednotlivých druhů** (obsahů) sexuálně explicitních materiálů seřazených dle vnímané sociální škodlivosti, respektive **dle požadavků na právní úpravu postavení samotné existence těchto druhů**.

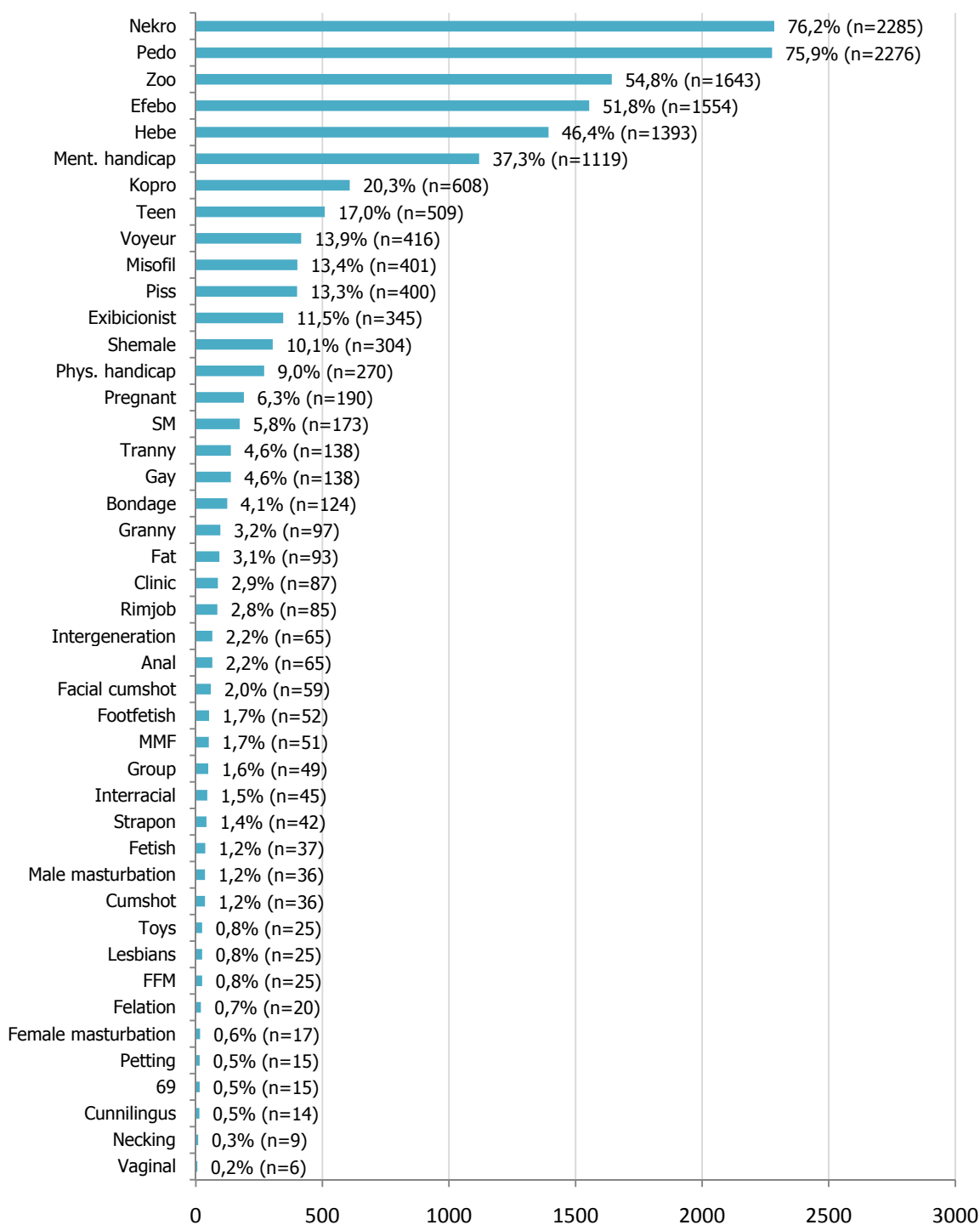
Potěšující zde může být fakt, že **výsledky poměrně dobře korespondují s aktuálním právním řádem ČR (viz 2.6.2)** – nejvyšší hodnocení (potřeba zakázat) v našem výzkumu mají ty sexuální aktivity, které již se své podstaty **exploatují jednoho ze sexuálních partnerů**, a které jsou v našem právním řádu explicitně vyjmenované (nekrofilní a pedofilní sexuální aktivity – postavení mimo zákon žádají více než tři čtvrtiny populace - a zoofilní sexuální aktivity – více než polovina). Poměrně velké zastoupení také mají ty sexuální aktivity, které by již ze své samostatné existence mohly **způsobovat „ohrožování mravní výchovy mládeže“** – tedy sexuální aktivity efebofilní a hebefilní (okolo poloviny populace).

Méně, stále však významně jsou zastoupeny výhrady vůči takovým sexuálním aktivitám, jejichž praktikování je spojeno s **výměšováním** či **špínou** (koprofilní, urinofilní a mizofilní sexuální aktivity, okolo 15 procent), a dále ty sexuální aktivity, do nichž je jeden z partnerů zapojen bez či **proti vlastní vůli** (voyeurské a exhibicionistické sexuální aktivity, okolo 12 procent).

Poměrně zajímavé jsou výsledky týkající se **homosexuálních aktivit**: ukazuje se, že postupuje liberalizační trend³¹, ovšem s určitými specifiky: zatímco se sexuálními aktivitami lesbiček nemáme žádnou potíž (0,8%, což je pod hodnotou statistické chyby), vůči homosexuálním aktivitám gayů se staví skoro pět procent populace.

³¹ K trestněprávnímu zrovnoprávnění homosexuality došlo v ČR v roce 1990, v roce 1992 byla homosexualita vyřazena ze seznamu sexuálních nemocí na mezinárodní úrovni světovou zdravotnickou organizací WHO. Diagnostické manuály přestaly homosexualitu považovat v letech 1973 (DSM-III), respektive 1994 (ICD-10). (Kendall 2004, Mitlöchner 2004).

Potěšující je, že u většiny sexuálních aktivit, které jsou vnímány jako nestandardní, avšak oba sexuální partneři je vyhledávají a praktikují **v vlastní svobodné vůli**, nemá společnost větší potřebu tyto sexuální aktivity kriminalizovat (jedná se zejména o často diskutované sadomasochistické a BD sexuální aktivity). I zde se však mohou objevit výjimky (mentální či fyzický handicap jednoho z partnerů, sex s těhotnou ženou, transsexualita, sexualita starých lidí apod. a lze tedy říci, že **některá tabu v ČR stále nejsou plně překonána**.

Graf 79 – sexuální aktivity seřazené dle potřeby upravit jejich postavení v právním řádu ČR, tzn. potřeby je zakázat.

3.6.3 Pro a proti pornografii

Jak je pornografie jako celek společností vnímána? Jaká jsou modální a běžně uznávaná pro a proti pornografii? Jaké jsou klady a zápory, ať už se jedná o samotnou existenci sexuálně explicitních materiálů, či dalších souvisejících aktivit (výroba, distribuce, konzumace...)?

Tyto aspekty nám pomohou zaujmout postoj k názorově nejednotnému vědeckému pohledu na sexuálně explicitní materiál a důsledky jeho konzumace: vzpomeňme diametrální rozdíl v pojetí catharsis a modeling teorií (viz kapitola 2.4.1).

Výše zmíněné jsme se zjišťovali pomocí otevřených otázek ve smyslu uvedení názorů respondenta týkajících se pro (proti) pornografii, tj. co je na ní dobré (špatné), jaké má pozitivní (negativní) důsledky, proč by se měla legalizovat (zakázat) a její obecné plusy (mínusy). Odpovědi nebyly žádným způsobem limitovány (viz příloha 7.1).

Vzhledem ke kvalitativnímu charakteru získaných dat a jejich širokému významovému spektru i variabilitě jsme pro statistické zpracování využili techniky otevřeného kódování. Níže jsou uvedeny výsledky získané analýzou otevřeného kódování, tj. jednotlivé kategorie obsahující postoje a názory týkající se pro a proti pornografii spolu s procentuálním zastoupením (kolik procent respondentů použilo pro vyjádření své odpovědi jev obsažený v dané kategorii, tj. vlastně význam, důležitost takové kategorie).

Ačkoliv zastoupení v jednotlivých kategoriích není příliš vysoké, v postojích respondentů je **patrná jistá názorová dualita**, stejně jako u vědeckého pojetí pomocí modeling a catharsis teorií. **Obecně definovaná pornografie může vyvolávat ambivalentní pocity** - v rámci jediné odpovědi můžeme najít jak kategorii zábavy, tak odporu, respondent může pornografii vnímat jako podporující jeho fantazii, zároveň však redukující lidskou sexualitu na pouhé prostocviky. Může považovat sexuálně explicitní materiál jako osvětový a tabu bořící, zároveň se však obává jeho negativního vlivu na děti a mládež. Pornografie může být chápána jako součást lidské přirozenosti, stejně jako může být považována za nemravnou a nemorální.

V zásadě tedy z výsledků této části naší práce vyplývá, že **postoje k obecnému termínu pornografie jsou velmi různorodé a v některých případech si mohou i vzájemně protičit.**

Vzhledem k uvedenému se nebudeme snažit nijak potvrdit či vyvrátit platnost modeling a catharsis teorií. Spokojíme se s tvrzením, že pokud má člověk zaujímat postoj k pornografii, pokud máme shrnout vnímané důsledky konzumace pornografie, musíme si ujasnit konkrétní podobu takového materiálu, jeho formu prezentace a konkrétního konzumenta. Dokud tato konkrétní podoba nebude stanovena, lze se na obecné rovině orientovat pouze s pomocí vyjmenovaných kategorií, a to s vědomím možných rozporů.

Kategorie jsou dále rozpracovány, a to včetně příkladů odpovědí respondentů. Kategorie jsou řazeny dle procentuálního zastoupení; uvedeny jsou pouze ty kategorie, jež mají procentuální zastoupení >1% (n=30).

3.6.3.1 Pro pornografii

Kategorie „pro pornografii“ lze rozdělit do dvou úrovní dle obecnosti (specifičnosti) vnímaného kladu, přínosu dané kategorie:

Pozitiva obecná:	Pozitiva specifická:	
- nic	- inspirace	- přirozenost
- ano, ale... děti	- abreakce	- tabu
- ano, ale... dobrovolnost	- náhražka	- individualita
- ano, ale... parafilie	- fantazie	- ekonomika
- ano, ale... přístupnost	- učebnice	- zdraví
- vše	- katarze	- bezpečnost
- liberalizace	- zábava	

Níže jsou seřazeny kategorie „pro pornografii“ dle procentuálního zastoupení. Přiložené fotografie slouží pouze jako ilustrační doprovod a pochází z volně přístupných internetových stránek. Uvedené příklady přinášíme v originálním znění, bez úprav.

Inspirace (20,97%, n=629)

Pornografie je vnímána coby „kuchařka“, ze které lze čerpat inspiraci. Zkušenosti získané konzumací pornografie mohou být využity např. k obohacení a zpestření sexuálního života a sexuálního soužití páru, intenzifikaci sexuálního prožitku. Může být zdrojem sexuální kreativity, což je vhodné např. u párů, které považují svůj sexuální život za stereotypní.

Do určité míry zde pornografie působí v roli rádce a pomocníka.

Příklady:

- „...pro dospělého, rozumně smýšlejícího člověka se pornografie může stát inspirací, znám i případy, kdy sledování porna vylepšilo rozpadající se a stereotypní vztah...“
- „...může to výrazně zpestřit sexuální život atd., podpořit fantazii co podnikat s partnerkou a tak...“
- „...inspirace, třeba při sledování pornografie s dlouhodobou partnerkou, přítelkyní, ženou, kdy už to není to co na začátku, se oba snadněji a rychleji vzruší a pohlavní styk může bez problému pokračovat, nebo si přijdou na nové věci, který jim ten stereotypní sex zase oživěj, nakopnou. Prostě takový koření...“

Abreakce (18,17%, n =545)

Pornografie je vnímána jako prostředek k odreagování, uvolnění sexuálního napětí, ukojení chťiče. Je vzrušující ve fyzickém slova smyslu. Může sloužit jako pojistný ventil nahromaděné sexuální tenze. Sexuální uspokojení prostřednictvím pornografie může vést k odstranění stresu a k eliminaci nepříznivých nálad.

Příklady:

- „...bez negativních následků usnadňuje lidem uvolňování sexuálního přetlaku masturbací...“
- „...člověk se může vybouřit a pak může myslet...“
- „...nedílná součást autosexuálních praktik; možnost sexuálního vybití, ukojení sexuálních potřeb...“

Náhražka (13,63%, n=409)

Pornografie je vnímána jako substitute sexuálního soužití s partnerem – pokud partner není, v případě dlouhodobé izolace (např. vězení) či v případě rozdílné úrovně sexuální apetence partnerů.

Příklady:

- „...pro řadu lidí řešení neuspokojivého sexuálního života, náhražka v případech kdy partner s některými praktikami nesouhlasí, tajné sny, splňování si představ...“
- „...tak keď nemam zensku, tak mam aspon porno...“
- *substituuje sexuální uvolnění v situacích, které to jinak neumožňují, resp. ztěžují (vězení, dlouhodobé expedice, či další činnosti s převahou jednoho pohlaví apod.), může být též nápomocna sexuálně problematickým skupinám (tělesně postižení lidé, menšinově orientovaní, nepřitažliví apod.)...“*

Fantazie (11,83%, n=355)

Pornografie je vnímána coby nástroj k rozvíjení fantazie, stimulace sexuální aktivity v metafyzickém slova smyslu. Prohlubuje citovou stránku sexuality, intenzifikuje prožitek přede hry před samotným aktem.

Příklady:

- „...napomáhá fantazii při vlastním milostném životě, rozvíjí hravost partnerů, sexuální kreativitu...“
- „...pokud se sleduje ve dvojici a oba to naladí na správnou vlnu, vyprovokuje příjemné pocity, stav uvolnění a chtění, pak je to zřejmě taky pro...“
- „...podnícení sexuálních fantazií - vytvoření atmosféry, může povzbuzovat sexuální touhu, příjemná předehra k sexu...“

Učebnice (10,97%, n=329)

Pornografie je vnímána coby zdroj informací o lidské sexualitě, skrze svůj názorný edukační a pedagogický potenciál umožňuje otevřenou diskusi o sexu, může fungovat jako nástroj k objevování sexuality. Lze ji chápat jako nástroj osvěty, zvyšování sexuální gramotnosti populace.

Příklady:

- „...reálná učebnice lidské anatomie nahrazující v učebnicích ZŠ opomíjené kapitoly...“
- „...díky pornografii může sexuálně nezkušený člověk zjistit, jak to vlastně všechno vypadá a funguje. Je pak lépe připraven na svoje „poprvé“. Může být díky znalostem v sexu sebejistější, může si to více užít, prevence nechtěných lapsů, excesů, faux-pas...“
- „...v některých rodinách/školách/společnostech je to tak, že se o erotice a sexu nemluví, a tak děti (tedy dospívající mládež) aspoň mohou vidět o co jde. Nebudou pak tak překvapeni. Obecně, pro neznalé je to dobrý zdroj poučení - rozhodně lepší se podívat, než si to rovnou vyzkoušet...“

Katarze (9,53%, n=286)

Pornografie má na konzumenty katarzní vliv: zabraňuje sexuálnímu násilí či nekonvenčnímu sexuálnímu chování tím, že uvolňuje sexuální tenzi konzumenta pro společnost bezpečným způsobem. Viz též Catharsis theory, kapitola 2.4.1.

Příklady:

- „...určité potřeby, jejichž uspokojení je protizákonné, se mohou odreagovat pouze prostřednictvím pornografie a nedojde ke skutkové podstatě...“
- „...žijí mezi námi různí lidé. Úchylní, perverzní... Někdy je lepší, aby ukojili své touhy u pornografie, než aby znásilňovali někde v parku...“
- „...pro lidi, trpící sexuální úchylkou, může sloužit jako ventil (pedofilie, zoofilie, BDSM, ...) - raději film a foto než naživo. Pro společnost je únosnější, když se jedinec ukájí doma, než když se jde sexuálně vybit na 15leté holce, která to vlastně ani nechce...“

Zábava (6,73%, n=202)

Pornografie je vnímána jako zdroj zábavy, potěšení, relaxace nebo radosti. Lze ji chápat též jako estetické či umělecké dílo.

Příklady:

- „...někdy беру pornografii jako zábavu, potěšení - asi jako někdo jiný výstavu či divadlo...“
- „...je pro mne zajímavá, líbí se mi...“
- „...svého druhu relaxace, zabavení se ve volném čase, zajímavé osvěžení. Podobné jako když si třeba čtete knížku jen tak (bez toho abyste se z ní učili) nebo koukáte na film. Prostě zábava...“

Přirozenost (5,57%, n=106)

Pornografie je vnímána jakožto součást lidské přirozenosti, součást sexuálního života. Tím, že zobrazuje sexualitu chápanou jako normální, ani ona nemůže být něčím nenormálním, nepřirozeným.

Příklady:

- „...pornografie je vlastně pouze sledování sexuálních aktivit člověka. Jestli je sexuální aktivita normální, tak nemůže být nenormální její sledování...“
- „...je to součást našeho života. Ukazuje člověka v přirozeném stavu, nahota je normální a není třeba se nad tím pohoršovat. Nahota, ať už dospělácká nebo dětská je přirozená...“
- „...pro mě je to naprosto přirozená součást života. Kdybysme jí chtěli nějak zakazovat, je to třeba jakoby se zakazovaly fotky (videa...) člověka jak jí, člověka jak spí atd., prostě člověka, který vykonává – uspokojuje – základní potřeby...“

Nic (4,47%, n=134)

Na pornografii není vnímáno nic dobrého.

Příklady:

- „...nemám nic pro, jen ať zůstane tam kde je...“
- „...pro pornografii nevidím jediný důvod...“
- „...i když se hodně snažím, nevidím na pornografii žádné pro...“

Tabu (3,93%, n=118)

Pornografie je vnímána jako jeden ze symbolů svobody slova a projevu, jako symbol liberalizace, demokratizace a otevřenosti společnosti, jako nástroj bourání tabu, předsudků a mýtů v oblasti lidské sexuality.

Příklady:

- „...bourá tabu, mýty, předsudky, prostě bariéry - sex je pak otevřenější, lze o tom mluvit bez ostychu = vylepšit to, co dře...“
- „...bourá předsudky a mýty v sexualitě, ukazuje co všechno je možné a normální (!)...“
- „...pomáhá se vyrovnat se sexualitou - lepší porno než babské rady á la "oslepneš"...“

Vše (3,03%, n=91)

Pornografie je vnímána jako veskrze pozitivní.

Příklady:

- „...pro je na ní všechno...“
- „...jsem jednoznačně pro...“
- „...porno je ve všem super, moc si ho užívám...“

Individualita (2,77%, n=83)

Pornografie je vnímána jako efektivní prostředek k sexuálnímu sebepoznání, prostředek k uvědomění si vlastních sexuálních potřeb, preferencí a tužeb.

Příklady:

- „...možnost sebepoznání /souhlasím-nesouhlasím, či ne/líbí se mi dané praktiky...“
- „...umožňuje uvědomit si sexuální orientaci, usnadňuje zjištění toho, co člověk ve skutečnosti chce vyhledávat...“
- „...může sloužit i jako "reklamní leták" = člověk si může vybrat co se mu líbí, aniž by dlouho bloumal obchodem (životem) a hledal to pravé...“

Ano, ale... děti (2,50%, n=75)

Respondent nezpochybňuje obecné pozitivní stránky pornografie, pokud k sexuálně explicitním materiálům nemají přístup děti a mládež.

Příklady:

- „...myslim ze neni na skodu spise k prospechu. Jen chranit nase nezletile deti jinak na tom nic spatneho nevidim...“
- „...nikoho neposkozuje, tak proč zakazovat, jen je třeba hlídat přístup dětí k pornografii...“
- „...podle me je naprosto v poradku, aby tady neco takoveho bylo, je vsak dulezite, aby se nedostavala k mladistvym do 18 let, coz nefunguje...“

Ekonomika (2,43%, n=73)

Pornografie je vnímána coby prostředek ekonomické podpory státu, zaměstnanosti a zdanění. Může podporovat navazující odvětví (rozvoj informačních technologií apod.). Omezení pornografie či její restrikce by přinesly vznik černých výrobních institucí a černých trhů.

Příklady:

- „...myslím, že by společnost měla začít akceptovat erotický byznys jako opravdovou práci. Někdo na to prostě má národu. Jsou to velké peníze jak pro aktéry, tak pro distributory a přílehlá odvětví (tiskárny, výrobní papíru/foto/videomateriálu...). Kolotoč dalších pracovních příležitostí, zdanění, zisku...“
- „...toci se v tom velké peníze; zene vyvoj v informacních technologiích dopredu (sms a mms vznikla díky pornografii ..., rozsireni internetu v domacnosti díky pornografii)...“
- „...točí se v něm ohromné množství peněz. Tyto firmy platí daně. Tak alespoň kvůli tomu...“

Zdraví (2,20%, n=66)

Pornografie je vnímána v kontextu lidského zdraví. Může pomáhat při sexuálních dysfunkcích, při terapiích parafilií, slouží k stimulaci sexuální aktivity a tím udržuje lidskou potenci, což může být důležité zvláště pro starší lidi. Sexuální aktivita přispívá velkým dílem i k duševnímu zdraví člověka.

Příklady:

- „...lze využívat jako léčebná metoda? Třeba při léčbě poruch erekce, asi jako viagra...“
- „...využitelná při léčbě úchylek nebo sexuálních poruch...“
- „...prodlužuje aktivní sexuální život i do pozdního věku, vliv na potenci, pohyb atd. Podpora fyzického i duševního zdraví. Využití při darování spermatu...“

Ano, ale... parafilie (2,20%, n=66)

Respondent nezpochybňuje obecné pozitivní stránky pornografie, pokud nezobrazuje parafilní sexuálně explicitní materiály.

Příklady:

- „...není to nic nenormalního, sex a nahota jsou součástí našeho života nezvrhne-li se do perverze a oplzlosti, proč ne...“
- „...sex je přirozenou věcí v našem životě ... je sice v pornografických materiálech prezentován poněkud nereálně, ale pořád se jedná o lidskou přirozenost, nepočítám samozřejmě materiál zaobírající se úchylkami apod...“
- „...k pornografii mám kladný vztah. Když se na to chce někdo dívat, ať se dívá. Když to nikomu neuškodí... Mluvím ale jen o normálním pornu, žádné pedofilní, zoofilní a jiné –filní praktiky! Normální porno, dostane-li se do rukou např. dětem, může i prospět jejich sexuálnímu vývoji. V partnerských vztazích může kladný vztah k sexualitě pomoci klidnému partnerství bez nevěř apod.“

Liberalizace (2,00%, n=60)

Dostupnost pornografie je podle současných právních úprav vnímána jako nelogická: hlavním argumentem je fakt, že člověk v patnácti (čtrnácti) letech může souložit, ale nemůže si koupit pornografické materiály. Proto je třeba věkovou hranici pro možnost zakoupení pornografických materiálů snížit.

Příklady:

- „...myslím si že by měla být legalizována již od 15 let stejně jako sex samotný. Je nesmysl zakazovat dívat se na něco, co už můžeme dělat...“
- „...pornografie by se měla zpřístupnit i mladším 18 let. Pokud si každý o svém sexuálním životě smí rozhodovat od 15 let, pak se mi zdá zbytečné omezovat dostupnost těchto materiálů až na 18 let...“
- „...nevím proč je pornografie od 18ti let. není na ní nic špatného, na rozdíl od násilností, které jsou v kinech, televizi a médiích často a ty skutečně ničí dětskou psychiku. Porno naproti tomu je jen jistou formou zábavy. Porno by mělo být přístupno pro kohokoliv, kdo si může o své sexualitě rozhodovat, a to lidi nad 15 let jsou...“

Ano, ale... dobrovolnost (1,83%, n=55)

Respondent nezpochybňuje obecné pozitivní stránky pornografie, pokud je vytvářena a konzumována dobrovolně, ze svobodné vůle zúčastněných.

Příklady:

- „...při výrobě hlídat zneužívání. pokud někdo konzumuje pornografii, při jejíž výrobě nedošlo ke zneužívání dalších osob, nikoho tím konzument nepoškozuje, tak proč ne...“
- „...pornografie je naprosto v pořádku pokud nejsou porušena základní lidská práva, jak při zobrazování sexu (rasistické a urážející motivy), tak pokud nejsou porušena práva herců- aktérů (jsou k sexu nuceni)...“
- „...když si to dobrovolně prohlížím, je to přece moje věc, má volba, a jako takové je to naprosto ok...“

Ano, ale... přístupnost (1,23%, n=37)

Respondent nezpochybňuje obecné pozitivní stránky pornografie, pokud se sexuálně explicitní materiály nedistribuuji na veřejnosti a nejsou tedy volně dostupné.

Příklady:

- „...určitě ať je k dostání, je přístupná, ale vždy separovaná od ostatních materiálů. Zkrátka, ten kdo jí vyhledává, aby mu byla dostupná, ale jinak ať okolí ostatních na veřejnosti neobtěžuje...“
- „...je možná vhodné ponechat veřejně domy a specializované sex-shopy kde jedine bych povolil prodej i porno časopisu které podle mne nemají co dělat v novinových stancích...“
- „...neměla by se rozhodně zakazovat, ale omezit její prodej jen ve specializovaných obchodech, kam může přijít ten, kdo o to má zájem. Kdo nemá, není tím otravován...“

Bezpečnost (1,44%, n=44)

Pornografie je vnímána jako bezpečný nástroj sexuální abreakce. Jedná se o „bezpečný sex“, preventující nakažení se pohlavně přenosnými nemocemi. Předchází promiskuitě, podpoře prostituce. Je bezpečný i z pohledu sociálních vztahů tím, že předchází nevěře.

Příklady:

- „...dobré je to, že může poskytovat určité vybití sexuálního napětí, např. při masturbaci. Beru ji jako menší zlo než třeba se sexuálně realizovat ve skutečnosti promiskuitně, s rizikem se třeba nějak nakazit...“
- „...neda se nicím nakazit. Bezpečnější než prostitutky...“
- „...je to způsob jak udržet partnerství bez nevěry nebo vyčítání...“

Na tomto místě je nutno vyzdvihnout jeden z výsledků slovního hodnocení pornografie, který jsme v duchu E.Berna (Berne 1992) již dříve (Chochola & Weiss 2005) nazvali „ano-ale“. Je odrazem tendence určité části respondentů zahrnout do „pro“ hodnocení také určitou podmínku, která by vzhledem k logické struktuře dotazníku měla patřit spíše do hodnocení „proti“. Jedná se o stav, kdy respondent uvede své „pro“ názory, aby je v zápětí omezil jejich platnost, případně toto omezení staví již na začátek svého hodnocení.

Omezení těchto čtyř „ano-ale“ kategorií (konkrétně se jedná o omezení dobrovolností, zobrazením parafilii, vlivem na děti a mládež a veřejnou dostupností) jsou zřejmě nějakým způsobem pro některé respondenty natolik důležité, alarmující, že je neváhají nadřadit logické struktuře dotazníku. Závažnost tohoto zjištění (respektive těchto omezení) se jistě umocní v okamžiku, když si uvědomíme, že jsou totožná se čtyřmi nejčastěji uváděnými „proti“.

3.6.3.2 Proti pornografii

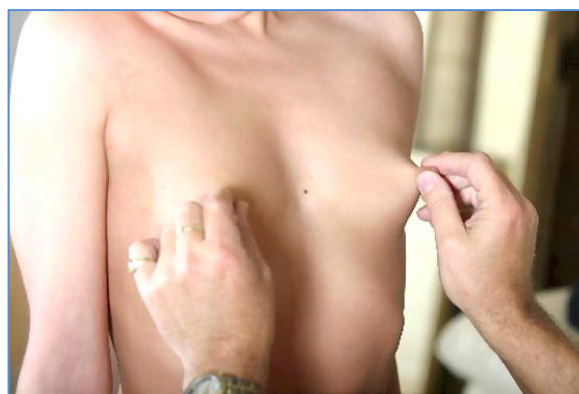
Také kategorie „proti pornografii“ lze rozdělit do dvou úrovní dle obecnosti (specifičnosti) vnímaného kladu, přínosu dané kategorie:

Negativa obecná:	Negativa specifická:	
- nic	- děti a mládež	- degradace aktérů
	- dostupnost	- modeling
	- parafilie	- nemravnost
	- zneužívání	- kriminalita
	- zkreslená realita	- špatný experiment
	- prostocviky bez citu	- komercializace intimity
	- odpor	- návykovost
	- vulgarizace, explicita	- agresivita
	- hranice	

Níže jsou seřazeny kategorie „proti pornografii“ dle procentuálního zastoupení. Přiložené fotografie slouží pouze jako ilustrační doprovod.

Děti a mládež (27,40%, n=882)

Pornografie je vnímána coby negativní vzhledem k vlivu na psychiku dětí a mládeže, kterým je přístupná. Pornografie kazí cit pro sexualitu tím, že sexuální problematiku předkládá dětem příliš brzy a bez patřičného vysvětlení. Tím dochází k nepochopení sexuality, díky čemuž mohou vznikat sekundární problémy v dospívání.

Příklady:

- „...v současné době tabuizace sexu a fakt, že dospělí lidé nedokáží pracovat v oblasti (vysvětlování, rozbor, apod.) sexuality s mládeží a dětmi přispívá k mravnímu ohrožování dětí a mládeže (tudiž pornografie sama o sobě není špatná, špatnou ji dělají sami lidé v tom, že nedokáží o sexualitě mluvit nejen mezi sebou, ale i s dětmi a mládeží)...“
- „...zpřístupněna nepřipraveným dětem může u nich způsobit problémy s vnímáním sexuality...“
- „...dostupnost pornografických materiálů pro mladistvé (internet, stánky s tiskem, TV apod.) a s tím spojené možné ohrožení výchovy a vývoje nezralých jedinců...“

Dostupnost (13,67%, n=410)

Pornografie je svou šíří a agresivním způsobem distribuce vnímána tou částí společnosti, která o ni nemá zájem, jako obtěžující, zahlcující, příliš dostupná. Kouzlo zakázaného zmizelo a zůstal jen pocit, že se pornografii nedá uniknout.

Příklady:

- „...je toho na světě moc, a nemusí být člověku ani 18 let, aby se k ní dostal, a to je největší PROTI, co pornografie má...“
- „...časopisy v trafikách apod., kam muze kdokoliv, což myslím, že by se mělo omezit. dalsi proti - myslím, že to vrha na sexualitu spatny pohled. Takove veci sice spousta lidi dela, ale podle me by to mela byt soukroma vec. Ne kazdy chce provozovat takove veci nebo se v nich utapet na verejnosti...“
- „...její přemíra na každém kroku vede k inflaci prožitku. Třeba na benzínkách - proč proboha? Kvůli tirkům? A nešlo by to třeba za plentu?...“

Parafilie (11,30%, n=339)

Pornografie zobrazuje parafilní sexuální aktivity. Taková pornografie není společensky přínosná a přijatelná.

Příklady:

- „...obsahuje i "pokleslé formy" (děti, zvěř, výkaly...), a to asi není dobré...“
- „...neuznávám různé úchytky ...pedofilie, sado maso, zoofilie a další -filie, o kterých se mi radši ani nezdá...“
- „...já vlastně nevím, co bych zde mohl napsat, jelikož jsem pro legalizaci pornografie... ovšemže né dětské pornografie... aha, tak už vím. Proti je to, že zobrazuje i různé deviantní praktiky...“

Zneužívání (10,40%, n=312)

Vznik a distribuce pornografie může být manipulativní: vytváření pornografie nemusí být ze strany objektu dobrovolné; pornografie exploatuje a zneužívá ty, kteří díky své sociální či ekonomické situaci nemají nebo nevidí jinou možnost obživy.

Příklady:

- „...tam, kde sexuální objekt (zobrazovaný, či jinak prezentovaný) je k této demonstraci donucován, k či tam, kde jsou jeho rozlišovací schopnosti omezeny (např. mentální handicap, nízký věk apod.), či kde proti své vlastní psychické orientaci je finančně motivován a podléhá jí...“
- „...takisto sa mi pri nej nepaci pornograficke otroctvo, kedy sa jej ludia nevenuju dobrovolne, ale z prinutenia, bez ohladu na vek a pohlavie...“
- „...vadí mi zneužívání dětí, ale i dospělých při natáčení filmů a nebo focení fotek. Zákulisí výroby pornografického materiálu není zrovna to, co bych schvalovala. Naivní je se domnívat, že by tyto nekalé praktiky nebyly, kdyby nebyla poptávka po pornografii. Ta bude totiž vždy, v jakékoli společnosti, v jakékoli době. Velmi pochybuji, že to všichni dělají dobrovolně...“

Zkreslená realita (9,57%, n=287)

Pornografie ukazuje nereálný pohled na sexualitu. Neobvyklost prezentuje jako normalitu, modalitu. Tím může zkreslovat představy konzumenta, vytvářet očekávání nereálného sexu, způsobovat komplexy méněcennosti. Pornografie může vést k mylnému hodnocení reálného partnera, jeho těla a sexuálního chování či k představě, že vše je dovoleno.

Příklady:

- „...idealizuje představy lidí o vzhledu partnera, velikosti orgánů a tím neprospívá vzájemnému soužití - ty herečky jsou namalované, namaskované, všechno je pečlivě nasvětlené - doma za šera v posteli nebo jinde vypadá partnerka jinak. Stejně jako u modelingu jsou většinou objekty lidé s ideální postavou, štíhlé ženy s velkými (často uměle upravovanými) prsy, muži s nadprůměrně velkým penisem, čímž může vznikat pocit méněcennosti u diváků...“
- „...je to jakási pohádka - vsichni vecne nadrženi, s velkym muzstvim, zeny ochotne delat cokoliv a vse jim libi, muzi soulozi s nezkonanou vydrzi a bez citu casto. podava tak tedy nerealny obraz o sexu mezi lidmi (mam na mysli prumerny sex, který provozuje vetsina lidi)...“
- „...nereálný poměr množství bobrů a klacků na jednotku plochy, času videa k reálnému světu. Zavádějící informace pro nezralé...“

Prostocviky bez citu (7,33%, n=220)

Pornografie je dehumanizovanou podobou lidské sexuality devalvované na pouhé prostocviky. Sex se objevuje bez spojitosti s dalšími aspekty lidského soužití a nabízí pouze povrchní možnost fyzického uspokojení. Pornografie reprezentuje sexualitu pouze jako soutěž v tom, kdo kolik umí poloh a přeceňuje technickou stránku sexu ve vztahu. Kvantita je zde na úkor kvality, citová stránka sexuality naprosto chybí.

Příklady:

- „...ochuzuje sexualitu o citové rozměry, aktéři jsou redukováni na nositele genitálií...“
- „...protože snižuje úroveň sexu na cosi mechanického a tupého - a nevystihuje jeho duchovní stránku. Častým užíváním pornografie může člověk citově odumřít (příšerný termín - máte lepší?). Pokud je pornografie snadno dostupná, může narušit citový vývoj lidí, kteří ještě nemají zafixovanou asociaci - sex<->cit...“
- „...uspokojení, které přináší - orgasmus jako výsledek masturbace - postrádá rozměr, který má sex ve dvou. Ze sexu, tak jak je prezentován v pornu, zůstává jen fyzická stránka - maso, orgány, tělní šťávy. To je jen část sexu...“

Nic (6,67%, n=200)

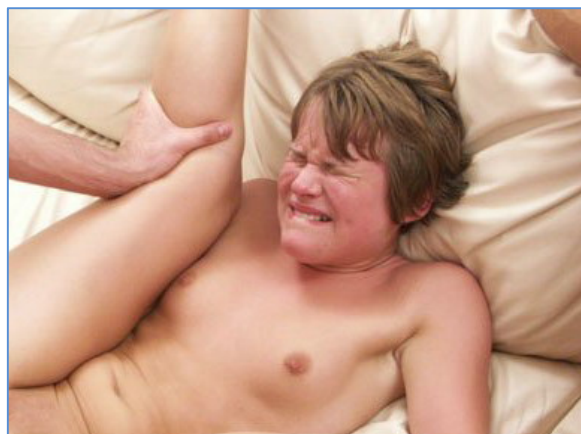
Respondent nevidí žádná negativa pornografie

Příklady:

- „...není tam nic co by bylo zavadnyho...“
- „...ačkoliv to může vypadat až kašřsky, nemyslím, že by na pornu bylo něco zlého. Zlé je občas to, co s tím my - lidi - děláme, jak to používáme, využíváme, zneužíváme...“
- „...nemám nic proti pornografii...“

Odpor (5,73%, n=172)

Pornografie je vnímána jako nevkusná a může vyvolávat subjektivní pocity pohoršení nebo odporu jako reakce na příliš extrémní vyobrazení.

Příklady:

- „...je to hnus...“
- „...zdroj nepříjemných pocitů při zobrazení nechutností (ať už je to pro kohokoliv cokoliv - prostě při prohlížení vážně riskuju, že narazím na něco, co se mi opravdu nebude líbit)...“
- „...subjektivně často pocít odporu, urážející, nevkus...“

Vulgarizace, explicita (3,93%, n=118)

Pornografie je vulgárním vyjádřením lidské sexuality a tuto zošklivuje. Zobrazení jsou příliš explicitní, případně zbytečně detailní. Chybí hranice vkusu, jsou překračovány ustálené konvence decentnosti.

Příklady:

- „...občas zachází do extrémů. Detailní záběry, penisy přes celý monitor... je to občas prostě moc otevřený, názorný, až jako vulgární...“
- „...možná vulgarizace sexuality jako takové...“
- „...zobrazuje sex dost vulgárním způsobem... někdy je to nevkusný, až mi to ten sex zošklivuje...“

Hranice (3,80%, n=114)

Pornografie posouvá hranice konzumenta v tom, co považuje za normální, přirozené, vzrušující. Konzument potřebuje stále silnější a extrémnější podněty, zvyšuje se jeho deviantnost.

Příklady:

- „...pomalu ale jistě posouvá hranice toho, co chápeme jako normální - směrem k extrémům. Např. anální sex považují muži za velmi přitažlivý, jenže ženám se většinou (čest výjimkám) dosti přičí...“
- „...postupně u sebe zjišťuji snižování prahu odmítání zobrazení "neobvyklých" aktivit...“
- „...degradace citových vztahů, mužů i žen: méně intenzivní -erotické- podněty přestávají být účinné, může vést k funkčním sexuálním poruchám, člověka už jen tak něco nevruší: dříve muže vzrušoval odhalený dámský kotník, teď už ho nevruší ani holá prdel...“

Degradace aktérů (3,7%, n=111)

Pornografie svou existencí ponižuje, degraduje zobrazovaný objekt. Je nehumánní.

Příklady:

- „...většinou se jedná o zobrazení, které znehodnocuje hodnotu člověka, dělá z něho jen nějaké zvíře, kterému jde jen o uspokojení sexuálních potřeb. Bez zodpovědnosti. Projevuje se v ní také určitá neúcta k lidskému tělu a člověku jako takovému...“
- „...co si myslet o ženě, která dobrovolně roztáhne nohy před objektivem! To je dosti silné ponižení, ne?...“
- „...devalvace lidského těla a důstojnosti... Také vnímám tyto modelky/modely jako degradované bytosti - kdo s nimi má chodit, kdo s nimi má mít sex???...“

Modeling (3,7%, n=111)

Pornografie má na konzumenty modelující vliv: lidé, kteří byli vystaveni působení pornografických materiálů, budou ve svém životě tyto materiály kopírovat, tj. budou se podle nich chovat. Pornografie tak vede k podporování stávající deviace či k rozvoji nových, dosud latentních psychických odchylek a poruch.

Příklady:

- „...pokud zobrazuje "úchytky" může u konzumenta dojít k rozvoji latentních psychických odchylek či poruch - roznění fantazie, podpora úchytky...“
- „...praktiky dostupné na pornografických materiálech mohou vzbudit zájem o oblasti, který bychom bez nich neobjevili a spustit tak reakci či sexuální frustraci - (pedofilie, homosexualita, nekrofilie, apod.)...“
- „...rozbuška k probuzení úchylného chování chorobných lidí (stejný problém mají i akční filmy americké produkce)...“

Nemravnost (3,20%, n=96)

Pornografie je chápána jako nemravná, nemorální. Je dávana do souvislosti s odklonem od tradičních hodnot, úpadkem společnosti a hříchem.

Příklady:

- „...snižování lidské důstojnosti, přikázání nesemilníš a vůbec podívejte se prosím do Kat.kat.církve a je to jasný...“
- „...jako ženu by mě urazilo, kdyby se partner namísto mou osobou vzrušoval pornografickým materiálem - k čemuž pornografie slouží a nabádá - to je opravdu nemravné a nemorální...“
- „...nějak se to neslučuje s mými hodnotami, připadá mi to nemorální...“

Kriminalita (3,10%, n=93)

Tvorba, distribuce a následky konzumace pornografie se váží s překračováním trestního řádu a s kriminalitou. Distribuce pornografie s sebou přináší pro konzumenta další rizika (např. na internetu v podobě šíření virů, trojských koní, spywaru, dialerů atd.)

Příklady:

- „...nabaluje na sebe řadu negativních jevů (nucená prostituce, využívání osob proti jejich vůli apod.)...“
- „...souvisí s prostitucí, obchodem s bílým masem, zneužíváním dětí, drogami atd. ...“
- „...proti nahrává to, že pornografie je tradičně spjatá se sférou s nelegální činností i méně seriózními zaměstnavateli. A to jak při výrobě, tak při distribuci - od shánění zfetovaných akterek přes prodej nosičů, z něhož stát nevidí ani korunu, až třeba po nebezpečí ve formě virů na internetu...“

Špatný experiment (3,03%, n=91)

Pornografie podporuje sexuální experimentování ve špatném slova smyslu. Podporuje promiskuitu, není pozitivním příkladem bezpečného sexu. Pornografie nutí konsumenty napodobovat něco, co by je samotné nikdy nenapadlo.

Příklady:

- „...jsme nevědomky nuceni napodobovat něco, co by nás nikdy nenapadlo. (strkat rozmanité předměty do rozmanitých otvorů)...“
- „...výrazně podporuje promiskuitní chování všech věkových kategorií, zejména však v nejnižším a nízkém věku - nejmladší se rádi přibližují dospělým, viz např. kouření apod. A dále: viděli jste někdy pornosoulož s prezervativem? Minimálně! = špatný příklad pro děti...“
- „...někteří jedinci po její konzumaci nutí partnery k praktikám, které tam viděli, ale partnerům se nezamlouvají...“

Komeracionalizace intimity (2,53%, n=76)

Pornografie přesouvá lidskou sexualitu z privátní intimní sféry do komerční a konzumní oblasti.

Příklady:

- „...vede ke konzumnímu přístupu k sexualitě (pocitu, že je to něco, co se dá koupit)...“
- „...to, co dříve bylo výsadou intimního soužití dvou lidí, se stává se komerčním artiklem...“
- „...zcela prvoplánově prezentuje typické sexuální symboly ve zcela jednoznačných podobách či pozicích - bez ohledu na jakoukoli intimitu či dokonce výlučnost, jakou tyto symboly mají ve skutečné lidské sexualitě (jako nástroji nehlubší komunikace). Pornografie nemůže z principu rozvíjet lidskou dimenzi sexuality (jako to může erotika), nýbrž ji ještě více snižuje na úroveň konzumu a chvilkové záležitosti vytržené z jakéhokoliv vztahového kontextu...“

Návykovost (1,73%, n=52)

Pornografie je coby náhražka za opravdový sexuální život návyková a může se na ní vytvořit závislost.

Příklady:

- „...vyvolává závislost na její konzumaci...“
- „...prilísne sledovani pornografie muze podle me vyvolat zavislost...“
- „...někomu se může stát posedlostí...“

Agresivita (1,10%, n=33)

Pornografie podněcuje v konzumentovi agresivitu, což se může projevit následně i v jeho chování.

Příklady:

- „...podporuje sexuální násilí, povzbuzuje agresivní chování...“
- „...v určité míře může vést k probuzení agresivních sklonů u psychicky labilních jednotlivců...“
- „...můžou vyprovokovat narušené jedince k agresivnímu chování a násilí na druhém pohlaví...“

3.6.4 Pornografie v médiích, její distribuce a regulace

Po předestření výstupů z předchozích výzkumných otázek se ukazuje, že zatímco u některých druhů (obsahů) sexuálně explicitních materiálů máme potíž se samotnou jejich existencí (např. pedofilní, nekrofilní, zoofilní sexuální aktivity, viz 3.6.2.3), k většině sexuálních aktivit se stavíme spíše liberálně – nejsme však spokojeni s tím, kdy nás tyto sexuálně explicitní materiály díky své persuzivní povaze nevyžádaně atakují (viz 3.6.2.2). Jinými slovy, zatímco se samotnou existencí většiny sexuálně explicitních materiálů nemáme problém, **rádi bychom – zejména u některých druhů – regulovali formu jejich distribuce či prezentace.**

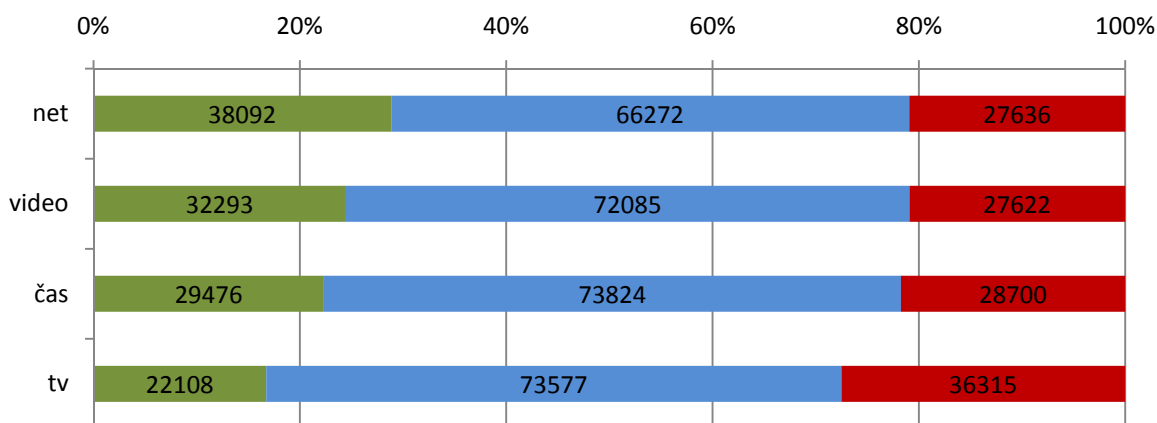
Protože historie (viz 2.2.2 až 2.2.8 – pornografie v jednotlivých médiích) ukazuje, že distribuční kanály nelze regulovat paušálně, a protože náš výzkum ukázal, že **stejný sexuálně explicitní materiál vnímáme rozdílně, a to v závislosti na médiu, prostřednictvím kterého je prezentován,** obsahují následující stránky porovnání jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů odděleně v kontextu jednotlivých médií, v rámci kterých s těmito materiály můžeme dnes přijít do styku.

Můžeme sledovat, že **zatímco u extrémně konzervativně hodnocených druhů sexuálně explicitních materiálů** (je zde většinou požadován zákaz distribuce - např. pedofilní, nekrofilní, zoofilní sexuální aktivity) **nejsou rozdíly v závislosti na médiu příliš markantní, u liberálněji hodnocených druhů se hodnocení často liší v řádu jednotek (výjimečně desítek) procent.**

Pokud srovnáme distribuční media mezi sebou, pak nám **jako nejliberálnější** (s nejnižšími požadavky na úpravu formy distribuce) **vychází internet.** Časopisy a videonosiče jsou vnímány podobně, a to jako konzervativnější. Konečně, **televize coby médium je vnímána nejkonzervativněji,** zde se objevují nejvyšší požadavky na úpravu distribuce sexuálně explicitních materiálů.

3.6.4.1 Porovnání jednotlivých médií

Srovnáme-li jednotlivá námi zkoumaná media – tj. internet, časopisy, video a televizi, ve smyslu které sexuálně explicitní aktivity se v jejich rámci dají prezentovat bez omezení, které s omezením a které se nemají prezentovat vůbec, vyjde nám v tomto srovnání **internet jako médium, v rámci něhož hodnotí lidé sexuálně explicitní materiály nejliberálněji** a je zde nejnižší (byť existující) společenská poptávka po cenzurních zásadách a změnách, úpravách formy distribuce. **U videa a velmi podobně i u časopisů ubývá liberálního hodnocení (bez omezení), a přibývá hodnocení konzervativního** (distribuce s omezením a zákaz distribuce). **Televize je pak médiem, v němž se tento posun ještě zvyšuje a je zde tedy největší poptávka po cenzurních zásadách a úpravách formy distribuce sexuálně explicitních materiálů:**

Graf 80 – celkové počty odpovědí respondentů (n) v rámci jednotlivých médií: ■ - prezentace sexuálních aktivit (druhů sexuálně explicitního materiálu), jejichž distribuce není potřeba v rámci daného média nijak omezovat; ■ - prezentace sexuálních aktivit, jejichž distribuce by měla probíhat určitým omezeným způsobem; ■ - prezentace sexuálních aktivit, jejichž distribuce by prostřednictvím daného média vůbec neměla probíhat.

Pojďme se nyní podívat podrobněji na jednotlivé druhy sexuálně explicitních materiálů, vždy pohledem jednoho konkrétního média:

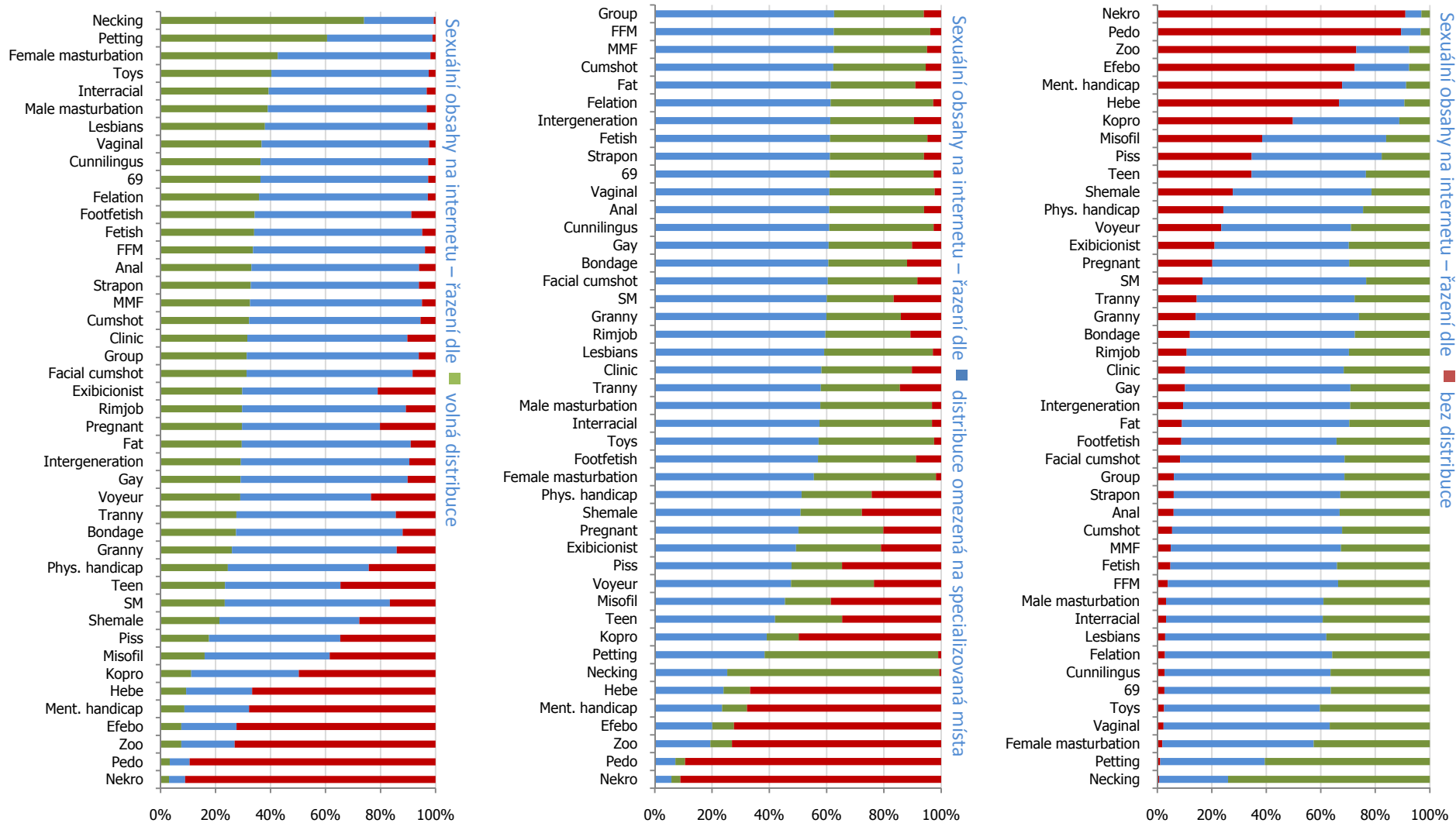
Internet je médiem, v jehož rámci hodnotí lidé sexuálně explicitní materiály nejliberálněji. Potvrzují se tak předpoklady tzv. „Triple A“ teorie (accessibility, affordability, anonymity, viz 2.2.8 a Schneider 2000): více než v kterémkoliv jiném médiu zde platí, že pro konzumaci sexuálně explicitních materiálů na internetu musí potenciální konzument vyvinout určitou vlastní aktivitu, není pouze pasivním příjemcem nevyžádaného působení sexuálně explicitních obsahů. Persuazivní forma tak v rámci internetu ztrácí na svojí síle a jsou zde nejlépe (nikoliv však optimálně) ošetřeny rizikové faktory dostupnosti a případných vlivů na děti a mládež (viz 3.1). I přes tuto liberálnost se hodnocení sexuálně explicitních materiálů na internetu výrazně neliší od celkového hodnocení – i zde se setkáváme např. s tvrdými a konzervativními postoji vůči prezentaci sexuálních aktivit s mrtvými těly, dětmi a dospívajícími či zvířaty.

Podobně je tomu i u ostatních médií: s klesající mírou nutné aktivity konzumentů narůstá relativní konzervativnost v hodnocení sexuálně explicitních materiálů. Persuazivní vlivy působí nejvíce tehdy, když jsme pouhými pasivními konzumenty. I zde však hodnocení konkrétních materiálů záleží zejména na jejich obsahu.

Lze tedy říci, že **pro konzumenty (dobrovolné i nedobrovolné) je důležitější samotný obsah sexuálně explicitních materiálů, než jejich forma prezentace – ta hraje roli pouze doplňkovou, sekundární.**

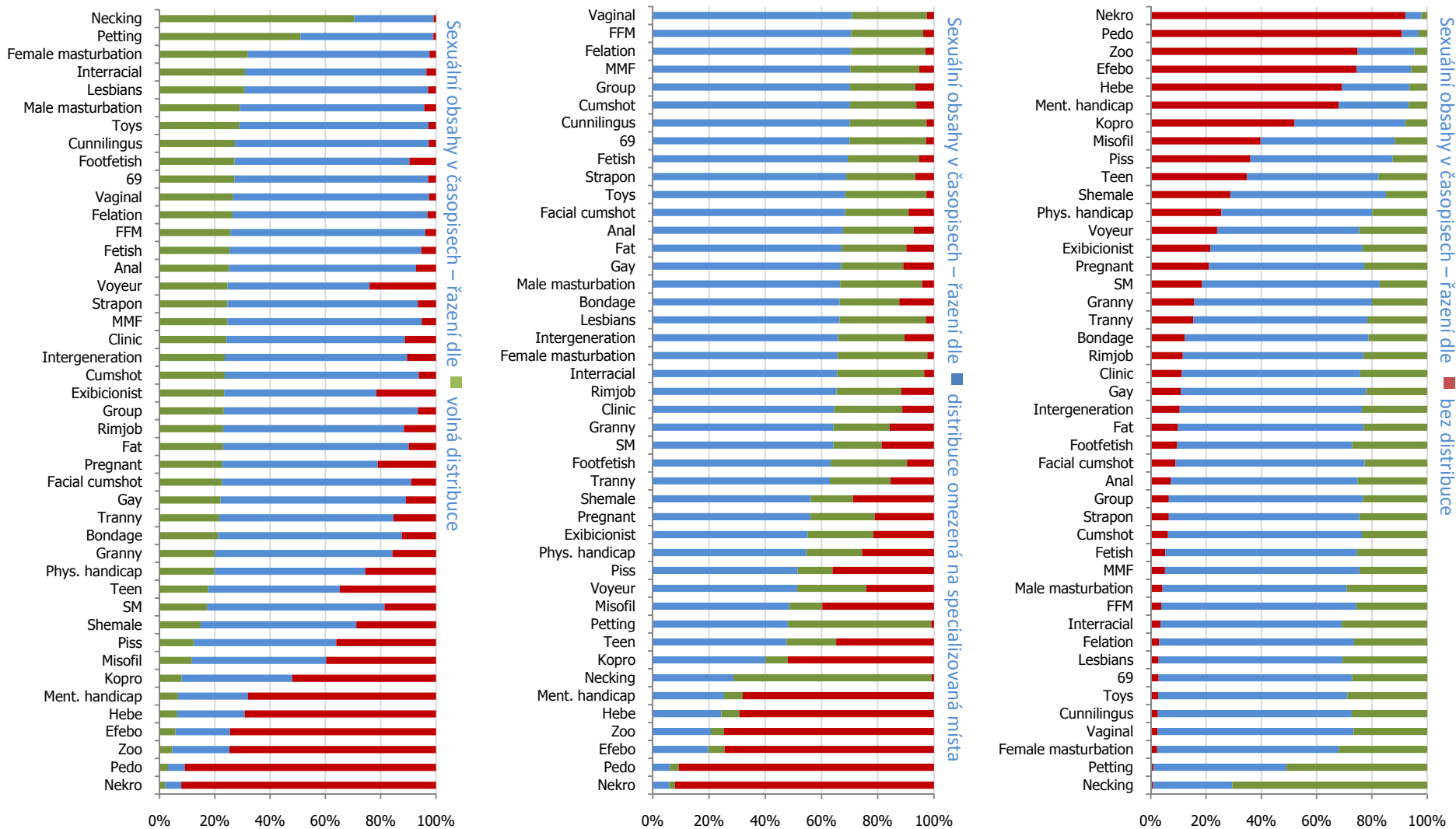
Na následujících stránkách naleznete podrobné rozdělení vnímání jednotlivých druhů (obsahů – viz 3.6.2.1) sexuálně explicitních materiálů v rámci jednotlivých médií, a to jak z pohledu liberálního (řazení dle volné distribuce), tak z pohledu konzervativního (dle potřeby dané obsahy regulovat formou specializované distribuce či úplného právního zákazu).

3.6.4.2 Internet

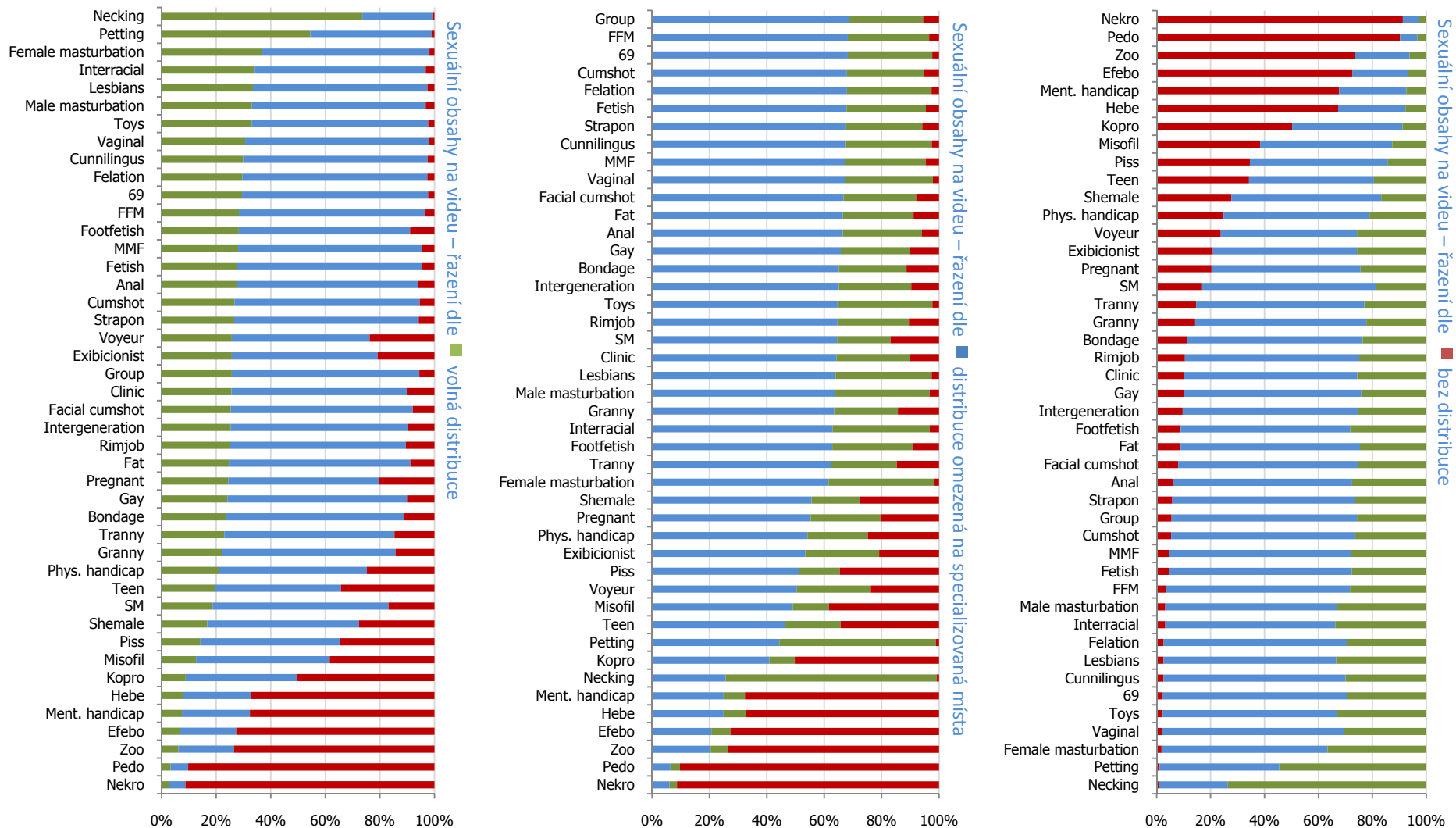
Graf 81a, 81b, 81c - Postoje k distribuci jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů na internetu. ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat bez omezení; ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat omezeně, pouze specializovanou formou; ■ sexuálně explicitní obsah, který by na daném mediu vůbec neměl být distribuován.

3.6.4.3 Časopisy

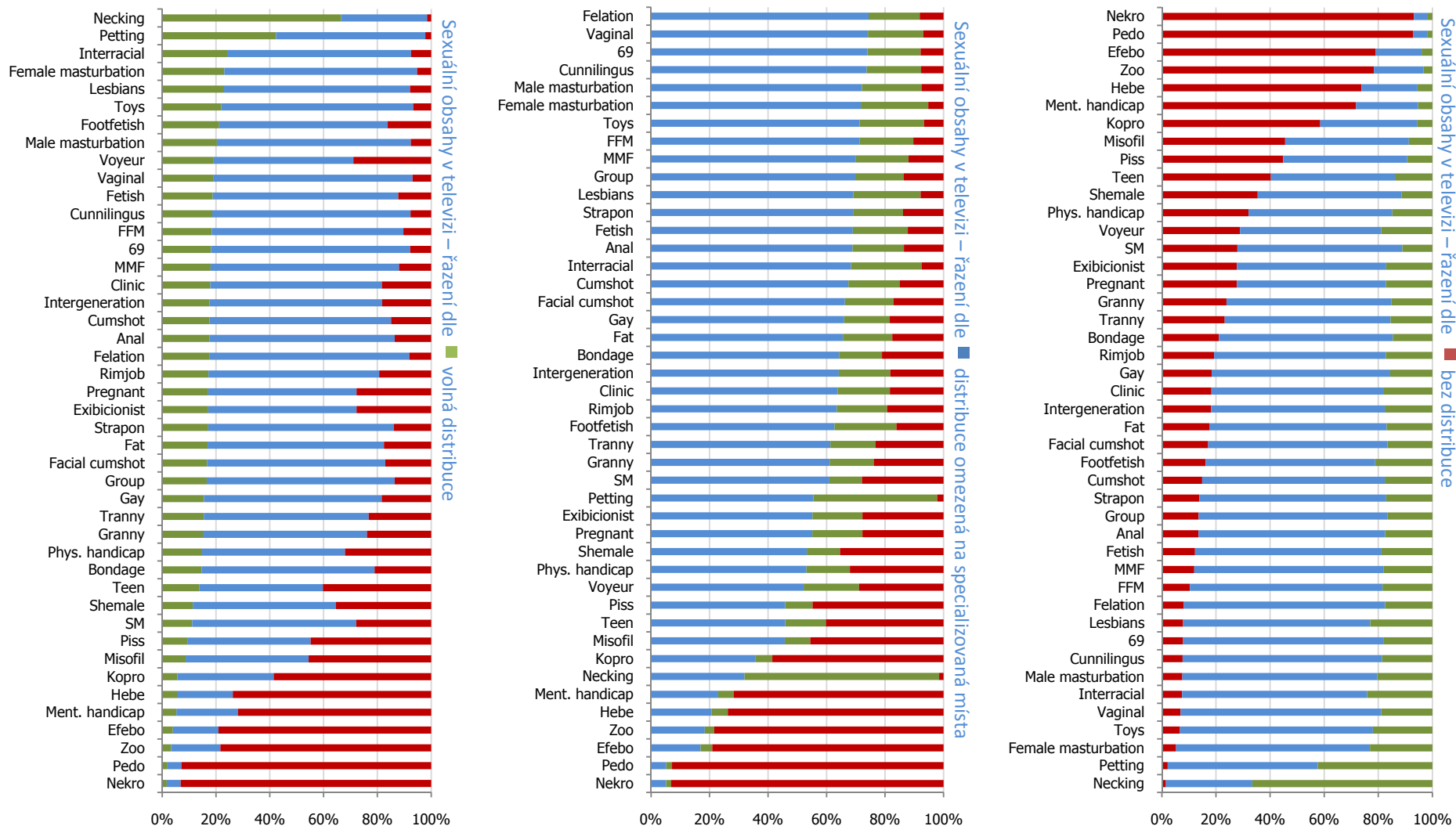
Graf 82a, 82b, 82c - Postoje k distribuci jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů v časopisech. ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat bez omezení; ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat omezeně, pouze specializovanou formou; ■ sexuálně explicitní obsah, který by na daném mediu vůbec neměl být distribuován.

3.6.4.4 Video (VHS, DVD, BlueRay, HD-DVD...)

Graf 83a, 83b, 83c - Postoje k distribuci jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů na videu. ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat bez omezení; ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat omezeně, pouze specializovanou formou; ■ sexuálně explicitní obsah, který by na daném mediu vůbec neměl být distribuován.

3.6.4.5 Televize

Graf 84a, 84b, 84c - Postoje k distribuci jednotlivých druhů sexuálně explicitních materiálů v televizi. ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat bez omezení; ■ sexuálně explicitní materiál lze na tomto mediu distribuovat omezeně, pouze specializovanou formou; ■ sexuálně explicitní obsah, který by na daném mediu vůbec neměl být distribuován.

3.6.5 Shrnutí výsledků

Výsledky dotazníku a celého projektu PSAV²⁰⁰⁵ kopírují úroveň primárního účelu celé práce: mapují ty základní (subjektivní a objektivní) faktory, které ovlivňují naše vnímání sexuálně explicitních materiálů. V rámci výsledků výzkumu jsme popsali čtyři skupiny těchto faktorů:

1) Vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňují některé sociodemografické charakteristiky konzumenta.

Náš výzkum prokázal signifikantní působení faktorů pohlaví, věku, velikosti a místa bydliště, dosaženého vzdělání, rodinného stavu, počtu dětí, frekvence konzumace pornografie, víry popř. vyznání, sexuální orientace, socioekonomického statutu, politické preference a profese.

2) Vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňuje samotný obsah těchto materiálů: různé obsahy jsou konzumenty vnímány různě.

Náš výzkum vytvořil katalog jednotlivých druhů (obsahů) sexuálně explicitních materiálů, přičemž u každého druhu zmapoval jeho sociální přijatelnost (pornografie tolerovaná a nežádoucí, sexuální aktivity za hranicí přijatelnosti).

3) Vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňují postoje konzumentů k sexuálně explicitním materiálům obecně.

Náš výzkum definoval několik modálních (jak kladných, tak záporných) kategorií postojů vůči existenci, konzumaci, výrobě a distribuci sexuálně explicitních materiálů.

4) Vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňuje forma jejich prezentace či distribuce.

Náš výzkum vytvořil srovnání jednotlivých druhů (obsahů) sexuálně explicitních materiálů prezentovaných na konkrétních typech médií a definoval, které obsahy jsou na konkrétních médiích akceptovatelné, které jsou akceptovatelné ve specifických podmínkách (omezený přístup), a které jsou pro prezentaci či distribuci na daném médiu neakceptovatelné.

Lze shrnout, že fenomén sexuálně explicitních materiálů je nutno diskutovat a zkoumat vždy v kontextu konkrétních konzumentů, konkrétního obsahu a konkrétní formy prezentace těchto materiálů. Generalizované závěry bez přihlédnutí k výše uvedeným faktorům nelze pokládat za validní.

4. DISKUSE

Následující kapitoly by měly uvést výsledky našeho projektu do širších souvislostí psychologického výzkumu a praxe. Nejprve bychom rádi srovnali naše výsledky se závěry dalších studií, dále nastínili teoretické možnosti jejich praktického využití a nakonec upozornili na možná úskalí celého projektu.

4.1 Porovnání výsledků s dalšími výzkumy

Pokud se máme na tomto místě zaměřit na srovnání výsledků našeho projektu PSAV²⁰⁰⁵ s výzkumy ostatních odborníků, nebude toto srovnání příliš přesné – převážně (pomineme-li interkulturní a případně časové rozdíly) z důvodu koncepce našeho výzkumu, která se jak svou strukturou, tak svým účelem od stávajících studií výrazně odlišuje. **Vzhledem k unikátnosti zaměření celé práce nemáme mnoho možností, s čím ji v komplexnosti srovnat a je nutno konzultovat pouze parciální výsledky naší práce se závěry studií, které se dané problematice alespoň trochu přibližují. Dále tedy diskutujeme naše závěry odděleně dle jednotlivých výzkumných cílů:**

4.1.1 Faktor sociodemografie

Začněme **sociodemografickými faktory**. Jak jsme již uvedli, potvrdilo se, že většina zkoumaných proměnných (ve smyslu sociodemografických údajů respondenta) určitým způsobem ovlivňuje vnímání sexuálně explicitního materiálu. Důležité je zde slovo vnímání, neboť naprostá většina výzkumů, které zohledňují demografické údaje respondentů, se zabývá buď postojí vůči pornografii (viz kapitola 2.4.1.2) nebo následky její konzumace (ve smyslu arousalu (2.4.1.1) nebo dalšího chování (2.4.1.3 a 2.4.1.4)). Samotné vnímání je zde jaksí opomíjeno. Pokud se výzkumy na vnímání zaměřují (2.7.4), sociodemografická data nezohledňují, jejich účelem je spíše typologizace sexuálně explicitního materiálu.

Otázkou je, jak spolu tyto jevy (tj. vnímání, postoje, emocionální reakce, chování a jistě i mnoho dalších) v konkrétním případě hodnocení sexuálně explicitního materiálu v rámci našeho dotazníku souvisí. Myslíme si, že nelze zcela jasně určit, který proces je primární a při vlastním hodnocení hraje ústřední roli (např. postoj → vnímání → arousal → samotné hodnocení → chování: na základě čeho se v tomto případě vytvořil onen postoj? Pravděpodobně na základě dřívějšího vnímání, chování a emocionálních reakcí (etc.). Hledání prvotního procesu zde připomíná spor o slepici a vejce). Naopak, domníváme se, že všechny zmíněné procesy při hodnocení působí paralelně, v jisté součinnosti.

Připustíme-li premisu, že vnímání může ovlivňovat postoje, emoce a chování a naopak, že chování, emoce a postoje mohou ovlivňovat vnímání, lze s jistou mírou zobecnění srovnat naše výsledky vlivu jednotlivých sociodemografických kategorií na vnímání právě s výsledky, které se soustředí na procesy ostatní. O toto srovnání se pokusíme níže, upozorňujeme však na rozdílnou metodiku studií, cíle, dobu jejich vzniku a zvláště pak na fakt, že žádný z těchto výzkumů nebyl prováděn na populaci ČR. Tedy:

Muži vnímají sexuálně explicitní materiály liberálněji než ženy. Na vlivu **pohlaví**, námi zjištěném jako signifikantně působícím vzhledem k hodnocení sexuálně explicitního materiálu, se v rámci pornografického kontextu shodne drtivá většina výzkumníků. Pohlaví je, jak bylo potvrzeno, proměnná ovlivňující míru sexuálního vzrušení (Davis & Bauserman 1993), emoční reakce (Boagert 2001, Lopez & George 1995) i postoje (Janus & Janus 1993, v ČR pak Weiss & Zvěřina 2001 a Tuček & Holub 1994), dále pak některé formy sexuálního chování (Kelley 1996, jedná se zejména o sexuální představy a fantazie, denní snění, mluvení o sexu, masturbaci a pohlavní či jiný sexuální styk, projevy touhy experimentovat v sexu, promiskuitu, podhodnocování atraktivity průměrně vypadající osoby, necitlivé sexuální chování etc.). Nenalezli jsme výzkumy, které by signifikanci vlivu pohlaví vyvrátily. V české republice v tomto směru se naopak začínají objevovat výzkumy a pilotní programy věnující se specificky ženskému vnímání sexuálně explicitních materiálů: Lenka Klodová (Klodová 2005) vytvořila Ženin, koncept pornografického časopisu pro ženy, Věra Marešová (Marešová 2010) se snaží vytvořit design erotic shopů tak, aby byl lákavý i pro ženy, o ženském vnímání pornografie vznikají jak výzkumy (Bruncková & Vendel 2009) a diplomové práce (Izsáková 2006), tak populárně naučené knihy (Fifková 2005). O vztahu pohlaví a genderu se zmíníme v kapitole 4.2.

Mladší respondenti vnímají sexuálně explicitní materiály liberálněji než starší, **věk** tedy je signifikantní proměnnou. Ke stejnému výsledku dospěl v rámci výzkumu sexuálního chování a postojů též kolektiv autorů (Johnson et al., 1992), avšak tento vztah vyjadřuje pomocí přímé úměrnosti absolutně (tj. čím mladší respondent, tím liberálnější přístup k pornografii). Nám se, ač jsme použili stejné rozdělení věkových kategorií, tato přímá úměrnost nepotvrdila, signifikantní rozdíly se nám objevují mezi třemi skupinami respondentů (18-45 let, 46-55 let, 56 a více let). Zvláštní postavení má pro nás nejmladší kategorie, tj. 18-25 let, o které jsme na základě našich předchozích výzkumů (Chochola & Weiss 2005) předpokládali, že se stane nejliberálnější hodnotící kategorií. Toto se potvrdilo, avšak v mnohem menší míře, než jsme očekávali.

Čím větší **velikost bydlíště**, tím liberálnější vnímání sexuálně explicitních materiálů. Zde se neobjevují zásadní rozpory se situací v USA, kde byl (Casselman & Durham 1979) postoj k pornografii zkoumán na 365 sídlech. Určitý rozdíl tvoří metodika výzkumu ve smyslu rozdělení kategorií podle velikosti: v uvedené studii by do kategorie „velkoměsto“ v ČR spadala pouze Praha, což jsme vzhledem k jisté

specifičnosti tohoto regionu nechtěli připustit. Proto jsme určení velikosti bydliště (velkoměsto/město/vesnice) změnili tak, aby odpovídalo poměrům ČR. Vliv velikosti místa bydliště potvrzují i další studie (Atwood 2005, Allen 1995), naopak Weis (Weis et al., 1992) jej nepovažuje za signifikantní; jeho studie byla ovšem zaměřena pouze na studenty přebývajících v rámci studia na koleji, což je z našeho pohledu velmi pravděpodobná intervenující proměnná.

Respondenti z některých krajů ČR (**místo bydliště**) vnímají sexuálně explicitní materiály liberálněji než respondenti z krajů jiných. Ačkoliv se jedná o výsledky pro ČR exkluzivní, jistou podobnost můžeme najít i v zahraničních výzkumech (Casselman & Durham 1979). Jedná se o stav, kdy signifikantní rozdíly jsou pouze mezi některými kraji, v rámci USA pak mezi některými jednotlivými státy. Američtí výzkumníci dávají tento jev do možné souvislosti se zastoupením občanů afroamerického původu v jednotlivých státech; nám se nepodařilo tyto demografické rozdíly v rámci jednodimenzionálního srovnávání vysvětlit a je zde prostor pro další zkoumání.

Čím vyšší **vzdělání**, tím liberálnější vnímání sexuálně explicitních materiálů. Tento náš závěr je podpořen jak americkými (Casselman & Durham 1979), tak evropskými (Johnson et al., 1992) studiemi. Americký výzkum uvádí odlišnosti v zaměření studia (technické, humanitní etc.), tuto proměnnou jsme však v rámci naší práce nebrali v úvahu.

Rodinný stav, respektive přítomnost trvalého partnera je unikátní demografickou kategorií, která ve vztahu k pornografii pravděpodobně ještě nikdy nebyla zkoumána (respektive neobjevuje se v žádném z nám dostupných pramenů). Určité shodné paralely najdeme u Scotta (Scott 1985), zde se však jedná spíše o soubor úvah a esejů, než o empiricky podložená data.

Stejně tak unikátní je srovnání vnímání sexuálně explicitního materiálu vzhledem ke **frekvenci konzumace sexuálně explicitních materiálů**. Tato část našich výsledků ukazuje, že lze rozdělit konzumenty do tří skupin, jež se od sebe signifikantně liší: nejtolerantnější skupinou je ta, která konzumuje sexuálně explicitní materiály každý den, nejkonzervativnější ta, která sexuálně explicitní materiály nekonzumuje vůbec nebo pouze náhodně; třetí skupina s nižší, abšak pravidelnou frekvencí konzumace se pohybuje uprostřed. Vysvětlení se nabízí dvojí: může se jednat o a) habituaci danou frekvencí exponovaného materiálu, b) frekvenci ovlivněnou individuální sexuální apetencí (vkusem, potřebou, zaměřením etc.). Dle našeho mínění jsou oba faktory v úzké souvislosti a navzájem se doplňují a podporují. Ačkoliv frekvence konzumace jako taková ve spojitosti s pornografií zkoumána nebyla (nicméně v ČR se v tomto směru již začínají objevovat první studentské práce – např. Bruncková 2009), mnoho studií se zaměřilo na důsledky míry (dlouhodobosti) expozice takovým materiálům. Víme tedy, že jediné vystavení se působení sexuálně explicitního materiálu na nás z dlouhodobého pohledu nemá žádný vliv (nevytváří změnu v postojích, Check & Guloein 1989, lze použít

pro srovnání s respondenty minimálně či nikdy nekonzumujícími pornografií), větší míra expozice však může ústít do změny určitých postojů (Zillman & Bryant 1984) – tyto změny jsou pak charakteristické větší liberálností a tolerancí v sexuálním chování jakož i nárůstu kvantity tohoto chování (Padgett et al., 1989), dále se snižuje míra úzkostnosti a zvyšuje se podíl pozitivních emočních reakcí na materiál sexuálního charakteru (Allen et al., 1995). Dlouhodobé vystavení se působení sexuálně explicitního materiálu (lze použít pro porovnání s těmi respondenty, kteří konzumují pornografii denně) bylo zkoumáno povětšinou ve vztahu k sexuálně trestné činnosti, přičemž široce se tomuto tématu věnují kapitoly 2.4.1.2 až 2.4.1.4. Pro naše účely je vhodné vyzdvihnout ty studie, jež se zabývají (stejně jako náš projekt) neagresivní formou sexuálně explicitních materiálů. Shodují se, že i dlouhodobá konzumace nevede k častějšímu agresivnímu chování (např. Malamuth & Donnerstein 1984, Malamuth et al., 2000, Check & Guloein 1989, Zillmann & Bryant 1982 aj.), ovšem může způsobit toleranci k násilnému sexu (Zillmann & Bryant 1982, 1984, 1988, Kutchinsky 1991, Malamuth & Donnerstein 1984, Malamuth & Check 1985, Malamuth et al., 2000 aj.), nerovné chápání sexuálního partnera (Dines et al., 1998), trivializaci znásilnění (Zillmann & Bryant 1982), menší vůli potrestat sexuálního násilníka (Fisher & Grenier 1994) a menší sympatizaci s obětí sexuálního zneužívání (Monk-Turner & Purcell 1999). Všechny zmíněné výzkumy však upozorňují, že toto chování je čistě individuální a zda se objeví (či neobjeví) jeho zvýšení závisí zejména na konkrétních osobnostních strukturách, kdy sexuálně explicitní materiál funguje jako katalyzátor, nikoliv jako spouštěč. Další výsledky výzkumů ukazují, že muži dlouhodobě konzumující pornografii mají méně negativních postojů a předsudků vůči ženám a ve svých názorech jsou mnohem rovnostářtější než kontrolní skupina (Davis & Bauseman 1993, Bauseman 1998). Na druhou stranu však existuje malá skupina mužů, která považuje ženy za soupeře (Fisher & Grenier 1994, Ross 2005) a právě u nich může dlouhodobá expozice sexuálně explicitním materiálům vyvolávat hostilitu či agresi.

Respondenti vnímají sexuálně explicitní materiál v závislosti na své **náboženské orientaci**, svoji roli hraje také konkrétní církev, k níž se respondent hlásí. Toto naše zjištění potvrzují i zahraniční studie (Sneddon & Kremer 1992, Marsiglio 1993). Ačkoliv jsou výsledky našeho výzkumu ve formě vztahu konkrétních závislostí poněkud spletité, shodneme se s dalšími výzkumníky (Norris 1991), že nejliberálněji hodnotí sexuálně explicitní materiál lidé bez vyznání a ti, kteří nevěří Boha v institucionalizované podobě (tj. jsou věřící, ale ne v Boha), v otázce **církevní příslušnosti** je naše zjištění buddhismu coby nejtolerantnějšího náboženského směru podpořeno studií francouzskou (Moatti et al., 1988), konzervativní přístup islámu, křesťanství, židovství a pravoslaví (tedy těch, náboženství, jejichž učení je tradičně vůči otázkám prokreační funkce sexuality zdrženlivé až restriktivní) je podpořeno teoretickými studiemi Bellingerovými (Bellinger 1998) a ve shodě s kapitolou 2.5.4.

Výzkumy zabývající se přímým vztahem **počtu dětí** a vnímáním sexuálně explicitních materiálů se neobjevují v žádném z námi dostupných pramenů a výstupy jsou v tomto směru tedy unikátní. Lze však očekávat, že faktor počtu dětí bude při vícedimenzionálním porovnávání úzce korelovat s ostatními sledovanými proměnnými (předpokládáme věk, náboženskou orientaci a církevní příslušnost, socioekonomický statut aj.).

Vliv **sexuální orientace** na vnímání sexuálně explicitních materiálů se dá přepokládat již z historie vývoje společenských standardů – liberalizační proudy v sexualitě jsou vždy alespoň zčásti spojeny s organizacemi a spolky sdružujícími gaye a lesbičky (Kendall 2004, Petersen 2003 aj.). Větší liberalitu u homosexuálů v sexualitě obecně (nikoliv jen v rámci sexuálně explicitních materiálů, ale v rámci kompletního sexuálního chování) prokázal Marsiglio (Marsiglio 1993).

Socioekonomický status (výše hrubého měsíčního příjmu) je proměnnou, která se v kontextu výzkumu sexuálně explicitních materiálů objevuje (Griffiths 2001, Cline 1994, Casselman & Durham 1979 aj.), ovšem nikoliv ve vztahu k vnímání těchto materiálů, ale spíše jako anamnestická data provázející kazuistiky, které popisují některé možné extrémní následky konzumace sexuálně explicitních materiálů.

Vztah mezi vnímáním a hodnocením sexuálně explicitních materiálů a **politickou preferencí** není v odborných textech zachycena empirickými výzkumy, naše výstupy jsou však v souladu s teoretickými statěmi popisujícími fenomén sexuálně explicitních materiálů v historickém kontextu vývoje politického a hospodářského uspořádání (Hyde 1964, Hunt 1993, Tang 1999, Petersen 2003 aj.). Výstupy týkající se krajně konzervativní pravice a jejího vztahu k pornografii jsou také ve shodě s kapitolou [2.5.2](#).

Pro vliv **profese** jako takové jsme nenašli žádné odpovídající prameny: empirické studie se zaměřují buď na konkrétní cílové skupiny (nejčastěji studenty), nebo pracují s výběrovým souborem bez ohledu na profesní zaměření. Extrémně liberální postoje příslušníků armády ovšem shodně uvádějí feministicky orientovaní autoři (Yaffe & Nelson 1982, Russo 1998, Dworkin 1994 aj.).

Konečně, námi neprokázaný vliv **moci výkonné** a **moci socializační** nastiňuje Segal (Segal & McIntosh 1993), ovšem pouze jako teoretický koncept (spolu s dalšími typy moci, např. moc vrstevnické autority, moc mediální ikony apod.).

4.1.2 Faktor obsahu

Druhá část našich výstupů se týká odlišného vnímání sexuálně explicitních materiálů v závislosti na jejich konkrétním **obsahu**.

Neexistuje mnoho studií, které by pracovaly s konkrétními druhy (obsahy) sexuálně explicitních materiálů komplexně – zde má reálná praxe (např. obrovský počet TGP na internetu, viz kapitola 2.3) před odborným výzkumem veliký náskok.

Lze uvést ty studie, které při hledání důsledků konzumace sexuálně explicitních materiálů provádí **obsahovou analýzu** sledovaného materiálu (např. Linz & Donnerstein 1988, Allen et al. 1995, Goodson et al. 2001, Kelley et al. 1997, Winnick 1985), a dále výzkumy soustředící se na individuální preference konzumentů právě vzhledem k obsahu sexuálně explicitních materiálů (Baran 1976, Boagert 2001, Eck 2003, Juffer 1998). S obsahovou analýzou se dále můžeme setkat se specificky zaměřenými výzkumy, např. do oblasti sexuálního vzdělávání (Duncan 1990) či reklamy a marketingu (Reichert 2002). Poměrně zajímavé jsou v tomto kontextu také studie, které pracují s obsahem sexuálně explicitních materiálů z pozice žen-konzumentek (Klodová 2005, Fifková 2005, Izsáková & Popper 2006), případně žen-cenzorek (Kimmel & Linders 1997, Ross 2005 – zde se ovšem nevyhneme radikálně feministickému základu těchto studií). Zdůvodnění pro existenci některých obsahů, jejich obhajobu a popis sociální poptávky pak přináší Strossen (Strossen 1995).

Naprostá většina výzkumů, studií a experimentů se zaměřuje na jeden či několik málo obsahů sexuálně explicitních materiálů, a to zejména těch, které jsou vnímány jako nejvíce rizikové již vzhledem k výrobě těchto materiálů. Jedná se typicky o sexuálně explicitní materiály s tematikou agresivní a parafilní, zvláštní důraz se klade na dětskou pornografii. Velká část těchto studií se však nezaměřuje na vznik, jako spíše na další možné důsledky konzumace těchto materiálů.

Největší část studií se zaměřuje na sexuálně explicitní materiály s obsahy **agresivních** (somasochistických) sexuálních aktivit, nebo takových, kde je jeden či více aktérů v sexuálním vztahu degradován (bondage). Existují studie beroucí v úvahu rozdíly mezi takovými druhy (násilné) pornografie a ostatními, nenásilnými druhy (např. Cowan & Dunn 1994, Davis & Bauserman 1993, Check & Guloien 1989, Senn & Radtke 1990, Zillman & Bryant 1982 aj.), a dále studie, které se zaměřují jen a pouze na druhy adresivních sexuálně explicitních obsahů (např. Allen et al. 1996, Bauserman 1998, Fisher & Grenier 1994, Gentry 1991, Malamuth & Check 1985, Malamuth & Donnerstein 1984, Monk-Turner & Purcell 1999, Norris 1991, Phoenix 2000, Scott & Cuvelier 1993 aj.). V této souvislosti je nutno zmínit poměrně početnou skupinu radikálně feministicky orientovaných autorů (např. Barron & Kimmel 2000, Dines et al. 1998, Jensen & Dines 1998, Russell 1993a, Russo 1998, Stires 1999 aj.), a priori odmítajících všechny sexuálně agresivní materiály s agresivními prvky. Nelze zde také neupozornit na Dánský experiment (viz kapitola 2.6.3.5, Kutchinsky 1970, 1991).

Ačkoliv jsme dříve deklarovali, že se tato práce nevěnuje vlivu působení sexuálně explicitních materiálů na specifickou skupinu dětí a mládeže, v souvislosti s **dětskou pornografií** nelze nezmínit výzkumy, které se právě tímto fenoménem zabývají. Obvykle

se jedná o výzkumy zaměřené na komerční zneužívání dětí (např. Kaltwasser 2000, Vaníčková et al. 1997 apod.), na kriminální aktivity spojené s výrobou a distribucí těchto materiálů (např. Quayle & Taylor 2003), případně na konzumenty dětské pornografie - pedofilní parafiliky (např. Nutter & Kearns 1993).

Výzkumy a studie týkající se **parafilních** druhů sexuálně explicitních materiálů se zabývají primárně parafiliiemi, kde sexuálně explicitní materiály jaké takové hrají pouze doplňkovou roli (např. Cooper 2002, Weiss 2001 apod.), případně zkoumají kauzální vztah konzumace (parafilních) sexuálně explicitních materiálů a následných sociálně patologických projevů (např. Becker & Stein 1991). Právní ustanovení týkající se legislativního postavení parafilních sexuálně explicitních materiálů zde nepovažujeme za odborné výzkumy a v jejich souvislosti odkazujeme na kapitulu 2.6, která se právním pojetím přímo zabývá.

Specifické postavení **homosexuálních** (myšleno zde gay, nikoli lesbických) sexuálně explicitních materiálů a jejich relativně konzervativnější hodnocení vzhledem k heterosexuálnímu či lesbickému obsahu, které naše výstupy ukázaly, podporují např. Kendall či Marsiglio (Kendall 2004, Marsiglio 1993). Toto specifické postavení je oběma autory interpretováno tím, že na rozdíl od lesbických aktivit jsou gay aktivity typicky penetrační. Taková interpretace je ve shodě s našimi výstupy – nepenetrační sexuální aktivity jsou hodnoceny liberálněji než aktivity penetrační.

Mimo námi definované kategorie – sexuální obsahy – se ve studiích často objevuje coby rozlišující či třídící hledisko **zobrazení sexuálního styku** (např. Mosher 1988, Spán 2001), přičemž není bez zajímavosti, že naprostá většina autorů dle Chmelíka (Chmelík et al., 2003) dále nerozlišuje sexuální styk pohlavní, orální či anální, ačkoliv postoje k těmto formám styku jsou dle našich výsledků značně rozdílné. Máme za to, že tato skutečnost je dána postojem autorů studií ve smyslu „pohlavní styk a více“ - tedy včetně styku orálního, análního apod. Z našeho pohledu se v těchto případech jedná o příliš velkou generalizaci, která může významně ovlivnit předkládané výsledky. Podobným rozlišovacím kritériem, které bývá uváděno, je přítomnost či absence **genitálů** (Příbyl 1993, Kelley 1996 aj.), přičemž Kelley upozorňuje, že toto rozlišovací hledisko není dostatečné, neboť zde záleží na mnoha dalších souvisejících faktorech – např. zda se jedná o mužský či ženský genitál (ženský je obecně hodnocen výrazně liberálněji), zda se jedná o mužský genitál v erigovaném či flacidním stavu, jaký je další kontext daného materiálu (umělecký akt vs. série snímků končící pohlavním stykem) a v neposlední řadě nelze přehlédnout ani zemi původu daného materiálu (v některých zemích je zobrazení genitálu nelegální, v dalších nesmí být zobrazován spolu s dalšími prvky sexuality – např. s bradavkami (Rusko) nebo pubickým ochlupením (Japonsko)). Další rozlišovací kritéria se v odborných studiích objevují pouze minimálně a pro další případná srovnání doporučujeme zaměřit se na internetové rozcestníky nebo nabídkové katalogy pornoprůmyslu.

4.1.3 Faktor postojů

Třetí část našeho výzkumu byla věnována zjištění, **jak je pornografie vnímána českou populací dnešní doby**, jaká pro a proti na sexuálně explicitních materiálech vidíme, jaké pozitivní a negativní postoje vůči pornografii zaujímáme. Výsledky vyjádřené pomocí jednotlivých kategorií (viz kapitola 3.6.3) se opět dají srovnat s dostupnými studii jen při generalizaci jejich závěrů: zatímco náš projekt zjišťoval osobní názory respondentů (hypotézy pro další výzkum v obecném kontextu), většina psychologických výzkumů se soustředí na potvrzení těchto názorů (potvrzení jednotlivých hypotéz, většinou selektivně zaměřené, bez zkoumání dalších vlivů). Opět necháme na čtenáři hodnocení, zda je takové srovnání vzhledem odlišné k metodice a vzhledem k možným interkulturním a časovým rozdílům relevantní. Nyní již k jednotlivým kategoriím (jejich popis a konkrétní charakteristika viz kapitola 3.6.3):

Začneme tím, co jako jediné můžeme srovnat v rámci populace ČR. S výzkumem sexuálního chování v ČR z roku 1998 (Weiss & Zvěřina 2001) se shodujeme na tom, že existují názory absolutně liberální (pro pornografii: vše, proti: nic), absolutně restriktivní (pro pornografii: nic, proti: vše) a konečně takové, které se vztahují k její veřejné dostupnosti (dostupnost, ano ale... na veřejnosti). Přesná čísla procentuálního zastoupení těchto skupin se samozřejmě vzhledem k rozdílné metodice liší.

Možnost **inspirace**, námi zjištěná nejčastější pozitivní hodnota pornografie, je v dalších výzkumech pojímána většinou ve vztahu k jejím důsledkům. Domníváme se však, že právě inspirace je jedním ze spouštěcích podnětů k zvýšení míry sexuálního chování (signifikantně do 24 hodin po expozici sexuálně explicitnímu materiálu, např. Yaffe & Nelson 1982, Davidson & Darling 1986, Goodson et al., 2001). Konkrétní projevy sexuálního chování, (Kelley 1996, byly též popsány v kapitole 2.4.1.3) se pak jistě budou objevovat i v dalších námi zařazených kategoriích – např. abreakce, fantasie, náhražka, zábava, zdraví, vnímání, hranice, kriminalita, agresivita špatný experiment aj. Je tedy dle našeho názoru zcela v pořádku, že si inspirační úlohu pornografie (ať již ve smyslu pozitivním či negativním) respondenti našeho dotazníku v takové míře uvědomují. Zbývá ještě dodat, že dle **Durex Global Sex Survey**³² je pornografie využívána pro zpestření partnerského sexu u téměř poloviny sledované populace.

Možnost **abreakce** je dle některých (Davidson & Darling 1986) primární motivací lidí, kteří sexuálně explicitní materiál vyhledávají; jinými slovy, většina konzumuje pornografii pro její hodnotu danou vyvoláním vzrušení. Fakt, že vystavení se konzumentem preferovaným sexuálně explicitním materiálům vede k sexuálnímu vzrušení a pozitivním emočním reakcím, a nabízí tak možnost (nejen sexuálního)

³² Durex Global Sex Survey, 2004, <http://www2.hu-berlin.de/sexology/ECE6/html/gss2004result.pdf>

odreagování se, je též potvrzen (Kelley 1996), stejně jako to, že tyto reakce vyvolává téměř každý sexuálně explicitní materiál (Davis & Bauserman 1993, Reichert 2002, výjimky viz kategorie odpor a parafilie). Abreakci můžeme považovat za jednu z forem sexuálního chování (např. relaxace, masturbace, fantazie, pohlavní styk etc., Kelley 1996), které, jak jsme již uváděli, signifikantně roste po konzumaci sexuálně explicitního materiálu (např. Yaffe & Nelson 1982, Davidson & Darling 1986, Goodson et al., 2001).

Náhražka ve smyslu saturace sexuálních potřeb sexuálně explicitním materiálem opět spadá do komplexu sexuálního chování tak, jak jsme o něm psali výše. Nejčastěji je realizována formou masturbace (Kelley 1996), což vypovídá o možné souvislosti s kategorií abreakce. Substituční efekt konzumace pornografie je též v kontextu rozdílné partnerské sexuální apetence či preference dáván do souvislosti s prevencí nevěry a promiskuity (Davis & Bauserman 1993, naproti tomu: srovnaj s kategorií špatný experiment) a jeho vliv zřejmě přispívá k harmonii partnerského soužití (Lopez et al., 1995, Barak et al., 1999).

Fantazie je další kategorií, která je zařazována pod obecný termín sexuálního chování (Kelley 1996). Může být chápána stejně jako součást např. přede hry pohlavního styku, tak i ve formě denního snění. Každopádně, tentýž autor uvádí, že vystavení se sexuálně explicitním materiálům vede k jisté participaci fantazie (vycházející z těchto materiálů) v divákem preferovaných sexuálních aktivitách. Je tedy zřejmé, že i fantazie se bude částečně podílet v dalších námi sledovaných kategoriích (např. abreakce, náhražka, zábava, zdraví, hranice, agresivita, kriminalita, špatný experiment atd.).

Učebnice, respektive pedagogický efekt pornografie byl také prokázán, byť s uvedením velkého množství limitujících faktorů (Fisher & Barak 1989, Duncan 1990, Li & Davey 1996, Kubey 1996 aj.). Tyto studie ukazují, že konzumace sexuálně explicitních materiálů může sloužit jako nenahraditelný zdroj informací, s čímž souhlasí i čeští odborníci: některé z účinných vlivů pornografie prezentovaných projevy chování mají vliv na sexuální vzdělávání populace (Uzel 1990). Právě ony účinné vlivy ve velké míře závisí na povaze sexuálně explicitního materiálu – dle jeho pojetí (obsahu) některé studie došly k názorům, že konzumace pornografie eliminuje negativní postoje a předsudky vůči jiným sociálním skupinám (např. ženy, homosexuálové etc., Davis & Bauserman 1993, Bauserman 1998), jiné, o kterých budeme hovořit níže v souvislosti s vnímáním a špatným experimentem, dochází k pravému opaku. Velmi širokou problematiku vztahu pornografie a sexuální výchovy v ČR postihuje v současné době např. Sborník XII. kongresu k sexuální výchově (Mitlöchner et al., 2004).

O katarzním vlivu konzumace sexuálně explicitních materiálů (catharsis theory) široce pojednáváme v kapitole [2.4.1](#).

Zábava v důsledku konzumace pornografie je sice v našem výzkumu relativně široký pojem, ovšem domníváme se, že může souviset s některými již avizovanými

důsledky konzumace sexuálně explicitního materiálu: máme na mysli pozitivní emoční reakce, které vyvolává (Kelley 1996, Allen et al., 1995), snížení míry úzkostnosti respondenta (Allen et al., 1995) a, což lze vztáhnout ke kategorii abreakce, též možnost (nejen sexuálního) odreagování se (Kelley 1996).

Konzumaci pornografie jako **přirozenost**, respektive přirozenou součást sexuálního chování podporují jak zahraniční odborníci (přehled viz Kelley 1996), tak výsledky výzkumu sexuálních preferencí Durex Global Sex Survey (2004), v němž 49% respondentů v ČR konzumuje sexuálně explicitní materiály v rámci sexuálního soužití partnerského vztahu (průměr u zkoumaných států činí 39%).

Pornografie coby prostředek k bourání **tabu** a mýtů v oblasti lidské sexuality, symbol svobody slova a projevu, liberální, demokratické a otevřené společnosti, je hojně diskutován zejména v USA (rozpór mezi Ústavou a výročními zprávami Komise pro obscenitu a pornografii, viz kapitola 2.6.3.2), výsledky těchto diskusí ovšem nejsou jednotné (přehled Bradley 2002, podrobněji Longino 1994, Stoltenberg 1989 aj., v ČR např. Uzel 1990). Dle našeho názoru má tato kategorie poměrně úzkou souvislost s kategoriemi učebnice a nemravnost.

Pornografie coby prostředek k uvědomění (ujasnění, naplnění) si vlastních **individuálních preferencí**, potřeb a tužeb jako takový prozkoumán pravděpodobně nebyl, jeho potvrzení však lze opsat dvojí cestou: jednak pro něj hovoří už jen samotná existence tzv. TGP rozcestníků (viz kapitola 2.3) s pornografií roztríděnou do mnoha a mnoha kategorií, jejichž výběr je ovlivněn právě individuální preferencí konzumenta. Dále toto naše zjištění podporují výzkumy emočních reakcí při konzumaci pornografie (viz kapitola 2.4.1.1) – právě ony jsou rozhodujícím faktorem při posuzování, zda se na konkrétní sexuálně explicitní materiál budeme soustředit dále, nebo jej svou pozorností opustíme (máme-li možnost) (např. Boagert 2001, Davis & Bauserman 1993, Lopez & George 1995, Wilson 1973 aj.). Otázka, kdy pornografie saturuje ty sexuální tužby, které odmítá partner, je popsána v kategorii náhražka; pokud se jedná o saturaci sexuálních tužeb, které nejsou tolerovány společností, zabýváme se jimi v kategorii parafilie.

Pornografie jakožto prostředek rozvoje **ekonomiky** a ekonomické podpory státu (ve smyslu zdanění, podpory zaměstnanosti, omezení ekonomické kriminality atd.), jeden z argumentů zastánců větší legalizace sexuálně explicitních materiálů, je prozkoumán pouze v teoretické rovině a i tam jsou výsledky rozporuplné (např. Jensen & Dines 1998, Reichert 2002, Schlosser 1997; srovnej s: Weitzer 1990, Winnick 1985 aj.). Pornografie coby tržní produkt, reakce na společenskou poptávku je jedno z pojetí ekonomického pohledu na sexuálně explicitní materiály, kterým se zabývají především odborníci na ekonomii, socioekonomii či reklamu (např. Reichert 2002, Rimm 1995, Schlosser 1997, Soley & Kurzbard 1986 aj.). Tržní hodnota pornografie je v tomto směru bezesporu uznávána.

Zdraví, respektive důsledky konzumace sexuálně explicitního materiálu v kontextu lidského zdraví, byly zkoumány především ve spojitosti se sexuálními dysfunkcemi a terapií parafilií. Vzhledem k prokázanému vlivu stimulace sexuální aktivity (Yaffe & Nelson 1982, Goodson et al., 2001, Davidson & Darling 1986) lze pornografii doporučit při překonávání některých psychogenních sexuálních dysfunkcí (např. poruchy erekce, poruchy apetence aj., Kratochvíl 1982, 1999). Co se týče parafilií, nelze sice využívat sexuálně explicitní materiál k jejich diagnostice (Weiss 2002, Zvěřina 1992), může však být jedním z terapeutických prostředků při jejich léčbě (Weiss 2002) a při prevenci parafiliemi produkované trestné činnosti (nezávisle na tom, zda se jedná o parafilii v aktivitě či k objektu, viz exhibicionismus a sexuální zneužívání dětí v dánském experimentu, kapitola 2.6.3.5., Kutchinsky 1970, 1973, 1985).

Liberalizace, volání po snížení věkové hranice pro legální konzumaci (a zakoupení) sexuálně explicitních materiálů vychází převážně ze situace, kdy je „nespravedlivě“ vnímán tříletý rozdíl mezi minimální věkovou hranicí sexuální aktivity s partnerem (15 let) a minimální věkovou hranicí dostupnosti pornografie (18 let, více viz kapitola 2.6). Hranice osmnácti let je však vzhledem k mezinárodním úmluvám (viz kapitola 2.6) ve většině evropských států územ (výjimku tvoří snad jen Dánsko, Nizozemsko a Švédsko), naopak, např. v USA či některých liberálních (!) státech blízkého východu je tato hranice stanovena na 21 let (Friedman 1990). V porovnání s minimální věkovou hranicí pro pohlavní styk ([Legal Age of Consent](#)³³) zjistíme, že určitý rozdíl se objevuje téměř ve všech zemích. S touto problematikou jistě bude souviset i téma snížení věkové hranice pro trestní odpovědnost, navrhované v dnešních dnech některými poslanci parlamentu ČR. Vzhledem k tomu, že tyto návrhy uvažují i o snížení hranice prvního zákonného sexuálního styku, mohli bychom se ptát, uvažuje-li se též o snížení věkové hranice pro konzumaci sexuálně explicitních materiálů. Tyto otázky jsou však v současné době ve stadiu řešení a názory na toto řešení nejsou zcela jednotné: zastánci tohoto postupu - např. Radim Uzel či Pavel Čepický (Pergl 2004) argumentují dřívějším tělesným i sexuálním vyspíváním mládeže, možností dřívější dostupnosti antikoncepce (tj. snížením počtu nežádoucích těhotenství u mladistvých) a zlepšující se sexuální výchovou, úrovní informací a budováním pocitu zodpovědnosti; hlavním důvodem je však fakt (Chmelík et al., 2003), že za sexuální zneužívání je v ČR považován každý intimní kontakt s osobou mladší patnácti let, tedy i dotyky a mazlení. Dle jejich teorie se nemusíme obávat časnějšího zahájení sexuálních styků, neboť tento věk se v posledních dekádách naopak zvyšuje. Poslední bod odporuje zjištění některých celosvětových výzkumů (např. Durex Global Sex Survey 2004) – konkrétně tento ukazuje, že mladí lidé se poprvé milují dříve než předchozí generace, v ČR je průměrný věk

³³ Legal Age of Consent, 2000, www.ageofconsent.com/ageofconsent.htm

prvního pohlavního styku 17,5 let (Weiss & Zvěřina 2001), čímž oponují spolu s nevyzrálostí pro sex ani po psychické, ani po fyzické stránce další čeští odborníci Petr Weiss, Jaroslav Zvěřina či Petr Pöethe (Tiscali.cz 2004).

Spojování sexuálně explicitních materiálů a **bezpečného sexu** je často diskutovaným tématem s mnoha protichůdnými výstupy. Lottes (Lottes et al. 1993) představuje aktivní konzumaci sexuálně explicitních materiálů jako jeden z hlavních faktorů prevence sexuálně rizikového chování středoškolských studentů, preventivní vliv na nevěru a promiskuitu uvádí též Davis (Davis & Bauserman 1993). Na druhou stranu existuje mnoho studií potvrzujících přesný opak – tyto jsou dále zmíněny u kategorie špatný experiment.

Nyní ke kategoriím negativním: Co se týče vlivu expozice sexuálně explicitního materiálu na **děti a mládež**, existuje mnoho výzkumů, vzhledem k povaze tématu v naprosté většině retrospektivního charakteru. Ačkoliv se tyto studie orientují spíše na sexuální zneužívání v aktivní formě (viz kapitola 2.3.1, shrnutí např. Chmelík et al., 2003, Vaníčková et al., 1997, Weiss 1999), výsledky pasivního působení sexuálně explicitních materiálů (za účasti dalších faktorů, např. chybějící či nedostatečná sexuální výchova, věk a osobnostní struktura konzumenta, povaha materiálu, sociální a výchovné vlivy aj., Cline 1994) jsou prokázány zejména ve smyslu sekundárních problémů v dospívání, zapříčiněných pravděpodobně nezralostí struktur mladého konzumenta (Bradley 2002). Spektrum těchto problémů je relativně široké. Vzhledem k reálné možnosti interference dalších vlivů se jimi odborná veřejnost prozatím zabývá na rovině hypotéz (např. Uzel 2004a, přehled těchto možných problémů viz Nutter 1993, uveďme např. urychlení psychosexuálního vývoje, promiskuitu, rizikové sexuální chování, neschopnost či snížená schopnost navazovat (kvalitní či dlouhodobé) partnerské vztahy, vyhýbání se sexuálnímu chování, sexuální agresivita, vyšší výskyt sexuálních poruch, nespokojenost v sexuálním životě, pocity viny, výčitky svědomí etc.). Otázkou je, zdali hypotetické „trauma“ utrpěné v dětství je způsobeno opravdu sexuálně explicitním materiálem, nebo doprovodnými sociálními okolnostmi.

Přílišná **dostupnost** (respektive přístupnost) sexuálně explicitních materiálů vzhledem k jejich persuzivní formě prezentace či distribuce je vnímána jako rizikový faktor naprostou většinou autorů, kteří se tématem sexuálně explicitních materiálů zabírají (metaanalýza Allen et al., 1995), a je často uváděna jako jeden z hlavních důvodů, proč se fenoménu pornografie vůbec věnuje odborná a výzkumná pozornost (např. Klodová 2005, Petersen 2003, Davis & Bauserman 1993 aj.)

Fakt, že sexuálně explicitní materiál může zobrazovat **parafilie**, je třetí nejvíce udávaná námitka vůči pornografii. Samotná existence parafilie jako obsahu takových materiálů je skutečnost, kterou vzhledem k našim empirickým zjištěním přijímáme bez výhrad, lze se však ptát, jaké jsou důsledky konzumace parafilní pornografie. Pomineme-li otázku mravní a morální (nepřijatelnost na základě osobního přesvědčení, Novák

1999), víme, že emočně nejpozitivněji je hodnocena nedevariantní pornografie, zatímco sex s dětmi, sex za použití exkrementů a nekrofilní sex vyvolávají signifikantně častěji emoce negativní (Wilson 1973). Důležité je však zjištění, že pokud je konzumentem konkrétní pornografie vnímána jako bizarní či sociálně deviantní, mohou se objevit negativní emoční reakce paralelně s vysokým sexuálním arousalem (Davis & Bauserman 1993). Tato velmi silná ambivalence může ohrožovat integritu naší osobnosti a jeden z obranných mechanismů, jimiž můžeme tento stav kontrolovat, je právě vědomý restriktivní postoj k parafilem sexuálně explicitním materiálům (Nutter 1993). Názory na dlouhodobé důsledky konzumace parafilem pornografie (zkoumáno v kontextu sexuální delikvence) nejsou jednotné (viz kategorie modeling a catharsis teorie a kapitola 2.4.1). V závislosti na dostupnosti parafilem pornografie je uváděn jak pokles sexuálních trestných činů (např. dánský experiment, Kutchinsky 1970, 1973, 1985), tak i eskalace parafilem sexuální delikvence (respektive signalizace parafilem prostřednictvím parafilem materiálů, že jejich chování je sociálně přijatelné, např. Jensen & Dines 1982). Na obecné rovině se však vždy musíme zastavit u problematiky výroby těchto materiálů – díky této skutečnosti pravděpodobně zůstane restrikce parafilem sexuální explicitních materiálů kodifikována v právním řádu většiny civilizovaných zemí (Chmelík et al., 2003).

Rizika **zneužívání** (jak aktérů, tak (nedobrovolných) konzumentů, a to jak při výrobě, tak i při distribuci a konzumaci) si je vědoma naprostá většina odborníků a díky této skutečnosti je také tento fenomén zakotven v právním řádu většiny států světa (Chmelík et al., 2003, v ČR viz kapitola 2.6.2). Z tohoto důvodu se zde problematikou zneužívání nebudeme šířeji zabírat.

Kategorií **zkreslená realita**, námi koncipované jako zkreslení představ respondentů o sexuální realitě na základě konzumace sexuálně explicitního materiálu, se zabývá mnoho studií, většina se však soustředí jen na parciální aspekty této problematiky. Typickým příkladem je otázka vzniku mylného hodnocení reálného partnera (jeho těla a sexuálního chování, Dines et al., 1998, Li & Davey 1996, Soley & Kurzbard 1986, Yaffe & Nelson 1982 aj.) na základě vnímání neobvyklosti jako modality (Padgett et al., 1989), určitá část výzkumů se pak soustředí na změny v hodnocení vlastního těla a možný vznik komplexů méněcennosti (Kelley 1996, Yaffe & Nelson 1982). Větší liberálnost ve vnímání a hodnocení sexuálních aktivit a sexuálního chování jsme blíže popsali v kategorii agresivita.

Názor, že pornografie je specifickou podobou lidské sexuality redukovanou na pouhé **prostocviky** bez spojitosti s dalšími aspekty partnerského soužití, je předkládán zejména feministicky orientovanými autory (Dworkin 1989, 1994, Lerderer 1980, Russo 1998; též Willis 1994), lze se s ním setkat u radikálních zastánců náboženských skupin (Koláček 2002, Rotter 2003) a u krajně konzervativní pravice (přehled viz Brosius et al., 1993, více viz kapitola 2.5.1 až 2.5.3).

Odpor, hnus a pohoršení mohou být logickými důsledky konzumace toho druhu sexuálně explicitních materiálů, které nevyhovují konzumentovu sexuálnímu zaměření, jeho sexuálním preferencím či morálním hodnotám – negativní emoční reakce na takový materiál byly potvrzeny (Kelley 1996), a setkáváme se s nimi ve větší míře u žen než u mužů (Boagert 2001, Lopez & George 1995). Ačkoliv ve většině případů záleží na individuálním settingu (sexuálním nastavení) konzumenta, parafilní druhy pornografie tyto pocity produkují v signifikantně větší míře (viz kategorie parafilie nebo Wilson 1973).

Názor, že pornografie je **vulgární** a příliš **explicitní** vyjádření lidské sexuality, je dle našeho názoru obecná, nadřazená složka kategorií odpor a nemravnost. Konkrétněji tedy viz tyto kategorie.

Fakt, že konzumace sexuálně explicitních materiálů nivelizuje **hranice** (morální, sexuální, společenské...) konzumenta a zvyšuje tak jeho deviantnost (ve smyslu chování), je absolutně potvrzen pouze několika málo výzkumy (např. Court 1975, Davis & Braucht 1973, Jensen & Dines 1982, Russell 1993a – vše mj. radikální zastánci modeling teorie, viz kapitola 2.4.1). Naprostá většina výzkumů se však shoduje na tom, že konzumace pornografie naopak nekonvenčnímu sexuálnímu chování zabraňuje – uvolňuje sexuální tenzi diváka (např. Allen et al., 1995, Chmelík et al., 2003, Kelley 1996, Uzel 1990, Weiss 2000, Zvěřina 1992 aj.). Je však nutno uvést výjimku týkající se agresivních forem pornografie, jejichž důsledky jsou naznačeny v kategorii agresivita.

Názory, že objekt sexuálně explicitního materiálu je **degradován**, popř. dehumanizován, se v závislosti na konkrétní podobě tohoto materiálu objevují v mnoha studiích (přehled viz Cowan & Dunn 1994), radikálnější podoba těchto názorů pak vychází z psychologických koncepcí feministicky orientované literatury (např. Dworkin 1989, Russo 1998 apod.) a týká se především vyobrazení ženského těla.

O **modelujícím vlivu** konzumace sexuálně explicitních materiálů (modeling theory) široce pojednáváme v kapitole 2.4.1.

Otázka **nemravnosti** konzumace sexuálně explicitních materiálů pravděpodobně není podložena výzkumem, její časté uvádění (případně řešení) vychází většinou z nábožensky ideologických či dogmatických základů tak, jak jsme o nich psali v kapitole 2.5. Za nemravnou (či nemorální, přičemž význam obou termínů je často zaměnitelný; z našeho pohledu považujeme morálku za určitou abstrakci, mravnost pak za její konkrétní projevy, které lze posuzovat z hlediska dobra a zla, viz též Hartl & Hartlová 2000) považují konzumaci sexuálně explicitních materiálů zejména určité feministické kruhy (např. Willis 1994, viz též kapitola 2.5.1), krajně konzervativní pravice (kapitola 2.5.2) a ortodoxně katoličtí autoři (např. Koláček 2002, Novák 1999, Rotter 2003 aj., kapitola 2.5.3).

V souvislosti s **kriminalitou** se v kontextu pornografie hovoří nejčastěji o znásilnění a sexuálním zneužívání dětí, nemnoho výzkumů se zabývá i další sexuálně zaměřenou trestnou činností. Znásilnění jakožto důsledek konzumace sexuálně explicitních materiálů, jeden z nejčastějších argumentů pro zákaz pornografie, byl několika studii potvrzen (Novák 1999, Russell 1993a, 1993b), většina výzkumníků však soudí, že samotná pornografie neurčuje motivaci pro znásilnění, ale spíše posiluje již existující přesvědčení a hodnoty ke znásilnění se vztahující (např. Mohr & Zanna 1990, Barak et al., 1999, Kutchinsky 1991). Vztah konzumace sexuálně explicitních materiálů a sexuálního zneužívání dětí jednoznačně potvrzen nebyl, z dánského experimentu však víme, že s liberalizací pornografie nastává úbytek určitých druhů sexuální delikvence, včetně sexuálního zneužívání dětí (Kutchinsky 1970, 1973, 1985). Na obecné rovině, stejně jako u agresivity, i zde, soudí se, může být pornografie kriminogenním faktorem pouze vzhledem k specifickým (násilným) formám pornografie (viz kategorie agrese, též Weiss & Zvěřina 2001, Vařová et al., 1991) nebo určité osobnostní struktury jedince (Chmelík et al., 2003, Vařová et al., 1991).

Pokud jsme zmínili osvětovou funkci sexuálně explicitních materiálů, je nutné se zmínit i o druhé straně názorového spektra, jež považuje pornografii jakožto možný podnět k sexuálním **experimentům v negativním slova smyslu**. Projevy touhy signifikantně více experimentovat v sexu po zhlédnutí sexuálně explicitního materiálu jsou potvrzeny (Kelley 1996, srovnej též s kategorií inspirace), otázkou je, které experimenty jsou „dobré“ a které „špatné“. Za „špatné“ jsou považovány ty, které omezují partnera či jeho svobodnou vůli (více viz kategorie zkreslená realita a agresivita). Poněkud sporná je příčinná souvislost mezi konzumací pornografie a promiskuitou – ta může být považována jak za součást normálního lidského vývoje (např. Vágnerová 2000), tak za chování nenormální (např. Novák 1999, zde ovšem tušíme ovlivnění náboženskou příslušností). I výzkumy této souvislosti jsou nejednoznačné: zatímco někteří považují určité sexuálně explicitní materiály za katalyzátory promiskuitního chování (Kelley 1996, Li & Davey 1996), jiní považují sexuálně explicitní materiály naopak za prostředek k prevenci nevěry a promiskuity (např. abreakce pomocí masturbace, Davis & Bauserman 1993). Je však nade vše pochybnost, že velkou část sexuálně explicitních materiálů nelze použít pro pedagogické účely (minimálně díky absenci příkladu bezpečného sexu, Uzel 1990).

Stavu, kdy volně dostupné sexuálně explicitní materiály přesouvají privátní aspekty lidské sexuality do komerční a konzumní oblasti a přispívají tak ke **komercializaci intimacy**, se věnují většinou výzkumy orientující se na rodinu ve smyslu tradiční lidské hodnoty (Scott 1985). Tato změna je dále provázána např. posunem v chápání sexu (Cline 1994), změnou hierarchického uspořádání rodinných hodnot (Zillmann & Bryant 1988) a změnou v sexuálním chování (Kelley 1996, Schneider 2000). Obecně se toto téma může vázat i k mnoha dalším popisovaným kategoriím.

Návykovost pornografie, v extrémním případě pak vznik závislosti na konzumaci pornografie, je jednou z klíčových otázek současnou psychiatrií hojně diskutované diagnostické kategorie „závislost na sexu“, respektive excesivního sexuálního chování coby poruchy ve smyslu např. MKN. Oprávněnost či neoprávněnost klasifikace závislosti na sexu je velkým tématem (např. Chromý 1999, Gold & Heffner 1998, Krizek 1998), ovšem ve všech přípravných konceptech se frekventní nadužívání sexuálně explicitních materiálů považuje za jeden z možných behaviorálních znaků této teoretické poruchy. Pokud se zaměříme na poruchu ve smyslu preference objektu (tj. preference sexuálně explicitního materiálu v sexuálním chování), je tato zařazena pod voyeurismus (F 65.3, ÚZIS 2008) a máme pro ni i pojmenování: piktofilie (Chmelík et al., 2003).

Vztah konzumace sexuálně explicitního materiálu a **agresivity** jsme široce projednávali v kapitole 2.4.1.4, na tomto místě se pokusíme výsledky dalších výzkumů už jen stručně shrnout: část výzkumníků soudí, že pornografie neprodukuje žádné agresivní či násilné chování, postojů ani fantazie (Fisher & Grenier 1994, Strossen 1995, Barron & Kimmel 2000 aj.), někteří odmítají korelaci mezi takovým chováním a dobou prvního kontaktu (Goldstein et al., 1973), frekvencí (Becker & Stein 1991) či konzumovaným množstvím pornografie (Gentry 1991, Kutchinsky 1991). Druhá skupina se shoduje na tom, že expozice neagresivní formy pornografie nevede k agresivnějšímu chování (Check & Guloein 1989, Kutchinsky 1985, 1991, Malamuth & Donnerstein 1984, Malamuth et al., 2000, Zillmann & Bryant 1982 aj.), co se týče agresivních forem, záleží hlavně na osobnostních predispozicích konkrétních jedinců (Mohr & Zanna 1990, Kelley et al., 1997 Padgett et al., 1989, Phoenix 2000, Zillmann & Bryant 1986 aj.) - i v tomto případě se však nemusí jednat o příčinnou souvislost, ale o relativizaci respondentovy mravní normy ve vztahu k násilí (Zvěřina 1992). Nicméně, existuje mnoho studií potvrzujících, že expozice agresivním formám sexuálně explicitních materiálů může vyvolávat agresivní chování (např. Court 1975, Fisher & Grenier 1994 aj.), a to i v nonsexuální formě (Zillmann & Bryant 1984). Agresivita je úzce spojena s námi uvedenou kategorií kriminalita.

4.1.4 Faktor přenosového média

Poslední část našeho výzkumu byla věnována zjištění, **zda a jakým způsobem ovlivňuje forma prezentace či distribuce sexuálně explicitních materiálů jejich vnímání**, respektive jakým způsobem se liší naše vnímání stejných sexuálně explicitních materiálů prezentovaných na různých přenosových médiích.

Přímé srovnání jednotlivých médií se v dosažitelných výzkumech prakticky neobjevuje. Ve stávajících studiích někteří autoři (např. Hunt 1993, Hyde 1964, Maxwell 1996, Nead 1992, O'Toole 1998, Petersen & Hefner 2003, Stern & Handel 2001, Tang 1999 aj.) popisují vývoj vnímání sexuálně explicitních materiálů v závislosti

na technologickém pokroku (tak jako my v teoretické části, viz kapitola 2.2), ovšem takové srovnání nelze použít vzhledem k obrovským časovým odstupům mezi nástupy jednotlivých technologií. Je tedy nutno jednotlivá média diskutovat samostatně:

Koncept **internetu** jako nejliberálnějšího média je obecně podporován (Barak et al., 1999, Fisher & Barak 2001, Griffiths 2001, King 1999, Metha & Plaza 1997 aj.), i zde se však objevují výstupy, které se nedají interpretovat jinak než jako volání po ustanovení specifických technologií, které by zamezily přístup neploletým osobám (Eck 2003, Goodson et al., 2001, Noonan 1998 aj.), nebo dokonce všem, kteří sexuálně explicitní materiály nevyhledávají aktivně (Ochs & Binik 2000, Rimm 1995, Schneider 2000). Přehled takových možných technologií udává Ross (Ross 2005) – ovšem je nutno si uvědomit, že od data vydání prodělal internet rapidní vývoj a to, co je popisováno jako poslední technologická novinka, se z dnešního pohledu zdá zastaralé.

Fakt, že s klesající mírou nutné aktivity konzumentů (např. u **časopisů**) narůstá relativní konzervativnost ve vnímání sexuálně explicitních materiálů (v porovnání s internetem), potvrzuje Gabor (Gabor 1995). I zde se shodneme (např. Abramson & Mechanic 1983, Dietz & Sears 1988, Williams 1990, Winnick 1985), že forma prezentace hraje vzhledem samotnému obsahu sexuálně explicitních materiálů roli pouze sekundární, ovšem v mnoha případech zásadní – i zde se setkáváme s potřebou částečné „cenzury viditelnosti“ – např. začerňování problematických partií na obálkách časopisů, zřizování specializovaných sekcí v prodejních s knihami a časopisy apod.

Velmi podobná jako u časopisů je situace kolem sexuálně explicitních materiálů prezentovaných či distribuovaných ve **videopodobě**. Ať již se jedná o videopůjčovny, kina nebo videosoubory na internetu, potvrzují se aspekty „pohyblivých obrázků“ popsané v kapitole 2.2.6 a 2.2.7. Větší reálnost (v porovnání s fotografií) daná pohybem a zvukem může být pro konzumenty více ohrožující (Hebditch & Anning 1988, Lauro & Rabkin 1976), a proto se zde setkáme s ještě více konzervativními postoji (Kuhn 1988, Mathews 1994, Kelley et al., 1997) a tedy i potřebou specializovanější formy distribuce a ztíženého přístupu nezletilých osob nebo osob takových, které sexuálně explicitní materiály aktuálně nevyhledávají (Greenberg et al., 1993, Gunther 1995).

Konečně fakt, že sexuálně explicitní materiály jsou vnímány prostřednictvím **televizního vysílání** velmi konzervativně a s mnoha výhradami, a to i přes to, že ve většině zemí již existuje zákonná cenzura (Brown 2002), je podpořen jak lokálními (Baran 1976, Juffer 1998), tak mezinárodními (Sherman & Dominick 1986) studiemi. Různé druhy navrhovaných či již realizovaných cenzurních zásahů uvádí Kubey (Kubey 1996), jež se však primárně zaměřuje na problematiku závislosti na televizním vysílání a lze tak jeho závěry využít pouze parciálně.

4.2 Omezení výsledků výzkumu

Na tomto místě bychom v rámci diskuze uvedli několik aspektů, které výsledky našeho výzkumu mohou ovlivňovat či přímo ovlivňují. Následující výčet omezujících mechanismů, intervenujících proměnných a metodologických pochybení reflektuje jak náš osobní dojem z celé práce, tak nejčastější připomínky našich respondentů. Seznam pravděpodobně nebude úplný, věříme však, že postihuje nejproblematictější místa naší práce.

Zásadní otázkou, která dosud v celé naší práci nebyla uceleně vyřešena, je otázka validity výzkumu PSAV²⁰⁰⁵. Pokusíme se zde nastínit tři hlavní faktory, jimiž je omezena platnost výsledků výzkumu a jejich interpretací:

Používáme-li v textu praktické části termíny erotika a pornografie, míní se tím jejich obrazová (vizuální) podoba, tedy nejčastěji erotická a pornografická fotografie tak, jak jsme předestřeli v kapitole 3.1.

Veškeré závěry výzkumu jsou absolutně platné pouze pro výběrový vzorek respondentů, kteří vyplnili dotazník PSAV²⁰⁰⁵. Generalizace závěrů na celou populaci ČR je možná pouze za přijetí faktu reprezentativity tohoto vzorku, tedy jen pokud budeme akceptovat připomínky uvedené v kapitole 3.4.3. Zkoumání situace mimo ČR nebylo předmětem naší práce.

Vzhledem k akcelerovanému vývoji ve vnímání sexuálně explicitního materiálu (vzpomeňme výrazné proměny obsahu časopisu Penthouse, viz kapitola 2.2.5) je nutno ohraničit platnost výsledků našeho výzkumu i z hlediska časového. Vzhledem k určité stabilitě dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ (viz test-retestová reliabilita, kapitola 3.3.2.3) si dovoluujeme tvrdit, že výsledky výzkumu odráží situaci v období mezi lety 2005 až 2010 (včetně), a jejich vztažení na dobu předchozí či následující může být zavádějící. V některých případech (např. výstupy týkající se politické preference respondentů) musíme toto období ještě více zkrátit, a to na roky 2005 až 2006 (viz dále).

Následující připomínky jsou již zcela konkrétního charakteru a směřují k jednotlivým částem konstrukce dotazníku PSAV²⁰⁰⁵:

V první části dotazníku, týkající se sběru **demografických charakteristik**, lze odhalit několik nevhodně konstruovaných kategorií. Zejména rozlišení socioekonomického statutu respondenta by napříště mělo lépe rozlišovat i ve vyšších příjmových skupinách – zatímco u nižších příjmových skupin jsou rozlišující intervaly poměrně blízko u sebe, u vyšších (hrubý měsíční příjem nad 30.000,- Kč) příjmových skupin již vlastně nerozlišujeme (30.000,- Kč a více) a výstupy jsou v tomto směru příliš generalizující.

Pro kategorii povolání (profese respondenta) byla podobně nevhodně zvolena možnost otevřené odpovědi, což vzhledem k následně používanému třídícímu hledisku

dle Klasifikace zaměstnání (KZAM) jednak přidělalo administrátorům mnoho práce navíc, jednak zvětšilo pravděpodobnost nesprávného zařazení při následném ručním třídění do kategorií KZAM. Je pravda, že při přímém využití kategorií KZAM bychom přišli o možnost dále zkoumat respondenty s „mocí výkonnou“ a „mocí socializační“, avšak vzhledem k faktu, že se u těchto kategorií nepotvrdil žádný signifikantní vliv, napříště doporučujeme u povolání respondenta využít omezenou nabídku variant tak, jako v ostatních kategoriích.

Kategorie politické preference respondenta byla v době konstrukce dotazníku plně funkční, s postupem času vzhledem k proměně politické situace v ČR validita této kategorie silně klesla. Některé politické subjekty, v roce 2005 aktivně činné, při ukončování projektu (2010) již neexistují nebo se jejich preference pohybují v průzkumech veřejnosti pod hranicí statistické chyby (Národní fronta, Evropští demokraté, Unie svobody); naopak jiné subjekty, v roce 2005 neexistující, hrají na politické scéně roku 2010 důležitou roli (TOP09, Věci veřejné) – avšak naše kategorie s nimi nepracují. Proto je nutno výstupy týkající se politických preferencí zarámovat pouze dobou, v níž byla nabídka politických subjektů relevantní, tj. mezi léty 2005 až 2006.

V kategorii vyznání a církevní příslušnosti nelze neuvést možnou intervenující proměnnou týkající se v ČR méně početně zastoupených náboženství. Při veškeré snaze se nám nepodařilo získat dostatečný počet respondentů hlásících se k islámu a hinduismu (dostatečný počet vzhledem k využití statistických testů). A dále, druhé a významější riziko tvoří fakt, že příslušníci těchto v ČR minoritních náboženství (kromě výše zmíněných také buddhismus, židovství a pravoslaví) nutně budou ve svých názorech, postojích a hodnotách ovlivněni mainstreamovou kulturou ČR, tedy že jejich postoje vůči sexuálně explicitním materiálům nebudou primárně vycházet z jejich přímého náboženského přesvědčení, což může naše výstupy výrazně zkreslovat. V rámci zadání, kdy výzkum probíhá pouze v ČR, však v tomto směru nelze jinak.

Je dále nutno vzít v úvahu, že veškeré výstupy týkající se korelace mezi sociodemografickými charakteristikami a liberalitou, resp. konzervativností ve vnímání sexuálně explicitních materiálů vychází pouze z jednodimenzionálního srovnávacího modelu – srovnáváme tedy pouze jednotlivé kategorie v rámci dané sociodemografické charakteristiky, nikoliv v rámci různých sociodemografických charakteristik. Toto nastavení jednodimenzionálního modelu nám může ukazovat i falešně platné závěry – takové, kdy působení zkoumaného faktoru prokážeme, ovšem pouze pokud nebereme v potaz faktory další. Je možné, že pokud bychom provedli zkoumání v rámci vícedimenzionálního modelu, některé námi potvrzené faktory by ztratily na své signifikanci. Jako příklad lze ilustrovat námi prokázaný faktor rodinného stavu; tento faktor však může působit pouze sekundárně, koexistovat vedle primárně působícího faktoru věku. Z našich výstupů tedy nelze přímo říci, že svobodní lidé vnímají sexuálně

explicitní materiály liberálněji než lidé ženatí a signifikantně liberálnější než rozvedení a vdovy/vdovci, když zároveň tvrdíme, že konzervativnost v hodnocení sexuálně explicitních materiálů stoupá s věkem. Je logické, že svobodní a ženatí budou v rámci populace mladší než rozvedení a ovdovělí. Znovu tedy opakujeme: závěry týkající se působení sociodemografických charakteristik jsou platné pouze v rámci jednodimenzionálního modelu.

Poslední zamyšlení týkající se sociodemografických kategorií směřuje ke koncepci výstupů vzhledem k využití deskriptivních statistických metod zpracování dat: vše, co představujeme, představujeme jako popis – tvrzení, že určité faktory působí, a jiné ne. Pokud se v následných interpretacích těchto tvrzení pouštíme dále, vždy se jedná o nepodložené hypotézy sloužící pouze jako rozšíření interpretačního schématu čtenáře, nikoliv jako přímo platné závěry. Naše výstupy neodhalují příčinné souvislosti (jako např. u frekvence konzumace sexuálně explicitních materiálů – nemůžeme tvrdit, že liberalita respondenta je důsledkem aktivní a pravidelné konzumace pornografie, ani naopak, že pravidelná konzumace sexuálně explicitních materiálů je důsledkem sexuálně liberálního nastavení respondenta), naše výstupy také nevysvětlují, proč některé faktory skutečně na naše vnímání sexuálně explicitních materiálů působí (např. u místa bydliště ani nedokážeme vysvětlit relativní liberálnost některých krajů a relativní konzervativnost krajů jiných). Odhalování příčin, důsledků a vysvětlení je tedy nad rámec naší práce, je to však možný směr jejího pokračování.

V další části dotazníku, která se **týká hodnocení sexuálně explicitních fotografií**, hraje důležitou součást teoretická část naší práce: domníváme se, že obsahuje velké množství informací přispívajících k vytvoření individuálního, pokud možno předsudky neovlivněného postoje k sexuálně explicitnímu materiálu – takového, který reflektuje tento materiál v celém jeho kontextu. Respondent vyplňující náš dotazník dosud neměl tyto informace v ucelené podobě k dispozici – v rámci zadání výzkumu se dozvěděl pouze proč tento výzkum vzniká a za jakým účelem. Z tohoto důvodu je možné, že respondent není schopen (motivován) vcítit se do situace zmíněného soudce Potera Stewarta ve smyslu třídícího hlediska erotika/pornografie. Vzhledem k absenci obecného (aspekty uvedené v teoretické části práce obsahujícího) postoje k sexuálně explicitním materiálům pak za logické třídící hledisko může dosadit hledisko mravní, přičemž zde ovšem nemusí být zcela jasné, jaký mravní spor se vlastně řeší. Těchto mravních sporů může být vícero, např. a) zobrazované by lidé neměli dělat; b) zobrazované by lidé neměli zobrazovat; c) k zobrazení zobrazovaného by se lidé neměli propůjčovat; d) zobrazení by se neměla šířit (agresivně, pro zájemce, s vyloučením mládeže, vůbec...); e) zobrazení se nehodí pro určité společenské příležitosti či instituce (rozhovor dospívající dcery s matkou, časopisy v trafice, kriminalistická dokumentace... etc.).

Pokud respondent opravdu zaujme striktní pohled jednoho z uvedených mravních sporů, může se ve svém hodnocení sexuálně explicitního materiálu signifikantně lišit. Proměnná logického třídícího hlediska pro respondenty bez znalosti celého obsahu naší práce je určitým způsobem ošetřena v úvodu dotazníku PSAV²⁰⁰⁵: z úvodního způsobu prezentace pornografie jako "veřejného společenského problému" vyplývá jako nejlogičtější bod čtvrtý, tedy šíření. Pokud by pornografie byla čistě soukromou diskrétní věcí, společnost by jí nebyla obtěžována a problém, který jsme předeštěli, by tak vůbec nevznikl.

Co se týče prvních třech bodů, zde plní svou roli právní řád, který přesně vyjmenovává pornografické kategorie, jež jsou ilegální (viz kapitola 2.6). Poslední bod opět považujeme za neobtěžující společnost - jak matka s dcerou, tak kriminalistická dokumentace jsou věcí soukromou respektive odbornou a záleží na dobrovolnosti konzumace s možností se jí neúčastnit. Tato možnost, objevuje-li se pornografie na veřejnosti, ale chybí - důkazem jsou sexuálně explicitní časopisy v trafikách, televizní reklamy, billboardy, filmy, knihy. Toto vše člověku, který s vyobrazením pornografie na veřejnosti nesouhlasí, nedává možnost volby, tj. pornografii nesledovat, pokud se nechce octnout v sociální izolaci.

Jedná se nám tedy o problematický fakt pornografie na veřejnosti: právě tento fakt však je uveden v úvodu našeho dotazníku a měl by tak přispívat ke správnému pochopení logického třídícího hlediska. Jsme si však vědomi toho, že toto hledisko není exaktně vyjádřeno a nemusí tedy být pochopeno tak, jak jsme zamýšleli. Proto jej nadále budeme považovat za jednu z možných intervenujících proměnných celého výzkumu.

Dalším možným rizikovým faktorem shledáváme možný efekt učení na základě sledu jednotlivých fotografií – jinak řečeno, akceptujeme možnost, že respondent bude sexuálně explicitní materiály hodnotit nejen vzhledem k uvedené definici a vlastnímu názoru, ale také dle toho, jak a jaké materiály dosud ohodnotil. Rovněž zde může hrát svou roli otázka pozornosti a koncentrace, jejichž úroveň, zvláště v konečných fázích dotazníku, se může vzhledem k množství materiálu snižovat. I přesto, že jsme se pokusili oba efekty eliminovat náhodným sledem jednotlivých fotografií, myslíme si, že by zde bylo vhodné možné působení těchto vlivů zmínit.

Nutno zmínit také vliv „zlatého standardu“ – tedy situace, kdy respondent sice nejprve vytvoří vlastní definice erotiky a pornografie, avšak v následující sekci, kdy má hodnotit sexuálně explicitní fotografie, jsou předloženy námi sestavené definice obou pojmů (zlatý standard). Respondent tímto standardem může být do jisté míry ovlivněn a namísto aby sexuálně explicitní materiály hodnotil podle svého nejlepšího vědomí (dle svých vlastních definic), využívá zlatý standard, ačkoliv s ním nemusí být zcela vnitřně ztotožněn. Zlatý standard je zároveň definicí subjektivního charakteru a nemusí být tedy všemi respondenty vnímán stejně – což může vést k významným rozdílům v hodnocení.

Forma nucené volby při hodnocení sexuálně explicitních materiálů (na výběr jsou pouze dvě varianty) může být pro některé respondenty příliš radikální (tj. snižující motivaci k důslednému a poctivému vyplňování), je to však daň za to, že získáme alespoň nějaké závěry. V počátečních fázích předchozích projektů (Chochola & Weiss 2005) jsme pracovali s pětibodovou škálou, jejímiž extrémy byly právě erotika a pornografie. Tato pětibodová škála se posléze ukázala jako nevyhovující, neboť přes 60% fotografií bylo zařazeno do prostřední, neutrální kategorie. Domníváme se, že tento jev je zapříčiněn určitou sociální delikátností tématu a respondent je tak méně ochoten přiklánět se k extrémním hodnotám. V dalších fázích třídění proto byly použity jen dvě možnosti hodnocení v podobě nucené volby mezi erotikou a pornografií. Jsme si vědomi, že respondent ztrácí možnost „úniku“ k neutrální kategorii v případě, že si svým hodnocením není zcela jistý a že je někdy při hodnocení určitého obrázku násilím tlačěn do volby, která mu nevyhovuje, ovšem vzhledem k výzkumným cílům naší práce se nám jeví varianta pouhých dvou alternativ jako jasně výhodnější. Navíc, pokud je daná položka skutečně "napůl" (ani erotika, ani pornografie), ukáže se to ve větším počtu zpracovaných dotazníků (obtížnost položky). V opačném případě můžeme zjistit, že i když je položka pro respondenty "zdánlivě napůl", reálně se většina z nich přikloní k jedné z variant.

Mnohokrát jsme byli ve své práci konfrontováni ze strany respondentů s otázkou odlišného vizuálního vnímání (nejen sexuálně explicitního materiálu) v závislosti na pohlaví (respektive genderu). Tento jev je, zdá se, v současné společnosti dobře známým jevem (často byla citována díla manželů Peaseových (Pease & Pease 2002)), a navíc je jeho platnost podpořena i psychologickými výzkumy (z výzkumů relevantních naší práci např. Allen et al., 1995, Barron 2000, Boagert 2001, Casselman & Durham 1979, Cowan & Dunn 1994, Dworkin 1994, Fisher & Barak 1991, Gunther 1995, Lopez & George 1995, Mohr & Zanna 1990, Senn & Radtke 1990 etc.). Z tohoto důvodu nepovažujeme genderový rozdíl ve vizuálním vnímání za intervenující proměnnou, ale za jedno z vysvětlujících hledisek, s jehož pomocí bychom měli výsledky našeho výzkumu interpretovat. Lze se tázat, zda je tento rozdíl ustanoven čistě biologicky (dle pohlaví, tak, jak jej zkoumáme my), či genderově (v závislosti na souboru sociokulturně vytvořených sociálních rolí spojených s příslušností k biologickému pohlaví (např. Lopez & George 1995)), tato otázka však leží mimo rámec naší práce.

V souvislosti s výše zmíněným je vhodné uvést i další aspekt, který má opět souvislost s fenoménem diference mezi mužským a ženským vnímáním, tentokrát ovšem s důsledky tohoto jevu. Vzhledem k preferencím obou skupin, tržnímu uspořádání naší společnosti (a jistě též i vzhledem k tradici, která je však pravděpodobně následkem rozdílných preferencí), se naše společnost nachází v situaci, kdy je signifikantně častěji a v podobě sexuálně explicitněji zobrazováno tělo ženy než tělo muže (Mohr & Zanna 1990, Padget et al., 1989, Reichert 2002 etc.). Tento fakt může dle našeho názoru

vytvářet habituaci na zobrazení ženského těla a přispívat tak k rozdílnému vnímání mužského a ženského objektu sexuálně explicitního materiálu. Výsledky našeho výzkumu tuto domněnku podporují (viz radikální rozdíly ve vnímání a hodnocení lesbické a gay pornografie), přesný vztah obou jevů však ještě čeká na své vědecké objasnění.

Také ve třetí části dotazníku, týkající se **hodnocení jednotlivých sexuálně explicitních obsahů v rámci jednotlivých médií**, na kterých jsou tyto obsahy prezentované či distribuované, lze najít několik metodologicky sporných míst.

Při vši snaze se nám nepodařilo definovat všechny kategorie sexuálně explicitních obsahů tak, aby respondentům vyzněly stejně, jako jsme je zamýšleli. Toto se týká zejména kategorie „teens“: ačkoliv se na škále sexuálně explicitních materiálů řadí „teens“ materiály k těm jemnějším, lehčím formám, kategorie jako taková od našich respondentů obdržela velmi konzervativní hodnocení. Soudíme, že námi uvedená definice „sexuální aktivita s dospívajícími dívkami nebo mezi dospívajícími partnery“ mohla vést respondenty k myšlence, že se jedná o dospívající, nikoliv však plnoleté aktéry, tj. že se jedná o pedofilní pornografii, a tím pádem tuto kategorii hodnotili výrazně více konzervativně. Jinak si stav, kdy „teens“ kategorie vychází v rámci sociální akceptace jako až jedenatřicátá ze čtyřiačtyřiceti námi uvedených kategorií obsahů, vysvětlit neumíme.

Jako problematické se mohou jevit také nabízené odpovědi pro hodnocení jednotlivých sexuálně explicitních obsahů, zvláště ty odpovědi, které obsahují frázi „umožnil/a bych však jeho distribuci jen na specializovaných místech“ (viz 3.3.2.8). V rámci zadání jsou sice uvedeny příklady takových specializovaných míst (adult pass, placené internetové stránky, speciální prostory videopůjčoven a trafik, cenzura obalů, vysílání po 22 hodině, placené TV či satelitní kanály apod.), ovšem v průběhu dalších stránek již tyto příklady uvedeny nejsou a respondent je tak odkázán na svou vlastní fantazii.

Na druhou stranu fakt, že nabízená textová pole pro chybějící sexuální aktivity a připomínky k omezujícím prostředkům distribuce našimi respondenty nebyla ve významnější míře využívána, lze interpretovat jako stav, kdy jsme do katalogu vhodně a beze zbytku vybrali jednotlivé sexuálně explicitní obsahy a podobně tak s popisem specializovaných míst pro distribuci těchto obsahů.

Konečně, k **použití internetu** coby media prezentujícího dotazník PSAV²⁰⁰⁵. Ačkoliv o výhodách a nevýhodách rozhodnutí zpřístupnit dotazník respondentům pomocí internetu bylo již mnoho napsáno v kapitole 3.3.2, rádi bychom se pozastavili ještě u jednoho problematického místa: v rámci poskytnutí absolutní anonymity zcela ztrácí examinátor možnost kontroly. Je tedy možné, že určitá část respondentů mohla (z neznámých důvodů i motivace) dotazník vyplnit jinak než dle svého nejlepšího přesvědčení, ať už se jedná o podvádění v některých oblastech (např. demografické

kategorie), nebo o zcela záměrnou manipulaci s daty (např. částečně či zcela opačné hodnocení obrazového materiálu). Takové jednání je prakticky nepostihnutelné (vyjma viz uvedený lži-skór v kapitole 3.3.2.5) a jistě by se mohlo objevit i u papírové či neanonymní verze výzkumu, ovšem domníváme se, že tam je vzhledem k reálné existenci osoby examinátora (osobního kontaktu) procento výskytu takového jednání menší. Musíme tedy akceptovat fakt, že je možné, že někteří respondenti při vyplňování našeho dotazníku nepostupovali dle uvedených instrukcí a výsledky výzkumu jsou tímto jednáním ovlivněné.

4.3 Využití výstupů v praxi

V České republice dosud podobně komplexní průzkum týkající se mapování vnímání sexuálně explicitních materiálů neexistoval a výsledky tedy mohou být psychologickým podkladem pro argumentaci v diskusi o této problematice v mnoha oblastech a oborech – právě tyto podklady jsme zatím v odborné diskusi postrádali.

Níže uvádíme výběr aplikačních oblastí, kde by výstupy projektu PSAV²⁰⁰⁵ mohly být užitečné, nebo kde se již s parciálními výstupy pracuje:

Legislativa: podpora pro současné znění právního řádu, rozpracování některých odstavců s možností sporné interpretace na základě potřeb společnosti – zejména v kontextu čtyř aspektů pornografie uváděné našimi respondenty jako potenciálně nejvíce ohrožující: otázka konzumace sexuálně explicitních materiálů dětmi a mládeží, otázka samotné existence některých druhů (obsahů) zejména pornofilní pornografie, otázka zneužívání v souvislosti s výrobou, distribucí a konzumací pornografie a konečně otázka volné dostupnosti sexuálně explicitních materiálů, respektive návrhu na přijatelnou formu regulace distribuce těchto materiálů.

Media: pornografický diskurs coby podklad pro stanovení většinově přijatelných kritérií ne/uvedení konkrétních sexuálně explicitních materiálů do veřejného či veřejně přístupného vysílání či publikace.

V tomto směru si již vyžádali a využívají výsledky výzkumu např. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání ČR*³⁴, časopis *Cinepur*³⁵ nebo kulturní týdeník *A2*³⁶.

Obchod a služby: podklad, doporučení pro většinově přijatelný způsob prezentace či distribuce sexuálně explicitních produktů a služeb (stávajících i nově vznikajících), anebo marketingových aktivit cílených na toto zboží (či služby) mimo sexuální průmysl.

³⁴ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání ČR je správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání, převzatého vysílání a v oblasti audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání, a dohlíží na zachování a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, zákonem č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání, a zvláštními právními předpisy, www.rrtv.cz/cz

³⁵ Cinepur – časopis pro moderní cinefily, Sdružení přátel Cinepuru ve spolupráci s FAMU, www.cinepur.cz

³⁶ A2 – časopis kultury a oddechu, A2 o.s., www.advojka.cz

Kromě subjektů zmíněných v odstavci „Media“ již využívá výstupy výzkumu např. *Lenka Klodová* (2005) ve svém konceptu *Ženin - Pornografický časopis pro ženy*³⁷ nebo *Věra Marešová* (2010) v projektu redesignu stávajícího erotic sex shopu³⁸.

Sexuologie: pornografie jako jedna ze součástí terapie sexuálních dysfunkcí, parafilií a neplodnosti, stimulace sexuální aktivity jedince.

Partnerské, manželské a rodinné poradenství: sexuálně explicitní materiály coby prostředek k obohacení a zpestření sexuálního života partnerů a intenzifikaci sexuálního prožitku, zdroj sexuální kreativity. Abreaktivní saturace sexuálních potřeb jedince v páru s rozdílnou sexuální apetencí či preferencemi, respektive jedince bez sexuálního partnera.

V tomto směru si již vyžádali a využívají výsledky výzkumu např. *Institut rodinné terapie Praha*³⁹ nebo *Institut systemického koučování*⁴⁰.

Pedagogika, rodinná a sexuální výchova: názorný zdroj informací o lidské sexualitě umožňující otevřenou a konkrétní komunikaci o sexu, překonávání tabu v sexu a sexuálních mýtů a stereotypů. Nástroj k objevování vlastní sexuality, individuálních sexuálních potřeb a preferencí.

V tomto směru jsou výsledky výzkumu již využívány např. v rámci internetových on-line kurzů „Otevřený přístup k sexuálnímu zdraví“ *Erwina J. Haerberleho* (2010), profesora německé Humboldt-Universität zu Berlin⁴¹

Oblast penitenciární, ústavní, izolace jedince: abreaktivní saturace sexuálních potřeb jedince.

Angažovaná občanská společnost: potvrzení názorové plurality na podstatu, existenci a konzumaci sexuálně explicitních materiálů na základě subjektivity vnímání těchto materiálů.

Parciální výsledky výzkumu si již vyžádala např. *Česká asociace studentů psychologie*⁴² nebo *Česká systemická společnost*⁴³.

³⁷ Klodová, L. *Zásady pro vytvoření pornografického časopisu pro ženy*. Praha, 2005. Dizertační práce. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2005.

³⁸ Věra Marešová, designový erotic sex shop ÁÓÚ, www.vgrafik.cz

³⁹ Institut rodinné terapie Praha, www.rodinnaterapie.cz

⁴⁰ Institut systemického koučování, www.coach.isystemic.eu

⁴¹ Haerberle, E. J. *An Open Access Curriculum in Sexual Health, Free online courses*, Archive for Sexology, Humboldt-Universität zu Berlin, 2003-2010, www2.hu-berlin.de/sexology/Entrance_Page/Free_Online_Courses/free_online_courses.html

⁴² Česká asociace studentů psychologie, o.s., www.caspos.cz

⁴³ Česká systemická společnost, www.society.systemic.cz

5. ZÁVĚR

Tak jako na začátku naší práce, i v závěrečném hodnocení je místo a čas pro to, abychom si položili nejednoduchou otázku: „Jaký je aktuální český diskurz týkající se sexuálně explicitních materiálů a které faktory tento diskurz vytváří či ovlivňují?“ Namísto původního „no to je přece jasné“ bychom však za sebe nyní odpověděli, že „to přeci vůbec jasné není“. Předcházející stránky nastolují v kontextu vnímání sexuálně explicitních materiálů daleko více rozporů a variací, než kolik poskytují jednoznačných a obecně platných tvrzení.

Na základě našich závěrů je téměř nemožné vytvořit a popsat pornografický diskurz, tedy jakýsi modální názor na postavení sexuálně explicitních materiálů ve společnosti a na důsledky z tohoto postavení vyplývající. Ukázalo se, že vnímání sexuálně explicitních materiálů je natolik variabilní a často natolik protichůdné, že vytvoření takového diskurzu by nutně vedlo k tak velkému zjednodušení a zkrácení, kdy by představený diskurz vzhledem ke své validitě nebyl pro praxi použitelný.

Nelze-li tedy pracovat s diskurzem jako takovým, je nutné jej popsat pomocí jeho dílčích částí, tedy faktorů, které tento diskurz vytváří, respektive faktorů, které tím, že ovlivňují naše vnímání, ovlivňují vznik diskurzu individuálního.

Pojetí některých obecných faktorů jsme nastínili v teoretické části naší práce, kde jsme ve formě ucelené přehledové studie zasadili psychologický význam sexuálně explicitních materiálů a jejich chápání do kontextu vývoje společenského a hospodářského vývoje, politiky, technologického vývoje, náboženství, práva, sociologie a psychologie. Uvedli jsme ty relevantní informace, na jejichž základě je možné si utvořit na problematiku sexuálně explicitních materiálů vlastní, hodnotný názor.

V části empirické jsme se blíže zaměřili na čtveřici faktorů, které individuální vnímání sexuálně explicitních materiálů přímo ovlivňují. Popsali jsme a prokázali přímý vliv faktoru sociodemografie, tj. konkrétních sociodemografických charakteristik konzumenta, které objektivně jeho vnímání sexuálně explicitních materiálů ovlivňují. Dále jsme popsali faktor obsahu, tedy samotnou podstatu sexuálně explicitních materiálů, která naše vnímání také ovlivňuje. Prokázali jsme také, že nejen obsah samotného materiálu, ale také jeho forma prezentace, publikace či distribuce je účinným faktorem, který na naše vnímání sexuálně explicitních materiálů působí. Konečně jsme podrobně popsali subjektivní faktor postojů, tedy vnímaných či předpokládaných pozitiv a negativ, která konzumenti sexuálně explicitních materiálů vůči těmto materiálům generují.

Ačkoliv modální vnímání sexuálně explicitních materiálů se nám ustanovit nepodařilo, věříme, že jednotlivé působící faktory jsou dále využitelné pro konkrétní aplikační oblasti, např. pro sféru legislativy, sexuologie, partnerského poradenství, pedagogiky, médií, businessu či pro angažovanou občanskou společnost.

6. ZDROJE

V představené práci byly využity a citovány následné zdroje literatury, internetových stránek a dalších odborných pramenů:

6.1 Použitá literatura

- A2 : časopis kultury a oddechu* [online]. 2005-2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.advojka.cz/>>. ISSN 1803-6635.
- ABC ČR. *Audit Bureau of Circulations : Kancelář ověřování nákladu tisku* [online]. 1993-2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.abccr.cz>>.
- Ageofconsent.com* [online]. 09-2000 [cit. 2010-11-21]. Age of consent. Dostupné z WWW: <<http://www.ageofconsent.com/ageofconsent.htm>>.
- Česká asociace studentů psychologie* [online]. 2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.caspos.cz/>>.
- Česká systemická společnost* [online]. 1996-2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.society.systemic.cz/>>.
- Český statistický úřad* [online]. 2010 [cit. 2010-11-21]. Klasifikace zaměstnání - systematická část. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/kzam_systematicka_cast>.
- Český statistický úřad* [online]. 13. 12. 2005 [cit. 2010-11-21]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001 - Pramenné dílo. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/kapitola/4132-05--3002>>.
- Durex. *Global Sex Survery 2004 Results* [online]. 2004 [cit. 2010-11-21]. Durex Global Sex Survey 2004. Dostupné z WWW: <<http://www2.hu-berlin.de/sexology/ECE6/html/gss2004result.pdf>>.
- Historie internetu*. Praha : Cesnet, 2002. ISBN 80-238-8294-5.
- Hnutí pro život ČR* [online]. 2003 [cit. 2010-11-21]. Svět podle Karase. Dostupné z WWW: <<http://prolife.cz/?a=71&id=230>>.
- Institut rodinné terapie* [online]. 2004-2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.rodinnaterapie.cz/>>.
- Institut systemického koučování* [online]. 1996-2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.coach.isystemic.eu>>.
- Malá československá encyklopedie*. Praha : Academia, 1984-7. ISBN 00-01256-50-X.
- Manual of Pornography*. Neveřejný a nepublikovaný manuál bez uvedení autorů, 1979.
- Microsoft. *Encarta Encyclopedia* [CD-ROM]. Microsoft, 2004.
- MPSV. *Finance.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-11-21]. Vývoj průměrné a minimální mzdy. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/ekonomika/prace/mzda/>>.
- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání ČR* [online]. 2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.rrtv.cz/cz/>>.

- Sekretariát České biskupské konference* [online]. 2000 [cit. 2010-11-21].
Etika ve sdělovacích prostředcích. Dostupné z WWW:
<<http://www.proglas.cz/res/data/025/003023.pdf>>.
- Sdružení přátel Cinepuru - FAMU. *Cinepur.cz: časopis pro moderní cinefily* [online].
1993-2010 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://cinepur.cz/>>.
- Tiscali.cz* [online]. 2004-09-14 [cit. 2010-11-21]. Sex i trestní odpovědnost od 14 let?.
Dostupné z WWW: <http://tiscali.cz/news/news_center_040914.776705.html>.
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: Desátá revize, tabelární část* [online].
Praha : Ministerstvo zdravotnictví, 2008 [cit. 2010-11-21]. ISBN 978-80-904259-0-3.
Dostupné z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/mkn.pdf>>.
- World Book Inc. *World Book Encyclopedia*. New York : GeoSystems Global Corp. & Field Enterprises Educational Corp, 1966. ASIN B000NNFUS6.
- ABRAMSON, P. R., MECHANIC, B. A. *Sex and the Media: Three Decades of Best-Selling Books and Major Motion Pictures*.
Archives of Sexual Behavior. 1983, vol. 12, pp. 185-206. ISSN 0004-0002.
- ALLEN, M., D'ALESSIO, D., BREZGEL, K. *A Meta-Analysis Summarizing the Effects of Pornography*. Human Communication Research. 1995, vol. 22, pp. 258-283.
ISSN 0360-3989.
- ALLEN, M., EMMERS, T., GEBHARDT, L., GIERY, M. A. *Exposure to Pornography and Acceptance of Rape Myths*. Journal of Communication. 1996, vol. 45, no. 1, pp. 5-26.
ISSN 0021-9916.
- ARCAND, B. *Pornography Degree Zero*. London : Verso, 1993. ISBN 08-609-144-61.
- ATWOOD, F. *What do people with porn? : Qualitative research into the consumption, use, and experience of pornography and other sexually explicit media*.
Sexuality and culture. 2005, vol. 9, no. 2, pp. 65-86. ISSN 1095-5143.
- AUGUSTIN, SV. *Vyznání*. Praha : Kalich, 1999. ISBN 80-7017-301-7.
- BARAK, A., FISHER, W. A., BELFRY, S., LASHAMBE, D. *Sex, Guys, and Cyberspace: Effects of Internet Pornography and Individual Differences on Men's Attitude Toward Women*.
Journal of Psychology & Human Sexuality. 1999, vol. 11, no. 1, pp. 63-91. ISSN 0890-7064.
- BARAN, S. J. *Sex on TV and Adolescent Sexual Self-Image*.
Journal of Broadcasting. 1976, vol. 20, pp. 61-68. ISSN 0021-938X.
- BARRON, M., KIMMEL, M. *Sexual Violence in Three Pornographic Media: Toward a Sociological Explanation*. The Journal of Sex Research. 2000, vol. 37, no. 2, pp. 161-169. ISSN 0022-4499.
- BAUSEMAN, R. *Egalitarian, Sexist and Aggressive Sexual Materials: Attitude Effect and Viewer Responses*. The Journal of Sex Research. 1998, vol. 35, no. 3, pp. 244-254.
ISSN 0022-4499.

- BAUSEMAN, R. *Sexual Aggression and Pornography: A Review of Correlational Research*. Basic and Applied Social Psychology. 1996, vol. 18, pp. 29-53. ISSN 0197-3533.
- BECKER, J. V., STEIN, R. M. *Is Sexual Erotica Associated with Sexual Deviance in Adolescents? Special Issue: Socio-Legal Studies of Obscenity*. International Journal of Law and Psychiatry. 1991, vol. 14, no. 1-2, pp. 85-95. ISSN 0160-2527.
- BELLINGER, G. J. *Sexualita v náboženstvích světa*. Praha : Academia, 1998. ISBN 80-200-0642-7.
- BERNE, E. *Jak si lidé hrají*. 2. vyd. Liberec : Dialog, 1992. ISBN 80-85194-52-X.
- BÍLEK, P. *Obrazové dějiny sexu a milování*. R3 : Praha, 1991. ISBN 80-85364-08-5.
- BOGAERT, A. F. *Personality, Individual Differences and Preferences for the Sexual Media*. Archives of Sexual Behavior. 2001, vol. 30, no. 1, pp. 29-53. ISSN 0004-0002.
- BORNEMAN, E.: *Encyklopedie sexuality*. Praha : Victoria Publishing, 1994. ISBN 80-85605-17-1.
- BRADLEY, C. M. *Protecting Children and Free Speech*. Trial. 2002, vol. 38, no. 7, pp. 80-83. ISSN 0041-2538.
- BROSIUS, H. B., WEAVER, J. B., STAAB, J. F. *Exploring the Social and Sexual "Reality" of Contemporary Pornography*. The Journal of Sex Research. 1993, vol. 30, pp. 161-170. ISSN 0022-4499.
- BROWN, J. D. *Mass Media Influences on Sexuality*. The Journal of Sex Research. 2002, vol. 39, no. 1, pp. 42-46. ISSN 0022-4499.
- BROWN, P. *The Body and Society: Men, Women and Sexual Renunciation in Early Christianity*, New York : Columbia University, 1988. ISBN 02-31144-07-5.
- BRUNCKOVÁ, M., VENDEL, Š. *Osobnostné faktory človeka a sledovanie pornografie*. In *Sborník příspěvků: XIII. konference O sexualitě a lidských vztazích* [online]. Uherské Hradiště : Extima CZ, 2009 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://sex.systemic.cz/archive/cze/textbook2009/Brunckova.pdf>>.
- BRUNDAGE, J.A. *Handbook of Medieval Sexuality*. New York : Garland Publishing, 1996. ISBN: 08-15312-87-3.
- CASSELMAN, D., DURHAM, R. L. *Demographic Differences for Sexual Knowledge and Attitudes*. Journal of Sexual Education Therapy. 1979, vol. 1, pp. 39-43.
- CEBO, Š., MICHALOVIČ, P. *Pornografia v umení*. Bratislava, 2006. 85 s. Diplomová práce. Univerzita Komenského v Bratislavě.
- CLARK, K. *The Nude*. London : Penguin, 1985. ISBN 06-91017-88-3.
- CLARKE, J.R. *Looking and Lovemaking: Constructions of Sexuality in Roman Art*. Berkeley : University of California Press, 1998. ISBN 05-20229-04-5.
- CLEWLEY, R. *Wired.com* [online]. 21.1.2002 [cit. 2010-11-21]. A Sprinkle of Porn, Art, Feminism. Dostupné z WWW: <<http://www.wired.com/culture/lifestyle/news/2002/01/49685>>.

CLINE, V. B. *Pornography Effects: Empirical and Clinical Evidence*. In D. ZILLMAN, J. BRYANT, A. C. HUSTON *Media, Children, and the Family: Social Scientific, Psychodynamic and Clinical Perspectives*. Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates, 1994. pp. 229-247. ISBN 08-05814-15-9.

COLLINS, W. C. *Sexual Publications: Legal and Ethical Implications*. Corrections Today. 2001, vol. 63, no. 3, pp. 26-28. ISSN 0190-2563.

COOPER, A. *Sex and the Internet: A Guidebook for Clinicians*. Philadelphia: Brunner-Routledge, 2002. ISBN 1-58391-355-6.

COURT, G. *Sexually Pathological Behavior*. New York : Wings, 1975.

COWAN, G., DUNN, K. E. *What Themes in Pornography Lead to Perceptions of the Degradation of Women?* The Journal of Sex Research. 1994, vol. 31, pp. 11-21. ISSN 0022-4499.

DAVIDSON, J. K., DARLING, C. A. *Coitally Active University Students: Sexual Behaviors, Concerns, and Challenges*. Adolescence. 1986, vol. 21, pp. 235-243. ISSN 0751-7696.

DAVIS, C. M., BAUSERMAN, R. *Exposure to Sexually Explicit Materials: An Attitude Change Perspective*. Annual of Sex Research. 1993, vol. 4, pp. 121-209. ISSN 1053-2528.

DAVIS, L. M., BRAUCHT, H. O. *Contemporary Harms of Society*. Journal of Social Issues. 1973, vol. 29, pp. 56-76. ISSN 0022-4537.

DĚDIČOVÁ, J. *Pornografie jako fenomén odcizení*. Praha, 2002. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

DIETZ, P. E., SEARS, A. E. *Pornography and Obscenity Sold in Adult Bookstores: A Survey of 5132 Books, Magazines, and Films in Four American Cities*. Journal of Law Reform. 1988, vol. 21, pp. 7-46. ISSN 0033-1546.

DINES, G., JENSEN, R., RUSSO, A. *Pornography: The Production and Consumption of Inequality*. New York : Routledge, 1998. ISBN: 04-15918-13-8.

DOBSON, J. *Pornography Harms Society*. In ALEXANDER, A., HANON, J. *Taking Sides: Clashing Views on Controversial Issues in Mass Media and Society till 19th Century*. Guilford : Dushkin/Brown & Benchmark, 1997. pp. 276-291. ISBN 1-56134-325-0.

DONNERSTEIN, E. LINZ, D., PENROD, S. *The Question of Pornography: Research Findings and Policy Implications*. 3rd edition. New York : Free Press, 1987. ISBN 00-29075-21-1.

DOUGLAS, N.: *Mysteria sexu*. Praha : Volvox Globator, 1995. ISBN 80-85769-60-3.

DUBINSKÝ, P. *Niekoľko úvah o kodifikovanej definícii pojmu „Pornografické dielo“*. Justičná revue. 2000, vol. 52, no. 8-9, pp. 891-893. ISSN 1335-6461.

DUNCAN, D. *Pornography as a Source of Sex Information for University Students*. Psychological Reports. 1990, vol. 66, p. 782. ISSN 0033-2941.

DWORKIN, A. *Pornography: Men Possessing Women*. New York : Plume, 1989. ISBN 04-52267-93-5.

DWORKIN, A. *Why Pornography Matters to Feminists*. In JAGGAR, A., et al. *Living with Contradictions*. Boulder : Westview Press, 1994. pp. 124-161. ISBN 08-13317-76-2.

- ECK, B. A. *Men are much harder: Gender viewing of nude images*. *Gender & Society*. 2003, vol. 17, no. 5, pp. 691-710. ISSN 0891-2432.
- FENYKL, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha : Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-808-6.
- FIFKOVÁ, H. *Erotické představy žen*. Praha : Mladá fronta, 2005. ISBN 80-204-1204-2.
- FISHER, W. A., BARAK, A. *Internet Pornography: A Social Psychological Perspective on Internet Sexuality*. *The Journal of Sex Research*. 2001, vol. 38, no. 4, pp. 312-324. ISSN 0022-4499.
- FISHER, W. A., BARAK, A. *Pornography, Erotica, and Behavior: More Questions than Answers*. *International Journal of Law and Psychiatry*. 1991, vol. 14, pp. 65-83. ISSN 0160-2527.
- FISHER, W. A., BARAK, A. *Sex Education as a Corrective*. In D. ZILLMANN, J. BRYANT *Pornography: Research Advances and Policy Considerations*. Hillsdale : L. Erlbaum Associates, 1989. pp. 289-320. ISBN 08-05800-32-8.
- FISHER, W. A., GRENIER, G. *Violent Pornography, Antiwoman Thoughts and Antiwoman Acts: In Search of Reliable Effects*. *The Journal of Sex Research*. 1994, vol. 31, pp. 23-38. ISSN 0022-4499.
- FOLEY, J. P.; PASTORE, P. *Papežská rada pro hromadné sdělovací prostředky* [online]. 2002-02-22. [cit. 2010-11-21]. *Církev a Internet*. Dostupné z WWW: <http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=1932>.
- FOLEY, J. P., PASTORE, P. *Vatican: the Holy See* [online]. 7.5.1989 [cit. 2010-11-21]. *Pornography and violence in the communications media: a pastoral response*. Dostupné z WWW: <http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_07051989_pornography_en.html>.
- FRIEDMAN, S. E. *Sex Law: A Legal Sourcebook on Critical Sexual Issues for the Non-Lawyer*. London : McFarland & Co., 1990. ISBN 0-89950-540-6.
- GABOR, M. *The Illustrated History of Girlie Magazines*. Berkeley : University of California Press, 1995. ISBN 05-17549-97-2.
- GABOR, M. *The Pin Up: A Modest History*. Berkeley : University of California Press, 1993. ISBN 0-8766-391-04.
- GALÁN, J.E. *Láska a sex ve starém Řecku*. Praha : Ikar, 2003. ISBN 80-249-0244-3.
- GENTRY, C. S. *Pornography and Rape: An Empirical Analysis*. *Deviant Behavior*. 1991, vol. 12, no 3, pp. 277-288. ISSN 0163-9625.
- GIBSON, P. CH., GIBSON, R. *Dirty Looks: Women, Pornography, Power*. London : British Film Institute Publishing, 1993. ISBN 08-51704-04-2.
- GOLD, S. N., HEFFNER, C. L. *Sexual addiction*. *Clinical Psychology Review*. 1998, vol. 18, pp. 357-381. ISSN 0272-7358.
- GOLDSTEIN, M., HAROLD, K., HARTMAN, J. *Pornography and Sexual Deviance*. Berkeley : University of California Press, 1973. ISBN 05-20024-06-0.

- GOODSON, P., MCCORMICK, D., EVANS, A. *Searching for Sexually Explicit Materials on the Internet: An Exploratory Study of College Students' Behavior and Attitudes*. Archives of Sexual Behavior. 2001, vol. 30, no. 2, pp. 101-119. ISSN 0004-0002.
- GRANT, M., MULAS, A. *Eros in Pompei: The Erotic Art Collection of the Museum of Naples*. New York : Stewart, Tabori & Chang, 1997. ISBN 15-56706-20-0.
- GREENBERG, B. S., SIEMKI, M., DORFMAN, S. HEETER, C., STANLEY, C., SODERMAN, A., LINSANGAN, R. Sex Content in R-Rated Films. In B. S. GREENBERG, J. D. BROWN, N. BUERKEL-ROTHFUSS *Media, Sex and the Adolescent*. Cresskill : Hampton Press, 1993. pp. 321-356. ISBN 18-81303-37-3.
- GRIFFIN. S. *Pornography and Silence*. New York: Harper & Row, 1981. ISBN 00-60909-15-3.
- GRIFFITHS, M. *Sex on the Internet: Observations and Implications for Internet Sex Addiction*. The Journal of Sex Research. 2001, vol. 38, no. 4, pp. 333-343. ISSN 0022-4499.
- GUNTHER, A. *Overrating the X-Rating: The Third-Person Perception and Support for Censorship of Pornography*. Journal of Communication. 1995, vol. 45, no. 1, pp. 27-38. ISSN 0021-9916.
- HAEBERLE, J. E. *Humboldt-Universität zu Berlin : Archive for Sexology* [online]. 2003-2010 [cit. 2010-11-21]. An Open Access Curriculum in Sexual Health: Free online courses. Dostupné z WWW: <http://www2.hu-berlin.de/sexology/Entrance_Page/Free_Online_Courses/free_online_courses.html >.
- HAMPLOVÁ, L. *Magazín ChristNet.cz* [online]. 26.4.2002 [cit. 2010-11-21]. Neberte biblii v sexuálních otázkách zas až tak vážně. Vždycky jde její slovo vyložit po svém. Dostupné z WWW: <<http://www.christnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=1375>>.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HEBDITCH, D., ANNING, N. *Porn Gold*. London : Faber & Faber, 1988. ISBN 05-7114-683-X.
- HUNT, L. *Eroticism and the Body Politics*. Baltimore : John Hopkins University Press, 1991. ISBN 08-01840-27-9.
- HUNT, L. *The Invention of Pornography: Obscenity and Origins of Modernity*. New York : Zone Books, 1993. ASIN B000H1ZCOG.
- HYDE, J. S. *Understanding Human Sexuality*. New York : McGraw-Hill, 1994. ISBN 0-07-0316-15-5.
- HYDE, H.M. *A History of Pornography*. London : Heinemann, 1964.
- CHECK, J.V., GULOIEN, T.H. Reported Proclivity for Coercive Sex Following Repeated Exposure to Sexually Violent Pornography, Nonviolent Pornography, and Erotica. In D. ZILLMANN, J. BRYANT *Pornography: Research Advances and Policy Considerations*. Hillsdale : L. Erlbaum Associates, 1989. pp. 289-320. ISBN 08-05800-32-8.
- CHMELÍK, J. et al. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.

- CHOCHOLA, M., WEISS, P. *Podívám se a vidím 2004: Kritéria subjektivního určování hranice mezi erotikou a pornografií*. Praha, 2005. 174 s. Diplomová práce. Universita Karlova v Praze. Dostupné z WWW: <<http://chochola.net/diplomka/index.htm>>.
- CHROMÝ, K. *Závislost na sexu – objev nové nemoci*. Psychiatrie. 1999, vol. 3, no. 2, pp. 86-89. ISSN 1211-7579.
- IZSÁKOVÁ, P., POPPER, M. *Pornografia, jako ju vidia ženy - Kvalitatívny výskum o postojoch, sledovaní a skúsenostiach žien so sexuálne explicitným materiálom*. Bratislava, 2006. 88 s. Diplomová práce. Univerzita Komenského Bratislava. Dostupné z WWW: <http://vili.uniba.sk:8880/ddp/dostupne/2006_FI_izsakova_petra.pdf>.
- JANUS, S. S., JANUS, C, L. *The Janus Report on Sexual Behavior*. New York : Willey and Sons, 1993. ISBN 04-71016-14-4.
- JENSEN, R., DINES, D. The Content of Mass-Marketed Pornography. In G. DINES, R. JENSEN, A. RUSSO *Pornography: The Production and Consumption of Inequality*. New York : Routledge, 1998. ISBN 04-15918-13-8.
- JOHNS, C. *Sex or Symbol? Erotic Images of Greece and Rome*. Austin : University of Texas Press, 1982. ISBN 02-92775-72-5.
- JOHNSON, A. M., WADSWORTH, J., WELLINGS, K., FIELD, J. *Sexual lifestyles and HIV risk*. Nature. 1992, vol. 360, pp. 23-25. ISSN 0028-0836.
- JUFFER, J. *At Home with Pornography: Woman, Sex and Everyday Life*. New York : New York University Press, 1998. ISBN 05-85314-72-1.
- KALTWASSER, J. Národní koncepce boje proti výrobě dětské pornografie a obchodu s ní. In M. BAYEROVÁ, J. ZEŽULOVÁ: *Komerční sexuální zneužívání v mezinárodních dokumentech a v právním řádu České republiky*. Právní rozhledy. 2000, vol. 8, no. 7, pp. 299-303. ISSN 1210-6410.
- KELLEY, D., BYRNE, D., GREENDLINGER, V., MURNEN, S. *Content, Sex of Viewer, and Dispositional Variables as Predictors of Affective and Evaluative Responses to Sexually Explicit Films*. Journal of Psychology & Human Sexuality. 1997, vol. 9, pp. 53-71. ISSN 0890-7064.
- KELLEY, G. F. *Sexuality Today: The Human Perspective*. 6th edition. Guilford : Brown & Benchmark, 1996. ISBN 06-97363-98-8.
- KENDALL, CH. N. *Gay male pornography: an issue of sex discrimination*. Vancouver : UBC Press, 2004. ISBN 0-7748-1076-9.
- KENDRICK, W. *The Secret Museum: Pornography in Modern Culture*. Berkeley : University of California Press, 1987. ISBN 05-20207-29-7.
- KIMMEL, M. *Men Confront Pornography*. New York : Crown, 1990. ISBN 04-52010-77-2.
- KIMMEL, M., LINDERS, A. *Does Censorship Make a Difference?: An Aggregate Analysis of Pornography*. Journal of Psychology and Human Sexuality. 1997, vol. 8, pp. 1-20. ISSN 0890-7064.
- KING, S. A. *Internet Gambling and Pornography: Illustrative Examples of the Psychological Consequences of Communication Anarchy*. CyberPsychology & Behavior. 1999, vol. 2, pp. 175-193. ISSN 1094-9313.

- KLIMĚŠ, L. *Slovník cizích slov*. 7. vyd. Praha : SPN, 2005. ISBN 80-7235-272-5.
- KLODOVÁ, L. *Zásady pro vytvoření pornografického časopisu pro ženy*. Praha, 2005. 50 s. Dizertační práce. VŠ UP v Praze.
- KNOLL, J. H. *Sexualität und Pornographie: jugendliche Medienwelt*. Köln : Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung, 1998. ISBN 3-933191-03-3. Dostupné z WWW: < <http://www.bzga.de/pdf.php?id=47667f7d8de7d92036380b427c72535c>>.
- KOLÁČEK, J. *Katechismus Katolické Církve*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské Nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-473-3.
- KRATOCHVÍL, S. *Léčení sexuálních dysfunkcí*. Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-678-1.
- KRATOCHVÍL, S. *Sexuální starosti a radosti*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-633-0.
- KRATOCHVÍL, S. *Terapie funkčních sexuálních poruch*. Praha : Avicenum, 1982.
- KRIZEK, G.O. *Je kompulzivní sexuální chování duševní porucha?* Psychiatrie. 1998, vol. 1, no. 2, pp. 13-17. ISSN 1211-7579.
- KUBEY, R. W. Television Dependence, Diagnosis, and Prevention: With Commentary on Video Games, Pornography, and Media Education. In T. M. MacBETH et al. *Tuning in to Young Viewers: Social Science Perspectives on Television*. Thousand Oaks : Sage Publications, 1996. ISBN 0-8039-5826-9.
- KUHN, A. *Cinema, Censorship and Sexuality 1909 - 1925*. London : Routledge, 1988. ISBN 0-415-00381-4.
- KUTCHINSKY, B. *Pornography and its Effects in Denmark and the United States: A Rejoinder and Beyond*. Comparative Social Research. 1985, vol. 8, pp. 301-330. ISSN 0195-6310.
- KUTCHINSKY, B. *Pornography and Rape: Theory and Practice? Evidence from Crime Data in Four Countries where Pornography is Easily Available*. Journal of Psychiatry & Law. 1991, vol. 14, pp. 47-64. ISSN 0093-1853.
- KUTCHINSKY, B. *Studies on Pornography and Sex Crimes in Denmark*. London : New Social Science Monograph, 1970.
- KUTCHINSKY, B. *The Effect of Easy Availability of Pornography on the Incidence of Sex Crimes: The Danish Experience*. Journal of Social Issues. 1973, vol. 29, pp. 169-181. ISSN 0022-4537.
- LANGEVIN, R., LANG, R. A., WRIGHT, P., HANDY, L., FRENZEL, R. R., BLACK, E. L. *Pornography and Sexual Offenses*. Annals of Sex Research. 1988, vol. 1, pp. 335-362. ISSN 0843-4611.
- LAURO, A. D., RABKIN, G. *Dirty Movies: An Illustrated History of the Stag Film*. London : Chelsea House, 1976. ISBN 05-17246-82-1.
- LEDERER, L. *Take Back The Night: Women on Pornography*. New York : William Morrow And Company, 1980. ISBN 06-88087-28-0.
- LI, Q., DAVEY, M. R. *Pornography as a Source of Sex Information for College Students*. American Journal of Health Education. 1996, vol. 27, pp. 165-169. ISSN 1055-6699.
- LIN, F. M. *Pornography Research*. Taipei : Lushu Culture, 1999. ISBN 04-53681-45-8.

- LINZ, D., DONNERSTEIN, E. *Methodological Issues in the Content Analysis of Pornography*. Journal of Law Reform. 1988, vol. 21, pp. 47-53. ISSN 0033-1546.
- LONGINO, H. E. *Pornography, Oppression, and Freedom: A Closer Look*. In A. JAGGAR *Living with Contradictions*. Boulder : Westview Press, 1994. ISBN 08-13317-76-2.
- LOPEZ, P. A., GEORGE, W. H. *Men's Enjoyment of Explicit Erotica: Effects of Person-Specific Attitudes and Gender-Specific Norms*. The Journal of Sex Research. 1995, vol. 32, pp. 275-288. ISSN 0022-4499.
- LOTTE, I., WEINBERG, M., WELLER, I. *Reactions to Pornography on a College Campus: For or Against? Sex Roles*. 1993, vol. 29, pp. 69-89. ISSN 0360-0025.
- LUCIE-SMITH, E. *Sexuality in Western Art*. London : Thames & Hudson, 1991. ISBN 05-00202-52-4.
- MACHEK, V. *Etymologický slovník jazyka českého*. 3. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-242-1.
- MACKINNON, C. A. *Vindication and Resistance. A Response to the Carnegie Mellon Study of Pornography in Cyberspace*. The Georgetown Law Journal. 1995, vol. 83, no. 5, pp. 1959-1967. ISSN 0016-8092.
- MALAMUTH, N. M., ADDISON, T., KOSS, M. *Pornography and Sexual Aggression: Are there Reliable Effects and Can We Understand Them?* Annual Review of Sex Research. 2000, vol. 11, pp. 26-91. ISSN 1053-2528. Dostupné z WWW: < <http://www.sscnet.ucla.edu/comm/malamuth/pdf/00arsr11.pdf> >
- MALAMUTH, N. M., CHECK, J. V. P. *The Effects of Aggressive Pornography on Beliefs in Rape Myths: Individual Differences*. Journal of Research in Personality. 1985, vol. 19, pp. 299-320. ISSN 0092-6566.
- MALAMUTH, N. M., DONNERSTEIN, E. *Pornography and Sexual Aggression*. Orlando : Academic Press, 1984. ISBN 01-24662-80-3.
- MAREŠOVÁ, V. *VGrafik.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-11-21]. Erotic sex shop ÁÓÚ. Dostupné z WWW: <<http://www.vgrafik.cz/kategorie/logotypy-vizualni-styly>>.
- MARSIGLIO, W. *Attitudes Toward Homosexual Activity and Gays as Friends*. Journal of Sex Research. 1993, vol. 30, pp. 45-76. ISSN 0022-4499.
- MATHEWS, T.D. *Censored!* London : Catto & Windus, 1994. ISBN 07-01169-61-3.
- MAXWELL, K. *A Sexual Odyssey: From Forbidden Fruit to Cybersex*. New York : Plenum Press, 1996. ISBN 03-06454-05-X.
- MEHTA, M. D., PLAZA, D. E. *Pornography in Cyberspace: An Exploration of what's in Usenet*. In S. KIESLER *Culture of the Internet*. Mahwa : Psychology Press / Lawrence Erlbaum Associates, 1997. ISBN 08-05816-36-4.
- MITLÖHNER, M. *Erotika a paragrafy*. Praha : Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-691-9.
- MITLÖHNER, M., et al. *Sborník Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu: 12. kongres k sexuální výchově* [online]. 2004. Pardubice : SPRSV, 2004 [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.planovanirodiny.cz/search.php?rsvelikost=nv&rstext=all-phpRS-all&rstema=36>>.

MOATTI, J. P., MANESSE, L., LEGALLES, C. *Social Perception of AIDS in the General Public – a French Study*. Health Policy. 1988, vol. 9, pp. 433-441. ISSN 0168-8510.

MOHR, D., ZANNA, M. P. *Treating Women as Sexual Objects: Look to the Male who has Viewed Pornography*. Personality and Social Psychology Bulletin. 1990, vol. 16, pp. 296-308. ISSN 0146-1672.

MONK-TURNER, E., PURCELL, H. CH. *Sexual Violence in Pornography: How prevalent is it?* Gender Issues. 1999, vol. 17, no. 2, pp. 58-68. ISSN 1098-092X.

MORGAN, D. *Infields.org* [online]. 1995-2010 [cit. 2010-11-21]. Introduction to the Bible and Biblical Problems. Dostupné z WWW: <http://www.infidels.org/library/modern/donald_morgan/index.html>.

MOSHER, D. L. *Pornography Defined: Sexual Involvement Theory, Narrative Context, and Goodness-of-Fit*. Journal of Psychology & Human Sexuality. 1988, vol. 1, pp. 67-85. ISSN 0890-7064.

MURPHY, E. *The Value of Pornography*. Wayne Law Review. 1964, vol. 10, pp. 655-680. ISSN 0043-1621.

NEAD, L. *The Female Nude: Art, Obscenity and Sexuality*. London : Routledge, 1992. ISBN : 04-15026-78-4.

NOONAN, R. J. *The Psychology of Sex: A Mirror from the Internet*. In J. GACKENBACH *Psychology and the Internet*. San Diego : Academic Press, 1998. ISBN 01-22719-50-6.

NORRIS, J. *Social Influence Effects on Responses to Sexually Explicit Material Containing Violence*. The Journal of Sex Research. 1991, vol. 28, pp. 67-76. ISSN 0022-4499.

NOVÁK, D. *HCJB World Radio* [online]. Církev bratrská, 1999 [cit. 2010-11-21]. Křesťan a pornografie. Dostupné z WWW: <http://www.hcjb.cz/04_O_cloveku/05_Sex_manzelstvi/Krestan_a_pornografie.html>.

NUTTER, D. E., KEARNS, M. E. *Patterns of Exposure to Sexually Explicit Material of Sex Offenders, Child Molesters and Controls*. Journal of Sex and Marital Therapy. 1993, vol 19., no. 1, pp. 18-23. ISSN 0092-623X.

O'TOOLE, L. *Pornocopia: Porn, Sex, Technology and Desire*. London : Serpent's Tail, 1998. ISBN 18-52427-20-5.

OCHS, E. P. P., BINIK, Y. M. *A Sex-Expert System on the Internet: Fact or Fantasy*. CyberPsychology & Behavior. 2000, vol. 3, pp. 617-629. ISSN 1094-9313.

PADGETT, V. R., BRISLIN-SLUTZ, J. A., NEAL, J. A. *Pornography, Erotica, and Attitudes Towards Women: The Effects of Repeated Exposure*. The Journal of Sex Research. 1989, vol. 26, pp. 479-491. ISSN 0022-4499.

PEASE, A., PEASE, B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno : Alman, 2003. ISBN 80-86135-36-5.

PERGL, V. *Novinky.cz* [online]. 2004 [cit. 2010-11-21]. Sexuologové jsou pro snížení věkové hranice sexu. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/40019-sexuologove-jsou-pro-snizeni-vekove-hranice-sexu.html>>.

PETERSEN. J. R. *Století sexu*. Brno : BB Art, 2003. ISBN 80-7341-117-2.

- PETRÁČKOVÁ, V. *Akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 1998. ISBN 80-200-0607-9.
- PHOENIX, J. *Dangerous Relationships: Pornography, Misogyny and Rape*. The British Journal of Criminology. 2000, vol. 40, no. 3, pp. 736-738. ISSN 0007-0955.
- PŘIBYL, V. *Sex: rekordy, kuriozity, zajímavosti*. Praha : Global, 1993. ISBN 07-31054-33-0.
- QUAYLE, E., TAYLOR, M. *Child pornography: An internet crime*. New York : Routledge, 2003. ISBN 15-83912-44-4.
- REED, M. D. Pornography Addiction and Compulsive Sexual Behavior. In D. ZILLAMANN, J. BRYANT, A. C. Huston *Media, Children and the Family: Social Scientific, Psychodynamic and Clinical Perspectives*. Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates, 1994. ISBN 08-05812-10-5.
- REICHERT, T. *Sex in Advertising Research: A Review of Content, Effects, and Functions of Sexual Information in Consumer Advertising*. Annual Review of Sex Research. 2002, vol. 13, pp. 241-274. ISSN 1053-2528.
- REJMAN, L. *Slovník cizích slov*. Praha : SPN, 1966.
- REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Voznice : Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.
- RICHLIN, A. *Pornography and Representations in Greece and Rome*. Oxford : Oxford University Press, 1992. ISBN 01-95067-23-1.
- RIMM, M. *Marketing Pornography on the Information Superhighway*. Georgetown Law Review. 1995, vol. 83, pp. 1839-1934. ISSN 1042-1858.
- ROMER, G.B. *Die Erotische Daguerrotypie*. Fraiberg : Weingarten, Freiberg 1989.
- ROSS, M. W. *Typing, Doing, and Being: Sexuality and the Internet*. The Journal of Sex Research. 2005, vol. 42, pp. 31- 39. ISSN 0022-4499.
- ROTTER, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. Praha : Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-669-7.
- ROUSSELLE, A. *Porneia: On Desire and the Body in Antiquity*. Oxford : Basil Blackwell, 1988. ISBN 06-31192-08-5.
- RUSSELL, D. *Against Pornography: The Evidence of Harm*. Berkeley : Russell Publications, 1993a. ISBN 09-63477-61-7.
- RUSSELL, D. Pornography as a Cause of Rape. In D. RUSSELL et al. *Making Violence Sexy: Feminist Views on Pornography*. New York : Teacher's College Press, 1993b. ISBN 08-07762-69-5.
- RUSSO, A. Feminists Confront Pornography's Subordinating Practices. In G. DINES, R. JENSEN, A. RUSSO *Pornography: The Production and Consumption of Inequality*. New York : Routledge, 1998. ISBN 04-15918-13-8.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- SCOTT, D. A. *Pornography, its effects on the family, community and culture*. Washington : Child and Family Protection Institute, 1985.

- SCOTT, J., CUVELIER, S. *Violence and Sexual Violence in Pornography: Is It Really Increasing?* Archives of Sexual Behavior. 1993, vol. 22, pp. 357-370. ISSN 0004-0002.
- SEGAL, L., MCINTOSH, M. *Sex Exposed: Sexuality And The Pornography Debate*. New Jersey : Rutgers University Press, 1993. ISBN 08-13519-38-1.
- SEVERA, P. *KDU-ČSL* [online]. 2004 [cit. 2010-11-21]. *Mládež a pornografie*. Dostupné z WWW: <<http://www.kdu.cz/clanek.asp?id=2348>>
- SENN, C., RADTKE, H. *Women's Evaluations of and Affective Reactions to Mainstream Violent Pornography, Nonviolent Pornography and Erotica*. Violence and Victims. 1990, vol. 5, pp. 143-155. ISSN 0886-6708.
- SHERMAN, B. L., DOMINICK, J. R. *Videos and Sex in Music Videos: TV and Rock 'n' roll: New Forms*. Journal of Communication. 1986, vol. 36, pp. 79-93. ISSN 0021-9916.
- SCHLOSSER, E. *The Business of Pornography*. U.S. News & World Report. 1997, vol. 122, pp. 43-52. ISSN 0041-5537.
- SCHNEIDER, H. J. *Kriminologie*. Berlin : Walter de Gruyter, 1987. ISBN 3-11011-197-7.
- SCHNEIDER, J. P. *Effects of Cybersex Addiction on the Family: Results of the Survey*. Sexual Addiction and Compulsivity. 2000, vol. 7, pp. 31-58. ISSN 1072-0162.
- SLADE, J.W. *Pornography and Sexual Representation: A Reference Guide Vol. 1*. Westport : Greenwood Press, 2001. ISBN 03-13315-19-1.
- SNEDDON, J., KREMER, J. *Sexual Behavior and Attitudes of University Students in Northern Ireland*. Archives of Sexual Behavior. 1992, vol. 21, pp. 56-59. ISSN 0004-0002.
- SOLEY, L., KURZBARD, G. *Sex in Advertising*. Journal of Advertising. 1986, vol. 15, no. 3, pp. 46-54. ISSN 0091-3367.
- SOLOMON-GODEAU, A. *Reconsidering Erotic Photography*. In A. SOLOMON-GODEAU *Photography at the Dock: Essays on Photographic History, Institutions and Practice*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1991. ISBN 08-16619-13-1.
- SOVÁK, Z. *Několik úvah k ochraně dětí a mládeže naším trestním právem*. Trestní právo. 1996, vol. 1, pp. 13-26. ISSN 1214-3758.
- SOVÁK, Z., JELÍNEK, J. *Trestní zákon a trestní řád ČR*. Praha : Linde, 2004. ISBN 978-80-7201-450-7.
- SPÁN, V. *Malé dějiny pornografie*. Praha : Adonai, 2001. ISBN 80-86500-16-0.
- SPRENGER, P. *The Porn Pioneers*. *The Guardian* [online]. 30.9.1999, [cit. 2010-11-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/lifeandstyle/1999/sep/30/shopping>>.
- STERN, S., HANDEL, A. D. *Sexuality and Mass Media: The Historical Context of Psychology's Reaction to sexuality on the Internet*. The Journal of Sex Research. 2001, vol. 38, no. 4, pp. 283-292. ISSN 0022-4499.
- STIRES, L. *Making Violence Sexy: Feminist Views on Pornography*. Archives of Sexual Behavior. 1999, vol. 28, no. 1, pp. 167-192. ISSN 0004-0002.
- STOLTENBERG, J. *Pornography and Freedom; Refusing to be a man: essays on sex and justice*, Portland : Breitenbush Books 1989. ISBN 09-32576-73-7.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu - postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice : Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

STROSSEN, N. *Defending Pornography*.
New York : Anchor Books, 1995. ISBN 08-14781-49-7.

TANG, I. *Pornography: The Secret History of Civilisation*.
London : Channel 4 Books, 1999. ISBN 07-52217-92-5.

THOMPSON, R. *Unfit for Modest Ears: A Study of Pornographic, Obscene and Bawdy Works*. London : Rowman & Littlefield Pub Inc, 1979. ISBN 08-47661-95-4.

TIBBETS, S. G., BLAKENSHIP, M. B. *Explaining Citizens' Attitudes Toward Pornography*.
Justice Quarterly. 1999, vol. 16, no. 4, pp. 735-764. ISSN 0741-8825.

TUČEK, M., HOLUB, J. *Epidemiologicko-sociologické šetření názorů občanů ČR na onemocnění AIDS*. Praha : Nadace Společně proti AIDS, 1994.

UZEL, R. *Mýty a pověry v sexu*. Praha : Práce, 1990. ISBN 80-208-0936-8.

UZEL, R. *Pornografie aneb provokující nahota*. Praha : Ikar, 2004. ISBN 80-249-0351-2.

UZEL, R. Vliv pornografie na delikventní chování mládeže. In SPRSV *Moravský regionální kongres 2004 : Sborník Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu* [online]. 2004a. Uherský Brod : SPRSV, 2004a [cit. 2010-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006010916>>.

VAĽOVÁ, V., NOVOTNÁ, J., NEUMANN, J. *K problematice pornografie*.
Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1991.

VANIČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální zneužívání dětí. I. díl*.
Praha : Karolinum 1997. ISBN 80-7184-479-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří*.
Praha : Portál 2000. ISBN 80-7178-308-0.

WEBB, P. *The Erotic Arts*. London : Secker & Warburg, 1975. ISBN 03-74517-90-8.

WEIS, D. L., RABINOWITZ, B., RUCKSTUHL, M. F. *Individual Changes in Sexual Attitudes and Behavior within College-Level Human Sexuality Courses*.
Journal of Sex Research. 1992, vol. 29, pp. 67-89. ISSN 0022-4499.

WEISS, P. *Psychofyzilogické metody diagnostiky parafilií*.
Československá psychiatrie. 2001, vol. 5, no. 3, pp. 187-192. ISSN 1212-0383.

WEISS, P. *Sexuální deviace*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-634-9.

WEISS, P. *Sexuální zneužití v dětství*. Psychologie dnes. 1999, vol. 5, no. 8, pp. 14-18.
ISSN 1212-9607.

WEISS, P. *Souhlasná pornografie dospělému neublíží*.
Psychologie dnes. 2000, vol. 6, no. 11, pp. 1-3. ISSN 1212-9607.

WEISS, P. *Ženská přitažlivost*. Psychologie dnes. 2003, vol. 8, no. 3, pp. 20-21.
ISSN 1212-9607.

WEISS, P., ZVĚŘINA, J. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*.
Praha : Portál 2001. ISBN 80-7178-558-X.

- WEITZER, R. *Sex for Sale: Prostitution, Pornography and the Sex Industry*. New York : Routledge, 1990. ISBN 04-15996-05-8.
- WILLIAMS, L. *Hard-core Power: Pleasure and the Frenzy of the Visible*. London : Pandora, 1990. ISBN 05-20219-43-0.
- WILLIS, E.: Feminism, Moralism and Pornography. In JAGGAR, A., et al. *Living with Contradictions*. Boulder : Westview Press, 1994. pp. 124-161. ISBN 08-13317-76-2.
- WILSON, W. C. *Pornography: The Emergence of a Social Issue and the Beginning of Psychological Study*. Journal of Social Issues. 1973, vol. 29, pp. 19-39. ISSN 0022-4537.
- WINICK, C. *A Content Analysis of Sexually Explicit Magazines Sold in an Adult Bookstore*. The Journal of Sex Research. 1985, vol. 21, pp. 206-210. ISSN 0022-4499.
- YAFFE, A., NELSON, D. *The Influence of Pornography on Behaviour*. New York : Academic Press, 1982. ISBN ISBN: 01-27678-50-6.
- ZÁRUBA, H., VOTOČEK, J. *Dějiny lásky, populární obrazy z dějin snubnosti, manželství a prostituce od pravěku až po dobu nejnovější*, L. Šotek, Praha 1925.
- ZILLMANN, D., BRYANT, J. *Effects of Prolonged Consumption of Pornography on Family Values*. Journal of Family. 1988, vol. 9, pp. 127-158. ISSN 1322-9400.
- ZILLMANN, D., BRYANT, J. *Effects of Massive Exposure to Pornography*. In N. MALAMUTH et al. *Pornography and Sexual Aggression*. New York : Academic Press, 1984. ISBN 01-24662-81-1.
- ZILLMANN, D., BRYANT, J. *Pornography, Sexual Callousness, and the Trivialization of Rape*. Journal of Communication. 1982, vol. 32, no. 4., pp. 10-21. ISSN 0021-9916.
- ZILLMANN, D., BRYANT, J. *Shifting Preferences in Pornography Consumption*. Communication Research. 1986, vol. 13, pp. 560-578. ISSN 0093-6502.
- ZIOLKOWSKI, J. M. *Obscenity, Social Control and Artistic Creation in the Middle Ages*. Leiden: Brill, 1998. ISBN 90-04109-28-5
- ZVĚŘINA, J. *Lékařská sexuologie*. Jinočany: H&H, 1992. ISBN 80-85467-04-6.
- ZVĚŘINA, J. et al. *Stanovisko Sexuologického ústavu I. LF UK a České sexuologické společnosti z 1. 10. 1990 k pornografii*. Praha : Univerzita Karlova, 1990.
- ŽELEZNÝ, V. *NetMag* [online]. 2000 [cit. 2010-11-21].
Kde a jak najít na Internetu pedofilní pornografii. Dostupné z WWW:
<<http://www.netmag.cz/db/L20000522053846.pARANOIk.html>>.

6.2 Použité obrazové materiály

Za poskytnutí obrazových materiálů využitých v rámci internetového dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ a dále využitých jako ilustračního doprovodu v textu kapitol 3.6.3.1 a 3.6.3.2 děkujeme serveru Freefoto.cz (www.freefoto.cz).

Veškeré otištěné obrazové materiály použité v textu teoretické části (kapitola 2) mají svůj původ na internetu a to ze stránek, které je výslovně nezakazují publikovat. Autorská práva náleží následujícím institucím:

AKG London (*Zahrada rajských potěšení*¹², *Sv. Šebastián*²⁵, *Venuše z Urbina*³⁰, *Venuše s Varhaníkem*³¹, *David*³³, *Zrození Venuše – Cabanal*⁴⁸)

Alinari Fratelli (*Sv. Šebastián s andělem*²⁷, *Augustine Guy*⁴⁹)

Antonia Mulas (*Pan a Koza*², *Falické artefakty z Herculanea a Pompejí*³, *Žena se stuhou zavázanou přes prsa*⁸, *Muž a žena v posteli*⁹, *Mramorový reliéf znázorňující Hercula s nymfou*^{11a})

Ashmolean Museum Oxford (*Řecký talír*^{11b})

BadKitty.com (*Bad Kitty*⁸⁰)

Baston Public Relations (*Leisure Suit Larry*⁸¹)

Bibliothèque Nationale de France (*La Religieuse a Je Suis la Bone Constitution*⁴², *Lafayette et Marie Antoinette*⁴⁴, *Suite de portrait de la Reine*⁴⁵, *Scéna sodomie mezi poslanci Národního shromáždění v Paříži*⁴⁶)

British Library (*katalog ilustrací památek z Herculanea a Pompejí*⁶, *Muž a žena provádějící sexuální akrobacii*⁷, *Fanny Hill*⁴⁷)

British Museum (*Římský pohár*^{11c}, *Svátek čarodějnic a zlých duchů*¹⁴, *Histoire de Merlin*¹⁵, *Reliéf ze svatyně v Kadžuráhu*²⁰, *Venuše*³⁶, *Mars a Vulkán*³⁹, *Rozličné způsoby milování*⁴¹)

Clifford J. Scheiner (*Aretinův čtvrtý sonet*⁴⁰)

Colorprific!/Shooting Star (*Devil in Miss Jones*⁶⁷, *Deep Throat*⁶⁸, *Behind The Green Door*⁶⁹)

Ettore Caststellano – soukromá sbírka (*obálky filmů Lasse Brauna*⁶⁶)

Fortean Picture Library (*Sheela-na-gig*¹⁶)

Fotomas Index UK (*Dva nazí lidé z Boccacciova Dekameronu*³⁴, *Alibech a Rustico*³⁵)

Home Video Magazine (*Home Video Magazine*⁷¹)

Homegrown Video Magazine (*Homegrown Video Magazine*⁷⁷)

Huntley Film Archives (*The Kiss*⁵⁹)

Ken Probst Production (*Breast Fondling*⁷⁴, *Annabel Chang*⁷⁵)

Kinsley Institute for Research of Sex, Gender and Reproduction Inc. (*The Virgin with the Hot Pants*⁶¹, *Stiff Game*⁶², *Smart Aleck*⁶³, *Arcade*⁶⁴)

Mark Gabor Inc. (*Body In Art*⁵⁶)

Michal Larvey (*Malby z předměstských lázní v Pompejích*¹⁰)

National Gallery, London (*Venuše a Kupido mezi časem a šílenstvím*¹, *Léda s Labutí*³⁷)

Oeffentliche Kunstsammlung Basel, Kunstmuseum (*Dívka a smrt*¹⁹)

Penthouse Photographs, General Media Communication Inc. (*Penthouse*^{57 a 58a})

Pierpont Morgan Library, NY (*Les Voeux du Paon*^{21 a 22}, *Knihy hodinek*^{23 a 24})

Photo Scala, Florence (*Poslední soud*^{17, 28 a 29}, *Umučení sv. Agáty*²⁶, *Zrození Venuše*³¹, *Giove a Olimpiade*³⁹)

Private (*Private Black Label*⁷², *Private chat room*⁸²)

Ronald Grant Archive (*I Am Curious – Yellow*⁶⁵, *Last Tango in Paris*⁷⁰, *Lawnmower Man*⁷⁹)

Totally Tasteless Video/Adult Video News (*katalog AVN*⁷⁶)

Uwe Scheid – soukromá sbírka (*académie*⁵⁰, *daguerrotypy*⁵¹, *stereoskopické fotografie*⁵², *snímky pořízené mokrým procesem*^{53, 54, 55 a 58a})

Versandhaus Beate Uhse GmbH (*Motiv zpovědníka sexuálně se ukájejícího při zpovědi*¹³, *Thérèse Philosophe a L'Académie des Dames a Histoire de Dom Bourge*⁴³)

World of Wonder (*Obr z Cerne Abbas*^{4 a 5}, *detail Posledního soudu*¹⁸, *udílení cen Hot d'Or*⁷³, *Ugly George*⁷⁸)

7. PŘÍLOHY

CD přiložené k naší práci obsahuje:

Elektronická podoba práce

Příloha 7.1 - Dotazník PSAV²⁰⁰⁵

Příloha 7.2 - Normy dotazníku PSAV²⁰⁰⁵ pro sociodemografické kategorie

Příloha 7.3 - Anonymizovaná datové matice